

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

X. A

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1948:5
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

TRÄDGÅRDS- UNDERVISNINGEN

BETÄNKANDE AVGIVET AV

1946 års trädgårdsundervisningskommitté

S T O C K H O L M

1 9 4 8

Statens offentliga utredningar 1948

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag rörande organisation och avlöningsförhållanden m. m. vid lantmäteristyrelsen och länslantmäterikontoren. Idun. 120 s. Jo.
2. Betänkande med utredning och förslag rörande organisationerna av verksamheten för jordbrukets yttre och inre rationalisering. Idun. 220 s. Jo.
3. Betänkande med förslag till ändrad butikstängningslagstiftning. Norstedt. 148 s. I.
4. Markutredningen. 1. Betänkande med förslag till vissa ändringar i expropriationslagstiftningen. Marcus. 169 s. Ju.
5. Trädgårdsundervisningen. Norstedt. 200 s. Jo.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet. Jo. = jordbrukdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1948:5
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

TRÄDGÅRDS- UNDERVISNINGEN

BETÄNKANDE AVGIVET AV

1946 års trädgårdsundervisningskommitté

STOCKHOLM 1948

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

473792

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet.

Genom beslut den 29 juni 1946 bemyndigade Kungl. Maj:t Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet att tillkalla högst sex sakkunniga för att i enlighet med i statsrådsprotokollet närmare angivna riktlinjer verkställa utredning och avgiva förslag angående trädgårdsundervisningens ordnande. Såsom sakkunniga tillkallade departementschefen den 5 juli 1946 landshövdingen A. N. Thomson, tillika *ordförande*, ledamoten av riksdagens första kammare, trädgårdsodlaren J. T. Björck, trädgårdsdirektören S. G. Gréen, sekreteraren i Svenska lantarbetareförbundet E. Jansson, föreståndaren för statens trädgårdsförsök, professorn F. W. Nilsson samt redaktören S. Wetterberg.

Den 19 juli 1946 förordnades redaktören Y. Kämpe till de sakkunnigas sekreterare. Som experter har kommittén med vederbörligt tillstånd anlitat statsgeologen, filosofie doktorn P. G. J. Ekström, ämnesläraren vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, arkitekten G. B. G. Beijer samt arkitekterna W. Granlund och M. Håkansson.

De sakkunniga, som antagit namnet 1946 års trädgårdsundervisningskommitté, få härmed överlämna betänkande med utredning och förslag rörande trädgårdsundervisningen.

Kommitténs förslag om trädgårdsförsöksverksamheten kommer att inom kort avgivas i särskilt betänkande.

Till föreliggande betänkande har ett särskilt yttrande avgivits av undertecknad Jansson.

Redaktören S. Wetterberg, som avled den 21 december 1947, deltog även under sin sjukdom i kommitténs arbete. Före hans bortgång var detta så långt framskridet, att han kunnat förklara sig vara ense med kommittén i övrigt beträffande föreliggande betänkande, dock med instämmande i undertecknad Janssons särskilda yttrande.

Stockholm den 22 december 1947.

A. THOMSON

JOHN BJÖRCK

SVEN GRÉEN

EWALD JANSSON

FREDRIK NILSSON

/ Yngve Kämpe

KAPITEL 1.

Inledning.

Utredningsuppdraget.

Kommitténs direktiv framgå av departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet den 29 juni 1946:

»Under de senaste åren har frågan om en förbättring av yrkesutbildningen på trädgårdsodlingens område varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Sålunda tillkallades den 31 mars 1944 jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande dåvarande statssekreteraren B. Näsgård att såsom utredningsman verkställa överarbetning av en av lantbruksstyrelsen företagen utredning angående den lägre trädgårdsundervisningen. På grundval av vissa av utredningsmannen framlagda förslag rörande organisationen av den lägre trädgårdsundervisningen och lärlingsutbildningen samt härför erforderliga statsbidrag hemställde Kungl. Maj:t i proposition 142 till 1945 års riksdag att trädgårdsskolorna skulle jämföras med lantbrukskolorna i fråga om statsbidrag till lärarlöner och driftskostnader. Denna hemställan bifölls av riksdagen. Genom beslut av 1946 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 114 ha trädgårdsskolorna även beträffande rätten att erhålla statsbidrag för byggnadsarbeten jämföras med övriga anstalter för lantbrukets yrkesutbildning. I anslutning härtill har ett annat betydelsefullt steg tagits för tillgodoseende av utbildningsbehovet på trädgårdsnäringens område i det att riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag anvisade medel för inrättande av en fruktodlingsskola.

Ehuru utbildningsmöjligheterna för trädgårdsyrket sålunda successivt förbättrats under senare tid, torde emellertid dessa med hänsyn till trädgårdsnäringens sannolika utveckling i framtiden icke på långt när motsvara behovet. Alltjämt kvarstå ett flertal i förut åberopade utredningar påtalade problem på hithörande område i viss mån olösta. Bland dessa kunna särskilt nämnas frågan om nya trädgårdsutbildningsanstalter, kursernas utformning, sambandet mellan försöks- och undervisningsverksamheten samt förhållandet mellan den högre och den lägre trädgårdsundervisningen.

Som jag i propositionen 114 till 1946 års riksdag uttalat torde ytterligare utredning i ärendet därför böra verkställas. Härvid bör i första hand undersökas hur undervisningen vid lantbruksakademiens trädgårdsskola vid Experimental-fältet i framtiden bör ordnas och vilka åtgärder som kunna befinnas lämpliga för att få till stånd en ändamålsenlig utrustning vid denna utbildningsanstalt. Man torde kunna utgå ifrån att erforderliga markområden komma att finnas tillgängliga vid skolans nuvarande förlägningsplats under de närmaste 20 till 25 åren. Huruvida dessa markområden även härefter kunna disponeras för nuvarande ändamål synes emellertid med hänsyn till huvudstadens framtida utveckling i hög grad ovisst. Under dessa omständigheter synes en utvidgning av lantbruksakademiens skola knappast kunna ifrågakomma. Däremot bör man givetvis

eftersträva att åstadkomma en trädgårdsskola, som under nyssnämnda tidrymd och inom i huvudsak den nuvarande ramen på ett så effektivt sätt som möjligt fyller de anspråk både i fråga om kursplaner och utrustning, som rimligen kunna ställas på en modern anstalt för yrkesutbildning i trädgårdsfacket.

I samband härmed torde också böra övervägas huruvida skäl föreligga att inrätta ytterligare en trädgårdsskola i Mälardalen, som successivt skulle kunna utbyggas och till vilken i sinom tid och om så erfordrades den verksamhet, som bedrivs vid lantbruksakademiens trädgårdsskola, skulle kunna överflyttas. Redan i föregående utredningar har man i viss mån varit inne på denna tanke, varvid bland annat förslag framförts om förflyttning av lantbruksakademiens skola till Nyckelby egendom på Ekerö i Stockholms län. Då emellertid å andra sidan starka skäl anförts mot detta förslag, synes frågan om lämplig förläggningsplats för en ny trädgårdsskola i Mälardalen böra upptagas till förnyad, förutsättningslös prövning. Härutöver bör mera allmänt övervägas trädgårdsundervisningens ytterligare utvidgning, därvid av naturliga skäl frågan om förläggning av en trädgårdsskola för västra Sverige träder i förgrunden.

Det synes vidare motiverat att i detta sammanhang underkasta nu tillämpade kursplaner i den lägre trädgårdsundervisningen en allmän översyn, som åsyftar en reformering av undervisningen och utbildningen i riktning mot en ökad specialisering. Frågan om ordnande av särskild utbildning i trädgårdsanläggning och trädgårdskonst torde ånyo böra övervägas, varvid förslag om lämplig förläggningsplats för dylik utbildningskurs bör utarbetas. Med hänsyn till de önskemål, som uttalats om inrättande av ytterligare en fruktodlingsskola förlagd till Rånna i Sätters socken av Skaraborgs län, torde jämväl denna fråga böra upptagas till prövning i förevarande sammanhang.

Behovet och lämpligheten av en viss samorganisation av den lägre och den högre trädgårdsundervisningen torde vidare förtjäna uppmärksammas liksom även spörsmålet om inrättande av lokala försöksstationer. I och för begränsning av kostnaderna torde försöksstationernas förläggning i anslutning till trädgårdsskolor, fruktodlingsskolor o. d. böra allvarligt prövas. Icke minst med hänsyn till sistnämnda önskemål torde närmare böra undersökas hur Alnarpsinstitutets trädgårdsavdelning och statens trädgårdsförsök kunna infogas i den framtida organisationen av undervisningen och försöksväsendet på trädgårdsnäringens område. Som jordbruksutskottet uttalat i sitt utlåtande nr 53/1946 i anledning av Kungl. Maj:ts förenämnda proposition angående anslag till trädgårdsundervisningen torde härvid de synpunkter på behovet av utrustning och omläggning av kurser vid trädgårdsskolan i Alnarp, som framförts av föreståndarna för nyssnämnda institutioner, förtjäna beaktande.»

I den ovannämnda skrivelsen från föreståndarna för trädgårdsavdelningen och statens trädgårdsförsök vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut yrkas

att statens egen trädgårdsinstitution vid Alnarp utrustas på ett förebildligt sätt, varvid särskilt byggnadsfrågorna och behovet av ökat antal lärare beaktas,

att den tvååriga kursen vid trädgårdsskolan bibehålles, men en ettårig kurs i allmän trädgårdsodling försöksvis anordnas parallellt med handelsträdgårdsmästareutbildningen,

att den lägre trädgårdsanläggningsutbildningen lägges som en speciallinje vid den tvååriga allmänna kursen i Alnarp,

att en utbildning för yrkesfruktodlare tillskapas i Skåne, varvid Alnarps möjligheter och företräden beaktas, samt

att en lösning av de med den lägre trädgårdsundervisningen sammanhängande allmänna problemen snarast måtte komma till stånd.

Med stöd av direktiven och under hand i jordbruksdepartementet inhämtade upplysningar har kommittén som sin uppgift fattat att utreda följande frågor:

Lärlingsutbildningen. Enligt vad som underhand inhämtats skulle kommittén utreda trädgårdsnäringens lärlingsfråga. Förslag till undervisningskurser för trädgårdslärlingar och till organiserat samband mellan lärlingsutbildningen och trädgårdsskolorna framläggas.

Trädgårdsundervisningsanstalterna. Kommittén har utrett och framlägger förslag beträffande trädgårdsskolornas antal och förläggning. Därvid har särskilt övervägts den ställning lantbruksakademiens trädgårdsskola i framtiden bör intaga, jämte frågorna om ytterligare trädgårdsskola i Mälardalen och i västra Sverige.

Kommittén föreslår, att undervisningen vid trädgårdsskolorna specialiseras på olika linjer i anslutning till trädgårdsskötselns nuvarande inriktning. Förslag till undervisningsplaner för dessa linjer framlägges.

Kommittén har även uppgjort förslag till undervisningsplan för fruktodlarskola och tagit ställning till frågan, huruvida ännu en sådan skola bör upprättas.

Den högre trädgårdsundervisningen. Enligt direktiven skall kommittén uppmärksamma behovet och lämpligheten av en viss samorganisation av den lägre och högre trädgårdsundervisningen. Kommittén har med stöd av inhämtade underhandsupplysningar tagit upp hela frågan om den högre trädgårdsundervisningen till behandling och framlägger förslag till dennas omorganisation, innefattande bland annat organiserat samband mellan högre och lägre undervisning.

Statens trädgårdsförsök. I utredningsuppdraget skulle, enligt vad som underhand inhämtats, även statens trädgårdsförsök ingå. Kommittén ämnar i särskilt betänkande framlägga förslag beträffande trädgårdsförsöksverksamhetens inre organisation och inriktning. Häri kommer att innefattas särskilt huvudanstaltens, olika försöksstationers och försöksfälts förläggning och utrustning samt förläggningen av olika slag av försök till olika delar av landet. Därjämte har sambandet mellan försök och undervisning upptagits till behandling.

Hushållningssällskapens trädgårdskurser. I proposition (nr 76) till 1947 års riksdag om hushållningssällskapens omorganisation framhöll departementschefen, att det torde kunna förväntas, att 1946 års trädgårdsundervisningskommitté kommer in på frågor, som beröra hushållningssällskapens kursverksamhet. Kommittén framlägger förslag beträffande hushållningssällskapens trädgårdskurser.

Till kommittén ha följande skrivelser överlämnats för att tagas under övervägande vid utredningsuppdragets fullgörande:

En av styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut den 17 januari 1946 gjord framställning rörande organisations-, lokal- och arealfrågorna vid statens trädgårdsförsök;

en av Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund den 8 februari 1946 gjord framställning rörande trädgårdsförsöken jämte yttrande däröver från styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut den 27 februari 1946 samt Kungl. Lantbruksstyrelsens yttrande däröver den 9 mars 1946;

en av Sveriges hortonomförbund den 30 juli 1946 gjord framställning rörande den högre trädgårdsundervisningen;

en av Kungl. Lantbruksakademien den 30 augusti 1946 gjord framställning rörande bidrag till byggnadsarbeten vid trädgårdsskolan å Experimentalfältet;

en av Kungl. Lantbruksstyrelsen den 14 augusti 1946 gjord framställning rörande statsbidrag till trädgårdsundervisningsanstalter m. m.;

en av Föreningen svenska trädgårdsarkitekter och Stockholms stads trädgårdsanläggareförenings utbildningskommitté den 14 september 1946 gjord framställning rörande undervisning i trädgårdsanläggning och trädgårds-konst;

en av styrelsen för Jordbrukarungdomens förbund den 28 september 1946 gjord framställning med vissa synpunkter rörande trädgårdsundervisningens ordnande;

en inom Kungl. Jordbruksdepartementet utarbetad promemoria med vissa synpunkter på lärlingsutbildningen inom trädgårdsyrket.

Vidare ha till kommittén direkt insänts följande framställningar:

En av styrelsen för Centralorganisationen för examinerade trädgårdsmästare den 16 september 1946 gjord framställning rörande utbildningen av trädgårdsmästare;

en av Trädgårdsskolornas elevförbund i februari 1947 gjord framställning rörande lärlingsutbildningen;

en av Föreningen svenska trädgårdsarkitekter den 6 december 1946 gjord framställning angående utbildningen av trädgårdsarkitekter;

en av Föreningen svenska trädgårdsarkitekter i april 1947 gjord framställning med plan för undervisningen av trädgårdsarkitekter;

en av Stockholms trädgårdsanläggareförenings utbildningskommitté den 3 april 1947 gjord framställning med plan för undervisningen av trädgårdsanläggare och trädgårdsarkitekter.

Utredningsarbetet.

Kommittén har avgivit följande utlåtanden:

Den 15 februari 1947 över lantbrukshögskolans utredning den 31 januari 1947 angående anordnande inom södra Kalmar län av försöksverksamhet på jordbrukets och trädgårdsodlingens områden;

den 13 september 1947 över 1945 års jordbruksförsöksutrednings betänkande angående organisationen av försöksverksamheten på jordbrukets område;

den 4 oktober 1947 över framställning från lantbruksstyrelsen den 18 juni 1947 rörande Adelsnäs' trädgårdsskola;

den 4 oktober 1947 över förslag till inkomst- och utgiftsstat för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, budgetåret 1948/49 jämte skrivelse den 28 augusti 1947 från samma institut rörande vissa byggnadsarbeten vid statens trädgårdsförsök;

den 4 oktober 1947 över lantbruksstyrelsens anslagsäskanden beträffande föreningen för växtförädling av fruktträd, budgetåret 1948/49;

den 14 oktober 1947 över framställning från friherren E. G. Adelswärd om statsbidrag till vissa byggnadsarbeten vid Adelsnäs' trädgårdsskola.

Studieresor m. m.

Med vederbörligt tillstånd har hela kommittén eller ledamöter av kommittén jämte i vissa fall sekreteraren företagit studieresor till Danmark, Norge och Nederländerna samt inom landet till Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, Adelsnäs' trädgårdsskola, lantbruksakademiens trädgårdsskola, Norrlands trädgårdsskola, Bergianska trädgården, lantbrukshögskolan, Rånna egendom och försöksstation, Nyckelby försöksstation och Ekerums försöksgård. För utseende av eventuell ny förläggningsplats för lantbruksakademiens trädgårdsskola ha ledamöter av kommittén jämte sekreteraren besökt ett antal egendomar i Stockholms län. För utseende av trädgårdsförsöksgård har kommittén jämte sekreteraren besökt skilda platser i Malmöhus, Kristianstads, Västernorrlands och Stockholms län. Under tio dagar i juli månad 1947 har kommittén förlagt sina sammanträden till Falsterbo. Därjämte har en delegation inom kommittén jämte sekreteraren hållit vissa sammanträden i Malmö. Sekreteraren har för kommitténs räkning besökt Göteborg.

Överläggningar ha vid två tillfällen hållits med 1945 års jordbruksförsöksutredning. Kommittén har därjämte överlagt med representanter för lantbruksstyrelsen, lantbruksakademien och Bergianska stiftelsen samt med representanter för Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, Sveriges hortonomförbund, Föreningen svenska trädgårdsarkitekter, Stockholms trädgårdsanläggareförenings utbildningskommitté, Sveriges fröhandlarförening och Svenska trädgårdsfröfirmornas förening.

Lärarkollegierna vid de statliga och statsunderstödda trädgårdsskolorna ha beretts tillfälle att avgiva yttrande över kommitténs förslag beträffande undervisningen vid trädgårdsskolorna.

Tidigare utredningar m. m.

De frågor kommittén haft att utreda ha delvis redan tidigare varit föremål för överväganden och förslag. Sålunda framhöll frukt- och trädgårdsutredningen i betänkande med förslag rörande produktions- och avsettningsförhållanden inom trädgårdsnäringen (SOU 1938:5) betydelsen av ordnad *lärlingsutbildning*. Lantbruksstyrelsen framlade i utredning med

förslag till omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen den 11 november 1943 även förslag om lärlingsutbildningen. Inom jordbruksdepartementet tillsattes en särskild utredningsman med biträde av sakkunniga för att överarbeta lantbruksstyrelsens utredning. Utredningsmannen avlämnade en promemoria i ärendet den 30 november 1945.

De båda utredningarna refereras delvis i proposition (nr 142) till 1945 års riksdag.

Överstyrelsen för yrkesutbildning framlade den 7 februari 1945 förslag till lag om lärlingsutbildningen inom hantverket m. m. Förslaget refereras i statsverkspropositionen (I: VIII s. 475 ff) till 1946 års riksdag.

Av betydelse för lärlingsfrågans bedömande är även betänkande med förslag till åtgärder för lärlingsutbildningens främjande avgivet den 20 maj 1944 av arbetsmarknadsorganisationernas yrkesutbildningskommitté.

Trädgårdsskolorna blevo första gången föremål för utredning år 1906. Resultatet redovisas i statsverkspropositionen (I: IX s. 8 ff) till 1909 års riksdag, som fattade beslut om anslag bland annat till upprätthållande av en trädgårdsskola vid Alnarp, en trädgårdsskola i mellersta och en i norra Sverige.

Trädgårdsskolorna behandlas och äro föremål för förslag även i lantbruksstyrelsens ovannämnda utredning den 11 november 1943 och likaledes i den av en särskild utredningsman utarbetade promemorian den 30 november 1945. Delar av lantbruksstyrelsens och utredningsmannens förslag på denna punkt refereras i proposition (nr 145) till 1945 års riksdag och (nr 114) till 1946 års riksdag.

1939 års riksdag beslöt anvisa medel till inrättande av en handelsträdgårdsmästarekurs vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut efter hemställan i statsverkspropositionen (I: IX s. 68 ff).

Efter proposition (nr 167) till 1930 års riksdag förklarade riksdagen att anledning till erinran icke fanns mot emottagande av donation av Söråkers egendom i Hässjö socken av Västernorrlands län samt ett belopp å 50 000 kronor för anordnande av en tvåårig trädgårdsskola i norra Sverige.

Med anledning av de ekonomiska förhållandena vid Norrlands trädgårdsskola framlades proposition (nr 253) till 1944 års riksdag och proposition (nr 2) till 1947 års riksdag. I båda fallen beslöt riksdagen i enlighet med propositionens hemställan.

Föreskrifterna rörande lantbruksakademiens rätt att disponera det s. k. Experimentalfältet återfinnas i proposition (nr 115) till 1911 års riksdag.

Med anledning av proposition (nr 114) till 1946 års riksdag beslöt denna anslå medel till upprättande av *fruktodlarskola*. Frågan om förläggningen av fruktodlarskolan var föremål för ett antal motioner (I: 260, I: 365, II: 410, II: 416 och II: 420). I jordbruksutskottets utlåtande (nr 53) gjordes även ett uttalande beträffande fruktodlarskola.

Den *högre trädgårdsundervisningen* upptogs i den ovannämnda statsverkspropositionen till 1909 års riksdag, som anslog medel till ett stipendium för högre trädgårdsstudier. I betänkande rörande åtgärder för främ-

jande av trädgårdsodlingen företrädesvis bland mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare m. m. avgivet den 16 mars 1918 av tillkallade sakkunniga framlades ävenledes förslag beträffande den högre trädgårdsundervisningen. Högre lantbruksundervisningssakkunniga framlade i sitt betänkande (SOU 1927:32) förslag bl. a. om den högre trädgårdsundervisningens ordnande. Vid 1931 års riksdag fattades efter proposition (nr 143) beslut om upprättande av den nuvarande högre trädgårdskursen vid Alnarp.

Trädgårdsförsökens organisation behandlades i betänkande med utredning och förslag rörande organisationen av försöksverksamheten på växt- och trädgårdsodlingens område (SOU 1934:4). Efter proposition (nr 167) till 1936 års riksdag fattade denna beslut om jordbruksförsökens och trädgårdsförsökens organisation. 1937 års riksdag fattade efter proposition (nr 261) beslut om bland annat personalorganisationen vid statens trädgårdsförsök, om upprättande av trädgårdsförsöksstation å Rånna egendom i Sätters socken av Skaraborgs län och vid Norrlands trädgårdsskola i Söråker. Efter proposition (nr 250) till 1938 års riksdag beslöts, att som trädgårdsförsöksgård skulle förvärfvas Nyckelby egendom i Ekerö socken av Stockholms län. År 1939 beviljades efter hemställan i statsverkspropositionen (I: IX s. 70 ff) medel för iordningställandet av Nyckelby.

1944 års riksdag beslöt efter proposition (nr 139), att en jordbruksförsöksgård vid Öjebyn i övre Norrland skulle upprättas.

Genom beslut den 30 december 1941 uppdrog Kungl. Maj:t åt styrelsen för lantbrukshögskolan att vid sitt utredningsarbete rörande jordbruksförsöksverksamheten på Gotland, i övre Norrland och Värmland jämväl taga i betraktande behovet av trädgårdsförsök inom de olika områdena. Därvid skulle lantbrukshögskolans styrelse samråda med föreståndaren för statens trädgårdsförsök. Efter av lantbrukshögskolan framlagt förslag beslöt 1946 års riksdag (prop. nr 316) om inköp av egendomen Stenstugu på Gotland att användas som jordbruksförsöksgård.

Den 6 juli 1945 uppdrog Kungl. Maj:t åt styrelsen för lantbrukshögskolan att i samarbete med statens trädgårdsförsök och representanter för Kalmar läns södra hushållningssällskap verkställa utredning rörande anordnande inom södra Kalmar län av försöksverksamhet på jordbrukets och trädgårdsodlingens område. Efter av lantbrukshögskolan framlagt förslag beslöt 1947 års riksdag (prop. nr 90) om inköp för angivet ändamål av Källstorps södergård i Ljungby och Dörby socknar av Kalmar län.

Norrlandskommittén har i betänkande angående forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område i Norrland (SOU 1946:16) bland annat framlagt förslag rörande forsknings- och försöksverksamheten på trädgårdsodlingens område.

KAPITEL 2.

Trädgårdsodlingen i Sverige.

Omfattning och inriktning.

Mot slutet av 1800-talet uppstodo kommersiellt inriktade trädgårdsföretag, s. k. handelsträdgårdar, vilka successivt övertogo den ledande ställning inom näringen, som herrgårdsträdgårdarna tidigare haft. Befolkningens koncentration till städer och andra tätorter, den kontinuerligt stigande levnadsstandarden och de därav följande förskjutningarna i konsumtionen till bland annat trädgårdsodlingens produkter utgöra, jämte den ökade insikten om värdet av rationellt kostval, underlaget för de handelsmässiga trädgårdsodlingarnas snabba expansion under 1900-talet. Därtill kommer, att den höjda levnadsstandarden och den höjda kulturella nivån överhuvud skapat ökad efterfrågan på prydnadsväxter.

Tätorternas tillväxt skapade i sin tur behov av olika slag av prydnads-trädgårdar och andra friluftsanläggningar för att bryta stadsbildens enformighet. Dessutom uppstodo kring de större tätorterna s. k. trädgårdsstäder, vilka numera utgöra ett framträdande inslag i bebyggelsen. Genom denna utveckling kommo trädgårdsarkitektens och trädgårdsanläggarens tjänster att efterfrågas av både offentliga myndigheter och enskilda personer i en utsträckning, som tidigare icke förekommit. En följd därav har varit plantskolornas expansion.

Köksväxter på åker.

Under de senaste årtiondena ha åtskilliga köksväxter, vilka tidigare så gott som uteslutande odlades i trädgård, alltmer börjat odlas i fältmässig skala och kommit att ingå i jordbruksgrödor. Detta skedde alldeles särskilt under det andra världskriget, då staten garanterade inlösningspriserna på vissa köksväxter och därigenom stimulerade åtskilliga jordbrukare till produktion därav. Sedan den statliga prisgarantin bortfallit, har en viss tillbakagång av de fältmässiga odlingarnas omfattning kunnat konstateras, men de tekniska och ekonomiska betingelserna för odling av köksväxter i fältmässig skala äro i åtskilliga fall så gynnsamma, att man kan räkna med att den inledda utvecklingen fortsätter och att fältmässiga köksväxtodlingar i framtiden få ökad betydelse.

Utvecklingen av de fältmässiga köksväxtodlingarna belyses av följande uppgifter ur den officiella statistiken:

År:	Hektar:
1914.....	2 802
1919.....	3 628
1927.....	2 535
1932.....	3 872
1937.....	3 971
1943.....	10 876
1944.....	9 161
1945.....	9 899
1946.....	7 954

Ökningen mellan 1937 och 1946 är 100 procent samt mellan 1914 och 1946 184 procent.

Odling i trädgård.

Odlingarna i trädgård omfattade enligt trädgårdsinventeringen den 1 juni 1943 23 169 hektar mot 13 105 år 1937, vilket innebär en ökning med 77 procent. Odlingarnas omfattning år 1943 framgår av tabell 1.

Tabell 1.

	Samtliga trädgårdsodlingar		Därav handels-trädgårdar o. plantskolor	
	Hektar	i %	Hektar	i %
Potatis	13 543	59	909	16
Köksväxter på friland	6 006	26	2 835	49
Hallon	1 004	4	256	4
Jordgubbar	1 484	6	668	12
Plantskolealster	641	3	641	11
Trädgårdsväxter under glas	491	2	430	8
Summa	23 169	100	5 739	100

För handelsträdgårdarna har, som synes, odlingen av köksväxter på friland mycket stor betydelse, men även odlingen av tidiga potatissorter, jordgubbar och plantskolealster är framträdande.

I och för sig är arealen för odling under glas icke så stor. Den uppgick 1943 till 491 hektar, men dessa odlingar ha på senare år ökat avsevärt, vilket framgår av följande siffror:

År:	Hektar:
1932.....	249
1937.....	385
1943.....	491

Under de tolv år siffrorna avse ökade odlingarna under glas med 97 procent. Enbart växthusarealen var år 1943 252 hektar, d. v. s. den var större än växthus- och bänkgårdsarealen tillsammans år 1937.

Fruktodlingen led avsevärda förluster under de stränga vintrarna 1939—

1942. Sålunda funnos 7 858 792 fruktträd år 1937 mot 6 730 438 år 1943, vilket utgör en minskning av ca 17 procent. Under vintern 1946/47 inträffade även skador på fruktträden, men den reduktion av beståndet, som då inträffade, framgår ännu icke av statistiken.

Näringsens lokalisering och trädgårdsföretagens storlek.

Nära två tredjedelar (62,3 %) av de fältmässiga köksväxtodlingarna förekomma enligt trädgårdsinventeringen 1943 i Skåne och i Kalmar län (Öland).

Trädgårdsodlingen av köksväxter, hallon, jordgubbar m. m. är framförallt koncentrerad till Skåne och Mälardalskapen samt i viss mån till västra Sverige. I Skåne funnos vid trädgårdsinventeringen 20,5 procent av odlingarna och i Mälardalskapen (utom Västmanland) 20,3 procent. Betydande jordgubbsodlingar förekomma även på vissa platser i Västergötland och Hälsingland.

I Norrland förekomma enligt samma källa 2 procent av köksväxtodlingen på åker, 9 procent av odlingarna i trädgård och 3 procent av fruktträden.

Odlingar under glas förekomma särskilt i Skåne och Mälardalskapen, 34 respektive 24 procent. Detsamma gäller om handelsträdgårdar och plantskolor; 34 procent av plantskolornas areal ligger i Skåne, 28 procent i Mälardalen.

Trädgårdsföretagen, d. v. s. handelsträdgårdarna och plantskolorna, upptaga en ej ringa del av trädgårdsarealen. Ovan har angivits, att de omfatta 5 739 hektar, vilket motsvarar fjärdedelen av samtliga odlingar i trädgård.

I genomsnitt äro dock trädgårdsföretagens arealer små. I trädgårdsinventeringen redovisas 7 496 fastigheter med handelsträdgård, vilket för riket gör i genomsnitt 0,77 hektar per fastighet. Vissa variationer i fastigheternas genomsnittliga storlek förekomma mellan olika län. Över riketsgenomsnittet ligger handelsträdgårdsfastigheterna i Uppsala, Malmöhus, Östergötlands, Gotlands och Södermanlands län. I intet län uppgår dock genomsnittet till 1,5 hektar.

Yrkesutövare.

Om näringsens utveckling se även folkräkningarna besked (se tabell 2):

Tabell 2.

Yrkesutövare	1910	1920	1930	1940
Trädgårdsodlare (även av annans jord)	—	2 615	4 468	6 3 707
Trädgårdsmästare (i annans tjänst)	5 536	3 608	2 798	3 3 145
Trädgårdsarbetare	4 272	8 196	13 043	12 2 859
Samtliga yrkesutövare	9 808	14 419	20 309	22 2 711

För 1940 tillkomma medhjälpande familjemedlemmar, d. v. s. sådana familjemedlemmar, som regelbundet biträda huvudman i dennes yrke.

Dessa hänfördes nämligen tidigare till trädgårdsarbetarna. År 1940 uppgick de medhjälpande familjemedlemmarnas antal till 2 144.

Under de tjugu åren mellan 1920 och 1940 ökades inom trädgårdsnäringen antalet företagare med 156 procent och antalet arbetare med 57 procent. Sedan 1910 har antalet arbetare ökat med 200 procent och hela antalet yrkesutövare med 132 procent.

Mellan 1910 och 1940 fördubblades i det närmaste antalet av de personer, som få sin utkomst av trädgårdsskötsel. År 1940 uppgick deras antal till 47 130. Vid bedömandet av siffrorna bör vidare beaktas, att de icke innefatta jordbrukare och dylika näringsidkare, som bedriva trädgårdsodling i kombination med jordbruk, ej heller jordbrukspersonal, som delvis är sysselsatt i trädgårdsodling. Emellertid avse siffrorna även personal vid exempelvis herrgårdsträdgårdar, även om där bedriven trädgårdsodling i större eller mindre utsträckning är att anse som husbehovsodling.

Trädgårdsodlingens produktionsvärde.

Den officiella statistiken rörande trädgårdsodlingen är bristfällig. Vid trädgårdsinventeringen 1943 insamlades för första gången speciella uppgifter både om köksväxtodlingen på åker och om potatis-, köksväxt-, bär- och fruktodlingen i trädgård. Sedan 1943 har någon trädgårdsinventering icke företagits.

I det följande återgivas rörande trädgårdsodlingens produktionsvärde vissa beräkningar, vilka för 1946 års trädgårdsundervisningskommittés räkning företagits inom den driftsekonomiska byrån vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut. Beräkningarna ha baserats på de arealer, som enligt trädgårdsinventeringen disponerades för köksväxtodling på åker eller för odling i trädgård samt på det antal fruktträd över fem år, som inventeringen redovisar. Skördeuppgifterna ha avvägts så, att de motsvara genomsnittsskördar under skiftande produktionsförhållanden.

Köksväxter på åker.

Produktionsvärdena för köksväxter, odlade på åker, ha beräknats utifrån två antaganden, nämligen dels att större delen av produktionen sålts i parti och endast en mindre del direkt till konsumenter, dels att trädgårdsarter och »övriga bönor» i stor utsträckning sålts till konservindustrin. De i tabell 3 angivna å-priser ha avvägts med hänsyn till dessa antaganden.

För »övriga köksväxter» har ej någon skörd kunnat beräknas, eftersom statistiken ej anger de produkter, som innefattas i denna grupp. Här göres det antagandet, att till gruppen höra gurkor, selleri, pepparrot, matkålrötter, dill, rabarber, jordärtskockor m. m. Produktionsvärdet per ar för samtliga dessa kulturer uppgår i allmänhet till minst lika stora belopp som det genomsnittliga produktionsvärdet per ar för övriga i tabellen angivna kulturer. Produktionsvärdet per ar har dock satts till blott 55 kronor, vilket är lägre än medeltalet per ar för övriga i tabell 3 medtagna kulturer. An-

ledningen härtill är att avsättningsförhållandena för »övriga köksväxter» kunna vara ojämna, och därigenom kunna förluster uppstå.

Tabell 3. Köksväxter på åker.

V ä x t s l a g	Areal ar	Skörd pr ar kg	Total skörd kg	å-pris	Värde i 1000 kr
Vitkål	127 612	500	63 806 000	0.15	9 570
Blomkål	38 978	140	5 456 920	0.50	2 728
Kål, andra slag.....	18 954	250	4 738 500	0.20	948
Morötter	216 916	450	97 612 200	0.20	19 522
Rödbetor	65 524	220	14 415 280	0.18	2 595
Palsternackor	26 452	300	7 935 600	0.30	2 381
Lök	114 873	150	17 230 950	0.70	12 062
Spenat	23 215	70	1 625 050	0.80	1 300
Trädgårdsarter	92 593	85	7 870 405	0.35	2 755
Bruna bönor	181 748	15	2 726 220	0.95	2 590
Övriga bönor, gröna	22 942	110	2 523 620	0.50	1 262
Övriga köksväxter	157 812	—	—	55.00	8 680
Summa	1 087 619	—	—	—	66 393

Odling i trädgård.

Skörden av *potatis* har beräknats till blott 70 kg för ar, emedan en betydande del av den i trädgård odlade potatisen säljes under loppet av sommaren, alltså innan potatisen mognat och givit full skörd. För sådan potatis erhålles ett högre försäljningspris än för den som säljes under hösten eller vintern, varför priset har satts till i genomsnitt 0,40 kr. för kilogram. Den färskpotatis, vilken säljes i början av säsongen, betingar visserligen högre pris, men det rör sig blott om mindre kvantiteter, som här ej beaktats.

Det är svårt att beräkna skördevärdet av i trädgård odlade *köksväxter*, emedan säkra uppgifter ej föreligga om vilka kulturer som odlas. Köksväxtekulturerna i trädgård äro naturligtvis i viss mån desamma som de på åker, men till stor del odlas därjämte andra kulturer, vilka äro mer krävande och ej lämpa sig för odling på åker eller i stordrift överhuvud. De skördar, som erhållas vid trädgårdsdrift, äro ej lägre än motsvarande skördar vid fältmässig odling; tvärtom äro de vid rationell drift större. Man får dock icke bortse ifrån, att den areal, som i statistiken redovisas för köksväxtodling i trädgård, delvis är mindre väl utnyttjad. På grund härav har skördevärdet per ar uppskattats till ungefär samma belopp som vid fältmässig odling.

Trädgårdsodlingen *under glas* kan delas upp i två stora grupper: odling av blommor och odling av köksväxter. Någon uppdelning av arealerna på dessa odlingar finnes ej, varför man saknar säkra hållpunkter att beräkna växthusarealens produktionsvärde. En odlare kan för växthuskulturer uppnå ett produktionsvärde av 60 kronor och däröver per kvadratmeter, medan värdet vid extensiv odling kan uppgå till endast några kronor per kvadratmeter.

Vid beräkningen av produktionen i växthus måste även beaktas, att i växthus med värme betydligt högre produktionsvärden nås än i växthus utan värme och att arealen för växthus utan värme beräknas uppgå till omkring femtedelen av hela växthusarealen. Vidare bör beaktas, att den i statistiken uppgivna arealen även upptager gångar och andra utrymmen, som ej utnyttjas produktivt.

Med uttrycklig hänvisning till ovan anförda reservationer har med ledning av bokföringsresultaten produktionsvärdet av köksväxter och blommor under glas beräknats till 25 kronor per kvadratmeter växthusyta.

Även bänkkulturerna äro synnerligen skiftande. Somliga odlare utnyttja sina bänkar mindre väl och erhålla följaktligen jämförelsevis låga produktionsvärden per kvadratmeter. Produktionsresultatet beror givetvis också av de kulturer, som odlas.

I tabell 4 har räknats med att skördevärdet av bänkkulturer uppgår till 8 kronor för kvadratmeter, vilket torde ligga i underkant.

Tabell 4. Odling i trädgård.

V ä x t s l a g	Areal (ar)	Skörd pr ar kg	Total skörd kg	å-pris	Värde i 1 000 kr.
Potatis	1 354 326	70	94 802 820	0: 40	37 921
Köksväxter	600 661			65: —	39 043
Glas: Växthus	25 145			2 500: —	62 863
Bänkar	23 918			800: —	19 134
Summa	2 004 050				158 961

Skörden av bär har åsatts låga värden på grund av att åtskilliga hallon- och jordgubbsodlingar — särskilt i villaträdgårdar och mindre trädgårdar — icke bedrivs rationellt. En del av skörden av vinbär och krusbär utnyttjas ofta inte alls. Försäljningspriserna i tabell 5 ha satts med hänsyn tagen till partihandelns priser och till att en del bär sålts till konservindustrin, varvid de betingat något lägre priser än vid vanlig partiförsäljning.

I tabell 5 redovisas, hur produktionsvärdet av bär har beräknats.

Tabell 5. Bärödling.

V ä x t s l a g	Areal (ar)	Skörd pr ar kg	Total skörd kg	å-pris	Värde i 1 000 kr.
Hallon, bär	} 100 367	30	3 011 010	1: 50	4 517
sticklingar					
Jordgubbar, bär	} 148 461	50	7 423 050	1: 25	9 279
plantor					
	ant. buskar				
Krusbär	2 227 112	3	6 681 336	1: —	6 681
Vinbär	3 695 449	3	11 086 347	—: 50	5 543
Summa					26 270

Av bokföringsresultatet och av övriga uppgifter till den driftsekonomiska byrån framgår, att *plantskolornas* produktionsvärden variera starkt. Till och med en och samma plantskola kan visa upp högst skilda årsresultat.

I tabell 6 har 120 kronor för ar antagits vara ett representativt medelvärde för den yrkesmässigt bedrivna plantskoleskötseln.

Tabell 6. Plantskolor.

	Areal (ar)	Kronor pr ar	Värde i 1 000 kr.
Plantskolor	64 062	120: —	7 687

Värdet av *fruktskörden* har i tabell 7 beräknats med ledning av de undersökningar, som vid den driftsekonomiska byrån verkställts rörande yrkesfruktodlingens ekonomi. Vid yrkesmässigt bedriven fruktodling nås högre genomsnittspriser för kilogram frukt än som anges i tabell 7; vid värderingen av skörden har emellertid hänsyn tagits till att den frukt, som ej produceras i yrkesfruktodlingarna, oftast är av lägre kvalitet än den yrkesmässigt producerade. Man kan alltså vid beräkningen av fruktens produktionsvärde ej utan vidare utgå från de skördevärden per träd, som yrkesodlarna kunna erhålla.

Tabell 7. Frukt.

	Antal träd över 5 år	Skörd pr ar kg	Total skörd kg	å-pris	Värde i 1 000 kr.
Äpple	4 171 962	21	87 611 202	0: 70	61 328
Päron	896 914	21	18 835 194	1: 25	23 544
P ommon	731 928	13	9 515 064	1: 25	11 894
Körbsär	929 634	12	11 155 608	1: 50	16 733
Summa	6 730 438				113 499

Ingående beräkningar av produktionsvärdet av blommor ha ej kunnat verkställas, emedan arealuppgifter över blomsterodlingens omfattning ej föreligga och uppgifter överhuvud saknas om de blomsterkulturer, som odlas. Värdet av blomsterodlingen under glas och på friland har överslagsvis satts till 50 miljoner kronor för år.

En *sammanställning* av produktionsvärdet av köksväxtodling på åkern, odling i trädgård, plantskoledrift samt frukt- och bärodling (tabell 8) ger vid handen, att det totala produktionsvärdet uppgår till 372,8 miljoner kronor.

Tabell 8. Sammanställning.

V ä x t s l a g	Värde i 1 000 kronor	i %
Köksväxter på åker	66 393	17.8
Odling i trädgård under glas och på friland	158 961	42.6
Bärodling	26 270	7.0
Plantskolor	7 687	2.1
Frukt	113 499	30.5
Summa	372 810	100.0

I ovanstående kalkyler ha både skördeuppgifter och försäljningspris avvägts efter de skiftande förhållandena, men på grund av det osäkra underlaget få slutsatserna icke anses vara definitiva. En bild av trädgårdsodlingens betydelse för folkhushållet torde de likväl lämna. Värdet av blomsterodlingen ingår i posten »odling i trädgård under glas och på friland».

KAPITEL 3.

**Lärlingsutbildningen inom hantverket och trädgårds-
närigen.****Hantverkets lärlingsfråga.**

Understöd av statsmedel till främjande inom hantverket av praktisk lärlingsutbildning utgick tidigare efter två linjer, nämligen dels såsom understöd till hantverksmästare, vilka tecknat kontrakt med lärling (lärlingsunderstöd), dels i form av understöd till s. k. decentraliserade verkstadsskolor, vilka anordnades på så sätt, att eleverna utplacerades hos enskilda företagare för att erhålla den praktiska utbildningen i respektive yrke i stället för att, såsom vid verkstadsskolor av vanlig typ, undervisas i yrkesarbete å särskilda skolverkstäder.

Vid 1946 års riksdag beslöts efter hemställan i statsverkspropositionen (I: VIII), att förhöjt lärlingsunderstöd skulle utgå och att de decentraliserade verkstadsskolorna skulle avvecklas. I det följande lämnas en sammanfattning av bakgrunden och motiven till besluten.

Främst från hantverkshåll har sedan länge framhållits, att yrkesutbildningen inom hantverket är bristfällig och att ej minst detta starkt bidragit till en otillfredsställande nyrekrytering inom vissa hantverksyrken. Talesmännen för hantverket anse sedan gammalt, att en ändring härutinnan bäst sker, om yrkesutbildningen får stöd av en lärlingslag. Icke mindre än sju förslag till dylik lagstiftning ha också framlagts under innevarande sekel, däribland ett av 1936 års hantverkssakkunniga, vars förslag dock ej lades till grund för åtgärder från statsmakternas sida.

Problemen om en reglering av lärlingsutbildningen inom industri och hantverk upptogos under åren efter 1938 även direkt av de stora organisationerna på arbetsmarknaden. År 1940 tillsatte sålunda Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige en kommitté med uppdrag att verkställa utredning av frågan. Kommittén, som antog namnet *Arbetsmarknadsorganisationernas yrkesutbildningskommitté* avgav den 20 maj 1944 betänkande med förslag till åtgärder för lärlingsutbildningens främjande. Däri uttalades den uppfattningen, att *en effektiv yrkesutbildning icke torde stå att vinna genom en laglig reglering av lärlingsutbildningen på arbetsplatserna*. I samband därmed framfördes bl. a. följande synpunkter (cit. efter prop. I: VIII s. 479 f till 1946 års riksdag).

Tanken på en *tvingande* lärlingslag, säger yrkesutbildningskommittén, hade icke förts fram av de utredningar, som senast sysslat med dessa frågor. Förhållandena inom näringslivet voro så växlande, att det icke ansetts möjligt att skapa generella bestämmelser av tvingande natur, som skulle kunna tillämpas över hela området. Detta var också yrkesutbildningskommitténs mening. Hantverkssakkunniga föreslogo i syfte att komma ifrån dessa svårigheter, att lärlingslagens tillämpning skulle bli *fakultativ*, sålunda beroende av att arbetsgivarna frivilligt ingå avtal rörande lärlingsförhållandet. Yrkesutbildningskommittén sade sig icke vara övertygad om att man på denna väg skulle uppnå det resultat, som man eftersträfvade. Även om en sådan fakultativ lagstiftning skulle komma att tillämpas i viss utsträckning inom hantverket, torde intresset för en sådan reglering inom industrien och betydande delar av hantverket vara så ringa, att lagen icke skulle få någon utbredning av nämnvärd betydelse. Den skärpta kontroll över företagen från statliga och kommunala organ, som lagstiftningen måste medföra, skulle göra företagarna obenägna att åtaga sig lärlingsutbildning på lagens villkor. I samma riktning måste det förhållandet verka, att en lagstiftning aldrig, såsom en frivillig överenskommelse, kan anpassas efter förändringar i utbildningsbehovet, utan lätt leder till en olycklig schematisering och stelhet i formerna för lärlingsutbildningen. En legal reglering måste vidare komma att medföra kostnader, som skulle högst avsevärt fördyra lärlingsutbildningen i landet. Kunde syftet med en lagstiftning bättre och till väsentligt lägre kostnader för det allmänna uppnås på andra vägar, syntes det kommittén nödvändigt, att dessa vägar först prövades.

Avgörande för yrkesutbildningskommitténs inställning till frågan om en lärlingslag hade emellertid varit, att en lagstiftning av detta slag skulle komma att ingripa i frågor, som sedan gammalt varit föremål för överenskommelser mellan de fackliga organisationerna på arbetsmarknaden. Bestämmelser rörande lärlingsutbildningen funnos i ett flertal kollektivavtal och hade under senare år i ökad utsträckning influtit i avtalen. Sålunda innehöll exempelvis verkstadsavtalet en fullständig reglering av lärlingsutbildningen vid de mekaniska verkstäderna. Utan tvivel hade härigenom skapats en ordning på detta område, som på ett tillfredsställande sätt uppfyllde kraven på en rationell lärlingsutbildning. Även inom byggnadsindustrien funnes numera särskilda, detaljerade lärlingsregler; verkningarna av dessa kunde dock icke överblickas. Mer eller mindre fullständiga bestämmelser rörande lärlingsutbildningen funnes vidare inom den grafiska industrien, träindustrien och de mer hantverksbetonade yrkena.

Yrkesutbildningskommittén var emellertid medveten om att lärlingsutbildningen på arbetsplatserna var långt ifrån tillfredsställande inom alla eller ens flertalet fack, där avtalen innehöllo lärlingsbestämmelser. Förhållandena inom verkstadsindustrien visade emellertid, vad som kunde åstadkommas, när organisationerna verkligen intresserade sig för dessa problem. Enligt kommitténs mening borde lärlingsfrågan lösas genom en *aktivering av organisationernas arbete på detta område*. Först om det visade sig, att organisationerna icke ville eller kunde åstadkomma ett resultat, som svarade mot utbildningsbehovet, borde andra vägar prövas. Organisationerna hade emellertid i Sverige nått en sådan mognad och styrka, att det måste vara möjligt att skapa *en ordning för lärlingsutbildningen, som byggde på frivilliga överenskommelser i kollektivavtalets form, upprätthållna och genomförda under organisationernas ansvar*.

Enligt yrkesutbildningskommitténs mening borde en frivillig reglering av lärlingsutbildningen eftersträvas även inom områden, som föllo utanför arbetsgivareföreningens och landsorganisationens gemensamma verksamhetsfält. Tanken på att genomföra en särskild lärlingslag för hantverkets vidkommande, som upptagits och framförts av Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, torde icke stödjas av någon mer betydande opinion bland de organiserade arbetarna inom hantverket. Däremot torde arbetarpartens medverkan kunna påräknas till fri-

villiga överenskommelser av det slag, som yrkesutbildningskommittén förordade. En sådan lösning underlättades även väsentligt därav, att kollektivavtal med till landsorganisationen anslutna fackförbund redan existerade inom flertalet hantverksgränar.

Förverkligandet av en till hantverket begränsad lärlingslagstiftning måste, säger yrkesutbildningskommittén vidare, i hög grad kompliceras av att några klara gränser mellan hantverk och industri icke kunde dragas.

Mot bakgrunden av yrkesutbildningskommitténs principiella uppfattning av lärlingsfrågorna och i syfte att förverkliga de önskemål beträffande en förbättrad lärlingsutbildning, som kommittén framfört i betänkandet, hemställde den till sina uppdragsgivare, att gemensamt tillsätta ett centralt organ för industriens utbildningsfråga, förslagsvis kallat Arbetsmarknadens yrkesråd, med uppgift bland annat, att på olika sätt stimulera till åtgärder för en ordnad lärlingsutbildning och att upprätthålla förbindelse och samverkan med de statliga myndigheterna och motsvarande organisationer på andra områden av näringslivet, att rekommendera förbunden å ömse sidor inom yrken, där lärlingsfrågan var eller kunde bli aktuell, att såsom kollektivavtal antaga av kommittén utarbetade regler rörande rättsförhållandet mellan arbetsgivare och lärling, samt att rekommendera förbunden att tillsätta särskilda organ, lärlingsnämnder, med uppgift bland annat att öva tillsyn över och främja utvecklingen av lärlingsutbildningen inom yrket och att utarbeta riktlinjer för lärlingsutbildningens bedrivande.

Med anledning av yrkesutbildningskommitténs hemställan har ett Arbetsmarknadens yrkesråd tillsatts; även i övrigt hålla kommitténs förslag på att planenligt genomföras.

Med anledning av en framställning från Sveriges hantverks- och småindustriorganisation den 30 april 1943 utarbetade överstyrelsen för yrkesutbildning ett nytt förslag till lärlingslag för hantverket, ävensom förslag till statsunderstöd för befrämjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare. I förslaget, som avgavs till Kungl. Maj:t den 7 februari 1945, framhöll överstyrelsen, att lärlingsutbildningen på arbetsplatserna i allmänhet icke var tillfredsställande ordnad. Själva lärlingsförhållandets brist på stadga var i viss mån en bidragande orsak till bristen på effektivitet i utbildningen. Detta hade medverkat till en åtminstone inom vissa yrkesområden skönjbar, kvantitativt otillfredsställande rekrytering.

Enligt överstyrelsen borde lärlingsproblemets lösning för industriens del i huvudsak sökas på den väg yrkesutbildningskommittén förordat men hantverkets lärlingsproblem var i viss mån av annan natur. Vidare torde man enligt överstyrelsen icke kunna bortse från att en sannolikt ganska betydande del av småföretagarna inom hantverket icke torde komma att beröras av kollektivavtal med regler för lärlingsutbildningen. Förefintligheten av en lärlingslag och den därmed förenade statliga kontrollen borde dock icke utesluta arbetsmarknadsparternas direkta medverkan på ett eller annat sätt. Tvärtom var en sådan medverkan i hög grad önskvärd. En lärlingslag borde därför utformas så, att något motsatsförhållande mellan en legal reglering och arbetsmarknadsparternas strävan att genom kollektiva avtalsbestämmelser åstadkomma ordnade förhållanden icke behövde uppstå. Ett tillvaratagande av även de mindre hantverksföretagarnas möjligheter att utbilda lärlingar var enligt överstyrelsen så mycket mer angelä-

get, som därigenom icke obetydliga kostnadsbesparingar torde kunna åstadkommas.

På grund av vad överstyrelsen sålunda och i övrigt anfört fann den en lärlingslag motiverad såsom ett led i samhällets och yrkesorganisationernas befrämjande av yrkesutbildningen.

Om lagförslaget framhöll överstyrelsen att det i väsentliga delar anslöt sig till de rättsregler, som uppställts i Arbetsmarknadsorganisationernas yrkesutbildningskommittés förslag. Enligt överstyrelsens mening förelåg det ej något sakligt motsatsförhållande mellan den legala regleringen och kollektivavtalen. Mot förslaget reserverade sig bl. a. representanterna för arbetarna och industrins arbetsgivare.

Huvudpunkterna i överstyrelsens förslag äro följande:

1. Lagen skulle äga tillämpning endast å sådan i hantverksrörelse bedriven praktisk yrkesutbildning, som avsåg att giva därför anställd arbetare fullgod yrkeskunighet i hantverksyrke. Förutsättning för lagens tillämplighet skulle vidare vara, att lärlingskontrakt upprättades mellan mästaren och lärlingen samt i viss ordning registrerades. Lagen skulle alltså få *fakultativ*, ej tvingande karaktär.

2. Sedan lärlingskontrakt upprättats och registrerats, skulle utbildningen av lärlingen ske i enlighet med närmare bestämmelser i lagen. Om mästare eller lärling bröt kontrakt, skulle skadeståndsskyldighet inträda.

3. Funnes i för mästaren gällande kollektivavtal bestämmelser, som reglerade lärlingars löner, skulle dessa bestämmelser tillämpas. Eljest skulle det ankomma på de enskilda parterna att träffa uppgörelse om lönevillkoren.

4. Registrerings- och tillsynsmyndighet borde vara överstyrelsen för yrkesutbildning.

5. Såsom rådgivande organ åt tillsynsmyndigheten borde ett lärlingsråd kunna utses; halva antalet ledamöter borde då representera arbetsgivarparten och halva antalet arbetarparten.

6. För den lokala tillsynen borde lärlingsombud förordnas.

Överstyrelsen framlade även, som ovan framhållits, förslag till statsunderstöd för lärlingsutbildning. Därvid anfördes såsom allmän princip, att näringslivet, så långt möjligt var, självt skulle bära de med yrkesutbildningen å arbetsplatserna förenade kostnaderna.

Ett ekonomiskt stöd från statens sida i detta hänseende syntes alltid böra inskränkas till att tillgodose samma syfte som stödet till verkstadsskolor, nämligen att främja sådan utbildning av yrkesmän, som eljest icke skulle komma till stånd. Med denna utgångspunkt uttalade överstyrelsen den uppfattningen, att understöd i vidgad omfattning för närvarande behövde utgivas för att skapa ökade möjligheter till att praktisk lärlingsutbildning inom hantverket i erforderlig omfattning kom till stånd. Om nämnda syfte skulle nås, behövde även de dittillsvarande understödsbeloppen, 400 kronor, ökas.

I utredningen avvisas tanken, att varje hantverkare, som utbildade lärlingar, skulle betraktas som lärare och därför erhålla viss lärarlön av statsmedel. Statsunderstöd borde i stället utgå endast i den mån man med beaktande av arbetsmarknadssynpunkter kunde finna erforderligt att stimulera till lärlingsutbildning. Frågan om understödsbeloppen måste då närmast bli en fråga om å ena sidan, hur långt man ansåg sig *kunna* sträcka sig med bidrag av statsmedel för detta ändamål och å andra sidan, hur långt man *behövde* sträcka sig för att syftet skulle nås.

Överstyrelsen föreslog, att statsunderstödet ökades till att utgå med 400 kronor under första året, med 200 kronor efter andra årets utbildning och med 300 kronor, sedan lärotiden gått till ända. Sammanlagt skulle sålunda ett understöd av 900 kronor utgå. Vidare föreslogs, att tillsvdare 300 understöd skulle beviljas för budgetår mot dittillsvarande 100. Med 300 understöd för budgetår beräknades maximala medelsbehovet uppgå till 270 000 kronor.

I statsverkspropositionen till 1946 års riksdag (I: VIII s. 487 ff) framhöll chefen för ecklesiastikdepartementet bl. a., att den frivilliga reglering av lärlingsutbildningen, som på förslag av Arbetsmarknadsorganisationernas yrkesutbildningskommitté var under genomförande på vissa områden, otvivelaktigt främst tog sikte på industriens behov och att i avseende å hantverket ytterligare betydande åtgärder voro erforderliga med hänsyn till de särskilda förhållandena inom hantverket och till de talrika hantverksföretagen. Hantverksintressenas krav på en lärlingslagstiftning voro därför enligt departementschefen i och för sig förståeliga, och det torde vara sannolikt, att en sådan lagstiftning skulle få en ej oväsentlig betydelse för vissa delar av hantverket, även om samma resultat i huvudsak torde kunna uppnås med andra medel.

Det måste enligt departementschefen emellertid beaktas, att ett bestämt motstånd mot en sådan lagstiftning rests från de stora organisationerna på arbetsmarknaden. Det hade därvid framhållits, att den av organisationerna påbörjade regleringen av lärlingsutbildningen omfattade även betydande delar av hantverket och att resultaten av denna reglering borde avvaktas, innan lagstiftning tillgrepes. Man hade vidare hävdad, att en frivillig reglering av lärlingsutbildningen borde eftersträvas även inom de områden, som föllo utanför organisationernas verksamhetsfält.

Departementschefen förklarade, att han för sin del ej kunde förorda, att en lärlingslagstiftning för närvarande genomfördes. Visserligen omfattades många hantverksföretag icke av den påbörjade regleringen av lärlingsutbildningen, men därest vilja till samverkan funnes, torde så småningom en lika god lärlingsutbildning kunna åstadkommas inom dessa hantverksyrken på grundvalen av frivilliga överenskommelser, som om en lärlingslag varit gällande, vilken lag i allt fall för sin tillämpning i det enskilda fallet förutsatte frivillig överenskommelse mellan parterna. I varje fall borde resultaten av strävandena att på frivillighetens väg åstadkomma tillfredsställande förhållanden på detta område avvaktas, innan lagstiftningsåtgärder tillgrepos.

Ett verksamt medel till befrämjande av lärlingsutbildningen hos hantverksmästare var enligt departementschefens mening de statliga understöd, som utginge till dessa. Eftersom det allmänt vitsordats, att de dittills varit för låga, föreslog departementschefen höjning av dem enligt överstyrelsens förslag.

För budgetåret 1947/48 har till befrämjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare anvisats ett förslagsanslag av 160 000 kronor.

Trädgårdsnäringsens lärlingsfråga.

Tidigare utredningar.

Lärlingsutbildningen inom speciellt jordbruk med binärningar har även varit föremål för utredning och förslag. Sålunda har lantbruksstyrelsen i utredning med förslag den 11 november 1943 till omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen även framlagt förslag beträffande lärlingsutbildningen.

Lärlingsutbildningen borde enligt styrelsen äga rum i enskilda trädgårdar och pågå i tre år. Minimiåldern för uttagande till lärling borde sättas till 16 år och maxiåldern till 20 år. Utbildningen borde organiseras länsvis och en särskild lärlingsnämnd tillsätts inom varje område för handhavande av verksamheten. Då den föreslagna lärlingsutbildningen närmast var att betrakta som försök, torde handhavandet av den lämpligen böra anförtros åt Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, på vilken sammanslutning det borde ankomma att — i samråd med styrelserna för trädgårdsskolorna och de mer betydelsefulla riksorganisationerna på trädgårdsodlingens område — tillsätta en särskild lärlingsnämnd. Lärlingsnämnden skulle utse lärlingsträdgård, antaga lärlingar och fördela dem på olika lärlingsträdgårdar, ombesörja, att kontrakt mellan lärling och lärlingsvärd upprättades, samt utöva tillsyn över lärlingsutbildningens fortgång.

I regel borde den principen tillämpas, att i en och samma lärlingsträdgård tre årsanställda yrkesarbetare funnos för varje antagen lärling; dock att vid till trädgårdsskola knuten handelsträdgård skall kunna i största möjliga antal antagas lärlingar, som fullgjorde sitt tredje och sista lärlingsår.

Lärlingsträdgårdens innehavare, »lärlingsvärden», borde lämna lärling fri kost och logi samt viss kontant lön. Om möjligt borde lärling upptagas som medlem av lärlingsvärdens familj. Vid kontraktstidens utgång skulle betyg utfärdas på fastställt formulär.

Lärlingsvärden borde vara skyldig att instruera lärlingen i arbetet. En kort handbok borde utarbetas rörande olika arbetens utförande m. m. Självstudier och frivilligt deltagande i studiecirkel i orten eller i korrespondensundervisning borde på allt sätt uppmuntras. Styrelsen framhöll emellertid, att lärlingsutbildningen borde vara praktisk, avsedd att bibringa lärling vana och färdighet i utförande av inom trädgårdsyrket förekommande arbeten. Styrelsen hade därför icke velat föreslå, att teoretisk undervisning ordnades för lärlingar. Enligt lantbruksstyrelsens mening borde statsbidrag utgå till viss del av lärlingarnas kontanta lön.

Lärlings lön borde stå i relation till den genom avtal bestämda kontanta minimilönen för fullt arbetsför, duglig och yrkesvan manlig arbetare, som fyllt 18 år, samt under lärlingstiden successivt ökas från 50 upp till 90 procent av sagda minimilön. Under olika perioder av lärotiden skulle lön till lärling utgå med följande procentsatser av den avtalsenliga lönen:

Första årets lärling:	första halvåret	50 procent
»	» : andra	60 »
Andra »	» : första	70 »
»	» : andra	80 »
Tredje »	» : första	90 »
»	» : andra	90 »

Ett belopp av 35 kronor för månad borde utgå som statsbidrag till lärlingslönen. Med ett antal av 100 lärlingar inom hela landet under de första åren samt en utbildningstid för dem av tre år, skulle statens årliga kostnader för genomförande av lärlingsutbildningen på trädgårdsnäringsens område komma att uppgå till följande belopp:

Första året: Läringsnämnden	6 000
Statsbidrag till avlöning åt lärlingar ($35 \times 12 \times 100$)	42 000
	<hr/>
Summa	48 000
Andra året: Läringsnämnden	6 000
Statsbidrag till avlöning åt lärlingar ($35 \times 12 \times 200$)	84 000
	<hr/>
Summa	90 000
Tredje året: Läringsnämnden	6 000
Statsbidrag till avlöning åt lärlingar ($35 \times 12 \times 300$)	126 000
	<hr/>
Summa	132 000

Därtill skulle komma en engångskostnad av förslagsvis 5 000 kronor till arvode för utarbetande av kortare handledning i trädgårdsskötsel för lärlingar samt kostnaden för tryckning av handboken och olika formulär m. m.

I en promemoria den 28 december 1944 framhöll den utredningsman, som tillsatts att överarbeta lantbruksstyrelsens utredning den 11 november 1943, att han icke kunde finna det lämpligt att på försök genomföra en så genomgripande och kostsam organisation som den av lantbruksstyrelsen föreslagna. I stället utvecklade utredningsmannen ett förslag, som framkommit vid överläggningar med representanter för trädgårdsundervisningen. Enligt detta kunde som en möjlig övergångsform tänkas, att trädgårdsskolorna utnyttjas som lärlingsträdgårdar icke blott som lantbruksstyrelsen tänkt sig för tredje årets lärlingar utan kanske i främsta rummet för de nyantagna lärlingarna. Efter första lärlingsåret borde lärlingen genom skolans försorg erhålla råd, hur han i fortsättningen borde bedriva sin utbildning. Skolledningen borde hjälpa lärlingen till en ny lärlingsplats och således i viss utsträckning fungera såsom de i lantbruksstyrelsens förslag ifrågasatta lärlingsnämnderna. Enligt utredningsmannen kunde man därutöver tänka sig, att de skolor, som med hänsyn till bostadsförhållandena eller andra skäl icke själva kunde mottaga lärlingar, dock skulle kunna ordna utplaceringen av lärlingarna vid närliggande trädgårdsföretag.

Om man — enligt utredningsmannen — räknade med ett 30-tal lärlingar i hela landet, fördelade på de olika skolorna i ungefärlig proportion till skolornas elevantal, och ett bidrag av 30 kronor per månad för varje lärling, skulle den årliga kostnaden uppgå till ($30 \times 30 \times 12$) 10 800 kronor. Härjämte torde böra beräknas ett visst belopp såsom bidrag till skolorna för att täcka deras kostnader i samband med tillsynen över utbildningen, huvudsakligen resekostnader. Hela bidraget beräknades till 12 000 kronor för år.

Utredningsmannens förslag lades till grund för proposition (nr 142) till 1945 års riksdag, varvid departementschefen bland annat framhöll, att på trädgårdsodlingens område icke någon statlig eller statsunderstödd skolform för närvarande fanns, som tog sikte på att möjliggöra för ungdom att omedelbart efter avslutad folkskola förvärva praktisk och teoretisk utbildning inom trädgårdsfacket. För rekryteringen av arbetskraften inom trädgårdsnäringen syntes det departementschefen synnerligen betydelsefullt, att den ungdom, som hade intresse och fallenhet för näringen blev i tillfälle att inrikta sin utbildning på denna. I annat fall torde risk föreligga, att de unga hellre utbildade sig inom andra näringsgrenar, såsom hantverk och industri, där goda möjligheter till yrkesutbildning erbjödos. Då det sålunda torde vara ett skäligt krav att även för trädgårdsnäringen skapades goda förutsättningar till en allsidig yrkesutbildning, fann departementschefen, att medel borde ställas till förfogande såsom statsbidrag till lärlingsutbild-

ning inom trädgårdsyrket och biträdde i huvudsak utredningsmannens riktlinjer för sättet för utbildningens anordnande.

Utredningsmannens slutyrkande återfinnes i hans promemoria den 30 november 1945. Den påbörjade statsunderstödda lärlingsutbildningen inom trädgårdsområdet borde enligt honom fullföljas och utvidgas. Lantbruksstyrelsen borde bemyndigas att i de olika länen auktorisera ett större eller mindre antal trädgårdar. Hushållningssällskapen borde genom sina tjänstemän öva viss tillsyn över lärlingarna.

Lärlingsvärdarna borde ha skyldighet att öva tillsyn över lärlingarna och lämna vägledning, så att lärlingarna icke enbart bleve utnyttjade som arbetskraft. Det praktiska arbetet, vilket borde ordnas så omväxlande och instruktivt som möjligt, borde kompletteras medelst regelbundet återkommande demonstrationer, elementära lektioner samt vid tillfälle en eller annan studieresa till närliggande anläggningar. Vissa smärre hemuppgifter kunde också förekomma under tider, då utarbetena ej voro alltför krävande.

Tills vidare borde enligt utredningsmannen antalet lärlingar begränsas till 60 per år. Kostnaderna skulle efter de grunder, som angivits i proposition (nr 142) till 1945 års riksdag uppgå till (60 × 30 × 12) 21 600 kronor.

För budgetåren 1945/46 och 1946/47 anvisades vardera året ett reservationsanslag av 12 000 kronor. I statsverkspropositionen (I: IX s. 104) till 1947 års riksdag anmälde emellertid departementschefen, att en reservation av omkring 20 000 kronor skulle komma att finnas å anslaget vid ingången av budgetåret 1947/48, varför för detta budgetår ytterligare medelsanvisning icke ansågs erforderlig.

Trädgårdslärlingarnas anställningsvillkor m. m.

Gällande kollektivavtal för trädgårdsfacket mellan Svenska trädgårdsarbetsgivareföreningen och Allmänna arbetsgivareföreningen å ena sidan och Svenska lantarbetareförbundet å andra sidan ger vissa anvisningar om lärlingsförhållandet. Sålunda skall lärlingstid räknas från och med den tidpunkt, då den anställde uppnår 16 års ålder. För att erhålla avtalets högsta timlön skall den anställde ha fyllt 22 år och ha fem års praktik. Jämte dessa s. k. egentliga trädgårdsarbetare omfattar avtalet även en grupp arbetare, som i trädgårdarna utföra grövre och mer okvalificerade sysslor, för vilka större yrkeskunskaper ej krävas.

Lönen har i 1947 års avtal graderats på följande sätt:

	Sthlms- o. Göteborgs- trakterna öre pr t.	Övriga städer öre pr t.	Landet i övrigt öre pr t.
I. Egentliga trädgårdsarbetare:			
a) Arbetare, som fyllt 22 år och har minst 5 års praktik	174	164	159
b) Arbetare, som fyllt 21 år och har minst 4 års praktik	160	152	147
c) Arbetare, som fyllt 20 år	150	142	138
d) Arbetare, som fyllt 18 år	139	131	126
e) Arbetare, som fyllt 16 år	123	115	110
II. Övriga arbetare:			
Manliga: fyllda 20 år	162	152	146
* : 18—20 år	158	140	142
Kvinnliga arbetare, som fyllt 18 år	126	115	110

I kollektivavtalen för trädgårdsanläggningsbranschen indelas arbetarna blott i två huvudgrupper: Utlärda arbetare, som fyllt 22 år med minst 4 års praktik hos trädgårdsanläggare, och övriga arbetare fyllda 18 år.

En gradering av arbetslönen efter praktiktidens längd, vilken lantbruksstyrelsen föreslagit i sin utredning den 11 november 1943 med förslag till omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen, är alltså sedan 1932 genomförd i gällande kollektivavtal, fastän enligt andra grunder än dem lantbruksstyrelsen föreslog.

Utbildningsbehovet.

För att få en uppfattning om utbildningsbehovet har kommittén sökt beräkna antalet lärlingar inom trädgårdsfacket. Därom saknas nämligen uppgifter i den officiella statistiken. I lantarbetareförbundets verksamhetsberättelse för år 1946 redovisas emellertid 3 596 trädgårdsarbetare, varav 524 lärlingar i åldern 16—21 år. Av lärlingarna voro 511 anställda i förvärvsmässig trädgårdsodling och 8 i trädgårdsanläggningsföretag.

I folkräkningen den 31 december 1940 redovisas totalt 12 859 trädgårdsarbetare. Om detta antal antages vara oförändrat den 31 december 1946, skulle de till lantarbetareförbundet anslutna trädgårdsarbetarna utgöra 27,6 procent av hela antalet trädgårdsarbetare. Om de till lantarbetareförbundet anslutna trädgårdslärlingarna antagas likaledes utgöra 27,6 procent av hela antalet trädgårdslärlingar, skulle detta utgöra 1 874.

Emellertid är inom trädgårdsnäringen bristen på arbetskraft synnerligen stor. De lärlingar, som finnas, räcka därför icke till att fylla det omedelbara behovet av yrkesutbildad arbetskraft och ännu mindre det behov, som uppstår till följd av näringens fortsatta expansion.

För att stabilare arbetskraftsförhållanden skola uppstå, kräves, fränsett konkurrenskraftiga löner, vilket är en arbetsmarknadsfråga, utbildningsmöjligheter i paritet med dem som stå industrins och hantverkets arbetare till buds.

KAPITEL 4.

Lärlingsutbildningens ordnande inom trädgårdsnäringen.

Utbildningen på arbetsplatsen.

Av det föregående framgår, att enligt arbetsmarknadens parter den s. k. praktiska lärlingsutbildningen, d. v. s. utbildningen på arbetsplatsen, borde ordnas *utan* statens inblandning. Däremot ha hantverksorganisationernas företrädare gjort gällande, att statsbidrag borde för ändamålet utgå.

Vidare har den meningen framförts, att trädgårdsnäringen borde betraktas som hantverk och dess företagare följaktligen kunna komma i åtnjutande av de anslag till befrämjande av praktisk lärlingsutbildning, för vilka ovan (s. 24) redogörelse lämnats.

Kommittén vill då först uttala den uppfattningen, att en dylik åtgärd, på grund av mästarbidragens ringa antal, skulle komma att sakna egentlig betydelse för trädgårdsodlingen. I detta sammanhang vill kommittén ytterligare framhålla, att vid de statsunderstödda lärlings- och yrkesskolorna undervisning i trädgårdsskötsel bör likställas med annan där meddelad undervisning. Härutöver bör sådan ändring i stadgan för statsunderstödda yrkesskolor vidtagas, att även dessa skola äga anordna undervisningskurser för trädgårdslärlingar av det slag kommittén i det följande föreslår (s. 31 ff.).

Vad därefter angår frågan, huruvida statsbidrag till den praktiska lärlingsutbildningen bör i annan ordning utgå eller icke, ha följande synpunkter varit avgörande för kommitténs ställningstagande:

Flertalet av de frågor, som nära hänga samman med den praktiska lärlingsutbildningen, såsom lärlings anställande, lärotid, lön och övriga arbetsvillkor, äro av sådan art, att de böra avgöras av arbetsmarknadens parter utan statens mellankomst. Av bland annat detta skäl finner kommittén det riktigtast, om lärlingsutbildningen på arbetsplatsen kunde regleras efter de normer, som uppställts av arbetsmarknadens huvudorganisationer (se ovan s. 21 f.).

För att utröna inställningen till frågan hos närmast berörda organisationer inom trädgårdsfacket har kommittén i skrivelse den 5 februari 1947 till Allmänna arbetsgivareföreningen, Svenska trädgårdsarbetsgivareföreningen, Svenska lantarbetareförbundet och Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund utvecklat sin syn på den praktiska lärlingsutbildningen och med hänvisning till de normer, som antagits av arbetsmarknadens huvud-

organisationer, riktat en förfrågan, huruvida de tillskrivna organisationerna vore villiga att upptaga förhandlingar och träffa avtal om lärlingsutbildningen enligt dessa normer. Sedermera ha ifrågavarande organisationer träffat en preliminär överenskommelse, som är avsedd att erhålla kollektivavtalets form, angående lärlingsutbildningen för trädgårdsfacket. Denna överenskommelse har i sitt preliminära skick i huvudsak följande innebörd:

1. Till lärling kan antagas den som fyllt 16 men ej 22 år. Då lärling anställes, skall skriftligt avtal upprättas.

2. Lärlingsavtal kan uppsägas bl. a. om lärling på grund av långvarig eller ofta återkommande sjukdom är förhindrad att delta i arbete, om arbetsgivaren eller lärlingen uppenbarligen åsidosätter sina förpliktelser eller eljest gör sig skyldig till sådant förfarande, som enligt allmänna rättsregler medför rätt för andra parten att omedelbart häva anställningsförhållandet, om arbetsgivarens rörelse överlåtes, nedlägges eller flyttas till annan ort, varvid arbetsgivaren ej äger häva avtalet, därest lärlingen önskar fortsätta utbildningen å den nya orten och detta icke för arbetsgivaren medför särskild kostnad samt om lärlingsnämnden på ansökan eljest finner skäligt att befria part från bundenhet av avtalet.

3. Lärotiden är fyra år med rätt för lärlingsnämnden (se mom. 7) att i undantagsfall fastställa annan lärotid. Arbetsgivare och lärling äro bundna av lärlingsavtalet de tre första läroåren. Utbildningstiden skall, om lärlingsnämnden ej annorlunda medgiver, under de två första läroåren ske å en och samma arbetsplats samt under det tredje och fjärde året å annan arbetsplats. De tre första månaderna utgöra provotid.

4. Det åligger arbetsgivaren att tillse, att lärlingen systematiskt undervisas, så att denne erhåller tillfredsställande kunskap och färdighet i det yrke eller den yrkesspecialitet, som utbildningen avser. Finnes i orten skola för yrkesundervisning med avdelning för det yrke, vari lärlingen utbildas, eller meddelas per korrespondens eller på annat sätt undervisning i detta yrke, åligger det arbetsgivaren att intressera lärlingen för deltagande i sådan undervisning samt att lämna honom nödig ledighet härför. Arbetsgivaren bör därjämte i skälig utsträckning bidra till kostnaderna för sådan undervisning. Vid anställningens upphörande skall arbetsgivaren till lärlingen utgiva betyg enligt av lärlingsnämnden fastställt formulär med uppgift om anställningstiden och anställningens art samt vitsord beträffande lärlingens arbetsskicklighet, flit och uppförande.

5. Lärlingen åligger att med flit och ordentlighet samt efter arbetsgivarens anvisningar efter bästa förmåga tillägna sig kunskap och färdighet i yrket. Meddelas i skola å orten eller per korrespondens eller eljest yrkesundervisning, som lärlingsnämnden (se mom. 7) funnit lämplig för utbildningen inom yrket, skall lärlingen i enlighet med arbetsgivarens anvisningar regelbundet delta i sådan undervisning.

6. I tillämpliga delar skola mellan organisationerna träffade avtal gälla.

7. För behandling av frågor rörande lärlingsväsendet inom facket tillätta organisationerna en särskild lärlingsnämnd. Denna utses för en tid av

tre år och skall bestå av representanter för arbetsgivare och arbetare. Nämnden utser inom sig ordförande och vice ordförande. Arbetsmarknadens yrkesråd (s. 22) utser för en tid av tre år särskild opartisk ordförande att då så finnes erforderligt vid behandling av visst ärende tjänstgöra i nämnden.

8. Vid företag, där lärling finnes anställd, skall av vederbörande fackorganisation bland de utlärdade arbetarna utses en representant (yrkesombud) med uppgift att tillsammans med arbetsgivaren och vederbörande arbetsledare följa och främja lärlingsutbildningen och övervaka tillämpningen i övrigt av den träffade överenskommelsen.

Genom den träffade överenskommelsen regleras i huvudsak de frågor, som överstyrelsen för yrkesutbildning avsåg att reglera med sitt förslag till lärlingslag (s. 23).

Då i lantbruksstyrelsens utredning (s. 25 ff.) föreslogs, att statsbidrag skulle utgå till trädgårdslärlings lön, kunde ett sådant förslag motiveras med den ställning till arbetsgivaren, som lärling enligt förslaget skulle ha. Lärlingsvärden, d. v. s. arbetsgivaren, skulle nämligen lämna lärling fri kost och logi, nödiga sängkläder, fri tvätt, viss kontant lön och om möjligt upptaga lärlingen som medlem av sin familj. Arbetsgivaren skulle alltså ikläda sig betydande personliga förpliktelser utöver den att undervisa lärlingen i arbetet. Arbetet torde enligt utredningsmannens promemoria (s. 27) ordnas så omväxlande och instruktivt som möjligt och kompletteras med regelbundet återkommande demonstrationer, elementära lektioner och vid tillfälle en eller annan studieresa till närliggande anläggningar samt eventuellt smärre hemuppgifter.

Den nu träffade överenskommelsen mellan trädgårdsfackets organisationer avser icke att skapa en dylik, patriarkalisk ordning, men väl ett speciellt anställningsförhållande. Lärling betalas enligt normer, som fastställas av arbetsmarknadens organisationer, och får själv sörja för kost och logi m. m.

Undervisningskurser för trädgårdslärlingar.

I lantbruksstyrelsens utredning (s. 25 ff.) angående omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen framhölls, att lärlingsutbildningen i främsta rummet borde vara praktisk och avse att bibringa lärling vana och färdighet att utföra trädgårdsarbeten.

Enligt 1946 års trädgårdsundervisningskommitté är emellertid icke detta tillfyllest. Den praktiska utbildningen bör kompletteras och befästas med undervisningskurser, så att inom näringen arbetare utbildas, vilka både praktiskt och teoretiskt kunna sitt yrke. Därigenom lägges även en grund för rekryteringen till trädgårdsskolorna med dessas utbildning av arbetsbefäl och företagsledare. För dem som icke komma att besöka trädgårdsskola, föreslår kommittén i avsnittet om trädgårdsskolorna vissa fortbildningskurser.

Undervisningens innehåll.

Enligt kommitténs mening böra kurser för trädgårdslärlingar anordnas i yrkesräkning, kemi och fysik samt trädgårdslära. Kurserna böra läggas i så nära anslutning till lärlingarnas yrkesutövning som möjligt. Detta gäller alldeles särskilt om undervisningen i trädgårdslära, som med teoretiska insikter bör befästa de praktiska färdigheterna. För en rätt förståelse av odlingstekniken erfordras emellertid någon kännedom om de fysiska och kemiska företeelserna och processerna, varför lärlingarna böra genomgå en elementär kurs i fysik och kemi med särskild inriktning på ämnesområdets tillämpade delar. Dessutom bör viss färdighet i yrkesräkning förvärfvas. Med dessa utgångspunkter bör undervisningen lämpligen ha följande omfattning:

	Antal timmar
Yrkesräkning	40
Fysik och kemi	90
Trädgårdslära	320
	Summa 450

De olika ämnena böra ha följande innehåll:

Yrkesräkning: Repetition av decimalbråk och allmänna bråk; metersystemet; enklare procent- och ränteräkningar; något om enklare ekvationer; geometri: beräkningar av ytor, volymer och vikter; uppgifterna skola genomgående väljas med tillämpning på yrket.

Fysik och kemi: Kropparnas allmänna egenskaper; värmets överföring, ledning och strålning; ljuset och dess egenskaper; elektriciteten i tillämpning; väderlekslärans grunder; de vanligaste kemiska grundämnena och deras viktigaste föreningar; något om gödselämnenas kemiska egenskaper.

Trädgårdslära: Grundläggande kunskaper i fruktodling, köksväxtodling, blomsterodling och plantskoleskötsel; jordarts- och gödsellära; växtsjukdomar och skadedjur; värmeteknik; växternas livsbetingelser och förökning; maskin- och redskapslära.

Undervisningskursernas förläggning.

Enligt kommitténs mening böra olika skolmöjligheter utnyttjas för lärlingskurserna. Sålunda kunna sådana anordnas såväl vid trädgårdsundervisningsanstalter som statsunderstödda yrkesskolor och andra undervisningsanstalter. Lärling, som av geografiska och andra skäl icke kan bevista undervisningskurs vid skola, bör beredas tillfälle att genom korrespondensundervisning förvärva lärlingskursens kunskapsmått.

Vid *trädgårdsundervisningsanstalterna* böra lärlingar anställas i skolträdgården på den öppna marknadens villkor och erhålla teoretisk undervisning av skolans lärare. Eftersom lärlingsöverenskommelsen föreskriver som regel, att den praktiska utbildningen under de båda första åren skall ske å en och samma arbetsplats samt under tredje och fjärde året å annan

arbetsplats, torde huvudsakligen första och andra årets lärlingar anställas vid skolan. Fördenskull bör den teoretiska undervisningen organiseras så, att hela lärlingskursen genomgås på två år, såsom i följande plan:

	Antal timmar
<i>Första årskursen:</i>	
Fruktodling	30
Köksväxtodling	40
Blomsterodling	40
Plantskoleskötsel	40
Yrkesräkning	40
Växtsjukdomar och skadedjur	30
	Summa 220
<i>Andra årskursen:</i>	
Fysik och kemi	90
Värmeteknik	20
Maskin- och redskapslära	30
Jordarts- och gödsellära	40
Växternas livsbetingelser	30
Växternas förökning	20
	Summa 230

De odlingstekniska ämnena komma främst på planen, då eleverna förväntas ha ett mer påtagligt intresse för dessa, medan de mer teoretiska ämnena komma först under andra årskursen, då eleverna förvärvat större praktisk erfarenhet och större studievana.

Undervisningen bör förläggas till eftermiddagarna under vinterhalvåret. Därigenom vinnes, att lärlingar i närbelägna trädgårdar även kunna delta i undervisningen.

Över genomgången undervisningskurs utfärdar skolans ledning betyg.

Vid de statliga och statsunderstödda trädgårdsundervisningsanstalterna böra lärlingskurserna enligt kommitténs förslag inbyggas som ett permanent led i undervisningen. Detta innebär, att föreståndare och lärare vid dessa skolor bli skyldiga att undervisa vid lärlingskurserna. Hur detta kommer att återverka på den övriga undervisningen behandlas närmare i kapitel 9 och 12.

Kommittén har, som framgår av kapitel 11 och 18, undersökt möjligheterna att på ena eller andra sättet utnyttja *Bergianska trädgården* för trädgårdsundervisning. Av olika skäl har kommittén icke funnit sig kunna föreslå, att dit förlägges vare sig trädgårdsskola eller trädgårdshögskola. Emellertid vill kommittén framhålla lämpligheten av att vid Bergianska trädgården utbildning av lärlingar anordnas. Sådan utbildning stämmer också väl överens med de donationsvillkor, på vilka Bergianska stiftelsen är grundad.

Donator, P. J. Bergius, upplät nämligen år 1784 till vetenskapsakademien dåvarande Bergielund »till en skola för Trädgårdsskötselns eller hortikulturens upp-

hjälpande i Riket». Till trädgårdsskolan »böra Lärningar antagas, här tilläras för att sedan över Riket utspidas; så att Bergielund i framtiden måtte bliva en gagnande skola för hortikulturen». En trädgårdsmästare skulle antagas att utbilda lärningarna »i alla till en duktig trädgårdsmästare hörande delar, såsom ympning, okulering, trädplantering, drivbänkars anläggande, sparrissängars anläggning och skötsel, legumers, rotsakers och andra grönsakers m. m. vederbörliga skötande».

Den verksamhet, som här avsågs, hade uppenbarligen närmast att taga sikte på trädgårdsskötselns *praktiska* och ekonomiska nytta, framhåller Kungl. Vetenskapsakademiens ombudsman i ett utlåtande till en tidigare utredning.

Fastän ordet lärning i testamentet blott delvis har samma betydelse som i nutida språkbruk, framstår det, enligt kommitténs mening, klart, att lärningsutbildning vid Bergianska trädgården väl stämmer överens med de testamenteriska föreskrifterna. En nutida trädgårdslärning skall utbildas just i de färdigheter Bergius uppräknar.

Då vid Bergianska trädgården för närvarande en tvåårig skola med åtta elever i varje årskurs drives, skulle trädgården alltså kunna ta emot totalt sexton lärningar, förutsatt att villkoren i lärningsöverenskommelsen uppfyllas.

Lärningar skulle då kunna anställas i trädgården och där erhålla praktisk utbildning samt dessutom den undervisning, organiserad på två årskurser, för vilken redogörelse tidigare (s. 33) lämnats. I dessa kurser skulle lärningar från andra trädgårdar även kunna delta.

Om trädgårdsskolan vid *Adelsnäs* avvecklas (s. 103), kan anläggningen utnyttjas, genom att där anordnas lärningsutbildning. I trädgården kunna lärningar anställas enligt lärningsöverenskommelsens föreskrifter och erhålla teoretisk undervisning enligt den plan, som här uppgjorts för trädgårdsskolornas lärningskurser.

De *statsunderstödda lärnings- och yrkesskolorna* äro förlagda till tätorterna, dit även trädgårdsodlingen är i hög grad lokaliserad. Därför böra vid dessa skolor kurser för trädgårdslärningar anordnas med utnyttjande av *lärningsskolans* undervisningsformer. Dessa äro:

1) *Yrkesavdelningar* eller tvååriga lärningsskolor med i allmänhet 10—12 timmars undervisning i veckan och 8 högst 9 månaders lästid per år. I allmänhet varar undervisningen 250—350 timmar per år. Denna skolform är emellertid sällsynt.

2) *Lärningskurser* i ett eller flera ämnen. Dessa kurser äro oftast lagda så, att den ena kursen utgör en fortsättning till den andra. I lärningskurserna ges samma undervisning som i yrkesavdelningarna, men undervisningen omfattar färre antal timmar i veckan och är utsträckt över flera läsår.

3) *Kurser för äldre* äro avsedda för arbetare, som fyllt 18 år och redan ha arbetat ett par år i yrket.

I lärningsskolan försiggår undervisningen oftast på kvällen. På en del håll förekomma också kurser på förmiddagen eller eftermiddagen, varvid lärningen får den teoretiska undervisningen på ordinarie arbetstid.

Undervisningen i lärningsskolans yrkesavdelningar är avgiftsfri; för vissa lärningskurser och kurser för äldre erlägges en avgift om 5—10 kronor. Me-

dellösa och mindre bemedlade kunna erhålla nedsättning i avgiften eller helt befrias från den.

Kurserna för trädgårdslärlingar kunna antingen läggas inom lärlingsskolans yrkesavdelningar enligt samma plan som vid trädgårdsskolorna, d. v. s. organiseras på två år, eller också som lärlingskurser, då de böra organiseras på tre år enligt följande plan:

	Antal timmar
<i>Första årskursen:</i>	
Fruktodling	30
Köksväxtodling	40
Blomsterodling	40
Plantskoleskötsel	40
Yrkesräkning	40
	Summa 190
<i>Andra årskursen:</i>	
Växtsjukdomar och skadedjur	30
Fysik och kemi	90
Värmeteknik	20
	Summa 140
<i>Tredje årskursen:</i>	
Redskapslära	30
Jordarts- och gödsellära	40
Växternas livsbetingelser	30
Växternas förökning	20
	Summa 120

Den längsta undervisningstiden har lagts in första lärlingsåret, då lärlingen är minst kunnig i yrket och arbetsgivaren följaktligen har minsta olägenheten av att bevilja honom ledighet för deltagande i undervisningen. Tredje året är den kortaste kursen inlagd, och fjärde året förekommer ingen teoretisk undervisning alls.

Över genomgången undervisningskurs utfärdar skolans ledning betyg på av tillsynsmyndigheten fastställt formulär.

De lärlingar, som på grund av bostadsort eller andra förhållanden icke kunna bevista någon av de fasta skolornas kurser, böra beredas möjlighet att genom *korrespondensstudier* inhämta samma kunskapsmått. Korrespondenskurserna böra anordnas så, att lärlingens studier i möjligaste mån löpa parallellt med undervisningen vid de statsunderstödda yrkesskolorna. Om lärling nämligen flyttar till ort med yrkesskola, där undervisning för trädgårdslärlingar bedrivs, underlättas då för honom att efter anvisning av

lärlingsnämnden bevista denna muntliga undervisning. En korrespondenskurs för trädgårdslärlingar bör därför uppläggas enligt följande plan:

	Antal studiebreve
<i>Första årskursen:</i>	
Fruktodling	5
Köksväxtodling	7
Blomsterodling	7
Plantskoleskötsel	7
Yrkesräkning	7
	Summa 33
<i>Andra årskursen:</i>	
Växtsjukdomar och skadedjur	5
Fysik (7) och kemi (8)	15
Värmeteknik	3
	Summa 23
<i>Tredje årskursen:</i>	
Redskapslära	5
Jordarts- och gödsellära	7
Växternas livsbetingelser	5
Växternas förökning	3
	Summa 20

Under vinterhalvåret bör ett studiebreve medhinnas i veckan.

Under vart och ett av studieåren anordnas i anslutning till korrespondensundervisningen kortare kurser med enbart muntlig undervisning, för att resultatet av studierna skall bättre säkerställas. Syftet med dessa kurser är att repetera och befästa de genom korrespondensstudier inhämtade kunskaperna. Därvid skall med andra ord icke regelrätt lektionsgivning förekomma. Lärarens uppgift är att gå igenom sådana partier av studiebreven, som äro oklara för den ene eller andre av kursdeltagarna. Kurserna böra läggas in vid slutet av varje vinterhalvår, då eleverna beräknas ha helt eller i det närmaste slutfört säsongens studier. En undervisningstimme bör beräknas för genomgång av vart och ett av studiebreven, men med hänsyn till undervisningens krav böra förskjutningar kunna ske inom ramen för den anslagna tiden. Med den angivna tiden av en undervisningstimme för studiebreve skulle första årets repetitionskurs omfatta 6 dagar, andra årets 4 dagar och tredje årets likaledes 4 dagar.

Då resultatet av studier genom korrespondens i väsentlig mån beror av den enskildes intresse och energi och lärarna vid de korta repetitionskurserna icke alltid kunna skaffa sig en klar bild av vederbörandes insikter, böra tredje året i anslutning till repetitionskursen därutöver förhör och lämpliga prov under 2 dagar anställas på sätt tillsynsmyndigheten föreskriver. Med ledning av dessa förhör och prov samt studieresultatet i övrigt erhåller lärlingen betyg över genomgången lärlingskurs på formulär, som fastställts av tillsynsmyndigheten.

Kursernas finansiering.

Undervisningen vid jordbrukets yrkesutbildningsanstalter, trädgårdsskolorna inbegripna, är avgiftsfri. För uppehållet under den tid kurs pågår erlägga däremot eleverna avgift eller utföra arbete å skolegendomen. I 1937 års lantbruksundervisningskommittés betänkande (SOU 1937:33) uttalas, att det bör fastslås som en princip, att undervisningen vid lantbruksundervisningsanstalter bör vara avgiftsfri. 1946 års trädgårdsundervisningskommitté delar denna uppfattning och menar, att principen bör tillämpas även på de föreslagna utbildningskurserna för trädgårdslärlingar.

Som framgår av det föregående, föreslår kommittén, att undervisningskurser för trädgårdslärlingar förläggas till trädgårdsskolor, statsunderstödda yrkesskolor m. fl. eller att undervisning meddelas per korrespondens. För dessa undervisningsanstalter gälla olika bidragsbestämmelser.

Statsbidrag till undervisningskurs vid trädgårdsskola utgår för närvarande enligt föreskrifterna i kungörelsen den 5 september 1942 (nr 807). Kommittén kommer i det följande att föreslå nya grunder för statsbidrag till trädgårdsskolornas driftskostnader, och dessa grunder böra, om de genomförs, i tillämpliga delar även gälla för lärlingskurserna.

Till de statsunderstödda yrkesskolorna utgår statsbidrag enligt kungörelsen den 4 november 1921 angående statsunderstöd till kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning (705/1921) med däri senare vidtagna ändringar (491/1922, 149/1930, 295/1933, 416/1937 och 570/1945).

Som ovan anförts, förekommer vid de statsunderstödda yrkesskolorna, att viss mindre kursavgift avkräves elever, som deltaga i lärlingskurser. 1946 års trädgårdsundervisningskommitté saknar givetvis anledning att ingå på frågan, huruvida rätten att upptaga dylika avgifter bör i framtiden bibehållas; så länge denna rätt finnes kvar, bör emellertid, enligt kommitténs uppfattning, för ifrågavarande kurser för trädgårdslärlingar statsbidrag utgå med hela det belopp, som motsvarar den kursavgift yrkesskolan är berättigad att utkräva.

I många fall skulle på grund av trädgårdsföretagens förläggning till de större samhällenas utkanter lärlingarnas resor till och från skola, där för dem avsedd undervisning meddelas, bli betungande, därest de själva finge svara för hela kostnaden härför. Av detta skäl bör enligt kommitténs mening statsbidrag utgå med en del av resekostnaden. Kommittén föreslår, att den del därav, som överstiger 100 kronor för läsår bestrides med statsmedel. Den del, som understiger detta belopp, bestrides på det sätt, varom överenskommelse kan komma att träffas mellan lärlingsöverenskommelsens parter.

Kostnaderna för läroböcker böra bestridas av lärlingarna själva eller, därest överenskommelse därom träffas, av arbetsgivarna eller av lärlingarna och arbetsgivarna gemensamt.

Lärling, som ej kan bevista lärlingskurs vid fast skola utan av lärlings-

nämnden hänvisas till korrespondensundervisning, kompletterad med repetitions- och instruktionskurser, bör åtnjuta samma förmåner som övriga lär-lingar, bland annat kostnadsfri undervisning. Då en fjärdedel av det pris korrespondenskurs betingar kan anses utgöra kostnad för läroböcker, bör statsbidrag utgå med tre fjärdedelar av sagda pris, dock med högst 1 krona 50 öre per studiebreve.

Korrespondenskurserna böra, som anförts, kompletteras med kortare kurser med muntlig undervisning jämte slutförhör m. m. Kostnaderna för dessa kurser, som förläggas till trädgårdsskola, lantbruksundervisningsanstalt, folkhögskola eller annan lämplig undervisningsanstalt, bestridas helt med statsmedel. I kostnaderna böra inbegripas:

1. Ersättning för lärares resor till och från plats, där muntlig undervisning bedrivs;
2. arvode åt lärare med högst 10 kronor för lektionstimme samt arvode åt lärare och instruktör vid övningar eller demonstrationer med högst 25 kronor för dag;
3. kostnader för kursdeltagares resor till och från plats, där muntlig undervisning anordnas, jämte kostnader för deltagares resor vid övningar och demonstrationer.

Eleverna böra i förekommande fall betala kost och logi, varför stipendium bör kunna tilldelas sådan deltagare i repetitionskurs, som visar sig vara i behov därav och som under kursen icke kan bo i sitt hem. Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 24 maj 1946 (nr 213) kan stipendium vid fast småbrukarkurs och specialkurs med särskilt antagna elever utgå med 3 kronor per dag för envar därtill berättigad under den tid kursen pågår. 1946 års trädgårdsundervisningskommitté vill för sin del betona vikten av att stipendiebeloppen sättas så, att deras ändamål uppnås, nämligen att täcka kursdeltagarnas utgifter för kost och logi, vilket icke torde vara möjligt med nuvarande stipendiebelopp.

De för undervisningen erforderliga läroböckerna böra uppläggas så, att de lämpa sig vid såväl skol- som korrespondensundervisning. Kommittén förutsätter, att tillsynsmyndigheten tillser, att dylika läroböcker komma till stånd. För ändamålet bör tillsynsmyndigheten förordna en läroboksnämnd, sammansatt av i ärendet sakkunniga personer, bl. a. innefattande representeranter för trädgårdsundervisningsanstalterna och den praktiska trädgårdsodlingen.

Statsbidrag till kursavgifter, resekostnader m. m. bör sökas på av tillsynsmyndigheten fastställt formulär. Denna bör äga fatta beslut om tilldelning av statsbidrag.

Tillsyn över lärlingsutbildningen.

Då den praktiska lärlingsutbildningen är reglerad genom överenskommelse mellan berörda organisationer, böra dessa svara för tillsynen över denna. Detta sker närmast genom den av parterna utsedda lärlingsnämnden och yrkesombuden på arbetsplatsen.

Enligt överenskommelsen skall lärlingsnämnden utarbeta riktlinjer för lärlingsutbildningens bedrivande och upprätthålla kontakt med befintliga skolor för yrkesutbildning inom facket. Lärling åligger bland annat att efter lärlingsnämndens anvisningar delta i den yrkesundervisning, som nämnden funnit lämplig.

Beträffande lärlingsnämndens verksamhet torde man kunna utgå från att bl. a. följande regler komma att följas: Lärlingsnämnden undersöker i god tid före varje läsårs början utbildningsmöjligheterna och tar kontakt med vederbörliga skolmyndigheter. På grund av vad nämnden sålunda inhämtat, lämnar den var och en av lärlingarna anvisning på de skolor och kurser, vid vilka han under läsåret har att bevista undervisningen. Ät lärling, som på grund av bostadsort eller andra förhållanden icke kan delta i undervisningen vid skola, där lärlingskurs i trädgårdsskötsel anordnas, ger lärlingsnämnden anvisning på korrespondenskurs och repetitionskurs, som han i stället har att genomgå. Nämnden följer fortlöpande, hur var och en av lärlingarnas studier fortskrida.

För den teoretiska lärlingsutbildningen förordnar Kungl. Maj:t tillsynsmyndighet. Eftersom denna utbildning i vissa avseenden kan komma att förläggas till anstalter, som i övrigt sortera under överstyrelsen för yrkesutbildning, bör denna helst förordnas till tillsynsmyndighet även för här ifrågakvarande undervisning.

Tillsynsmyndigheten skall särskilt

- 1) medverka till att undervisningskurser för trädgårdslärlingar organiseras vid lämpliga skolor;
- 2) fastställa undervisningsplaner samt tillse, att undervisningen ändamålsenligt bedrivs;
- 3) bistå och samråda med den av arbetsmarknadens parter utsedda lärlingsnämnden;
- 4) i samarbete med lärlingsnämnden uppställa och tillhandahålla erforderliga formulär;
- 5) bevilja statsbidrag för kursavgifter, resekostnader m. m.;
- 6) tillsätta läroboksnämnd.

KAPITEL 5.

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.**Institutets organisation.**

Verksamheten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut regleras genom stadgar den 22 september 1938 (nr 632) med däri senare vidtagna förändringar (19/1940, 214/1946). I det följande hänvisas till dessa stadgar.

Institutet omfattar tre undervisningsavdelningar (§ 1; mom. 1):

- 1) lantbruksavdelningen med en högre och en lägre kurs (driftsledarkurs och lantbruksskola),
- 2) mejeriavdelningen med en högre och en lägre kurs (högre mejerikurs och mejeriskola),
- 3) trädgårdsavdelningen med en högre och en lägre kurs (högre trädgårdskurs och trädgårdsskola).

Till trädgårdsavdelningen äro enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 maj 1939 knutna en driftsekonomisk byrå och en handelsträdgårdsmästarekurs.

Vid institutet är hovbeslagsskola anordnad.

Vid institutet bedrivs försöksverksamhet på mejerihanteringen (statens mejeriförsök) och trädgårdsodlingens område (statens trädgårdsförsök) med dit förlagda huvudanstalter samt jordbruks- och husdjursförsök (§ 1, mom. 2).

Institutet står under överinseende av lantbruksstyrelsen och under ledning av en särskild styrelse. I övrigt handhavas dess angelägenheter av rektor, lärarkollegium, avdelningskollegier, försöksråd för trädgårdsförsöksverksamheten (trädgårdsförsöksrådet) och tre avdelningsföreståndare (§ 2).

Institutets styrelse utgöres av sex utav Kungl. Maj:t för en tid av tre år förordnade ledamöter, därav en ordförande, samt institutets rektor. Bland ledamöterna böra finnas representanter för universitetet i Lund samt för det praktiska jordbruket, mejerihanteringen och trädgårdsskötseln.

Föreståndarna för jordbruks- och mejeriavdelningarna ävensom föreståndaren för trädgårdsavdelningen samt föreståndarna för mejeri- och trädgårdsförsöken ingå som ledamöter av styrelsen vid behandling av ärende, som rör respektive verksamhetsområde (§ 3).

Styrelsen åligger bland annat (§ 4):

att övervaka undervisningen, försöksverksamheten och ekonomin jämte förvaltningen av donationsfonders medel,

att utöva ledningen av verksamheten vid Alnarps egendom, mejeri och trädgårdar,

att tillsätta och entlediga sådana lärare vid institutet, som ej utnämnas av Kungl. Maj:t, ävensom andra befattningshavare, på sätt stadgarna närmare ange,

att antaga elever vid de olika kurserna,

att årligen fastställa av trädgårdsförsöksrådet uppgjort förslag till försöksplan för nästpåföljande kalenderår.

Kungl. Maj:t förordnar, sedan styrelsen avgivit förslag, en av institutets avdelningsföreståndare att vara *rektor* för en tid av högst fem år (§ 9).

Rektor utövar den närmaste tillsynen över institutet. Särskilt åligger det honom (§ 10):

att tillse, att undervisningen behörigen bedrives samt att såväl lärare som andra befattningshavare ävensom elever fullgöra sina åligganden,

att vaka över ordningen vid institutet och därom meddela nödiga föreskrifter samt att såvitt möjligt själv genast föranstalta om rättelse av försummelse och överträdelse, som av honom förmärkas eller hos honom anmälas, eller ock där- om göra anmälan hos styrelsen eller lärarkollegiet,

att hava tillsyn över institutets såväl fasta som lösa egendom,

att enligt stat och givna föreskrifter pröva förekommande utbetalningar med undantag för dem, som gälla avdelnings ekonomiska verksamhet eller som avse mejeri- eller trädgårdsförsöken, samt därå utfärda anordningar.

Lärarkollegiet, i vilket rektor är ordförande, utgöres av institutets professorer samt föreståndarna för lantbruks- och trädgårdsavdelningarna eller vid förfall för någon av dessa, den som tjänsten uppehåller. Lärarkollegiet åligger bland annat (§ 11 och 12):

att hava inseende och vård över de angelägenheter, som direkt beröra undervisningen,

att årligen uppgöra och till styrelsen överlämna förslag till undervisningsplaner samt till läs- och arbetsordning för institutet,

att årligen uppgöra och i god tid till styrelsen avgiva förslag till inkomst- och utgiftsstat för följande budgetår,

att till styrelsen avgiva förslag om tillsättandet av ledig ämneslärarebefattning samt om speciallärar- och bibliotekariegöromålens bestridande.

Vid institutet anställda professorer (av vilka en är föreståndare för högre mejerikursen, en för mejeriförsöken och en för trädgårdsförsöken) avdelningsföreståndare, ämneslärare, försöksledare och speciallärare, liksom ock i förekommande fall vikarier för dem skola vara fördelade på tre *avdelningskollegier*, nämligen ett för lantbruksavdelningen, ett för mejeriavdelningen och ett för trädgårdsavdelningen.

Fördelningen på de olika avdelningskollegierna bestämes för professorer, avdelningsföreståndare och försöksledare med hänsyn till deras åligganden enligt institutets stadgar samt för ämneslärare och speciallärare av styrelsen efter förslag av lärarkollegiet. Därvid kan förordnas, att lärare skall tillhöra mer än ett kollegium. Speciallärare äger säte och stämma i

avdelningskollegium endast vid behandling av frågor, som omedelbart beröra av honom företrätt ämne (§ 15).

Avdelningskollegium bör genom samarbete mellan medlemmarna verka för avdelningens ändamålsenliga utveckling. Avdelningskollegium skall avgiva yttrande och förslag om bland annat ansökningar om inträde som ordinarie, special- eller extraelev, frågor avseende undervisningens planläggning och ordnande av stipendier och premier (§ 16).

Avdelningskollegium åligger, utom annat som följer av stadgarna (§ 17):
att avgöra, vilka elever som på grund av visade insikter böra efter första läsårets slut erhålla tillträde till andra årsavdelningen av samma kurs,

att besluta, huruvida elev skall godkännas i examen eller erhålla avgångsbetyg samt att därvid avgiva de vitsord, som skola förekomma över elevs praktiska duglighet, punktlighet, flit och uppförande, börande dessa vitsord ävensom i tentamina erhållna kunskapsbetyg antecknas i särskild betygsbok,

att utfärda intyg angående specialelev och extra elev vid institutet tilldelade betyg och vitsord,

att avgöra, huruvida elev, som av sjukdom eller annat giltigt förfall förhindrats att under det gångna läsåret avlägga föreskrivna prov, må senare avlägga dessa,

att där särskilda skäl därtill föreligga, befria elev från deltagande i viss del av undervisningen,

att inom ramen för anvisade medel besluta om anskaffandet av undervisningsmateriel, litteratur m. m. för avdelningen.

Som ordförande och sekreterare i avdelningskollegium fungerar vederbörande avdelningsföreståndare eller den styrelsen vid förfall för honom förordnar (§ 18).

Trädgårdsförsöksrådet består av tre utav Kungl. Maj:t för en tid av tre år förordnade ledamöter, vilka enligt stadgarna böra företräda olika intressen inom trädgårdssodlingen och växtförädlingen samt av institutets rektor, föreståndaren för trädgårdsförsöken och försöksledarna vid huvudstationen i Alnarp såsom självskrivna ledamöter. Rektor är ordförande i försöksrådet, därest Kungl. Maj:t icke därtill förordnar annan ledamot. Försöksrådet äger, när så lämpligen anses böra ske, med sig adjungera försöksledare vid underlydande försöksstationer.

Trädgårdsförsöksrådet, som sammanträder på kallelse av ordföranden minst en gång årligen, åligger att efter verkställd beredning uppgöra förslag till plan för trädgårdsförsöksverksamhetens bedrivande för nästpåföljande kalenderår samt att söka främja och organisera samarbetet med andra institutioner på trädgårdsförsöksområdet. Därjämte äger försöksrådet att till behandling upptaga andra frågor av betydelse för trädgårdsförsöksverksamhetens upprätthållande och utveckling.

Vid Alnarpsinstitutet äro enligt gällande personalförteckning följande tjänstemän anställda på ordinarie stat:

Lönegrad

4 professorer	Ca 33
2 statsagronomer	Ca 29
5 ämneslärare vid lantbruksavdelningen	Ca 27
2 ämneslärare vid mejeriskolan	Ca 27

3 ämneslärare för trädgårdsavdelningen	Ca 27
1 förste vaktmästare	Ca 11
1 eldare av 2:a klass	Ca 11
2 vaktmästare	Ca 9
1 kontorsbiträde	Ca 8

Dessutom äro följande extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ce 23 anställda:

1 föreståndare för lantbruksavdelningen	Ce 31
1 » » trädgårdsavdelningen	Ce 31
1 » » trädgårdsavdelningens driftsekonomska byrå	Ce 29
1 försöksledare vid Nyckelby trädgårdsförsöksstation	Ce 27
1 » » Rånna trädgårdsförsöksstation	Ce 27
1 kamrerare	Ce 25
4 förste assistenter	Ce 24

Antalet lärjungar den 1 november 1946.

Driftsledarkursen:

Ordinarie elever	36	
Extra elev	1	37

Lantbruksskolan:

Ordinarie elever i tvååriga kursen	28	
» » » ettåriga »	20	48

Högre mejerikursen:

Ordinarie elever i tredje årsavdelningen	2	
» » » andra »	4	6

Mejeriskolan:

Ordinarie elever i kursen januari 1946—januari 1947	22	
» » » » juli 1946—juli 1947	26	48

Högre trädgårdskursen:

Ordinarie elever		11
------------------------	--	----

Trädgårdsskolan:

Ordinarie elever i tvååriga kursen	26	
» » » handelsträdgårdsmästarkursen	18	
Hospitant	1	
Extra elever	4	49

Ladugårdsförmanskursen:

Ordinarie elever		4
------------------------	--	---

Summa 203

Anmärkning: Den 1 november 1947 hade högre trädgårdskursen 5 ordinarie elever, 7 special-elever och 2 hospitanter. Den tvååriga trädgårdsskolan hade 26 elever och handelsträdgårdsmästarkursen 21. Härtill kommo 1 specialelev och 7 extra elever.

Trädgårdsavdelningens organisation.

Trädgårdsavdelningen omfattar, som förut anförts, en högre trädgårdskurs, en tvåårig trädgårdsskola, en handelsträdgårdsmästarkurs och en driftsekonomska byrå.

Till avdelningen höra även Alnarps trädgårdar.

Högre trädgårdskursen.

Högre trädgårdskursen har enligt stadgarna (§ 1) till ändamål att meddela undervisning i rationell trädgårdsodling i och för utbildning av konsulenter, lärare, trädgårdsanläggare och andra, vilka önska förvärva djupare insikter i ämnet. Undervisningen omfattar två år. Ny kurs börjar vartannat år, då tio elever antagas. Efter genomgången fullständig kurs avlägges examen (§ 103).

Vid högre kursen meddelades 1945—47 undervisning enligt följande plan:

Undervisningsämne	Föreläs- Antal timmar	Övningar Antal timmar	Summa Antal timmar
Matematik	30	—	30
Fysik	40	—	40
Elektroteknik	7	2	9
Värme- och kylteknik	26	4	30
Kemi	95	60	155
Geologi och marklära	45	19	64
Botanik:			
Morfologi	27	—	27
Anatomi och fysiologi	75	50	125
Ekologi och växtgeografi	15	2	17
Systematik	98	—	98
Ärftlighetslära	26	10	36
Växtpatologi	25	14	39
Zoologi	50	6	56
Kulturteknik	24	141	165
Ritning	—	100	100
Redskapslära	20	16	36
Husbyggnadslära och växthuskonstruktion ...	50	110	160
Nationalekonomi	31	—	31
Handelslära	67	1	68
Rättslära	38	—	38
Trädgårdsekonomi	61	2	63
Bokföring	82	—	82
Trädgårdsanläggning	112	165	277
Ekonomisk trädgårdsodling:			
Fruktodling	107	83	190
Köksväxtodling	68	2	70
Blomsterodling	95	22	117
Plantskoleskötsel	49	16	65
Försöksteknik	21	4	25
Näringsfysiologi	20	—	20
Pedagogik	44	—	44
Trädgårdsodlingens historia	26	—	26
Summa	1 474	829	2 303

Då undervisningen får inställas högst åtta veckor varje år, omfattar hela kursen 88 veckor.

Kursen är uppdelad på två linjer: En för allmän trädgårdsodling och en för trädgårdsanläggning (§ 106). Följande ämnen ingå obligatoriskt i undervisningen vid respektive linjer:

A. *Allmänna linjen:*

- a) matematik, fysik, meteorologi, kemi, geologi och marklära, botanik (morfologi, anatomi och fysiologi, ekologi och växtgeografi, systematik samt växtpatologi), zoologi, kulturteknik, ritning, redskapslära och ekonomisk trädgårdsodling (historik, blomsterodling på kalljord);
- b) botanik (ärfthlighetslära och växtförädling), nationalekonomi och handelslära, rättslära, trädgårdsekonomi, bokföring, trädgårdsanläggning (viss del av ämnet enligt avdelningskollegiets bestämmande), ekonomisk trädgårdsodling (fruktodling, köksväxtodling på kalljord och under glas samt plantskoleskötsel), försöksteknik, trädgårdsprodukternas användning som födoämnen samt pedagogik.

B. *Linjen för trädgårdsanläggning:*

- a) se ovan under allmänna linjen;
- b) husbyggnadslära och växthuskonstruktion, trädgårdsanläggning (hela ämnet) samt plantskoleskötsel.

I varje läroämne skall elev undergå tentamen enligt av delningskollegiet fastställd ordning.

Vid högre trädgårdskursen kunna antagas (§ 113):

1. *ordinarie elever*, vilka följa undervisningen till den omfattning, som erfordras för att efter genomgången kurs få avlägga examen;
2. *specialelever*, vilka efter eget val följa undervisningen i ett eller flera ämnen med rätt att över sina kunskaper i dessa erhålla betyg.
3. *hospitanter*, vilka efter eget val följa undervisningen i ett eller flera ämnen men icke kunna erhålla betyg.

Specialelever och hospitanter kunna antagas i mån av utrymme, de sistnämnda enligt avdelningsföreståndarens prövning.

Villkor för inträde som ordinarie elev äro (§ 114):

att hava fyllt 24 år samt att vara fri från värnplikstjänstgöring den tid kursen genomgås;

att vara fri från sjukdom och påvisbara sjukdomsanlag, vilket skall styrkas med läkarbetyg, utfärdat i enlighet med av styrelsen fastställt formulär;

att hava med goda betyg genomgått tvåårig kurs vid statlig eller statsunderstödd trädgårdsskola samt därefter under minst ett års tid haft praktisk sysselsättning inom trädgårdsyrket, helst i utlandet, därest sökanden icke redan före inträdet vid trädgårdsskolan haft anställning vid utländsk trädgård; sökande, som genomgått Norrlands trädgårdsskola, är dock (formellt) skyldig att genom prövning inför institutets lärare i fruktodling visa sig äga sådana kunskaper i nämnda ämne, som meddelas vid övriga statliga eller statsunderstödda trädgårdsskolor;

att äga kunskaper motsvarande minst betyget med beröm godkänd i realexamen i ämnena modersmålet och matematik samt tyska eller engelska ävensom minst betyget godkänd i ämnena geografi och naturlära i samma examen, vilka kunskaper, därest de icke vitsordats genom avlagd real- eller högre examen, må styrkas genom andra vitsord, som av styrelsen godkännas.

Genom särskilt beslut av styrelsen kan till elev antagas sökande, som icke genomgått tvåårig kurs vid statlig eller statsunderstödd trädgårdsskola men fyller övriga för inträde vid kursen gällande fordringar och dessutom på nöjaktigt sätt

styrker sig hava efter fyllda 18 år under minst fyra år deltagit i instruktivt arbete inom trädgårdsodlingens viktigare, grenar samt därjämte genom inträdesprövning inför institutets lärare visar sig äga goda kunskaper i trädgårdsskolans läroämnen samt praktisk färdighet i utförandet av trädgårdsarbeten, motsvarande den yrkesskicklighet, som bör fordras av den, vilken genomgått sådan skola.

Som specialelev får blott antagas den, som av avdelningskollegiet prövas äga erforderliga förutsättningar för att tillgodogöra sig den undervisning, i vilken sökanden anmält sig vilja deltaga. Hospitanter antagas av trädgårdsavdelningens föreståndare.

Ordinarie elev erlägger årligen en avgift för enskilt rum med enkla möbler, uppvärmning, lyse och städning. För kosthåll, läkarvård m. m. erlägger elev därjämte de avgifter, som för varje år bestämmas av styrelsen. Elev är skyldig att själv hålla sig med sängkläder, linne och tvätt.

Trädgårdsskolan.

Den tvååriga trädgårdsskolan har till ändamål att meddela undervisning i grunderna för trädgårdsskötsel samt giva övning och färdighet i trädgårdsarbetens utförande, ledning och ordnande (§ 1). Undervisningen omfattar två år och skall ordnas så, att nya elever mottagas varje år (§ 118). I varje årskurs skall plats beredas för minst tolv ordinarie elever (§ 125).

Synnerlig vikt skall läggas vid förkovrandet av elevernas yrkesskicklighet. För sådant ändamål skola de bl. a. övas i köksväxt-, frukt- och blomsterodling på kalljord och under glas, trädgårdsanläggningars utförande och skötsel, trädskoleskötsel, fröodling, konservering, tillvaratagande i övrigt av trädgårdens produkter och andra förekommande arbeten inom trädgårdsycket (§ 119).

Hur den teoretiska undervisningen, d. v. s. lektioner, demonstrationer och övningar anordnas, framgår av följande uppställning, som avser läsåret 1945/46.

Ä m n e :	Första årskursen:		Andra årskursen:	
	Föreläsningar	Övningar	Föreläsningar	Övningar
Svenska språket	35	—	—	—
Välskrivning	—	10	—	—
Matematik	45	—	—	—
Botanik:				
Morfologi och systematik	37	5	29	1
Anatomi och fysiologi	31	—	—	—
Kemi	35	—	—	—
Växtpatologi	—	—	10	11
Fysik och meteorologi	34	—	—	—
Mark- och gödsellära	—	—	30	—
Geologi	22	2	—	—
Kulturteknik	20	68	—	—
Ritning	—	20	—	—
Husbyggnadslära och växthuskonstruktion	—	—	21	74
Trädgårdsanläggning	—	—	37	95
Köksväxtodling	105	12	—	—

Ä m n e:	Första årskursen:		Andra årskursen:	
	Föreläsningar	Övningar	Föreläsningar	Övningar
Blomsterodling på kalljord och under glas....	16	22	105	9
Dekorations- och bindekonst	2	113	—	16
Fruktodling på kalljord	—	—	51	42
Fruktkännedom	—	—	29	2
Fruktodling under glas	28	4	—	—
Trädskoleskötsel	—	—	93	47
Zoologi	36	4	—	—
Ärftlighetslära	—	—	17	1
Biskötsel	5	5	—	—
Bokföring	—	—	50	—
Handelslära	—	—	25	—
Trädgårdsekonomi	—	—	9	—
Trädgårdsprodukternas användande som födoämne	—	—	26	4
Redskapslära	—	—	9	6
Föredragsövningar	—	—	—	24
Summa	451	265	541	332

Härtill komma dagboksanteckningar (49 tim. för vardera årskursen) samt exkursioner (84 tim. för första årskursen och 27 tim. för andra årskursen).

Större delen av den teoretiska undervisningen var läsåret 1945/46 förlagd till tiden mellan den 1 november och den 31 mars, då antalet lektionstimmar uppgick till omkring 6 per dag. Under tiden mellan den 1 april och den 1 juni förekom teoretisk undervisning endast i undantagsfall. Under tiden efter den 1 juni meddelades sådan undervisning åt andra årsavdelningen med i regel 1—3 timmar dagligen. Första årsavdelningens elever erhöles under tiden från 12 juni till läsårets slut teoretisk undervisning i botanik, biskötsel, blomsterodling m. m. under 8—15 timmar i veckan.

De praktiska arbeten, som utfördes av andra årsavdelningens elever, voro huvudsakligen förlagda till fruktträdgårdar och plantskolor. Första årsavdelningen var huvudsakligen sysselsatt inom avdelningarna för köksväxt- och blomsterodling på kalljord och under glas. Arbetstiden var under vintern $3\frac{3}{4}$ timmar dagligen och under sommarhalvåret högst $9\frac{1}{2}$ timmar.

Antalet timmar för teoretisk undervisning, vari dagboksanteckningar och exkursioner inräknats, och för praktiskt arbete läsåret 1945/46 framgår av följande tablå.

	Första årskursen	Andra årskursen
	Antal timmar	
Teoretisk undervisning	849	949
Praktiskt arbete per elev	1 705	1 485
Summa	2 554	2 434

Före sitt inträde vid skolan hade båda årsavdelningarnas elever praktiserat inom trädgårdsyrket i medeltal i sex år.

Efter genomgången fullständig kurs erhåller elev avgångsbetyg, som skall innefatta, förutom vitsord om inhämtade kunskaper, även sådana om praktisk duglighet samt om flit, punktlighet och uppförande.

Vid trädgårdsskolan kunna antagas dels ordinarie (se ovan) dels extra elever.

Extra elever kunna antagas, huvudsakligen för praktisk utbildning, till det antal så ske kan, utan att ordinarie elevers utbildning eftersättes. Extra elev får deltaga i undervisningen i den utsträckning avdelningsföreståndaren bestämmer (§ 125).

Villkor för inträde som ordinarie elev äro (§ 126):

att hava fyllt 21 år samt att vara fri från värnpliktstjänstgöring den tid, kursen genomgås;

att äga god hälsa och goda kroppskrafter för utförande av trädgårdsarbete, vilket skall styrkas med läkarbetyg, utfärdat enligt av styrelsen fastställt formulär;

att besitta god folkskolebildning samt att antingen kunna förete av folkskol-lärare eller annan kompetent person utfärdat intyg om färdighet i välskrivning samt kunskaper i svenska språket, räkning och geometri, motsvarande vitsordet med beröm godkänd vid avgång från folkskolans högsta klass, vilket intyg skall grunda sig på särskilt prov, avlagt samma år, som ansökning till elevplats ingives, eller ock att hava genomgått vinterkurs vid folkhögskola;

att under minst tre år hava med goda vitsord deltagit i olika trädgårdsarbeten under fackmans ledning.

På styrelsen må bero att i särskilt fall, efter avdelningskollegiets hörande, bevilja eftergift av något nu stadgat inträdesvillkor.

För att kunna antagas till extra elev fordras att äga vana vid trädgårdsarbete samt hava ej mindre erforderliga kroppskrafter än även tillräckliga fattningsgävor och teoretisk underbyggnad för att nöjaktigt kunna tillgodogöra sig undervisningen.

Ordinarie elev erhåller avgiftsfri undervisning, kost, bostad med uppvärmning, lyse och städning samt läkarvård. Elev är skyldig att själv hålla sig med sängkläder, linne och tvätt (§ 127).

Handelsträdgårdsmästarkursen.

Handelsträdgårdsmästarkursens ändamål är enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 maj 1939 att meddela undervisning i ekonomiskt viktiga grenar av trädgårdsodling samt i trädgårdsekonomi.

Föreståndare och lärare vid institutets trädgårdsavdelning äro skyldiga att i erforderlig utsträckning uppehålla undervisningen och vad därmed äger samband.

Kursen är uppdelad på tre linjer: *a-linjen*, omfattande blomster- och köksväxtodling under glas, *b-linjen*, blomster- och köksväxtodling på kalljord och i bänk samt *c-linjen* i främsta rummet trädskoleskötsel.

Undervisningen skall anordnas så, att nya elever tillsvidare antagas vartannat år.

Vid kursens *a-* och *b-linjer* fördelas undervisningen på två vinterterminer om 5 respektive 6 månader, vartill kommer en två veckors sommarkurs, huvudsakligen omfattande demonstrationer och exkursioner. Första vinter-

terminen pågår för kursens a- och b-linjer från och med den 1 november till och med den 31 mars, sommarkursen 14 dagar under månaderna juli och augusti samt andra vinterterminen från och med den 1 oktober till och med den 31 mars. Vid kursens c-linje börjar läsåret den 1 november och avslutas efter 17 månader den 31 mars andra året efter kursens början.

Hittills ha endast a- och c-linjerna kunnat organiseras, då antalet ansökningar till b-linjen icke varit tillräckligt stort.

Den undervisning, som meddelas vid kursen, skall till väsentlig del bestå av lektioner, demonstrationer och övningar. De elever, som tillhöra c-linjen, böra därjämte under sommarhalvåret sysselsättas och övas i trädskole- och anläggningsarbeten inom institutets ekonomi- och prydnads-trädgård, varvid skälig ersättning enligt styrelsens prövning skall utgå till sådan elev för utfört arbete. Undervisningen anordnas i huvudsak enligt följande plan:

Ä m n e n

Lektioner,
demonstrationer
och övningar
Antal tim.

Gemensam undervisning med a- och c-linjen:

Svenska	60
Tyska	50
Matematik	65
Kulturteknik	60
Ritning	20
Fysik	35
Kemi	45
Bokföring	85
Patologi	30
Zoologi	60
Geologi	25
Botanik	60
Blomsterlöksodling	35
Binderi	15
Föredragsövningar	40
Handelslära	70
Nationalekonomi	30
Trädgårdsekonomi	30
Ärftlighetslära	21
Redskapslära	20
Rättslära	20
Jordarts- o. gödsellära	40

Summa 916

Därutöver ha de olika linjerna var för sig åtnjutit undervisning i följande ämnen:

a-linjen:

Köksväxtodling	90
Blomsterodling under glas	165
» på kalljord	30
Byggnadslära	85
Värmeteknik	20

Summa 390

Ä m n e n

Lektioner,
demonstrationer
och övningar
Antal tim.

c-linjen:

Plantskoleskötsel	155
Trädgårdsanläggning	105
Fruktodling	20
Fruktkännedom	35
Blomsterodling på kalljord	40
Kulturteknik	25
	Summa 380

Totala antalet timmar på a-linjen är alltså 1 306 timmar och för c-linjen 1 296 timmar.

Villkor för inträde som ordinarie *elev* vid handelsträdgårdsmästarkursen äro utöver dem som gälla för inträde vid trädgårdsskolan:

att hava fyllt 22 år och vara fri från värnplikstjänstgöring under den tid kursen pågår;

att under minst fyra år hava med goda vitsord deltagit i olika trädgårdsarbeten under fackmans ledning, därav minst två år inom den gren av yrket, inom vilken eleven söker utbildning.

Elev erhåller kostnadsfri undervisning. För kosthåll, läkarvård m. m. erlägger elev de avgifter, som för varje år bestämmas av styrelsen.

Föreståndare och lärare.

Undervisningen vid trädgårdsavdelningen bestrides av föreståndaren, som samtidigt förestår Alnarps trädgårdar, av tre ämneslärare, av föreståndaren för den driftsekonomska byrån, av lärare vid Alnarpsinstitutets lantbruks- och mejeriavdelningar, av trädgårdsförsökens tjänstemän samt av speciallärare (§ 22).

Utöver undervisningen svara ämneslärare för var sin fackavdelning inom Alnarps trädgårdar.

Den omfattning, i vilken de olika kategorierna lärare medverka vid undervisningen, framgår av följande uppställning, som för olika kurser och lärarkategorier redovisar den genomsnittliga undervisningen läsåren 1944/45 och 1945/46.

	A n t a l t i m m a r			
	Högre trädgårds-kursen	Trädgårds-skolan	Handels-trädgårds-mästar-kursen	Summa
Trädgårdsavdelningens tjänstemän	372	914	382	1 668
Lantbruks- och mejeriavdelningarnas tjänstemän	291	521	175	987
Trädgårdsförsökens tjänstemän	55	29	32	116
Speciallärare	478	175	233	886
Summa	1 196	1 639	822	3 657

För att kunna antagas till föreståndare för trädgårdsavdelningen fordras: att hava med goda vitsord avlagt examen vid högre trädgårdsundervisningsanstalt eller förvärvat motsvarande teoretisk utbildning, att äga goda vitsord om praktisk verksamhet ävensom god undervisnings- och organisationsförmåga samt att hava blivit av lantbruksstyrelsen förklarad kompetent för befattningen.

För att kunna antagas till ämneslärare i ekonomisk trädgårdsodling fordras:

att hava med goda vitsord avlagt examen vid statens eller statsunderstödd trädgårdsskola samt att genom studier vid högre läro- eller försöksanstalt hava förvärvat grundlig teoretisk utbildning inom det eller de ämnen hans undervisning skall omfatta, varjämte han skall styrka sig hava genom praktisk verksamhet, helst såväl inom som utom landet, förvärvat framstående skicklighet uti ifrågavarande ämnen.

Lantbruksstyrelsen kan medgiva undantag från något av de uppställda kompetensvillkoren, därest detsamma prövas vara på tillfredsställande sätt uppvägt av annat kunskapsbevis.

De kompetenskrav, som äro uppställda på läraren i trädgårdsekonomi, bokföring, nationalekonomi och handelslära, d. v. s. föreståndaren för den driftsekonomiska byrån, behandlas nedan.

Som framgår av uppställningen å s. 43 är föreståndaren för trädgårdsavdelningen placerad i lönegrad Ce 31 och de tre ämneslärarna i Ca 27.

Vid avdelningen finnes vidare en arvodesassistenttjänst samt ett kontorsbiträde med reglerad befordringsgång anställda.

Den personal, som erfordras för driften av Alnarps trädgårdar, avlönas helt med medel ur handelsrörelsen. Sålunda äro där fem instruktörer anställda, vilka tjänstgöra som förmän för såväl elever som arbetare. Dessutom ha de under vederbörande ämneslärare ansvaret för viss avdelning inom trädgårdarna samt ha hand om hemmaförsäljningen och expeditionen av växter från den avdelning, där de tjänstgöra. Vid trädgårdskontoret äro därjämte tre skrivbiträden anställda.

Driftsekonomiska byrån.

Vid 1939 års riksdag anvisades medel för upprättande av en driftsekonomisk byrå i anknytning till institutets trädgårdsavdelning. Föreskrifter för verksamheten vid denna utfärdades av Kungl. Maj:t den 12 maj 1939.

Byrån har till uppgift att genom systematiska undersökningar utreda ekonomiska frågor inom trädgårdsodlingen. Verksamheten avser att genom redogörelser och föredrag samt annan upplysningsverksamhet giva allmänheten kännedom om vunna resultat på trädgårdsekonomiens område, att i den utsträckning, så kan ske, tillhandagå trädgårdsodlare med råd i trädgårdsekonomiska frågor samt att mot fastställd ersättning enligt av lantbruksstyrelsen godkänd taxa biträda trädgårdsodlare med bokslut, självdeklarationer m. m.

Föreståndaren för institutets trädgårdsavdelning skall leda och övervaka

den driftsekonomska byråns verksamhet. Byråns föreståndare åligger att meddela undervisning vid institutets trädgårdsavdelning i bokföring och ekonomi (trädgårdsekonomi, handelslära och nationalekonomi).

För att kunna antagas till föreståndare för den driftsekonomska byrån fordras att antingen hava avlagt avgångsexamen vid institutets högre trädgårdskurs eller agronomexamen vid lantbrukshögskolan eller ock besitta motsvarande kunskaper samt äga de insikter i bokföring och allmän ekonomi, som kunna anses erforderliga för verksamhetens ändamålsenliga bedrivande. Vid tillsättande av befattningen skall hänsyn tagas ej blott till sökandes teoretiska meriter utan även till hans undervisningsskicklighet och lämplighet i övrigt för verksamheten.

Byråns verksamhet startades den 1 januari 1940. Anslutningen framgår av följande siffror, hämtade ur Alnarpsinstitutets berättelse för 1945/46:

Bokföring, bokslut och deklaration för trädgårdsodlare	94 st.
» » » » » fruktodlare	19 »
» » » » » blomsterhandlare	2 »
» » för musterier	4 »
Deklaration för fruktodlare	1 »
Bokslut och deklaration för trädgårdsodlare	3 »
Revision för Skånska Trädgårdsföreningen	1 »

Summa uppdrag 124 st.

Genom den verksamhet, som hittills bedrivits vid byrån, ha uppgifter erhållits om trädgårdskapitalets storlek inom olika företagskategorier, skuldsättningen och äganderättsförhållandena, bruttoavkastningen och driftskostnaderna. På grundval härav har trädgårdsföretagens lönsamhet kunnat beräknas.

Vid byrån ha även i begränsad utsträckning undersökningar företagits av trädgårdsodlingens inre omsättning för beräkning av olika kulturers lönsamhet. Vidare ha arbetstidsstudier bedrivits. Dessa senare ha icke samordnats med bokföringsverksamheten och ha icke bekostats av trädgårdsodlarna, utan särskilt anslag har genom beslut av Kungl. Maj:t den 23 augusti 1945 ställts till förfogande för ändamålet.

Föreståndaren för driftsekonomska byrån är placerad i lönegrad Ce 29. Vid byrån äro dessutom anställda 1 kontorsbiträde och 4 skrivbiträden med reglerad befordringsgång. Dessutom utgår arvode till en assistent.

Alnarpsinstitutets lokalresurser m. m.

Alnarpsinstitutets undervisningslokaler äro inrymda i huvudbyggnaden, det s. k. slottet, vidare i maskintekniska institutionen, kemisk-bakteriologiska institutionen, institutionen för statens trädgårdsförsök samt i lantbruksskolan. Därjämte finnas ekonomilokaler, bostäder för elever m. m. Följande inventering avser huvudsakligast de utrymmen, som användas eller kunna tänkas användas för trädgårdsundervisningen. Utrymmen, som helt disponeras för andra ändamål medtagas i regel icke.

Undervisningslokaler m. m.

Slottet:

Slottet innehåller f. n. fem lektionssalar (I—V).

Av dessa har sal I ($12 \times 7,3$ m) plats för ett trettiotal elever. Salen användes huvudsakligen av trädgårdsskolans första årsavdelning. Därjämte användes den vid vissa tillfällen av handelsträdgårdsmästarkursen samt vid ritning med driftsledarkursen under sommarhalvåret.

Sal II ($12 \times 7,3$ m), som har plats för ett trettiotal (f. n. 36) elever, användes uteslutande av driftsledarkursen.

Sal III ($7,5 \times 7,7$ m) är botaniskt laboratorium med plats för 15 elever. Salen användes av trädgårdsavdelningens kurser och driftsledarkursen; den kan i nödfall tjänstgöra som vanlig lektionssal.

Sal IV ($11,6 \times 7,7$ m), som helt disponeras av den högre trädgårdskursen, innehåller fristående ritbord samt bord för föreläsningar med plats för 20 elever. Möbleras salen som övriga lärosalar, kan den gott och väl rymma 25—30 elever.

Sal V ($11,6 \times 7,2$ m) har plats för ett trettiotal elever. Salen användes huvudsakligen av trädgårdsskolans andra årsavdelning. Vid ritning med mer än 15 elever måste en del av dessa beredas plats i andra lärosalar.

I slottet skulle kunna inredas ytterligare en sal ($11,6 \times 7,2$ m) genom sammanslagning av två lärarrum, vilka icke komma att behövas, när den nya institutionsbyggnaden för jordbruks-, husdjurs- och byggnadslära uppförts (se nedan).

Maskintekniska institutionen.

Lärosalen i bottenvåningen ($10,3 \times 7,8$ m) har plats för ett trettiotal elever. Den användes av samtliga kurser vid lantbruks- och trädgårdsavdelningarna för undervisning i fysik samt maskin- och redskapslära. Sittplatserna äro amfiteatraliskt ordnade.

Lärosalen i övre våningen ($10,3 \times 6,9$ m) har plats för ett trettiotal elever. Den användes av samtliga kurser vid lantbruks- och trädgårdsavdelningarna för undervisningen i kemi och geologi med jordarts- och gödsellära.

Maskintekniska institutionens båda lärosalar användas vissa tider även av mejeriskolan, som har parallella kurser men blott en lärosal för eget bruk.

I och invid maskintekniska institutionen finnas vidare lokaler för övningar i maskin- och redskapslära. Sedan en ny maskinhall färdigställt, torde dessa lokaler kunna användas för samtliga kurser vid lantbruks- och trädgårdsavdelningarna.

I maskintekniska institutionens övre våning finnes ett kemiskt laboratorium, som hittills använts av samtliga kurser vid lantbruks- och trädgårdsavdelningarna. Då planerna att dubblera driftsledarkursen realiserats, blir detta laboratorium fullt utnyttjat.

Institutionen för statens trädgårdsförsök.

Demonstrationssalen ($11,2 \times 7,4$ m) användes delvis för undervisningen i bokföring vid högre trädgårdskursen.

Övriga lärosalar.

Utom de nu nämnda lärosalarna finnas ytterligare såväl salar som laboratorier i kemisk-bakteriologiska institutionen, vilka helt användas för den högre och lägre mejeriundervisningen, samt i lantbruksskolan, vilka helt disponeras för dennas behov.

Planerad institution för jordbruks-, husdjurs- och byggnadslära.

En planerad institution för jordbruks-, husdjurs- och byggnadslära, var till byggnadstillstånd beviljats, kommer att rymma bl. a. 2 ritsalar (vardera $15 \times 7,1$ m) med plats för 30 elever vid ritning. Den ena salen är huvudsakligen avsedd för byggnadslära med ritning, den andra för jordbrukslära och kulturteknik. Salarna äro avsedda för samtliga kurser, som ha dessa ämnen på sitt schema.

Dessutom kommer institutionen att rymma lärosalar för husdjurslära och mjölkhushållning; dessa salar beräknas ej kunna disponeras för undervisning i andra ämnen.

Vissa andra lokaler.

För Alnarps trädgårdars handelsrörelse finnas dessutom kontors- och expeditiionslokaler. Avdelningens föreståndare samt de tre ämneslärarna ha därjämte var sitt tjänsterum.

Den driftsekonomiska byrån är provisoriskt inrymd i institutionen för statens trädgårdsförsök, där utom demonstrationssalen tre rum disponeras för ändamålet.

Bostäder.

För trädgårdsskolans elever finnes en bostadsbyggnad, som innehåller 12 dubbelrum, d. v. s. med plats för 24 elever.

Utom ovannämnda bostadsrum finnas i våningen ovanför trädgårdskontoret samt i en byggnad intill föreståndarbostaden 2 dubbelrum och 3 enkelrum, vilka disponeras av kvinnliga elever eller extra elever.

För handelsträdgårdsmästarkursens elever saknas bostäder på Alnarp, varför dessa f. n. inackorderas i angränsande samhällen. Riksdagen har emellertid beviljat medel till en ny bostadsbyggnad för 46 elever i 22 dubbelrum och 2 enkelrum. Byggnaden beräknas dessutom komma att rymma samlingssal för trädgårdsavdelningens elever samt en bostadslägenhet för ogift lärare. Ett redan beviljat byggnadstillstånd är dock t. v. indraget.

Sedan den planerade nybyggnaden verkställt, komma bostäder att finnas för följande antal elever:

Nuvarande elevbostad	12 dubbelrum	24 elever
Nybyggnaden	22 » o. 2 enkelrum	46 »
Våningen över kontoret	1 »	2 »
Byggnaden intill föreståndarbostaden...	1 »	2 »
» » »	3 enkelrum	3 »

Summa 77 elever

För hortonomkursen disponeras i slottet 11 enkelrum.

Ett bostadshus med 2 lägenheter om 2 rum och kök användes av förmän vid trädgården. Rummen i dessa lägenheter äro mycket små, varför bostäderna måste anses olämpliga för sitt ändamål, särskilt i jämförelse med institutets vaktmästarebostäder, men även i jämförelse med arbetarbostäderna vid Alnarps egendom.

Restaurang.

Alnarps restaurang omfattar 2 större matsalar, dels den s. k. agronomsalen för de högre kurserna, dels den s. k. lantbrukssalen för övriga kurser. Därför finnas matsalar för tjänstemän m. fl.

»Agronomsalen» rymmer för närvarande 11 bord med 9 platser vid varje, vilket innebär, att där kan på en gång mottagas 99 matgäster. I salen intaga eleverna i följande kurser regelbundet sina måltider:

Driftsledarkursen.....	32 personer
Högre mejerikursen.....	5 »
Högre trädgårdskursen.....	11 »
	<hr/>
	Summa 48 personer

»Lantbrukssalen» är något större än »agronomsalen». Den har plats för 20 bord med 8 personer vid varje bord, d. v. s. 160 matgäster. I salen intaga eleverna i följande kurser regelbundet sina måltider:

Lantbruksskolan.....	48 personer
Mejeriskolan.....	48 »
Trädgårdsskolan.....	49 »
Diverse personer.....	13 »
	<hr/>
	Summa 158 personer

De som »diverse personer» redovisade matgästerna äro elever vid ladvårdskursen och hovbeslagsskolan samt betfolk och daglönare. Antalet av dessa matgäster skiftar under årets lopp. Hittills har dock salen varit tillräcklig.

Administration.

Institutets förvaltning skötes centralt av Alnarps kamrerarkontor. Kontorets personal utgöres av kamrerare, kassör, bokhållare och 3 skrivbiträden. Trots att kontoret för några år sedan utökades med ett rum, äro utrymmena för närvarande mycket knappa.

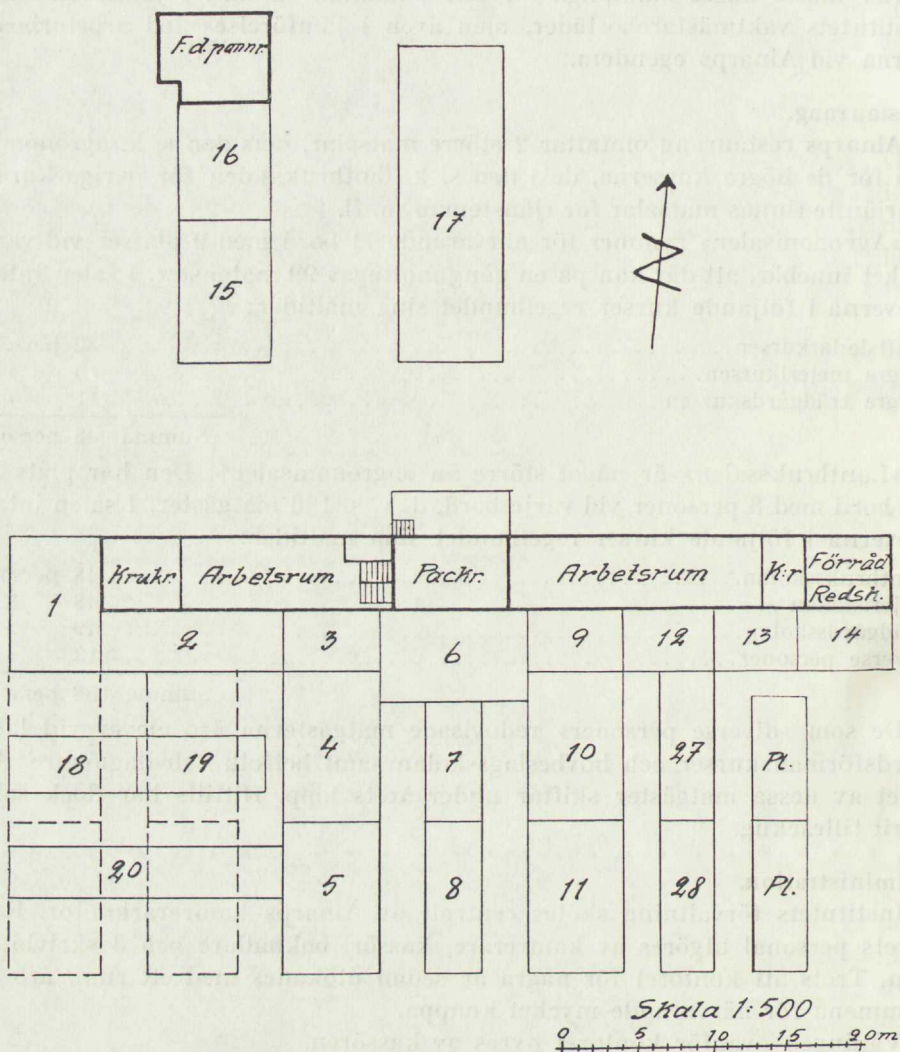
Vånningen ovanför kontoret hyres av kassören.

Alnarps trädgårdar.

De arealer, som stå till förfogande för Alnarps trädgårdar, disponerades på följande sätt 1945/46:

	Hektar
Fruktodling.....	4,0
Plantskola.....	10,0
Köksväxter.....	3,1
Blomsterodling på kalljord.....	6,0
Park och prydnadsträdgård.....	23,0
	<hr/>
	Summa 46,1

Plan över Alnarps "gamla" växthus.

Arealen för växthus omfattade 1 600 kvadratmeter och för bänkar under glas 1 690 kvadratmeter.

Växthusens inbördes läge vid Alnarps trädgårdar framgår av planskissen ovan.

De båda äldsta husen benämns på skissen 15—16 och 17. Det förra, som består av två avdelningar och uppfördes på 1880-talet, är ett sadeltakshus (17,2 × 6,2 m) med höga väggar av tegel utan ståndönster. Huset reparerades 1939, då det erhöll nytt tak med bredare glasrutor och ny värmeledning. Ett pannrum är sammanbyggt med detta växthus, men det har icke an-

vänts sedan 1946, då panncentralen i intilliggande växthuskomplex utbyggdes. Växthuset är i gott stånd men mörkt och omodernt; det kan icke användas för ljuskrävande kulturer. Växthus 17 är byggt på 1890-talet men tillbyggdes och reparerades grundligt år 1931. Det är ett sadeltakshus, kallhus med låga betongmurar och höga råglasväggar; dess dimensioner äro 21×7 m. Huset är i gott stånd, men råglaset gör det dragigt och olämpligt för åtskilliga kallhuskulturer.

År 1913 uppfördes ett växthuskomplex söder om dessa växthus. Komplexet innehöll ursprungligen 14 växthusavdelningar, å planskissen betecknade 1—14. Avdelningarna 4—5, 7—8 och 10—11 äro sadeltakshus, övriga pulpettakshus. Samtliga hus utom 7—8 ha ståndfönster.

Ett par år senare uppfördes ytterligare 2 växthus, betecknade 18—19 och 20. Dessa äro mera provisoriska; det ena (20) har tak av lösa fönster; värmeledningen där är så otillräcklig, att husen icke kunna användas under den kallare delen av vintern.

Sommaren 1934 byggdes avd. 6 helt om. Det tidigare 4 m breda pulpettakshuset omändrades till ett sadeltakshus, 6×9 m och 6 m högt; det är ett s. k. palmhus. Ny värmeledning inlades där samt i avd. 7—8, där förökningsbäddar anordnades.

År 1935 byggdes växthus 27—28 för förökning och övervintring av perenna växter; året därpå uppfördes ett liknande hus för plantskolealster.

Arbetsrummen ombyggdes och utvidgades år 1939; de äro för närvarande i mycket gott skick. Det ena användes som arbetsrum och packningslokal för perenna växter, men är för detta ändamål för litet.

Avd. 1, som tidigare varit ett 4 m pulpettakshus, ombyggdes år 1939 till ett 9 m brett sadeltakshus, avsett för sortiment av kallhusväxter, s. k. frigidarium. Det har dock på grund av brist på växthus hittills använts för vanliga kallhuskulturer. I samband med denna ombyggnad inlades ny värmeledning i arbetsrummen samt i avd. 1, 2 och 3.

År 1946 fördjupades och utvidgades pannrummet, varjämte en 18 m hög skorsten uppfördes.

Panncentralen innehåller en 30 m^2 oljeeldad Svabopanna, inköpt 1939, och en 30 m^2 stokereldad Parcapanna, inköpt 1946. Från denna värme-central uppvärmas, förutom nu nämnda växthus, även kontorsbyggnaden, intilliggande mindre elevbostad och föreståndarbostaden.

År 1934 uppfördes söder om ovan beskrivna växthus ett gurkhus, 4×15 m, två tomathus i block med tillhörande arbets- och pannrum, 6×15 m, samt ett fritt liggande vinhus, 6×15 m.

Arealen av samtliga ovan beskrivna växthus utgör $1\,125 \text{ m}^2$. Sedan 1934, då särskilda växthus byggdes för köksväxter och vin, ha i avd. 2 odlats persikor, varjämte avd. 4—5 och 6 upptagits av sortiment av växter för undervisningen i botanik och blomsterodling. I de övriga växthusen ha odlats praktiskt taget samtliga i handelsmässig odling förekommande blomsterkulturer med undantag för rosor och orchidéer.

KAPITEL 6.

Statsunderstödda trädgårdsskolor.**Antal och organisation.**

För de statsunderstödda trädgårdsskolorna gäller reglementet den 31 december 1924 (nr 551) och kungörelserna den 25 oktober 1946 (nr 669 och 671). I det följande hänvisas till reglementet.

Statsunderstöd åtnjuta Kungl. Lantbruksakademiens trädgårdsskola, Experimentalfältet; Norrlands trädgårdsskola, Söråker och Adelsnäs' trädgårdsskola, Åtvidaberg.

Lantbruksakademien är huvudman för skolan vid Experimentalfältet. Efter proposition (nr 115) till 1911 års riksdag beslöts (s. 10), att akademien skulle få disponera det såsom experimentalfält år 1814 upplåtna området å Norra Djurgården »intill dess Kungl. Maj:t med riksdagens samtycke förordnar om områdets användande för annat ändamål».

Norrlands trädgårdsskola grundar sig på en donation till staten. År 1930 förklarade nämligen riksdagen efter proposition (nr 167), att anledning till erinran icke fanns mot emottagande av donation av Söråkers egendom i Hässjö socken av Västernorrlands län samt ett belopp å 50 000 kronor för anordnande av en trädgårdsskola i norra Sverige (s. 10). Huvudman för skolan har varit hushållningssällskapen i de norrländska länen. Sedan emellertid kontraktet därom uppsagts, är frågan om ny huvudman för skolan och skolans framtida ställning under särskild utredning, som förorsakats framförallt av skolans dåliga ekonomi.

Huvudman för trädgårdsskolan vid Adelsnäs är baroniet Adelswärd, med vilket staten träffat avtal om skolans bedrivande tills vidare. Till baroniet ha vissa statsbidrag utbetalats. Eftersom skolan innehas av enskild man, kan enligt gällande författning (SFS 910/1939) statsbidrag icke utgå till nybyggnader m. m. Frågan att av skolan jämte vissa markområden göra en stiftelse har varit uppe till övervägande. Genom en sådan åtgärd skulle vinnas, att skolan i bidragshänseende jämställdes med övriga statsunderstödda trädgårdsskolor. Tanken har emellertid fått falla till följd av de speciella svårigheter, som äro förknippade med dess förverkligande.

Lärokursen vid statsunderstödd trädgårdsskola är tvåårig. Läsår räknas från och med den 1 november till och med den 24 oktober nästföljande år. Undervisningen skall ordnas så, att nya elever kunna mottagas varje år (§ 3).

Vid skolorna kunna med lantbruksstyrelsens medgivande anordnas kortare specialkurser i särskilda grenar av trädgårdsodling eller därmed sammanhängande ämnen (§ 14).

Undervisningen anordnas på i huvudsak samma sätt som vid Alnarpsinstitutets tvååriga trädgårdsskola (jfr särskilt 4—6 §§).

Vid ordinarie kursens slut anställas offentlig kursavslutning, varvid de elever, som genomgått fullständig, tvåårig kurs, erhålla avgångsbetyg (13 §).

Elever.

Totala antalet ordinarie elever vid statliga och statsunderstödda trädgårdsskolor hösten 1946 framgår av följande uppställning:

	Första årskursen	Andra årskursen	Summa
Alnarps trädgårdsskolan	14	12	26
Adelsnäs	10	9	19
Experimentalfältet	12	11	23
Söråker	9	10	19
Summa	45	42	87

Härtill komma 18 elever i handelsträdgårdsmästarkursen, till vilken elever dock nyantagas blott vartannat år.

Villkoren för inträde som ordinarie elev äro i stort sett desamma som vid Alnarpsinstitutets tvååriga trädgårdsskola (17 §). Därutöver föreskrives uttryckligen i författningen, att även kvinnor efter medgivande av vederbörande skolstyrelse äga genomgå trädgårdsskola och att inom Norrland bosatt elev kan vinna inträde vid trädgårdsskola i Norrland efter att med goda vitsord under minst 24 månader ha deltagit i olika trädgårdsgöromål. Den sistnämnda föreskriften saknar för närvarande praktisk betydelse. De som antagas till elever vid Norrlands trädgårdsskola, ha i genomsnitt längre praktik än tre år.

Extra elever och hospitanter kunna efter skolstyrelsens prövning antagas till det antal, så kan ske, utan att ordinarie elevers utbildning eftersättes. Styrelsen bestämmer villkoren för antagande av extra elev samt i vilken utsträckning sådan elev skall tillåtas delta i undervisning, övningar och praktiskt arbete. Hospitant får icke tillåtas delta i det praktiska arbetet.

Extra elev erhåller vid kursens slut intyg om sin vistelse vid skolan samt om praktisk duglighet, flit och uppförande, som därunder ådagalagts. Extra elev kan efter särskild prövning inför vederbörande lärare även erhålla intyg över kunskaper i de olika läroämnena, vari han undervisats. Hospitant kan få intyg om vistelse vid skolan men äger icke rätt att undergå kunskapsprov inför skolans lärare och erhålla intyg däröver.

Föreståndare och lärare.

Genom beslut den 30 december 1946 har Kungl. Maj:t för läsåret 1946/47 till vardera trädgårdsskolan vid Adelsnäs och Norrlands trädgårdsskola anvisat medel till avlönande av en föreståndare, två ämneslärare och en extra

ordinarie ämneslärare samt vid Adelsnäs ett anslag på 700 kronor och vid Norrlands trädgårdsskola på 3 750 kronor till speciallärare. För lantbruksakademiens trädgårdsskola har medel anvisats till en föreståndare, 2 ämneslärare och ett anslag på 5 000 kronor till speciallärare.

Föreståndare och lärare skola enligt reglementet (24 §) besitta den utbildning och den undervisningsförmåga samt de egenskaper i övrigt, som äro erforderliga för ett framgångsrikt uppfyllande av deras åligganden.

För att kunna antagas till föreståndare fordras att hava avlagt examen vid högre trädgårdsundervisningsanstalt eller förvärvat motsvarande teoretisk utbildning ävensom att äga goda vitsord om praktisk verksamhet inom trädgårdsodlingens område samt god undervisnings- och organisationsförmåga. Innan någon får antagas till föreståndare, skall han ha förklarats kompetent till befattningen av lantbruksstyrelsen.

För att kunna antagas till ordinarie lärare fordras att hava fullständigt och med goda vitsord avlagt examen vid trädgårdsskola med av lantbruksstyrelsen fastställd undervisningsplan samt äga väl vitsordad praktisk erfarenhet i trädgårdsyrket och god undervisningsförmåga. Särskild hänsyn skall härjämte tagas därtill, huruvida sökande såsom statsstipendiat bedrivit studier i utlandet eller på annat sätt förvärvat högre utbildning i trädgårdsfacket.

Lantbruksstyrelsen äger att på framställning av skolstyrelsen medgiva undantag från de för föreståndare och lärare sålunda föreskrivna kompetenskraven.

Genom beslut vid 1945 års riksdag ha föreståndare och lärare vid de statsunderstödda trädgårdsskolorna i lönehänseende jämställts med motsvarande befattningshavare vid lantbruksskolor. Kungörelse därom utfärdades den 25 oktober 1946 (nr 671). För närvarande skola föreståndare och lärare åtnjuta *grundlön* med minst följande belopp:

föreståndare	7 560 kronor
ämneslärare	5 520 »
extra ordinarie ämneslärare	4 000 »

Dessutom skola följande ålderstillägg utgå:

föreståndare, tre ålderstillägg, vart och ett å	480 kronor,
ämneslärare, fyra ålderstillägg, vart och ett å	480 »
extra ordinarie ämneslärare, två ålderstillägg, vart och ett å	240 »

Härtill komma rörligt tillägg å 15 % och kristillägg, som för närvarande utgör 24,4 %. Tilläggen utgå å grundlön jämte ålderstillägg.

Utöver de kontanta löneförmånerna skola ifrågasvarande befattningshavare åtnjuta fri bostad jämte erforderligt bränsle. Bostad skall enligt författningen i regel innehålla:

- för föreståndare — förutom expeditjonsrum i bostaden eller i skolbyggnaden — minst fem rum och kök jämte källare och andra nödiga utrymmen;
- för ämneslärare, som har eget hushåll, minst fyra rum och kök jämte källare och andra nödiga utrymmen;
- för ämneslärare, som icke har eget hushåll, minst två rum;
- för extra ordinarie ämneslärare, som har eget hushåll, minst två rum och kök, jämte källare och andra nödiga utrymmen;
- för extra ordinarie ämneslärare, som icke har eget hushåll, minst ett rum.

Överinseende.

Lantbruksstyrelsen har överinseende över de statsunderstödda trädgårdsskolorna och äger att utfärda de närmare föreskrifter, vilka erfordras för ordnande av undervisningen där.

Statsbidrag.

Genom kungörelsen den 25 oktober 1946 (nr 671) gäller för trädgårdsskolor kungörelsen den 5 september 1942 (nr 807) angående statsbidrag till lantbruksundervisningsanstalter m. m. Därutöver föreskrev Kungl. Maj:t i beslut den 30 december 1946, att för statsbidrag skulle gälla, att särskild vikt lades vid undervisning rörande de faktorer, som påverka trädgårdsodlingens ekonomi samt att föreläsningar, demonstrationer och övningar vid hel lärokurs omfatta minst 1 600 timmar.

Statsbidrag till avlöningar utgår för bestridande av kontant minimigrundlön, ålderstillägg och vikariatsersättning samt, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande för varje skola, av arvode åt speciallärare. Därjämte utgår rörligt tillägg och kristillägg.

Statsbidrag kan även utgå till ersättning åt vikarie för ordinarie eller extra ordinarie befattningshavare, vilken åtnjuter tjänstledighet på grund av sjukdom, havandeskap eller barnsörd eller för uppehållande av befattning i statens tjänst eller för fullföljande av annat offentligt uppdrag, med det belopp, som, utöver vad den tjänstledige avstår av sin avlöning, erfordras för ett vikariatarvode, motsvarande två tredjedelar av den för befattningen fastställda kontanta minimigrundlönen.

Statsbidrag får jämväl under en tid av högst sex månader utgå till avlöande av vikarie för sådan befattningshavare, som till förekommande av smittofara av vederbörande myndighet förbjudits att tjänstgöra, med ett belopp, motsvarande två tredjedelar av den för befattningen fastställda kontanta lönen.

Om semester åt föreståndare och lärare vid trädgårdsskola saknas bestämmelser.

Till statsunderstödd trädgårdsskolas driftskostnader utgår statsbidrag som till lantbruksskola.

Driftskostnadsbidraget utgår dels med ett fast grundbelopp på 5 400 kronor, dels med ett rörligt tilläggsbelopp å fem kronor för varje elev och månad, som kurs pågår.

Anordnas vid skola annan kombination av kurser, skall statsbidragets grundbelopp för varje särskilt fall bestämmas av Kungl. Maj:t. Omfattar kurs del av månad, utgår tilläggsbidraget med ett i förhållande till den kortare tiden nedsatt belopp.

Statsbidrag till driftskostnader må icke utgå med högre belopp än som motsvarar tre fjärdedelar av skolans av lantbruksstyrelsen godkända driftskostnader, sedan avdrag gjorts för influtna hyror av elevbostäder. Bidrag av statsmedel får icke utgå därest icke från annat håll tillskjutes ett belopp, som motsvarar minst en tredjedel av statsbidraget till driftskostnaderna.

Som villkor för erhållande av bidrag av statsmedel gäller:

- 1) att lantbruksstyrelsen vitsordat behovet av skolan,
- 2) att skolans verksamhet bedrivs i överensstämmelse med av Kungl. Maj:t och lantbruksstyrelsen utfärdade föreskrifter,
- 3) att det antal elever mottagas, som av lantbruksstyrelsen bestämmes,
- 4) att undervisningen vid samtliga huvudkurser är avgiftsfri,
- 5) att till befattningshavarna utgå minst de i 8—10 §§ i statsbidragsförordningen (SFS 807/1942) föreskrivna eller eljest av Kungl. Maj:t bestämda avlöningsförmånerna,
- 6) att skolans styrelse anmäler vid skolan anställd ordinarie och extra ordinarie befattningshavare till delaktighet i statens pensionsanstalt och ställer sig till efterrättelse de i reglementet för sagda anstalt i fråga om huvudman meddelade föreskrifter samt att skolan bestrider i samma reglemente för huvudman stadgad del av de årliga avgifterna till anstalten samt
- 7) att skolan underkastar sig den kontroll, Kungl. Maj:t i varje särskilt fall finner skäl föreskriva.

Statsbidrag till nybyggnader m. m. vid trädgårdsskolor utgår i den ordning, som gäller för lantmannaskola och lantbruksskola (SFS 910/1939 och 669/1946). Sålunda kan landsting, hushållningssällskap eller sådan förening eller stiftelse, som har till ändamål att upprätthålla trädgårdsskola och vilkens stadgar blivit av Kungl. Maj:t fastställda, erhålla sådant bidrag. Detta, som utgår i mån av tillgängliga medel, får avse bestridande av kostnader för uppförande av för trädgårdsskola erforderliga lokaler. Däri inbegripes bostäder åt lärare och elever, om- eller tillbyggnad av sådana lokaler eller förvärv av byggnad för skolans behov.

Statsbidrag utgår med tre fjärdedelar av de av Kungl. Maj:t godkända byggnadskostnaderna eller kostnaderna för förvärv av byggnad för skolan.

I byggnadskostnaderna få inräknas kostnader för fast inredning, för iordningställande och inhägnande av byggnadstomt samt för anordnande av brunn eller vattenledning ävensom för ritningar, arbetsledning och kontroll över arbetet.

Statsbidrag får icke beviljas för kostnader, som avse byggnad, »vilken är erforderlig för drivande av jordbruk vid skolan». Detta innebär, att ekonomibygnader, sådana som växthus, icke kunna uppföras med bidrag av statsmedel. Anledningen till denna bestämmelse är, att man icke velat lämna statsbidrag till lokaler, vilka användas för den ekonomiska driften.

Utrustning.

Lantbruksakademiens trädgårdsskola vid Experimentalfältet disponerar följande arealer:

	Hektar
Fruktodling	2.5
Plantskola	10.5
Köksväxtodling	2.6
Blomsterodling på kalljord.....	1.0
Skogsmark, hagar, park eller trädgårdsanläggning.....	15.0

Summa 31.6

De ekonomiska odlingarna uppta alltså omkring hälften av hela arealen. Växthusens markyta uppgår till 1 500 kvadratmeter och bänkytan under glas till 2 000 kvadratmeter.

Till skolan höra följande lokaler:

Skolbyggnad inrymmande två lektionssalar och en ritsal, matsal och kök;
elevbostad för 24 elever;

en föreståndarbostad;

två lärarbostäder;

sju växthus med panncentral och ekonomiutrymmen;

ett lagerhus för frukt och grönsaker;

packningslokal och *andra ekonomilokaler*.

Skolans byggnader äro till övervägande delen av äldre datum. Underhållet av dem var länge eftersatt, tills år 1945 och 1946 genomgripande reparationer företogos. Sålunda äro kontoret och föreståndarbostaden nyrenoverade; även kontorsinredningen är delvis ny. Elevbostaden är också nyreparerad.

Köket är omodernt och mycket arbetskrävande men håller för närvarande på att moderniseras. Matsalen är tillräcklig. Utrymmena för undervisningen äro högst otillfredsställande. Lektionssalar och ritsal befinna sig i primitivt skick. Helt saknas samlingssal, klubbрум, lokaler för specialundervisning, biblioteksrum och lärarrum.

En av lärarbostäderna ligger inom statens veterinärmedicinska anstalts område och måste antagligen avstås inom en nära framtid. Dock torde skolan i sådant fall erhålla en viss kompensation. En annan lärarbostad, den s. k. grindstugan, har genomgått en grundlig reparation och är fullt modern.

Växthusen äro moderna och nyuppförda; detsamma gäller lagerhuset för frukt och grönsaker. Övriga ekonomibygnader äro av gammalt datum och i starkt behov av översyn; i vissa fall erfordras nybyggnad.

Vid *Norrlands trädgårdsskola* disponeras skolträdgården på följande sätt:

	Hektar
Odlad mark, inkl. plantskola och gräsvall	23·05
Frukt- och bärodling	1·90
Växthus och bänkgårdar	0·35
Tomtmark, vägar, impediment m. m.	7·10
Hagmark	8·25
	Summa 40·65

Till skolan höra bl. a. följande lokaler:

Huvudbyggnad, inrymmande matsal och kök samt föreståndarbostad och kontor;

flygelbyggnad, inrymmande två lektionssalar;

tre lärarbostäder;

elevhem med plats för 19 elever och förmansbostad;

packningslokal;

växthus och bänkgårdar.

Lektionssalarna äro tillräckliga för nuvarande elevantal, men uppfylla icke skolöverstyrelsens krav på skolsalar, enär de dels ha för liten bredd, dels för liten takhöjd. Den åt norr belägna lärosalen är dessutom för dåligt dagerbelyst. Elevbostaden saknar samlingsrum. Ekonomilokalerna äro ofullständigt utrustade och behöva vissa kompletteringar. Detsamma gäller om lärarbostäderna.

Vid *Adelsnäs* disponeras egendomens trädgårds- och parkanläggning på följande sätt:

	Hektar
Fruktodling	2·70
Plantskola	10·50
Köksväxtodling	1·60
Blomsterodling på kalljord	0·30
Bärodling	0·95
Park och prydnadsträdgård	15·05
Annan mark	14·90
	Summa 46·00

Ekonomiska odlingar upptaga alltså ca 16 hektar av hela arealen.

Växthusens markyta uppgår till 1 425 kvadratmeter och bänkgårdarnas till 1 888 kvadratmeter.

Trädgården ligger på ömse sidor om Bysjön, som är 300—400 meter bred på smalaste stället. Kring skolhusen på den s. k. Västantorpsidan finnas plantskolor och andra ekonomiska odlingar med en sammanlagd areal av 14 hektar samt ett växthus. Vidare finnes 270 meter spaljémur. Övriga växthus äro belägna på andra sidan av sjön, på den s. k. Adelsnäsavdelningen, dit park- och prydnadsträdgård samt en del ekonomiska odlingar äro förlagda i närmare anslutning till egendomens huvudbyggnad. Såväl vid Adelsnäsavdelningen som vid Västantorpsavdelningen finnas för undervisningen stora sortiment av såväl vedartade som örtartade växter.

För skolan disponeras bl. a. följande lokaler:

Skolbyggnad med tillhörande annex, inrymmande föreståndarbostad, kontor, elevhem för 20 elever, matsal för 25 personer, två lektionssalar för respektive 24 och 16 elever, packrum, matkällare, fruktrum, redskapsbod och pannrum;

bostäder för lärare, instruktörer och förmän;

bostäder för fem extra elever.

Lokalerna befinna sig genomgående i gott stånd.

KAPITEL 7.

Övrig trädgårdkundervisning.

Utom vid Alnarpinstitutet och de statsunderstödda trädgårdsskolorna meddelas undervisning i trädgårdsskötsel även vid andra undervisningsanstalter.

Bergianska trädgårdsskolan.

Bergianska stiftelsen, som tillhör Kungl. Vetenskapsakademien, grundar sig på en testamentarisk bestämmelse den 20 december 1784 av professor Peter Jonas Bergius. Donationen utgjordes av två gårdar vid Karlbergsallén i Stockholm, det s. k. Bergielund, vidare ett stort bibliotek, ett värdefullt herbarium, vissa inventarier samt ett mindre kapital. Verksamheten började år 1791, året efter donatorns död. I samband med Stockholms expansion i slutet av 1800-talet såldes de båda gårdarna och i stället förvärvades nuvarande område. Verksamheten på den nya platsen började år 1885.

Bergianska trädgården består av en vetenskaplig-botanisk avdelning och en trädgårds- och handelsavdelning med Bergianska trädgårdsskolan.

Handelsavdelningens arealer omfatta 12.5 hektar inom trädgården. Den mark, vilken upptages av kontorsbyggnader, växthus och drivbänkar samt jordslagningsplats, utgör därav 2 hektar och fruktträdgården 2.3 hektar. Ett bergsparti omfattar 1.2 hektar. Den öppna jorden utgör alltså 7 hektar, varav dock 1.5 hektar ligga så lågt, att området lätt översvämmas, varför det icke kan användas för fleråriga kulturer. Den gamla fruktträdgården har ringa värde och ersattes därför med en ny för några år sedan. En bärbuskodling är av hög kvalitet. Växthus för handelskulturer saknas. Jorden är i hög kultur. En betydande olägenhet är, att Roslagsbanan skär området mitt itu.

Sedan år 1942 arrenderar handelsavdelningen för odling av plantskolealster mark, som tillhör f. d. länsmansbostället Rinkeby i Danderyds socken av Stockholms län.

Vid Bergianska trädgårdsskolan är kursen för närvarande tvåårig. Undervisningen bestrides av trädgårdens personal och av speciallärare enligt följande plan:

Ä m n e n	Antal timmar
Svenska	24
Matematik	24
Botanik	60
Växtpatologi med entomologi	68
Fysik med meteorologi	24
Kemi	24
Geologi och geografi samt mark- o. gödsellära	36
Bokföring och affärskorrespondens	52
Köksväxtodling	32
Fruktodling och bärodling	36
Blomsterodling	68
Fröodling	14
Binde- och dekorationskonst med övningar	76
Plantskoleskötsel	58
Trädgårdsanläggning och ritning	52
Växthuskonstruktion och ritning	32
Biskötsel	12
Föredragningsövningar	8
	Summa 700

De praktiska övningarna omfatta i huvudsak skötseln av plantskolor, odlingar av perenna växter, fruktträdgård, köksväxtodlingar, prydnadsplanteringar samt drivbänkar och växthus även som organisation och ledning av olika arbeten.

För erhållande av inträde såsom ordinarie elev till den tvååriga kursen, som tager sin början årligen den 1 april, fordras av sökande:

att hava fyllt 21 men icke 30 år, och att värnpliktig har fullgjort första årets värnplikt;

att äga god folkskoleutbildning samt helst ha genomgått minst en vinterkurs vid folkhögskola eller annan därmed jämförbar undervisningsanstalt;

att äga god hälsa och tillräckliga kroppskrafter för utförande av trädgårdsarbete, samt

att under minst tre år hava med goda vitsord deltagit i olika trädgårdsgöromål.

Önnestads lantmannaskola.

Vid Önnestads lantmannaskola finnes en trädgårdsbetonad vinterkurs om 125 arbetsdagar. Denna kurs är avsedd för män och kvinnor, som ämna ägna sig åt trädgårdsodling och som ej på annat sätt ha utsikter att förskaffa sig de teoretiska kunskaper, som de behöva för sin framtida verksamhet.

Eleverna vid kursen samläsa med lantmannaskolans övriga elever utom i husdjurslära, vilket ämne utbytt mot särskild undervisning i trädgårdsväxternas odling, och i bokföring.

Övriga lantbruksundervisningsanstalter.

Enligt stadgan för statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter (SFS 724/1940) skall vid lantushållsskolorna undervisning i trädgårdsskötsel anordnas. Denna skall avse den mindre trädgårdens anläggning, köksväxtodling, odling av bärbuskar och fruktträd, prydnadsväxter, trädgårdssalstrens

värde och användning. Fem av lantushållsskolorna anordna s. k. trädgårdsbetonade kurser. Detta gäller bland andra Fredrika-Bremer-förbundets lantushålls- och trädgårdsskola i Apelryd vid Båstad. Trädgårdsundervisningens omfattning vid sistnämnda skola framgår av följande uppställning:

	A n t a l t i m m a r:	
	Teoretisk undervisning	Praktisk undervisning
10 månaders kurs	82	266
5 » vinterkurs	57	65
5 » sommarkurs	57	201

Vid lantmannaskolorna och lantbruksskolorna förekommer dessutom viss, mindre omfattande undervisning i trädgårdsskötsel. Vid exempelvis lantmannaskolas fem-månaders-vinterkurs anslås i regel icke mer än sammanlagt 15 timmar för ändamålet.

Folkskoleseminarier m. fl.

Undervisning i trädgårdsskötsel meddelas även vid folkskoleseminarierna. Den för ändamålet anställda läraren är placerad på ordinarie stat i lönegrad 21 enligt löneplan nr 1.

Även vid småskoleseminarierna förekommer undervisning i ämnet. Den bestrides av timplärare.

Likaså förekommer viss undervisning i trädgårdsskötsel vid Fredrika-Bremer-Förbundets lantushållsseminarium å Rimforsa.

Helmershus fruktodlingsskola.

Helmershus fruktodlingsskola är belägen vid Ekestad i Kristianstads län. Skolan, som är i privat ägo, har till uppgift att utbilda fruktodlare samt tjänstemän för frukt- och trädgårdsodlarnas försäljningsorganisationer.

Kursen är ettårig. Ny kurs börjar den 1 november varje år.

Den teoretiska undervisningen, som huvudsakligen är förlagd till vinterhalvåret, bedrivs enligt följande plan:

Ä m n e n	Antal timmar
Svenska språket och affärskorrespondens	20
Matematik, fältmätning, avvägning o. kartritning	25
Kemi	20
Fysik- och redskapslära	20
Geologi samt mark- och gödsellära	20
Växtfysiologi och växtanatomi	25
Entomologi och växtpatologi	30
Frukt- och bärödling (sortkännedom, kulturteknik m. m.)	100
Driftsekonomi	15
Plantskolekötsel	10
Biskötsel	10
Affärskunskap (varukännedom, handelslära och handelsrätt)	20
Bokföring och driftsanalys	30
Demonstrationer, minst	25
	<hr/>
	Summa 370

För att kunna antagas till elev fordras:

- 1) att den sökande har fyllt 18 år,
- 2) att han äger så pass god skolutbildning, att han kan tillgodogöra sig den teoretiska undervisningen,
- 3) att han äger tillräcklig kroppsstyrka för utförande av arbete i fruktodlingarna,
- 4) att han är verkligt intresserad av fruktodling, så att han får behållning av skolan samt
- 5) att den sökande äger praktik från frukt- eller annan trädgårdsodling.

Elev är skyldig att genom egna studier med flit och intresse följa undervisningen. Vidare åligger honom att utföra anvisade arbeten och svara för de redskap, som därvid komma att användas.

Elev åtnjuter kostnadsfri undervisning, kost, bostad, lyse och värme samt under tiden 1 november—30 april kontant 30 kronor och under tiden 1 maj—31 oktober 70 kronor per månad. Elev svarar själv för eventuell sjukvårdskostnad.

Binderiskolan vid Oxie och Skytts härads folkhögskola.

Binderiskolan vid folkhögskolan i Östra Grevie har tillkommit efter beslut av Blomsterdekoratörernas riksförbund. Dess uppgift är bl. a. att ge en grundläggande yrkesutbildning åt blomsterbindare.

Skolan är avsedd för såväl manliga som kvinnliga elever.

Eleverna deltaga i folkhögskolans vinterkurs, som pågår från slutet av oktober till mitten av april. De erhålla därvid undervisning dels i de vanliga folkhögskoleämnena (svenska, räkning, historia, geografi, samhällslära, naturlära m. m.), dels i ämnen av direkt betydelse för yrkesutövningen, såsom växtkännedom, bokföring, yrkeskalkylation, stillära, teckning och textning samt maskinskrivning.

Under månaderna maj—september följer den praktiska yrkesutbildningen. Undervisningsplanen för sommarkursen uppftar följande ämnen:

	Antal timmar pr vecka
Praktiskt binderiarbete	32
Växtkännedom	6
Trädgårdslära	5
Yrkesräkning	2
Yrkesekonomi	2
Yrkes- och arbetarlagstiftning	1
	Summa 48

Övningar i skyltningsteknik och kundbetjäning ingå i undervisningen.

Eleverna skola genomgå båda kurserna; inträde till enbart sommarkursen beviljas icke.

För att kunna antagas till ordinarie elev skall sökande ha genomgått folkskola, vara känd för ett gott uppförande samt att ha fyllt eller före vinterkursens slut fylla, manlig sökande 18 år och kvinnlig sökande 16 år. Praktik inom blomsterbinderiyrket är önskvärd men fordras ej ovillkorligen.

Skolan åtnjuter statsbidrag och står under överinseende av skolöverstyrelsen för yrkesutbildning.

Kurser i trädgårdsskötsel vid folkhögskolor m. fl.

Bidrag av statsmedel utgår budgetåret 1947/48 till kurser i trädgårdsskötsel vid folkhögskolorna i Önnestad, Vik, Hola, Hampnäs, Vindeln, Södra Sunderbyn och Kalix samt vid lantmannaskolan i Umeå. Som villkor för åtnjutande av statsbidrag med högst 2 000 kronor till var och en av dessa kurser gälla följande villkor:

att kurserna pågå, vid skolan i Önnestad under en tid av minst 7 månader, och vid de övriga skolorna under en tid av minst 5 månader efter av lantbruksstyrelsen fastställd plan,

att i trädgårdsskötseln kvalificerade lärarkrafter anställas,

att minst fyra elever vid varje kurs befrias från undervisningsavgift samt

att en var av skolstyrelserna årligen före viss tid till lantbruksstyrelsen avger berättelse rörande kursverksamheten under föregående år, innefattande jämväl redogörelse för användningen av anvisade statsmedel.

Trädgårdskursen vid Önnestads folkhögskola är avsedd för unga kvinnor och åsyftar att ge dessa praktisk och teoretisk undervisning i trädgårdsskötsel, dels för handhavande av mindre trädgårdar, dels för förvärvande av sådana förkunskaper, som erfordras för vidare studier inom trädgårdsycket eller för lärarinneutbildning. Kursen omfattar:

odling av köksväxter på fritt land och i bänk, fruktträd, bärbuskar samt prydnadsväxter,

enklare trädgårdsskissritning och fältmätning,

jordartslära, jordförbättring, gödsellära samt delar av botanik, zoologi och kemi.

Vid övriga kurser i trädgårdsskötsel vid folkhögskolor m. fl. kunna både manliga och kvinnliga elever antagas.

Trädskötarekurser.

För budgetåret 1947/48 har riksdagen anvisat 30 000 kronor för trädskötarekurser. Dessa anordnas av lantbruksstyrelsen i samverkan med vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Följande bestämmelser gälla för kurserna:

Kurserna anordnas i södra och mellersta Sverige. Minst 8 elever skola antagas till varje kurs.

Som elev äger lantbruksstyrelsen antaga endast den som äger erforderliga fattningsgåvor för att fullt tillgodogöra sig undervisningen och som har fallenhet och intresse för trädgårdsskötsel. I första hand skall plats beredas trädskötare, som äro anställda hos fruktodlarförening. Om möjligt bör elevs ålder icke överstiga 50 år. I den mån fullt antal trädskötare hos fruktodlarförening icke anmält sig till sådan kurs, får hos koloniträdgårdsförening anställd trädskötare samt hos hushållningssällskap anställd täckdikningsförman antagas till elev på samma villkor som hos fruktodlarförening an-

ställd trädskötare. I mån av utrymme få även andra elever antagas vid kursen.

Lantbruksstyrelsen bestämmer, till vilken kurs elev skall hänvisas.

För kursernas anordnande får av de medel, som för ändamålet ställts till lantbruksstyrelsens förfogande, per elev användas högst ett till 100 kronor beräknat belopp till utgifter för arvode och reseersättning åt kursledare och lärare, hyra för lokal och redskap ävensom materialier och expenser i övrigt, varjämte till varje elev, som är anställd såsom trädskötare hos fruktodlarförening, betalas ett dagtraktamente av tre kronor för varje bevistad kursdag och under pågående kurs infallande helgdag.

Elevs resor till och från kurs eller under kurs får ej bekostas av statsmedel. Såsom villkor för trädskötarens antagande till elev gäller, att respektive hushållningssällskap avgiver förbindelse, att sällskapet bekostar hans resor eller visar, att medel därför eljest äro tillgängliga, varjämte elev bör lämna skriftlig försäkran, att han är oförhindrad att deltaga i hela utbildningen.

Utbildningen omfattar 24 dagars undervisning, fördelad på en vinterkurs om 12 dagar i februari, en vårkurs om 6 dagar, som med hänsyn till de skilda klimatiska förhållandena i södra och mellersta Sverige och andra lokala förhållanden förlägges till sådan tid, att trädskötarna få den mest allsidiga och bästa möjliga praktiska undervisningen, samt en höstkurs om 6 dagar i september.

Undervisningen består av praktiska övningar samt av föreläsningar och demonstrationer i anslutning härtill enligt av lantbruksstyrelsen fastställt plan.

Elev, som genomgått fullständig kurs, erhåller betyg enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär.

Under år 1946 anordnades 12 kurser med sammanlagt 124 deltagare.

Kurser för trädgårdsskötare.

För budgetåret 1947/48 har anvisats medel för utbildning vid Norrlands trädgårdsskola av trädgårdsskötare, i första hand personer, som äga intresse och fallenhet för trädgårdsskötsel och som förklara sig villiga att efter genomgången kurs under ledning av vederbörande länsträdgårdsmästare inom vissa mindre distrikt eventuellt mot betalning stå allmänheten till tjänst. Deltagare i kurserna utses av lantbruksstyrelsen.

Utbildningen omfattar en vårkurs och en höstkurs om vardera 12 dagar.

Undervisningen består av praktiska övningar samt av föreläsningar och demonstrationer i anslutning därtill. Under vårkursen skola de praktiska övningarna omfatta minst 70 timmar och den teoretiska undervisningen minst 25 timmar. Under höstkursen skola de praktiska övningarna omfatta minst 75 timmar och den teoretiska undervisningen minst 20 timmar. Hela kursen skall sålunda omfatta minst 190 timmar.

Elev, som genomgått fullständig kurs, erhåller intyg härom enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär.

År 1946 anordnades en kurs vid Norrlands trädgårdsskola för 14 deltagare.

Ambulerande trädgårdskurser.

För budgetåret 1947/48 har medel anvisats för ambulerande trädgårdskurser i Norrland. Dylika kurser böra förekomma i byar och mindre samhällen, företrädesvis i de fyra nordligaste länen, och anordnas av lantbruksstyrelsen i samverkan med vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

Kostnaderna för anordnande av dylika kurser beräknas till högst 20 kronor för varje kurs och dag. Hälften av kostnaderna gäldas med statsmedel.

Kurserna skola avse att meddela kunskaper i anläggandet och skötandet av mindre trädgårdar och framför allt tillvaratagandet i hushållet av i trädgården odlade produkter.

Undervisningen skall omfatta minst sex dagar, fördelade på tre kurser om två dagar vardera, nämligen dels en vårkurs för undervisning i jordens bearbetning och gödning, trädgårdens planering, sådd och plantering, dels en sommarkurs (om så visar sig lämpligt uppdelad på två 1-dagarskurser) för samma deltagare för ytterligare instruktion, avhjälpande av begångna fel vid växternas skötsel m. m. och dels en höstkurs för undervisning i produkternas skörd, vinterförvaring och användning i hushållet samt jordens höstbearbetning, varjämte kursledaren skall för ortens befolkning anordna uppvisning och demonstration av skördade produkter och deras användning i hushållet.

Undervisningen i varje kurs är avgiftsfri. Varje kurs skall omfatta minst sex och högst tolv manliga eller kvinnliga deltagare, om möjligt blott en person från varje gård eller lägenhet.

År 1946 anordnades 55 kurser med sammanlagt 564 deltagare.

För budgetåret 1947/48 har till trädgårdsskötarekurser och ambulerande trädgårdskurser anvisats 7 500 kronor.

Småbrukarkurs.

Sedan ett antal år tillbaka anordnas vid Norrlands trädgårdsskola bl. a. kurs för småbrukare under sammanlagt tio arbetsdagar. Kursen omfattar praktiska övningar och teoretisk undervisning och anordnas som sommarkurs. Tillträde till kursen beviljas såväl män som kvinnor från Norrland, varvid företräde lämnas person, som är anställd hos sammanslutning av mindre trädgårdsägare. Dock kan även enskild trädgårdsägare, särskilt småbrukare, i mån av utrymme delta i kursen.

Undervisningen omfattar vanligen 22 lektions- och 26 demonstrations-timmar samt 31 timmar praktisk tillämpning. Sammanlagda kurstiden blir alltså 79 timmar.

Undervisning meddelas i följande ämnen: allmänna förutsättningar för trädgårdsodling, planering och anläggning av hemträdgård, jordarter, gödselmedel, jordtorrläggning, köksväxtodling, frukt- och bärodling, blomsterodling på kalljord, odling i kallbänk, träd och buskar, skadedjur och svampsjukdomar, tillvaratagande och användning av trädgårdsprodukter.

Till skolan utgår ersättning för kursen med 4 kronor för deltagare och dag för uppehåll under elva dagar å kursorten. Kostnaderna för deltagarnas resor på billigaste sätt till och från kursorten bestridas till hälften av de för kursens anordnande tillgängliga medlen, varjämte kursdeltagare i mån av medeltillgång kan helt befrias från resekostnader vid företeende av intyg utav kyrkoherde, landsfiskal eller annan dylik person, att vederbörande för deltagande uti ifrågavarande kurs är i verkligt behov av hjälp. År 1946 anordnades vid Norrlands trädgårdsskola en dylik kurs för 19 deltagare.

För budgetåret 1947/48 har för tio dagars trädgårdskurs för småbrukare m. fl. vid Norrlands trädgårdsskola i Söråker anvisats 2 500 kronor.

KAPITEL 8.

Tidigare utredningar om trädgårdsundervisningen.

Den 30 december 1905 bemyndigades Kungl. lantbruksstyrelsen att för utredning rörande trädgårdsundervisningens ordnande tillkalla högst fyra sakkunniga. Dessa föreslogo i betänkande den 3 september 1906 bland annat, att två trädgårdsskolor skulle upprättas, en vid Alnarp med plats för 30 elever och en vid Haga kungsgård vid Stockholm med plats för 50 elever. De sakkunniga föreslogo därjämte, att kortare specialkurser skulle anordnas för redan utbildade yrkesutövare. Därjämte framlade sakkunniga förslag om upprättande av ett trädgårdsinstitut vid Haga kungsgård. I yttrande över förslaget den 16 oktober 1906 hemställde lantbruksstyrelsen, att fem trädgårdsskolor skulle inrättas, en i södra, tre i mellersta Sverige och en i Norrland. På grundval av bland annat dessa förarbeten beslöt 1909 års riksdag efter proposition (I: IX s. 8 ff.) om anslag till tre trädgårdsskolor, varav en förlagd till Alnarp, en till mellersta Sverige och en till Norrland, samt om stipendier för bedrivande av högre trädgårdsstudier i utlandet (s. 10).

Den 3 juli 1917 bemyndigades chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag beträffande åtgärder för främjande av trädgårdsodlingen företrädesvis bland mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare. De sakkunnigas betänkande, som avgavs den 16 mars 1918, innehöll bland annat förslag till den högre trädgårdsundervisningens organisation, konsulentverksamhet, undervisning för kvinnor i trädgårdsskötsel, undervisning i skolträdgårdsskötsel, lånefond för bevattningsanläggningar, premiering av trädgårdar, växtpatologisk inspektion och upplysningsverksamhet samt om den centrala ledningen av trädgårdsodlingen (s. 10 f.).

Förslag om den högre trädgårdsundervisningens organisation framlades i högre lantbruksundervisningssakkunnigas betänkande rörande organisationen av den högre lantbruksundervisningen (SOU 1927: 32). I proposition (nr 143) till 1931 års riksdag framlades förslag om upprättande av den nuvarande högre trädgårdskursen vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut (s. 11).

Genom beslut den 13 februari 1943 uppdrogs åt lantbruksstyrelsen att verkställa utredning rörande behovet och sättet för en omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen samt att inkomma med det förslag i ämnet, vartill utredningen kunde giva anledning. Enligt de för lantbruksstyrelsen utfärdade direktiven borde vid utredningen särskilt beaktas, i vad mån den fortskridande övergången till rent ekonomisk trädgårdsodling påkallade en sådan omläggning av undervisningen, att eleverna — utan att kurstiden därför förlängdes — kunde erhålla ökad utbildning beträffande frågor av ekonomisk och handelsteknisk art. Jämväl borde utredas möjligheten och lämpligheten av att i något större utsträckning än hittills tillgodose behovet av utbildning i trädgårdsanläggningskonst. Vidare borde uppmärksammas, i vad mån påkommande frågor kunde hava samband

med den högre trädgårdsundervisningen. Slutligen borde vid utredningen jämväl upptagas det i nära samband med den lägre trädgårdsundervisningen stående spørsmålet om lärlingsfrågans ordnande inom trädgårdsyrket.

Den 11 november 1943 överlämnade lantbruksstyrelsen utredning med förslag till omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen. Inom Kungl. Jordbruksdepartementet tillsattes med anledning därav en särskild utredningsman jämte fem sakkunniga med uppgift att överarbeta lantbruksstyrelsens utredning. Utredningsmannen och de sakkunniga avlämnade en promemoria i ärendet den 30 november 1945 (s. 10). Lantbruksstyrelsens och utredningsmannens förslag och synpunkter refereras något närmare i det följande, då de äro av visst intresse som bakgrund till 1946 års trädgårdsundervisningskommittés förslag.

Lantbruksstyrelsen framhöll, att trädgårdsskolorna under de senaste decennierna icke undergått den utveckling, som varit önskvärd, utan att fastmer en viss stagnation inträtt. Reformen voro därför påkallade. Den teoretiska undervisningen borde i möjligaste mån inriktas på de kunskapsområden, som vore av väsentlig betydelse för den blivande trädgårdsodlaren, mer än hittills koncentreras på huvudämnen och specialiseras vid vissa skolor. Därjämte borde såsom förskola för inträdes vinnande vid trädgårdsskola särskilda 5-månaders teoretiska vinterkurser anordnas efter mönster av lantmannaskolas vinterkurs. Sådana kurser borde i mån av behov kunna förläggas till vissa lantmannaskolor.

Övervägande skäl talade enligt lantbruksstyrelsen för att det nuvarande systemet med tvåårig utbildning åtminstone tills vidare bibehölles men med väsentligt ökade utbildningsresurser, ändring av vissa kursämnen och antalet undervisningstimmar samt viss differentiering av de olika skolornas uppgifter ävensom inrättande av en speciell trädgårdsanläggarskola. Därjämte borde vid Alnarp en ettårig sammanhängande kurs anordnas, och den på två vinterhalvår uppdelade handelsträdgårdsmästarkursen slopas. Den ettåriga kursen skulle bland annat utgöra förskola för personer, som ämnade fortsätta sina studier vid den högre trädgårdskursen.

Den fördjupning av den teoretiska undervisning, som åsyftades i lantbruksstyrelsens förslag, borde icke givas formen av mer avsevärd ökning av antalet undervisningstimmar. Strävandena borde i stället främst inriktas på att få dessa timmar så effektivt utnyttjade som möjligt. En icke ringa del av undervisningen meddelades nämligen vid kvällslektioner efter slutad arbetsdag och i allmänhet vid tidigare morgonlektioner. Lantbruksstyrelsen förmenade, att systemet med kvällslektioner borde i huvudsak avvecklas. I stället borde ett större antal hela dagar ställas till förfogande för den teoretiska undervisningen.

Den teoretiska undervisningen vid trädgårdsskolorna borde under tvåårskursens första år omfatta omkring 500 timmar och under dess andra år omkring 1 100.

Den utredningsman, som tillsattes för att överarbeta lantbruksstyrelsens utredning, framhöll i sin promemoria, att han icke funnit anledning att ifrågasätta ändring i lantbruksstyrelsens förslag till undervisningens organisation.

I promemorian övervägdes dock spørsmålet, huruvida icke någon förskjutning till förmån för den ettåriga utbildningen borde kunna ske, då det måste anses värdefullt att kunna spara den tid och de kostnader, som representerades av ett helt skolår. Det var önskvärt, att personer med tillräcklig teoretisk underbyggnad jämte kvalificerad och väl tillgodogjord praktik, kunde genomgå trädgårdsskolan på ett år.

Utredningsmannen föreslog därför, att vid Alnarp skulle anordnas dels en ettårig allmän teoretisk kurs utan linjeuppdelning, dels en ettårig handelsträdgårdskurs med linjeuppdelning andra terminen. Den allmänna teoretiska kursen skulle utgöra en sammanträngning av den tvååriga kursen, genom att praktiskt arbete borttogs ur skolplanen. Kurstypen var avsedd för elever med god teoretisk och praktisk förutbildning. Handelsträdgårdskursen skulle omfatta en handelsträd-

gårdslinje och en plantskolelinje. Lantbruksakademiens trädgårdsskola vid Experimentalfältet borde omorganiseras till en tvåårig handelsträdgårdsskola, uppdelad i en handelsekonomisk linje och en allmän handelsträdgårdslinje. Sedan erfarenhet vunnits, borde en ettårig kurs inrättas vid denna skola.

I sin utredning föreslog lantbruksstyrelsen, att en trädgårdsanläggarsskola skulle upprättas. Undervisningen vid denna borde uppdelas på två huvudkurser, en tvåårig och en ettårig. Den tvååriga skulle närmast vara avsedd för utbildning av trädgårdstekniker, d. v. s. arbetsledare och förmän i kommunala m. fl. anläggningar, och den ettåriga dels för yrkesmän, som redan ägde viss erfarenhet på området, dels och framförallt för personer, vilka efter avlagd studentexamen eller förvärvande av däremot svarande kunskaper ville använda denna kurs som förskola för inträdes vinnande vid den högre trädgårdskursens anläggarlinje. Blott den tvååriga kursen borde tillsvidare organiseras.

Den teoretiska undervisningen vid trädgårdsanläggarsskola borde under tvåårskursens första år omfatta omkring 500 timmar och under dess andra år omkring 1 100 timmar lektioner, övningar och demonstrationer.

Med hänvisning till fruktodlingens betydelse inom lantbrukshållningen föreslog lantbruksstyrelsen, att en fruktodlarskola skulle upprättas. Vid sådan skola borde huvudvikten i undervisningen läggas vid frukt-, bär- och köksväxtodling i praktisk anknytning till jordbruket samt vid viss plantskoleskötsel. Skolan skulle icke utbilda trädgårdsmästare utan bland annat avse en förutbildning för dem som eventuellt önskade fortsatt utbildning inom trädgårdsyrket. Därför borde kurstiden blott omfatta tio månader, förslagsvis tiden 15 februari—15 december. Inträdesfordringarna borde vara desamma som vid lantmannaskola.

Det disponibla timantalet vid en tio månaders kurs omfattade omkring 2 040 arbetstimmar, som enligt lantbruksstyrelsen lämpligen kunde fördelas på praktiskt arbete omkring 1 440 timmar och teoretisk undervisning, demonstrationer och övningar i runt tal 600 timmar. Läroämnena borde omfatta svenska språket, matematik, botanik (endast morfologi, anatomi och fysiologi), zoologi, kemi, jordarts- och gödsellära, köksväxtodling, frukt- och bärödling, fruktkännedom, plantskoleskötsel, trädgårdsanläggning (i mindre omfattning), biskötsel, ekonomi, bokföring och affärskorrespondens.

I utredningsmannens promemoria framlades icke avvikande förslag till undervisningens organisation vid fruktodlarskola.

Enligt lantbruksstyrelsen borde vid trädgårdsskolorna specialkurser anordnas. Dock framlade icke styrelsen närmare förslag till olika kurs typer eller kursplaner. Som tänkbara kurser nämndes följande: fortbildningskurs i trädgårdsekonomi, fortbildningskurs för från trädgårdsskolorna utexaminerade elever, specialkurs för blomsterbindare.

Eftersom trädgårdsskola borde vara utpräglad yrkesskola, var det enligt lantbruksstyrelsen i hög grad angeläget att undervisningen kunde koncentreras på de egentliga fackämnena. Det måste då vara en belastning för trädgårdsskolorna att behöva ägna alltför mycken tid åt undervisning i vanliga skolämnen och andra för den fackliga undervisningen grundläggande ämnen. Därför borde genomgång av trädgårdsbetonad lantmannaskola uppställas som inträdesvillkor. Dessutom borde inträdesåldern sänkas till 19 år.

Lantbruksstyrelsens förslag blev på denna punkt utsatt för åtskillig kritik vid remissbehandlingen. Utredningsmannen framhöll för sin del, att eleverna vid inträdet vid trädgårdsskolan borde äga god skolunderbyggnad i allmänna ämnen, främst svenska språket och matematik, samt fann det önskvärt, att de skaffat sig någon utbildning utöver folkskola. Lämpligt syntes därvid vara, att elev under praktiktiden genomgick lantmannaskola eller också en (helst två) kurser vid folkhögskola. Detta borde dock icke uppställas som en oefftergivlig fordran, utan elev borde ha möjlighet att skaffa sig erforderliga kunskaper även på annat sätt,

om detta ställde sig billigare, t. ex. genom korrespondensundervisning. Att fordra genomgång av trädgårdsbetonad lantmannaskola för inträde, syntes utredningsmannen icke lämpligt. Även om det kunde anses fördelaktigt, att samtliga elever i förväg erhöles en viss allmän underbyggnad i fackämnen, torde fördelen härav icke uppväga de olägenheter det skulle bereda eleverna att uteslutande vara hänvisade till trädgårdsbetonade lantmannaskolor för att skaffa sig förutbildning. Det rådde dessutom tämligen stor enighet därom, att det var viktigare, att eleverna hade god skolunderbyggnad i allmänna ämnen än att de besutto vissa insikter i de fackämnena, som under alla förhållanden måste läras från grunden vid skolan.

Enligt lantbruksstyrelsens mening borde avlagd examen vid den högre trädgårdskursen framdeles utgöra villkor för erhållande av föreståndar- eller lärartjänst vid trädgårdsundervisningsanstalt.

Föreståndaren för en trädgårdsskola borde ha ansvaret såväl för den teoretiska undervisningen och den under hela året praktiska yrkesutbildningen som för den omfattande ekonomiska verksamheten. På grund härav borde han i icke alltför hög grad belastas med teoretisk undervisning. Enligt lantbruksstyrelsens mening torde föreståndarens undervisningsskyldighet böra omfatta 10—12 veckotimmar (lektioner, demonstrationer och övningar). Ordinarie lärare (ämneslärare) borde såsom driftsledare och tekniskt ansvarig för avdelning av trädgårdens förvaltning i större utsträckning taga del i elevernas praktiska utbildning, varför hans undervisningsskyldighet borde begränsas till 12—16 veckotimmar (lektioner, demonstrationer och övningar). Han borde framför allt ägna sitt arbete åt yrkesundervisning och icke belastas med sådana teoretiska ämnen, som ofta bättre kunna handhas av extra lärare.

Vad ovan sagts om lärarpersonalens undervisningsskyldighet, skulle huvudsakligen gälla vinterhalvåret. Under sommarhalvåret skulle den teoretiska undervisningen minskas, och de praktiska övningarna och demonstrationerna givas större omfattning.

Enligt lantbruksstyrelsen borde vid trädgårdsskolorna finnas, förutom föreståndare, två ämneslärare och en extra ordinarie ämneslärare. Vid trädgårdsanläggar-skola borde anställas en föreståndare och en ämneslärare. Vid fruktodlarskola borde anställas en föreståndare och en extra ordinarie ämneslärare.

Lantbruksstyrelsen fann förutsättningarna mindre gynnsamma för att lantbruksakademiens trädgårdsskola i fortsättningen förlades till Experimentalfältet bland annat därför, att markvärdet å den av akademien disponerade arealen icke stod i rimlig proportion till värdet av den odling, som där bedreves. Styrelsen gjorde även gällande, att marken var jämförelsevis frostlänt belägen, visserligen i god hävd men i stort sett föga lämpad för sitt nuvarande ändamål. Framför allt skulle därvarande jordar mindre väl lämpa sig för rationell fruktodling och ej heller i egentlig mening för plantskoleskötsel.

Av dessa och andra skäl drog lantbruksstyrelsen den slutsatsen, att skolan borde utflyttas. Som ny förläggningsplats föreslogs kronoegendomen Nyckelby på Ekerö i Stockholms län.

Mot detta förslag restes mycket allvarliga invändningar under ärendets remissbehandling. Bland annat framhölls, att jorden vid Nyckelby var mycket olämplig för trädgårdsodling och att lantbruksakademien ej kunde bibehålla huvudmannskapet för trädgårdsskolan, om den flyttade ut från Experimentalfältet.

Utredningsmannen framhöll, att en utflyttning av skolan måste medföra betydande kostnader, bland annat för en fullständig nybebyggelse för skolans räkning. Driftsresultatet av trädgårdsrörelsen skulle vidare ställa sig ofördelaktigare vid Nyckelby än på nuvarande plats. Utredningsmannen ansåg sig av dessa och andra skäl icke kunna förorda flyttning av skolan. Tvärtom föreslog han, som ovan

(s. 74 f) framhållits, en betydande utvidgning av skolverksamheten vid Experimentalfältet.

I lantbruksstyrelsens förslag ingick, att trädgårdsanläggarskola skulle förläggas till Bergianska trädgården i Stockholm. Utredningsmannen framhöll, att denna trädgård var väl lämpad som förlägningsplats, men då byggnadskostnaderna där skulle uppgå till 875 000 kronor utom kostnader för växthus, kunde utredningsmannen icke förorda förslaget under annan förutsättning än att en väsentlig del av byggnadskostnaderna täcktes på annat sätt än genom statsmedel. Utredningsmannen förordade i stället, att trädgårdsanläggarskolan i första hand samordnades med lantbruksakademiens trädgårdsskola, då kostnaderna för en sådan anordning skulle bli jämförelsevis ringa.

Skolorna

Uppgift

Med trädgårdsanläggarskolan undervisning har sedan åtskilliga år tillhört skolan. Utredningsmannen framhöll, att denna trädgård var väl lämpad som förlägningsplats, men då byggnadskostnaderna där skulle uppgå till 875 000 kronor utom kostnader för växthus, kunde utredningsmannen icke förorda förslaget under annan förutsättning än att en väsentlig del av byggnadskostnaderna täcktes på annat sätt än genom statsmedel. Utredningsmannen förordade i stället, att trädgårdsanläggarskolan i första hand samordnades med lantbruksakademiens trädgårdsskola, då kostnaderna för en sådan anordning skulle bli jämförelsevis ringa.

KAPITEL 9.

Undervisningens uppgift och organisation vid trädgårdsskolorna.

Uppgift.

Mot trädgårdsskolornas undervisning har sedan åtskilliga år tillbaka kritik riktats av i huvudsak följande innehåll:

Undervisningen tar ej hänsyn till den specialisering, som skett, ej heller till att de kommersiellt drivna odlingarna numera övertagit den ledande roll inom näringen, som herrgårdsträdgårdarna tidigare haft. Skolorna ha ej följt med i utvecklingen; alltjämt utbildas eleverna främst för att tillgodose herrgårdsträdgårdarnas behov. En brist i den nuvarande utbildningen är även, att för trädgårdsanläggare möjligheter till regelrätt yrkesutbildning saknas; den undervisning i trädgårdsanläggning, som meddelas vid trädgårdsskolorna, är icke tillfyllest.

Även mot undervisningens anordnande har kritik riktats. Framförallt har man vänt sig mot att eleverna som ersättning för kost och logi under sin vistelse vid skolan skulle utföra förekommande arbeten i den handelsmässigt organiserade trädgården.

Som försvar för det praktiska arbetet vid skolorna brukar anföras, att eleverna det förutan icke skulle erhålla allsidig yrkesutbildning. Till följd av trädgårdsföretagens specialisering är vid inträdet i skolan elevernas praktiska utbildning ensidig. Genom arbete i den allsidigt orienterade skolträdgården elimineras denna olägenhet.

Under intryck av bl. a. ovannämnda kritik torde direktiven för lantbruksstyrelsens utredning (s. 73) ha avfattats. Styrelsen skulle nämligen särskilt beakta, i vad mån en sådan omläggning av undervisningen påkallades, att eleverna erhöles ökad utbildning beträffande frågor av ekonomisk och handelsteknisk art. Vidare skulle styrelsen utreda möjligheten och lämpligheten av utbildning i trädgårdsanläggningskonst.

Med hänvisning till här anförda synpunkter har 1946 års trädgårdsundervisningskommitté funnit, att dess utredningsarbete bör bedrivas med följande principiella utgångspunkter:

För att undervisningen vid trädgårdsskolorna skall kunna effektiviseras, böra eleverna före inträdet vid dem ha erhållit en tillräckligt lång och tillräckligt allsidig praktik.

Eftersom den kommersiellt inriktade trädgårdsodlingen numera intar en ledande ställning inom näringen, böra skolorna inriktas därefter. Därjämte böra de specialiseras på ett antal linjer i anslutning till näringens olika grenar.

Om den praktiska och teoretiska lärlingsutbildningen ordnas på det sätt, som angivits i det föregående (s. 31 ff), vinnes bland annat följande:

Den praktiska lärlingsutbildningen kommer att stå under kontroll av den av arbetsmarknadens parter tillsatta lärlingsnämnden, vilken bland annat utarbetar riktlinjer för utbildningens bedrivande. Då dessutom i lärlingsöverenskommelsen föreskrives, att lärotiden skall vara fyra år och att lärling efter andra läroårets slut bör byta arbetsplats, torde kunna förut sättas, att utbildningen blir tillräckligt grundlig och allsidig.

Genom undervisningskurserna komma lärlingarna att förvärva elementära insikter i vissa grundläggande ämnen och fackämnen samt dessutom viss studievana.

Då kommittén, som framgår av det följande (s. 113), ämnar föreslå, att vitsordad praktisk och teoretisk lärlingsutbildning, bedriven på angivet sätt, i regel skall utgöra villkor för inträde som ordinarie elev vid trädgårds-skola, bör trygghet vinnas, att eleverna redan i förväg ha förvärvat erforderliga färdigheter i trädgårdsarbetens utförande. Därför bör tiden vid skolan ej behöva användas för grov- och rutinarbetens inlärande. I stället bör undervisningen helt utgöras av lektioner, demonstrationer, övningar och exkursioner. Eleverna böra utföra blott sådana praktiska arbeten, vilka ingå som ett organiserat led i undervisningen.

Lektionerna böra i största möjliga utsträckning förläggas till växtplatsen, till t. ex. växthus, bänkgårdar och plantskolor. I samband med demonstrationer på arbetsplatsen anordnas arbetsövningar, varvid eleverna få visa, att de tillgodogjort sig undervisningen. De böra så länge få utföra ett arbetsmoment, att det kan anses väl inövat. Elevernas självverksamhet bör uppmuntras. Anvisningar till lämplig litteratur böra lämnas.

Då eleverna alltså ej skola utföra grov- och rutinarbeten, måste annan arbetskraft användas, bl. a. lärlingar, som anställas enligt arbetsmarknadens villkor. Lärlingarna skola inhämta färdighet i utförande av samtliga förekommande trädgårdsarbeten, således även grov- och rutinarbeten.

Organisation.

Vid sin översyn av trädgårdsskolornas undervisningsplan har kommittén även tagit upp frågan om den lämpliga kurstiden. Frågan är, om det, sedan grov- och rutinarbeten så att säga lyfts ut ur skolan och förlagts till tiden före denna, är erforderligt, att eleverna genomgå en tvåårig kurs. Kan icke kurstiden förkortas, utan att undervisningens resultat försämrats? Vid prövningen av denna fråga ha följande synpunkter framkommit:

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1946 skola lektioner, demonstrationer och övningar vid trädgårdsskolornas tvåårskurs omfatta minst 1 600 timmar, vilket i genomsnitt med sex lektionstimmar per dag motsvarar 267 dagar, d. v. s. $44\frac{1}{2}$ arbetsveckor. Kommittén har funnit denna kurstid för knapp, för att undervisningen skall få ett innehåll, som motsvarar trädgårdsskolornas uppgift att utbilda företagare och arbetsledare. För att detta syfte skall nås, bör undervisningen vid huvudkurs omfatta 2 160 lektions-, demonstrations- och övningstimmar, vilket innebär en ökning med 560 timmar jämfört med lantbruksstyrelsens minimikrav. Denna ökning är dock delvis skenbar på grund av att samtliga övningstimmar medtagits i timplanen i motsats till vad som är fallet för närvarande.

Enligt gällande stadga (SFS 724/1940) med senare däri vidtagen förändring (374/1945) skall vid lantmannaskola den teoretiska undervisningen i genomsnitt motsvara 7 lektionstimmar per dag, vartill kommer gymnastik vissa dagar i veckan. Undervisningen brukar anordnas så, att dagligen 4—5 egentliga lektioner och 3—2 övningstimmar förekomma.

Kommittén finner detta antal timmar för högt. Man bör nämligen räkna med att eleverna dagligen behöva använda minst 2 timmar till egna studier. Skall detta bli möjligt, bör undervisningen icke omfatta mer än i genomsnitt 6 timmar per dag eller 36 timmar per vecka. Därutöver bör 5 dagar i veckan gymnastik eller andra kroppsövningar på lämpligt sätt läggas in i programmet.

Att den genomsnittliga undervisningstiden per vecka satts till 36 timmar, utesluter givetvis icke förskjutningar, där sådana visa sig erforderliga. Undervisningen bör ordnas så, att under den första tiden de grundläggande ämnena genomås med lektionsgivning på lärorummet. Under vegetationsperioden bör undervisningen i fackämnena dominera, särskilt övningar och demonstrationer. Vid övningar bör elevernas arbetsdag sammanfalla med trädgårdens ordinarie arbetskrafts. Mot slutet av kursen bör antalet timmar per vecka avsevärt inknappas, så att eleverna kunna bedriva egna studier, utföra examensuppgifter, praktiska prov o. d.

Med en kurstid av totalt 2 160 undervisningstimmar, fördelade på i genomsnitt 36 timmar per vecka, kommer huvudkurs vid trädgårdsskola att omfatta 60 veckor eller 360 arbetsdagar. Detta innebär sålunda en väsentlig förkortning i jämförelse med den nuvarande tvååriga kursen.

Huvudkurs bör vid trädgårdsskola börja den 1 november och sluta i senare hälften av februari andra året efter det, då kursen började, vilket bör medge att undervisningen kan inställas i sammanlagt 6 veckor under kursen.

De nuvarande trädgårdsskolorna med deras fåtaliga elever äro oekonomiska i driften, eftersom de fasta kostnaderna delvis bli desamma, oavsett elevantalet. Skolorna måste kämpa med ekonomiska svårigheter, för såvitt icke trädgårdens handelsrörelse ger särskilt stora vinster. Det är emellertid angeläget, att skolorna inom ramen för de bidrag, som erhållas av staten,

huvudmannen eller trädgårdens handelsrörelse, balansera utgifter och inkomster.

Detta kan underlättas, antingen genom att antalet elever per huvudkurs ökas eller att mer än en huvudkurs förlägges till en och samma skola.

Då till följd av undervisningens karaktär av yrkesutbildning alltför stora undervisningsavdelningar böra undvikas, bör huvudkurs omfatta högst 25 elever. Dock bör antalet elever ej utan tillsynsmyndighetens medgivande understiga 15. Med hänsyn till näringens inriktning bör trädgårdsskolornas undervisning specialiseras på ett antal linjer. Kommittén, som i nästa kapitel återkommer till frågan om dessa linjer, beräknar, att fem linjer skola finnas. Därigenom skulle vid trädgårdsskolornas huvudkurser varje år mottagas lägst 75 och högst 125 elever. Som jämförelse kan nämnas, att hösten 1946 53 ordinarie elever inskrevos vid de tvååriga trädgårdsskolorna (inklusive Bergianska trädgårdsskolan) samt 18 vid handelsträdgårdsmästarkursen, där elever intagas blott vartannat år. Med den här föreslagna ordningen skulle det aktuella utbildningsbehovet vara fyllt. Som i kapitel 11 närmare utvecklas, böra tills vidare finnas tre trädgårdsskolor, varav två organiserade med vardera två avdelningar. Härigenom vinnas de ovan berörda ekonomiska fördelarna.

Ledning och tillsyn.

Styrelse.

För statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter föreskrives (SFS 724/1940), att deras styrelse skall, där ej Kungl. Maj:t annorlunda bestämmer, utgöras av fem ledamöter, vilka utses på det sätt och för den tid, som av Kungl. Maj:t för varje skola närmare bestämmes. Föreståndare skall vara ledamot av styrelsen men äger ej deltaga i beslut, som röra hans rätt och ställning vid skolan.

Kommittén anser, att motsvarande regler böra gälla för trädgårdsundervisningsanstalts styrelse med det tillägget, att i styrelsen två representanter för den praktiska trädgårdsodlingen skola ingå.

I övrigt böra om styrelsens beslutförhet, dess uppgifter och befogenheter i tillämpliga delar gälla, vad som är stadgat för lantbruksundervisningsanstalts styrelse.

Tillsyn.

Lantbruksundervisningsanstalt står under överinseende av lantbruksstyrelsen.

I det föregående (s. 38) har kommittén framhållit som sin uppfattning, att överstyrelsen för yrkesutbildning helst borde vara tillsynsmyndighet för den teoretiska lärlingsutbildningen, eftersom denna i vissa avseenden kan komma att förläggas till anstalter, som i övrigt sortera under överstyrelsen.

Då lärlingsutbildningen bör ingå som ett permanent led i trädgårdsskolornas verksamhet, finnes redan häri ett motiv till att överstyrelsen för yrkes-

utbildning utses till tillsynsmyndighet även för dessa skolor. Viktigare är dock, att all yrkesutbildning — oavsett näringsgren — sorterar under en och samma myndighet. Därtill kommer, att lantbruksstyrelsen inom kort torde komma att få så betydande uppgifter i samband med jordbrukets rationalisering, att om undervisningsanstalterna för jordbruk med binärningar kvarbleve inom styrelsen, skulle de intaga en undanskymd plats och till stora delar falla utom ramen för styrelsens huvudsakliga uppgifter. Även detta förhållande talar för att samtliga frågor berörande yrkesutbildningen inom trädgårdsnäringsen handläggas av ett ämbetsverk med yrkesutbildning som uteslutande uppgift.

Kommittén förordar alltså, att överstyrelsen för yrkesutbildning utses att vara tillsynsmyndighet för trädgårdsundervisningsanstalterna.

KAPITEL 10.

Undervisningens anordnande och innehåll vid trädgårdsskolorna.

Trädgårdsnäringen kan i stora drag indelas i följande tre huvudgrenar, nämligen

- frukt- och bärodling, vartill plantskoleskötsel nära ansluter sig,
- växthus- och bänkodling med tillhörande frilandskulturer av köksväxter och blommor samt
- trädgårdsanläggning, d. v. s. allt som har samband med prydnadsträdgården.

I Norrland intar trädgårdssodlingen en särställning. Där äro nämligen odlingarna i genomsnitt mindre än i övriga delar av landet, frilandskulturerna ha förhållandevis större betydelse, och odlingarna drivas i ej ringa utsträckning som binäring av jordbrukare. Vid planläggningen av trädgårdsskoleundervisning för Norrland bör tillgodoses icke blott synpunkten att ordna effektiv yrkesutbildning utan även synpunkten att främja husbehovsodlingen av trädgårdsprodukter. Detta bör ge undervisningen en mer allmän inriktning.

Kommittén har tidigare framhållit som sin uppfattning, att undervisningen vid trädgårdsskolorna bör anpassas efter näringen, så att skolorna för dennas olika grenar utbilda företagare och arbetsledare. I första hand bör därvid den kommersiellt inriktade trädgårdsnäringen tillgodoses.

Med dessa utgångspunkter föreslår kommittén, som förut omnämnts, att trädgårdsskolornas undervisning differentieras på följande linjer:

1. Frukt- och bärodlingslinje med plantskoleskötsel.
2. Växthus- och bänkodlingslinje.
3. Allmän linje.
4. Trädgårdsanläggninglinje.

Av dessa äro 1—3 i första hand avsedda för handelsträdgårdsrörelsen. Därvid bör dock observeras, att den allmänna linjen bör särskilt inriktas på norrländska förhållanden.

Linjeuppdelningen åsyftar icke fullständig specialisering utan blott att vid den ena linjen vissa kulturer särskilt starkt framhävas, medan de vid den andra linjen ägnas mindre uppmärksamhet. Sålunda bör vid växthus- och bänkodlingslinjen stor uppmärksamhet ägnas åt odling av köksväxter och blommor framförallt under glas men även på friland, medan fruktodlingen intar en mer underordnad plats och vice versa.

Utöver de nämnda linjerna, vilka böra läggas in som *huvudkurser* vid

trädgårdsskolorna, böra s. k. *specialkurser* anordnas med syfte att till behandling ta upp särskilda grenar eller aktuella problem inom trädgårdsodlingen. Vid specialkurser böra även företagare och anställda, vilka icke genomgått trädgårdsskolas huvudkurs, beredas tillfälle till utbildning i trädgårdsskötsel. Då stort behov föreligger av dylika kurser, föreslår kommittén, att de inordnas i trädgårdsskolornas ordinarie undervisningsprogram.

De ämnen, som böra studeras vid de olika linjerna, kunna indelas i två grupper: *grundläggande ämnen*, nämligen praktisk svenska, matematik, bokföring, fysik med meteorologi, kemi, jordarts- och gödsellära, botanik, växtpatologi och entomologi, ärftlighetslära, fältmätninglära och hydroteknik, arbetsledningens psykologi och teknik, ritning, näringslära, rättslära, föreningsteknik; vidare *fackämnen*, nämligen köksväxtodling, blomsterodling, fruktodling, trädgårdsanläggning, plantskoleskötsel, växthuskonstruktion med värme- och kylteknik, trädgårdsekonomi, maskin- och redskapslära. Dessutom böra studieresor anordnas.

I undervisningen bör specialiseringen komma till uttryck i de egentliga fackämnena, medan i grundämnena, med något undantag, varom mera nedan, undervisningen bör vara densamma på samtliga linjer.

Frukt- och bärödlingslinje med plantskoleskötsel.

De ekonomiska fruktodlingarnas och plantskolornas starka utveckling under senare år motiverar vid trädgårdsskolorna en linje avsedd att utbildna personer med specialisering på denna odlingsgren. Linjens huvudämnen äro fruktodling och plantskoleskötsel. Tills vidare bör blott en huvudkurs med frukt- och bärödlingslinje med plantskoleskötsel upprättas.

På denna linje bör undervisningen lämpligen bedrivas enligt följande plan:

	Lektioner	Demonstrationer och övningar	Summa
	Antal timmar	Antal timmar	Antal timmar
<i>Grundläggande ämnen:</i>			
Praktisk svenska	40	—	40
Matematik.....	40	—	40
Bokföring	20	60	80
Fysik med meteorologi	30	10	40
Kemi, jordarts- och gödsellära	70	20	90
Botanik	70	30	100
Växtpatologi och entomologi	70	10	80
Ärftlighetslära	15	10	25
Fältmätninglära och hydroteknik	20	60	80
Arbetsledningens psykologi och teknik.....	20	110	130
Ritning	—	25	25
Näringslära	30	—	30
Rättslära	30	—	30
Föreningsteknik	5	20	25

	Lektioner	Demonstrationer och övningar	Summa
	Antal timmar	Antal timmar	Antal timmar
<i>Fackämnen:</i>			
Köksväxtodling	50	50	100
Blomsterodling	50	50	100
Fruktodling	210	250	460
Plantskoleskötsel	100	300	400
Trädgårdsekonomi	75	50	125
Maskin- och redskapslära	30	60	90
Studieresor	—	70	70
Summa	975	1 185	2 160

Undervisningen i de olika läroämnena bör ha följande innehåll:

Praktisk svenska. Enligt gällande reglemente för statsunderstödda trädgårdsskolor (SFS 551/1924) skall undervisningen i svenska språket omfatta rättskrivning och satslära samt avfattande av uppsatser i ämnen företrädesvis rörande trädgårdsodlingen. Vidare skola eleverna undervisas i välskrivning.

Kommittén anser, att undervisningen i ämnet bör ha en praktisk inriktning och framför allt omfatta affärskorrespondensens grunder, uppsättande och avfattande av protokoll, platsansökningar, tjänstgöringsbetyg m. fl. praktiska skrivelser, ifyllande av blanketter.

Elev bör övas i att använda ordlista. Med hänsyn till de krav man har rätt att ställa på elevernas förkunskaper, böra ej rättskrivnings- och kommateringsövningar förekomma.

Matematik. Enligt gällande reglemente skall undervisning meddelas i de fyra räknesätten med hela tal, allmänna bråk och decimalbråk, regulade-tri, procent- och rabatträkning, samtliga företrädesvis genom exempel på trädgårdsodlingen. I geometri skall behandlas linjers, ytors och solida figurers uppmätning och beräkning med tillämpning på trädgårdsodlingen.

Då eleverna redan före inträdet vid trädgårdsskolan genom lärlingskurs eller annorledes böra ha förvärvat vissa kunskaper i matematik, bör undervisningen inriktas på räkneuppgifter i direkt anslutning till elevernas praktiska erfarenhet och med hänsyn till deras framtida verksamhet.

Bokföring. Undervisningen bör omfatta bokföringens principer, övningar i förande av vanliga handelsböcker, uppgörande av bokslut. I stort sett bör undervisningen ha samma innehåll som enligt gällande reglemente; dock böra övningarna i affärskorrespondens bedrivas i samband med undervisningen i svenska.

Fysik med meteorologi. Gentemot gällande reglemente föreslås ej väsentlig förändring. Eleverna böra lära känna grunderna av mekaniken, värmeläran, elektricitetsläran samt klimat- och väderleksläran. Särskild uppmärksamhet bör ägnas sistnämnda ämnesområde.

Kemi, jordarts- och gödsellära. Kursen bör omfatta huvuddragen av den oorganiska och organiska kemien, de för växtodlingen viktigare minerali-

erna och bergarterna. Vidare genomgås de lösa jordavlagringarna, deras uppkomst och egenskaper samt jordbearbetning, gödsel- och jordförbättringsmedel jämte deras användning och förvaring.

I förhållande till gällande reglementet föreslås ej väsentliga avvikelser. De två läroämnena »kemi» samt »jordarts- och gödsellära med geologi» föreslås dock sammanslagna till ett.

Botanik. I ämnet bör lämnas en grundläggande översikt av växternas morfologi, systematik, anatomi och fysiologi. Vidare bör ges en översikt av Sveriges växtgeografi och i samband därmed växtvärldens invandringshistoria. Undervisningen bör även åsyfta att bibringa eleverna frökänedom. Övningar i examination av vanligare vilda och odlade växter böra anordnas.

Kommittén föreslår den ändringen i jämförelse med gällande reglemente, att undervisning meddelas i växtgeografi och växthistoria samt att växtexamination anordnas.

Växtpatologi och entomologi. De vanligaste växtsjukdomarna och skadedjuret jämte deras bekämpning, nyttodjuret, parasiterna och svamparna böra behandlas med särskild hänsyn till linjens inriktning.

Frånsett det, att undervisningen bör specialiseras på de olika trädgårdsskolelinjerna, föreslår ej kommittén väsentliga förändringar gentemot gällande reglemente.

Ärftlighetslära. Undervisningen i ämnet bör åsyfta att bibringa eleverna elementär kännedom om de Mendelska lagarna och det materiella underlaget för nedärvningen. Vidare bör sortförädlingen behandlas.

Kommitténs förslag ansluter sig i stort sett till gällande reglemente.

Fältnättningslära och hydroteknik. Ämnet motsvarar närmast läroämnena »jords torrläggning» samt »fältnättningslära och avvägning» i gällande reglemente. Undervisningen bör ha i stort sett samma innehåll som hittills, nämligen olika metoder för fältnättningslära och avvägning, övningar i uppmätning och kartläggning av lämpliga ägofigurer för trädgårdsanläggningar, linje- och ytavvägning, olika metoder för torrläggning, upprättande av enklare avdiktningförslag.

Arbetsledningens psykologi och teknik. Ämnet förekommer icke i gällande reglemente, men det bör införas i undervisningen, då trädgårdsskolornas uppgift som hittills bör vara att utbilda blivande arbetsledare och företagare. På lärorummet bör lämnas en kortare orientering om arbetsledningens problem. Framför allt bör dock undervisningen inriktas på demonstrationer och övningar. Eleverna böra turvis tjänstgöra som arbetsledare och ha ansvaret för förefallande arbetens utförande.

Ritning. Undervisningen bör omfatta frihandsteckningens och linearritningens grunder. Ämnet motsvaras delvis i gällande reglemente av ämnet »linearritning och växthuskonstruktion».

Näringslära. I gällande reglemente upptages som läroämne »konservering och anrättning av trädgårdsprodukter». Undervisningen bör omfatta näringsfysiologiens grunder, lagring och konservering av trädgårdsprodukter.

Rättslära. Ämnet förekommer icke i gällande reglemente. Undervisningen bör omfatta lagstiftningen om fastighet och lösöre jämte viktigare problem, som beröra sociallagstiftningen samt den statliga och kommunala förvaltningen.

Föreningsteknik. Ämnet förekommer icke i gällande reglemente. Efter en orientering om föreningsväsendets former, olika föreningsars struktur m. m. bör tillvägagångssättet vid överläggningar och beslut behandlas. Som hittills böra föredrags- och diskussionsövningar anordnas.

Köksväxtodling och *blomsterodling.* En kortfattad översikt bör lämnas, främst åsyftande att bibringa den blivande fruktodlaren kännedom om de ifrågavarande växtslagens förutsättningar som mellan- och bikulturer.

Enligt gällande reglemente skall en systematisk och fackmässig framställning lämnas av de båda ämnena.

Fruktodling. Undervisningen bör ha i stort sett samma innehåll som enligt gällande reglemente, nämligen anläggning av fruktträdgård, plantering, vård och beskärning av fruktträd och bärbuskar, fruktens skördande, tillvaratagande, behandling, sortering och ekonomiska tillgodogörande. Vidare böra behandlas fruktsorternas naturhistoria och indelning samt deras allmänna kännetecken, de viktigaste sorternas historia, egenskaper och odlingsvärde. Fruktodling under glas ägnas någon uppmärksamhet.

Plantskoleskötsel. Ämnet benämnes i gällande reglemente »trädskol-skötsel», vilket är en något oegentlig och numera mindre bruklig term. Undervisningen bör som hittills omfatta uppdragningen av olika former av fruktträd och bärbuskar samt prydnadsträd och prydnadsbuskar, perenna växter, anordnande och skötsel av plantskolor, kännedom om arter och kulturvarieteter.

Trädgårdsekonomi. Ämnet förekommer icke i gällande reglemente. Undervisningen bör omfatta a) *handelslära*: trädgårdsproduktionens ekonomiska förutsättningar och allmänna utveckling, bank- och kreditväsendet, trädgårdsprodukternas marknadsförande, ekonomisk föreningsrörelse; b) *driftsekonomi*: trädgårdsodlingens produktionsmedel, produktionsgrenar och driftsorganisation, arbetslära, driftskalkyler, fastighetsvärdering, skatter och deklaration, räntabilitetsberäkningar; c) *nationalekonomi*: de ekonomiska grundbegreppen och -företeelserna; grundragen av Sveriges näringsliv.

Maskin- och redskapslära. Ämnet upptages icke i gällande reglemente. Undervisningen bör omfatta maskiner och redskap inom trädgårdsodlingen, deras konstruktion och användning, maskin- och motorlära.

Studieresor. Under varje huvudkurs bör minst en längre studieresa anordnas; kortare exkursioner företagas till föredömliga och typiska trädgårdsodlingar.

Växthus- och bänkodlingslinje.

Den närmaste motsvarigheten till denna linje är handelsträdgårdsmästarkursens växthuslinje. Undervisningen bör ha särskild inriktning på den kommersiella trädgårdsodlingen. Särskild uppmärksamhet bör ägnas kulturer under glas. Linjens huvudämnen äro köksväxtodling och blomsterodling. Med hänsyn till den betydelse växthus- och bänkodlingen har böra två huvudkurser med växthus- och bänkodlingslinje inrättas. Undervisningen bör lämpligen bedrivas enligt följande plan:

	Lektioner	Demonstrationer och övningar	Summa
	Antal timmar	Antal timmar	Antal timmar
<i>Grundläggande ämnen:</i>			
Praktisk svenska	40	—	40
Matematik	40	—	40
Bokföring	20	60	80
Fysik med meteorologi	30	10	40
Kemi, jordarts- och gödsellära	70	20	90
Botanik	70	30	100
Växtpatologi och entomologi	70	10	80
Ärftlighetslära	15	10	25
Fältmätninglära och hydroteknik	20	60	80
Arbetsledningens psykologi och teknik	20	110	130
Ritning	—	25	25
Näringslära	30	—	30
Rättslära	30	—	30
Föreningsteknik	5	20	25
<i>Fackämnena:</i>			
Köksväxtodling	160	200	360
Blomsterodling	200	300	500
Fruktodling	30	30	60
Plantskoleskötsel	20	40	60
Växthuskonstruktion med värme- och kylteknik	30	50	80
Trädgårdsekonomi	75	50	125
Maskin- och redskapslära	30	60	90
Studieresor	—	70	70
	Summa 1 005	1 155	2 160

Undervisningen i de olika läroämnena bör ha följande innehåll:

I de *grundläggande ämnena* bör i tillämpliga delar samma undervisning meddelas som på frukt- och bärodlingens linjen. Detsamma bör gälla om trädgårdsekonomi, maskin- och redskapslära samt studieresor.

Köksväxtodling och blomsterodling: En fullständig kurs bör lämnas, omfattande förutsättningarna för ekonomisk köksväxt- och blomsterodling, jordbearbetning, växelbruk, gödsling, sådd och plantering, vård under växttiden, mellankulturer, förutsättningarna för odling i bänk eller växthus, anläggning och anordnande av köksväxt- och blomsterodlingar av olika slag, kännedom om arter och varieteter.

Den väsentligaste ändringen gentemot gällande reglemente är den star-

kare betoningen av den kommersiellt inriktade trädgårdsodlingens kulturer samt kulturer under glas.

Fruktodling och plantskoleskötsel. I ämnena bör meddelas elementär kännedom om sorter och om grunderna för odlingstekniken.

Växthuskonstruktion med värme- och kylteknik. I gällande reglemente motsvaras ämnet delvis av det ovan nämnda »linearritning och växthuskonstruktion». Undervisningen bör som hittills omfatta enklare träkonstruktioner, byggnadsmateriallära, uppmätning och uppritning av växthus, planer och kostnadsförslag till växthus för skilda ändamål. Därjämte bör redogöras för värmeanläggningar och deras skötsel, olika slag av bränsle, beräkning av kaloribehov för växthus, lagerlokaler m. m.

Allmän linje.

Den allmänna linjen utgör närmast en motsvarighet till de tvååriga trädgårdsskolorna. Den föreslås med tanke på Norrlands trädgårdsskola, då för norrländska förhållanden en mer allsidigt orienterad undervisning bör meddelas. Härvid gäller, att större uppmärksamhet bör ägnas kulturer på friland än under glas samt odlingar i mindre skala. Blott en dylik linje bör upprättas. Undervisningen bör lämpligen bedrivas enligt följande plan:

	Lektioner	Demonstrationer och övningar	Summa
	Antal timmar	Antal timmar	Antal timmar
<i>Grundläggande ämnen:</i>			
Praktisk svenska	40	—	40
Matematik	40	—	40
Bokföreläsning	20	60	80
Fysik med meteorologi	30	10	40
Kemi, jordarts- och gödsellära	70	20	90
Botanik	70	30	100
Växtpatologi och entomologi	70	10	80
Ärftlighetslära	15	10	25
Fältningslära och hydroteknik	20	60	80
Arbetsledningens psykologi och teknik	20	110	130
Ritning	—	25	25
Näringslära	30	—	30
Rättslära	30	—	30
Föreningsteknik	5	20	25
<i>Fackämnen:</i>			
Köksväxtodling	110	170	280
Blomsterodling	115	120	235
Fruktodling	100	160	260
Trädgårdsanläggning	60	75	135
Plantskoleskötsel	30	40	70
Växthuskonstruktion med värme- och kylteknik ..	30	50	80
Trädgårdsekonomi	75	50	125
Maskin- och redskapslära	30	60	90
Studieresor	—	70	70
Summa	1 010	1 150	2 160

I de *grundläggande ämnena* bör i tillämpliga delar samma undervisning meddelas som på frukt- och bärodlinglinjen. Detsamma bör gälla trädgårdsekonomi, maskin- och redskapslära samt studieresor. I växthuskonstruktion med värme- och kylteknik bör samma kurs läsas som på växtus- och bänkodlingslinjen.

Köksväxtodling och *blomsterodling*. Undervisningen bör i tillämpliga delar ha det innehåll, som angivits för ämnena å växthus- och bänkodlingslinjen, men med den nyssnämnda förskjutningen till förmån för frilandskulturer.

Fruktodling. Undervisningen bör inriktas på den norrländska fruktträdgårdens anläggning och drift. Bärodlingen skall ägnas särskild uppmärksamhet. I övrigt gäller i tillämpliga delar vad under frukt- och bärodlinglinjen sagts om undervisningen i ämnet.

Trädgårdsanläggning. Vid undervisningen bör en översikt lämnas av olika trädgårdsstilar och deras användning vid anläggande av trädgårdar, grunderna för vägars, terrassers, gräsmattors, trädplanteringars och blomsteranordningars utförande, uppgörande av planer, växtförteckningar och kostnadsberäkningar, prydnadsanläggningars vård och underhåll.

Kursen bör ha ungefär samma innehåll som enligt nuvarande reglemente.

Plantskoleskötsel. Eleverna böra förvärva elementära insikter i ämnet.

Trädgårdsanläggarlinje.

Då prydnadsanläggningar av skilda slag i våra dagar ha avsevärd omfattning och torde än mer öka i betydelse, bör vid en av trädgårdsskolorna tillfälle till specialiserad yrkesutbildning på detta område beredas, vilket icke kan ske enligt nu gällande undervisningsplan. Fördenskull bör en huvudkurs vid trädgårdsskola organiseras med speciell inriktning på trädgårdsanläggning. Undervisningen, som bör ha till syftemål att utbilda trädgårdsanläggare, bör lämpligen anordnas enligt följande plan:

	Lektioner	Demonstrationer och övningar	Summa
	Antal timmar	Antal timmar	Antal timmar
<i>Grundläggande ämnen:</i>			
Praktisk svenska	40	—	40
Matematik	40	—	40
Bokföring	20	60	80
Fysik med meteorologi	30	10	40
Kemi, jordarts- och gödsellära	70	20	90
Botanik	70	30	100
Växtpatologi och entomologi	70	10	80
Ärftlighetslära	15	10	25
Fältnättningslära och hydroteknik	30	100	130
Arbetsledningens psykologi och teknik	20	110	130
Ritning	—	25	25
Rättslära	30	—	30
Föreningsteknik	5	20	25

	Lektioner	Demonstrationer och övningar	Summa
	Antal timmar	Antal timmar	Antal timmar
<i>Fackämnen:</i>			
Köksväxtodling	20	10	30
Blomsterodling	55	50	105
Fruktodling	20	50	70
Trädgårdsanläggning	260	335	595
Plantskoleskötsel	60	180	240
Trädgårdsekonomi	75	50	125
Maskin- och redskapslära	30	60	90
Studieresor	—	70	70
	Summa	960	1 200
			2 160

Undervisningen i de olika läroämnena bör ha följande innehåll:

I de *grundläggande ämnena* bör i tillämpliga delar samma undervisning meddelas som på övriga linjer med undantag för att i fältmätningsslära och hydroteknik större uppmärksamhet bör ägnas uppmätning och kartläggning av lämpliga ägofigurer för trädgårdsanläggningar, att i rättslära även viktiga stadsbyggnadsproblem böra genomgås och att ämnet näringslära bör uteslutas. Om trädgårdsekonomi och studieresor bör i tillämpliga delar gälla vad som anförts under frukt- och bärodlingslinjen.

Köksväxtodling. Eleverna böra förvärva elementära insikter om odlingar på friland.

Blomsterodling. Undervisningen bör bibringa eleverna insikter i odlings-teknik samt framför allt kännedom om sorter och kulturvarieteter samt des-sas förutsättningar i olika miljöer.

Fruktodling. Eleverna böra förvärva grundläggande kunskaper om sorter och om odlingsteknikens grunder, särskilt beskärning och besprutning.

Trädgårdsanläggning. Ämnet bör omfatta konsthistoria, landskapsvård, projektering och anläggningsteknik, varvid huvudvikten bör läggas på det sistnämnda ämnesområdet. a) I *konsthistoria* bör särskilt behandlas träd-gårdsstilarnas historia samt olika stilars praktiska användbarhet. b) Un-dervisningen i *landskapsvård* bör omfatta den svenska växtvärldens utveck-ling, naturens exploatering, bebyggelse och landskapsvård, det industriella samhället och naturskyddet, ekonomiska synpunkter på landskapsvården. c) I *projektering* behandlas planteringsplaner med kostnadsberäkningar och deras utförande, olika trädgårdstyper. Övningar i läsning och bedömning av planteringsplaner. d) *Anläggningsteknik* bör behandla material- och hus-byggnadslära, anläggning av vägar, gångar, vattenanläggningar, trappor, ter-rasser, slänter, stödjemurar och stenpartier, hägnader, pergolor och spal-jéer, gräsmattor, rabatter och grupper, kyrkogårdar, lek- och sportplatser, balkonger och vinterträdgårdar, val av växtmaterial för olika prydnadsan-läggningar.

Plantskoleskötsel. Undervisningen i ämnet har särskild betydelse för att giva eleverna den erforderliga växtkännedomen.

Specialkurser.

Kommitténs förslag innebär, som förut (s. 80) anförts, att huvudkurs vid trädgårdsskola bör börja den 1 november och sluta i senare delen av februari andra året efter det, då kursen började. Följaktligen äro såväl skolanläggning som i viss mån lärare varje år från denna tidpunkt och till den 1 november icke fullt utnyttjade. Tiden bör användas dels för beredande av semester åt föreståndare och lärare, dels för anordnande av skilda specialkurser, vid vilka det bör åligga lärarpersonalen att undervisa. Här redogöres för innehållet i ett antal specialkurser, vilka böra förekomma vid trädgårdsskolorna. I fråga om förläggningen av dessa specialkurser hänvisas till kapitel 12.

Kurs i företagsekonomi.

Kurs i företagsekonomi är närmast avsedd för försäljnings- och butikschefers samt för självständiga företagare. Den äsyftar att meddela fortsatt utbildning dels av dem som genomgått trädgårdsskola eller nedannämnda utbildningskurs för förmän och trädgårdsarbetare, dels av trädgårdsodlare, som ej haft tillfälle att genomgå trädgårdsskola.

Kursen beräknas omfatta 60 dagar med i genomsnitt sex lektionstimmar per dag. Ny kurs bör anordnas varje år under förutsättning att tillräckligt antal elever anmäla sig.

Undervisningen bör lämpligen anordnas enligt följande plan:

	Antal timmar
Försäljningskonst	25
Reklam och annonsering	20
Varukännedom	20
Trädgårdsprodukternas lagring	15
Psykologi	15
Skyltning och dekoration	10
Kundtjänst	10
Ekonomisk geografi	15
Trädgårdsekonomi	50
Nationalekonomi	25
Bokföring	50
Affärskorrespondens (engelska frivilligt) ..	50
Rättslära	15
Studieutflykter	40
<hr style="width: 100%; border: 0.5px solid black;"/>	
Summa	360

Utbildningskurs för förmän och trädgårdsarbetare.

Utbildningskurs för förmän och trädgårdsarbetare bör anordnas vid samtliga trädgårdsskolor utom vid Norrlands trädgårdsskola, där i stället småbrukarkurs anordnas (jfr kap. 12). Kursen är beräknad för ca 15 deltagare.

Kurs bör omfatta 12 dagar med sex lektionstimmar om dagen, utom då utflykt anordnas.

Vid sidan av regelrätt lektionsgivning böra diskussioner, demonstrationer och kortare studieutflykter till närbelägna trädgårdar anordnas.

För att antagas som elev bör sökande vara anställd inom trädgårdsföretag och ha minst fyra års yrkesvana.

Undervisningen bör ordnas enligt följande plan, som i varje enskilt fall bör anpassas efter utvecklingen inom yrket:

	Antal timmar
Jordarts- och gödsellära	10
Redskapslära	5
Skadedjur och växtsjukdomar	10
Värmeteknik	5
Diskussionsinledningar i fackämnen	15
Demonstrationer och utflykter	15
	Summa 60

Fortbildningskurs för trädgårdsmästare, resp. trädgårdsanläggare.

Fortbildningskurs för trädgårdsmästare resp. trädgårdsanläggare är avsedd för självständiga företagare och personer, som ha anställning som arbetsledare i ansvarig ställning. Kursen bör stå öppen för den som genomgått trädgårdsskola, utbildningskurs för förmän och trädgårdsarbetare eller är självständig företagare.

Till kursen böra högst 15 deltagare mottagas. Om det visar sig erforderligt, bör den hellre dubbleras än att deltagarantalet ökas.

Kurstiden bör vara fem dagar.

Som föreläsare böra tjänstgöra skolans lärare eller särskilt anlitade sakkunniga personer. Varje föreläsning bör följas av diskussion. I regel böra icke mer än tre å fyra föreläsningar hållas per dag, varjämte en dag bör ägnas utflykter och demonstrationer i närbelägna trädgårdar.

Själva undervisningen bör vara avgiftsfri, men deltagarna böra själva sörja för kost och logi. Om möjligt böra de inkvarteras vid skolan till självkostnadspris.

Programmet för fortbildningskursen bör skifta år från år. Vid varje tillfälle aktuella problem böra tas upp till behandling. Härnedan följa två exempel på hur programmet kan utformas. Givetvis finnas en mångfald andra möjligheter:

A. Kursprogram vid en skola med växthusodling som specialitet:

1:a dagen Nya köksväxtstammar.

Hormonbehandling av ex. tomater.

Blomkål i varm- och kallbänk.

2:a dagen Undervattning i växthusbäddar.

Shuntsystem och bränslebesparing.

Konstgjord belysning av t. ex. nejlikor.

Kortdags- och långdagsväxternas ljusreaktioner.

3:e dagen Studieresa till närbelägna anläggningar.

- 4:e dagen Nya besprutningsmedel mot växthusens skadedjur.
Desinficerad sticklingsjord.
Hur motverka jordtrötthet?
Demonstration av sprutor.
- 5:e dagen Reklam och försäljning.
Arbetsmarknaden i dag.
Psykologi och pedagogik.
Trädgårdsekonomiska byråns verksamhet.

B. Kursprogram vid skola med fruktodling som specialitet:

- 1:a dagen Grundstamsproblemet med hänsyn till sorter, jordmån, gödsling och klimat.
Förädlingsarbetets syftemål och medel.
Gödslingen inom fruktodlingar, speciellt mikrogödslingens betydelse.
- 2:a dagen Driftsproblemen inom den ekonomiska fruktodlingen.
Lagringsfrågorna och lagringsfysiologien.
- 3:e dagen Studieresa till närbelägna anläggningar.
- 4:e dagen Växtsjukdomar, svampar, bakterier och vira samt deras bekämpande.
Skadedjuren och deras bekämpande, speciellt nya medel och metoder.
Sjukdomskontrollen och kontrollen av bekämpningsmedel, inklusive plantskolekollen.
- 5:e dagen Lagervaruberedningens teknik och organisation.
Lagervaruberedningens betydelse ur kommersiell synpunkt.
Förpackningsmaterialet och dettas standardisering.

Trädskötarkurser.

De trädskötarkurser, som för närvarande organiseras i hushållningssällskapens regi på olika platser i landet, böra åtminstone delvis anknytas till trädgårdsskolorna, i vilkas ordinarie program dylika kurser böra ingå enligt föregående översikt av undervisningens organisation vid trädgårdsskolorna.

Kursplanen bör för dessa kurser i stort sett vara densamma som den som nu tillämpas. Dock bör utbildningen kompletteras med ytterligare lektioner i gödsellära och parasiternas bekämpning och en repetitionskurs om fem dagar tillfogas. Vinterkursen bör som hittills omfatta 12 dagar i februari, vårkursen 6 dagar vid med hänsyn till olika klimatiska förhållanden lämplig tidpunkt och höstkursen 6 dagar i september. Repetitionskurs om 5 dagar anordnas påföljande år. Den teoretiska undervisningen, d. v. s. lektioner och demonstrationer, bör omfatta ca 130 timmar. Om praktiska övningar inberäknas, bör kursen omfatta ca 230 timmar. Kursen anordnas lämpligen enligt följande plan:

1. Vinterkurs (12 dagar).

a) *Praktiska övningar*: Beskärning av nyplanterade, under närmast föregående åren planterade och äldre träd, gallring och rensning av äldre träd, ympningsövningar, förnygring av äldre träd och omförädling, skötsel av formträd, beredning av besprutningsvätskor, besprutningsövningar, vinterbehandling av bärbuskar m. m.;

b) *Teoretisk undervisning*: Frukträdsskötsel, formträdsskötsel, fruktträdgårdens anläggning, jordens bearbetning och gödning, underkulturer och mellankulturer i fruktträdgårdar, bärodling, försummade trädgårdars iordningställande, ympning och omförädling, sjukdomar och skadeinsekter, besprutningsvätskors beredning, hemträdgårdar m. m., sammanlagt cirka 50 timmars teoretisk undervisning.

2. Vårkurs (6 dagar).

a) *Praktiska övningar*: Utstakning, plantering av fruktträd och bärbuskar (i den mån dessa arbeten icke utföras under höstkursen), uppbinding och vård av träd, spaljéträdsskötsel, omförädling, demonstration av skadeinsekter och växtsjukdomar, besprutningsövningar, häckplantering, köksväxtodling samt förekommande arbeten i hemträdgårdar m. m.;

b) *Teoretisk undervisning*: de under a) angivna ämnena, sammanlagt cirka 30 timmar.

3. Höstkurs (6 dagar).

a) *Praktiska övningar*: Skördetaxering, fruktens skördande, sortering och förpackning, diverse arbeten i fruktträdgårdar, enkla och billiga konserveringsmetoder, köksväxters skördande och vinterförvaring;

b) *Teoretisk undervisning*: De under a) angivna arbetena samt sortkännedom, sortval och försäljning (cirka 30 timmars teoretisk undervisning).

4. Repetitionskurs (5 dagar).

Utom de reguljära trädskötarkurserna böra fortbildningskurser om högst fem dagar organiseras, vid vilka böra förekomma lektioner, demonstrationer och praktiska övningar (cirka 20 timmars teoretisk undervisning).

Trädgårdsskötarkurser.

De i det föregående (se s. 70) nämnda trädgårdsskötarkurserna, vilka äro förlagda till Norrlands trädgårdsskola, böra bedrivas ungefär som hittills. Utbildningen bör omfatta en vårkurs och en höstkurs om vardera 12 dagar. Dock bör den teoretiska undervisningen omfatta minst 30 timmar vid vardera kurserna, alltså sammanlagt minst 60 timmar. Hela kursen teori och praktik tillsammans bör omfatta cirka 190 timmar.

Vårkurs (6 dagar).

a) *Praktiska övningar*: Jordens dränering och brukning; utstakning av trädgård efter plan; anläggning av gångar, gräsmattor och blomsterlister;

köksväxtodling, frukt- och bärodling; prydnadsväxters sådd och plantering, användning och vård; gödselmedlens användning; drivbänkars anläggning och skötsel m. m. under sammanlagt minst 70 timmar.

b) *Teoretisk undervisning*: De under a) angivna ämnena under sammanlagt minst 25 timmar.

Höstkurs (6 dagar).

a) *Praktiska övningar*: Skörd och vinterförvaring av köksväxter; höstbrukning och gödning; ömtåliga växters vintertäckning; gallring och beskärning av träd och buskar; omläggning och gödning av gräsplaner; köksväxters användning i hushållet m. m. under sammanlagt minst 75 timmar.

b) *Teoretisk undervisning*: De under a) angivna arbetena samt sortkännedom, sortval och försäljning under sammanlagt minst 20 timmar.

Övriga trädgårdskurser.

Övriga trädgårdskurser böra fortsätta med i huvudsak hittillsvarande organisation.

KAPITEL 11.

Skolornas äganderättsförhållanden och förläggning.**Äganderättsförhållanden.**

Av kapitel 5 och 6 framgår, att staten i egen regi driver en trädgårdsskola, nämligen den vid Alnarp, och att statsbidrag utgår till tre trädgårdsskolor. Av dessa intaga lantbruksakademiens trädgårdsskola och Norrlands trädgårdsskola en särställning, eftersom staten äger den mark, som disponeras av dem. Visserligen finnas vid Norrlands trädgårdsskola för närvarande även vissa andra arealer, men sedan en planerad rekonstruktion av skolan genomförts, torde dessa bli av mindre betydelse. Trädgårdsskolan vid Adelsnäs äges och drives av en enskild person.

Trädgårdsskolorna skilja sig från exempelvis lantmannaskolorna bland annat därigenom, att de äro riksskolor. Medan en lantmannaskolas elever huvudsakligast rekryteras från det län eller den länsdel, där skolan är förlagd, komma en trädgårdsskolas elever från samtliga delar av riket. Man kan icke göra gällande, att exempelvis lantbruksakademiens trädgårdsskola huvudsakligen tillgodoser Mälardalslänen, då dess elever i lika stor utsträckning höra hemma i andra län. Till Norrlands trädgårdsskola komma dock eleverna vanligen från Norrland; dess ändamål är också att främst tillgodose norrländska förhållanden. Det oaktat kan icke sägas, att skolan huvudsakligen främjar lokala intressen.

Då alltså staten äger marken vid två av de tre statsunderstödda skolorna och då trädgårdsskolorna icke ha till egentlig uppgift att fylla blott lokala utbildningsbehov samt då en planerad rekonstruktion av Norrlands trädgårdsskola kommer att ställa avsevärda anspråk på statsverket, ligger det nära tillhands att fråga, om icke trädgårdsskolorna helt borde övertagas av staten. Ehuru kommittén funnit vissa skäl tala för en sådan åtgärd, har den likväl icke i nuvarande läge velat framlägga förslag härom. Frågan bör emellertid upptagas till förnyat övervägande, sedan erfarenhet vunnits av den nya organisation för trädgårdsskolorna, som kommittén föreslår.

Förläggning.

I kapitel 9 och 10 har utbildningsbehovet vid trädgårdsskolorna beräknats till 75—125 elever per år, fördelade på fem linjer, nämligen en frukt- och bärodlinglinje med plantskoleskötsel, två växthus- och bänkodlingslinjer, en allmän linje och en trädgårdsanläggninglinje. Kommittén har också påpekat betydelsen ur ekonomisk synpunkt av att mer än en linje förlägges till en och samma skola.

Vad därefter angår skolföretagens förläggning har kommittén enligt sina direktiv haft att i första hand undersöka

1) den ställning, som lantbruksakademiens trädgårdsskola bör ha i framtiden,

2) huruvida skäl föreligga att inrätta ytterligare en skola i Mälardalen,

3) behovet av trädgårdsundervisningens ytterligare utvidgning med särskild hänsyn till frågan om förläggning av en trädgårdsskola i västra Sverige.

Kommittén fann emellertid på ett tidigt stadium av sitt arbete, att dessa spörsmål icke kunde lösas annat än i samband med en allsidig prövning av behovet av trädgårdsskolor och dessas förläggning.

På grund av den framträdande plats, som trädgårdsodlingen har i Skåne, och den hävd trädgårdsundervisningen har vid *Alnarpsinstitutet*, har kommittén ansett självfallet, att en trädgårdsundervisningsanstalt framgent bibehålles där. Till denna skola bör förläggas en frukt- och bärödlingslinje med plantskoleskötsel och en växthus- och bänkodlingslinje.

Då trädgårdsskolorna böra vara förlagda till odlingscentra och då en statsunderstödd trädgårdsskola redan finnes i Stockholmstrakten, anser kommittén — vilket också framgår av direktiven — att en trädgårdsskola självfallet bör vara förlagd till sistnämnda område.

På den mark av Norra Djurgården, som för närvarande disponeras av *lantbruksakademiens trädgårdsskola*, ha emellertid flera anspråk rests. Det har gjorts gällande å ena sidan, att området representerar så stora värden, att det borde användas för mer räntabelt ändamål än en trädgårdsskola, å andra sidan, att de vetenskapliga och andra institutioner, som äro belägna i närheten, vore i trängande behov av nya markområden.

Med hänvisning härtill ha krav framförts, att trädgårdsskolan skulle förläggas till annan plats. Under intryck därav föreslog lantbruksstyrelsen i sin utredning (s. 76) kronoegendomen Nyckelby på Ekerö i Stockholms län som ny förlägningsplats för skolan. Häremot framfördes från åtskilliga av remissinstanserna allvarliga erinringar, och den utredningsman, som tillsattes för att överarbeta lantbruksstyrelsens utredning, föreslog (s. 77), att trädgårdsskolan icke blott skulle förbli kvar på sin nuvarande plats utan även utvidgas.

I direktiven för kommitténs arbete framhålles, att starka skäl mot förslaget att förlägga trädgårdsskolan till Nyckelby framförts och att därför frågan om en förlägningsplats för en ny trädgårdsskola i Mälardalen borde upptagas till förnyad, förutsättningslös prövning. Kommittén skulle emellertid i första hand undersöka, hur undervisningen vid lantbruksakademiens trädgårdsskola vid Experimentalfältet i framtiden borde ordnas och vilka åtgärder som kunde befinnas lämpliga för att få till stånd en ändamålsenlig utrustning vid denna utbildningsanstalt. Eftersom jordområdena icke torde stå till förfogande under längre tid än 20—25 år, skulle utvidgning av skolan knappast kunna komma i fråga. Däremot skulle man eftersträva att åstadkomma en trädgårdsskola, som under nyssnämnda tidrymd och inom i huvudsak den nuvarande ramen på ett så effektivt sätt som möjligt fyllde de

anspråk både i fråga om kursplaner och utrustning, som rimligen kunde ställas på en modern anstalt för yrkesutbildning i trädgårdsfacket.

Med stöd av dessa anvisningar har kommittén tagit upp hela spørsmålet om förläggningen av en trädgårdsskola i Stockholmstrakten. Därvid ha följande tre alternativa lösningar prövats:

- 1) Skolan ligger kvar på nuvarande plats.
- 2) Skolan flyttas till Bergianska trädgården eller organiseras så, att en del av dess verksamhet förlägges dit, en del på annan plats.
- 3) Skolan flyttas till Nyckelby eller till annan egendom i Stockholmstrakten.

Vid kommitténs prövning av det första alternativet ha i huvudsak följande synpunkter framkommit:

Mellan Stockholms stad och staten föreligga åtskilliga olösta frågor rörande byte eller köp av mark, rörande exploateringen av staten tillhöriga markområden samt rörande därmed sammanhängande stadsplaneproblem. Då åt 1945 års markkommission uppdragits att behandla dessa frågor, framställde 1946 års trädgårdsundervisningskommitté i skrivelse den 5 februari 1947 en förfrågan, huruvida kommissionen inom den närmaste framtiden kunde för sin del väntas fatta beslut om dispositionen av det område lantbruksakademien innehar. Till svar på denna framställning meddelade kommissionen i skrivelse den 3 mars 1947 bland annat följande:

»Markkommissionen har ännu icke tagit slutlig ståndpunkt till dispositionen av ifrågavarande markområden och kan ej heller angiva, när så kan komma att ske. Kommissionen vill emellertid framföra vissa synpunkter, som framkommit vid överläggningar rörande de delar av Norra Djurgården, som äro belägna norr och nordväst om Lidingövägen.

Det framstår för markkommissionen såsom angeläget, att Djurgårdens ännu odisponerade mark i möjligaste mån lämnas fri från bebyggelse. Samtidigt måste emellertid tillses, att behovet av mark för statliga och kommunala nybyggnader icke eftersättes. Detta behov är för närvarande mycket stort och väntas under de närmaste åren bliva än större. Åtskilliga av dessa markbehov måste tillgodoses på Norra Djurgården. I syfte bl. a. att åstadkomma en såvitt möjligt rättvis avvägning mellan olika intressen har kommissionen velat uppgöra en plan för dispositionen av Norra Djurgården. Under överläggningar om denna plan har framhållits, att på områdena utmed Drottning Kristinas väg och Roslagsvägen under de sista årtiondena vuxit fram en bebyggelse för vetenskapliga och liknande ändamål, varför dessa områden i främsta rummet borde reserveras för fortsatt sådan bebyggelse. Härvid har påpekats, att den kommande utvecklingen kunde väntas medföra stora anspråk på byggnadsmark jämväl för den tekniska och naturvetenskapliga forskningen.

Den mark, som användes för lantbruksakademiens trädgårdsskola, är belägen inom område, som således kan komma att behövas för bebyggelse för vetenskapliga eller liknande ändamål. Kommissionen måste därför för sin del bestämt avråda från en planläggning av trädgårdsundervisningen, som skulle medföra att marken bindes för användning till trädgårdsskola under längre tid. Kommissionen uttalade visserligen under våren 1946, att kommissionen icke ville motsätta sig uppförandet av vissa oundgängligen erforderliga, mindre byggnader inom trädgårdsskolans nuvarande område, men kommissionen framhöll redan då, att man finge räkna med att marken inom en nära framtid skulle få annan an-

vändning. Under inga omständigheter böra ytterligare kostnader nedläggas för byggnader eller andra anläggningar, så att markens användning för annat ändamål försvåras.

Kommissionen vill slutligen uttala, att ifrågavarande mark har högt tomtvärde och är belägen närligen nära huvudstadens tätbebyggda delar samt att det därför ur ekonomisk synpunkt icke synes försvarligt att använda marken för en så utrymmeskrävande anläggning som en trädgårdsskola, vilken torde kunna fylla sin uppgift utan att vara så centralt belägen.

Ur de synpunkter kommissionen har att beakta synes därför kommitténs arbete främst böra inriktas på att finna en form för successiv avveckling av trädgårdsskolans verksamhet inom stadsdelen Brunnsviken i syfte att frigöra den nu disponerade marken för andra allmännyttiga institutioner eller för att upplåta den såsom ett för allmänheten fritt tillgängligt naturområde.»

1946 års trädgårdsundervisningskommitté måste livligt beklaga, att markkommissionen icke ansett sig kunna ange, när den kan komma att ta slutlig ståndpunkt till frågan om dispositionen av här ifrågavarande område och att kommissionen långt mindre kunnat lämna någon uppgift om hur länge detta område bör kunna disponeras för nuvarande ändamål. I viss mån måste kommissionen dock anses ha tagit ställning genom sitt åberopade yttrande från våren 1946. De däri nämnda mindre byggnaderna äro nämligen de numera uppförda växthusen (se ovan s. 63), vilka — i likhet med vad i allmänhet fallet är med växthus — anses böra avskrivas på 20—25 år. Den ståndpunkt markkommissionen sålunda tagit, sammanfaller ungefärligen med den som angivits i kommitténs direktiv. Kommittén delar också den uppfattningen, att trädgårdsskolan bör bibehållas vid Experimentalfältet, så länge sig låter göra. Ett annat förfaringssätt vore icke ekonomiskt försvarligt. Jordarna äro i god kultur med odling av framförallt plantskolealster; även fruktodlingarna äro omfattande. Dessutom finnas åtskilliga i gott stånd varande byggnader — bland andra ett antal modernerna växthus — lämpade för skolverksamheten. Därtill kommer, att trädgårdsskola bedrivits vid Experimentalfältet i över ett hundra år och att lantbruksakademien ej torde vara villig att åtaga sig huvudmannskapet för skolan, om den utflyttas. Kommittén kan heller icke underlåta att uttala sin förvåning över att markkommissionen ansett marken alltför värdefull för en trädgårdsskola men — trots närbelägenheten av Bergianska trädgården — förmenat, att den eventuellt borde upplåtas »såsom ett för allmänheten fritt tillgängligt område».

I kapitel 13 ingår kommittén närmare på frågan om de åtgärder, som måste vidtagas, därest trädgårdsskolan skall bibehållas vid Experimentalfältet. Här vill kommittén ytterligare redogöra för sina överväganden rörande annan förlägningsplats för en trädgårdsskola i Stockholmstrakten.

Om tanken att på ett eller annat sätt utnyttja Bergianska trädgårdsskolan i det statsunderstödda trädgårdsskolesystemet vill kommittén anföra följande:

Utän tvivel skulle åtskilliga fördelar vinnas därigenom. Bergianska trädgårdens botaniska avdelning skulle med sitt rika växtmaterial erbjuda

värdefulla studieobjekt särskilt för trädgårdsanläggare. I handelsavdelningen skulle finnas goda möjligheter för eleverna att studera kommersiellt organiserad plantskoleskötsel.

Å andra sidan skulle bestämda nackdelar vara förknippade med att förlägga en trädgårdsskola till denna plats. Handelsväxthus saknas liksom köksväxtodlingar överhuvud, och fruktträdgården är av mindre betydelse. De områden, som tillhöra trädgårdens handelsavdelning, äro delvis olämpliga för odling av fleråriga växter, varför avdelningen av detta och andra skäl arrenderar vissa arealer av f. d. länsmansbostället Rinkeby i Danderyds socken av Stockholms län. Enligt vad kommittén under hand inhämtat i domänstyrelsen, torde dessa arealer icke längre tid kunna påräknas på grund av beslutade eller planerade vägregleringar. Andra lämpliga kronoegendomar för beredande av tillskottsjord stå ej till förfogande i närheten av Bergianska trädgården. För skoldriften behöfliga byggnader måste nästan helt nyuppföras, vilket skulle medföra avsevärda kostnader.

Enligt kommitténs uppfattning bör trädgårdsundervisningen i Stockholmstrakten avse två linjer, nämligen en växthus- och bänkodlingslinje och en trädgårdsanläggarlinje. Den tanken ligger då nära till hands att, med bibehållande vid Experimentalfältet av en av dessa linjer förlägga den andra till Bergianska trädgården. Utöver vad kommittén ovan anfört om Bergianska trädgårdens arealer m. m., vill kommittén framföra följande synpunkter på speciellt sistnämnda uppslag.

För att ekonomisera trädgårdsskolornas drift är det önskvärt, att avsevärt större skolenheter skapas än för närvarande. Detta önskemål skulle icke tillgodoses, om stockholmstraktens båda trädgårdsskolelinjer förlades till var sin anläggning. På annan plats i betänkandet visas, att byggnads- och inredningsarbetena vid Experimentalfältet för en skola med plats för 80 elever och 20 lärlingar samtidigt skulle betinga en kostnad av drygt 900 000 kronor. I en tidigare utredning har visats, att kostnaderna för att till Bergianska trädgården förlägga en trädgårdsanläggarsskola, med plats för blott 30 elever samtidigt, skulle uppgå till 875 000 kronor, kostnaderna för uppförande av växthus oräknade. Även om icke motsvarande poster till alla delar ingå i de båda summorna, torde de väl illustrera det förhållandet, att en skolas anläggningskostnader icke svara mot elevantalet i tillnärmelsevis den utsträckning, som man utan närmare undersökning vore benägen att antaga. För att en tillfredsställande förräntning av anläggningskapitalet skall erhållas, kräves, att skolanläggningen dimensioneras för tillräckligt stort antal elever. Undersökningar, som företagits inom kommittén, visa också de betydande svårigheterna att med de statliga bidrag, som i normala fall kunna påräknas för en skola med plats för blott en huvudkurs om lägst 15 och högst 25 elever, få skolans inkomster och utgifter att balansera utan avsevärda årliga tillskott från huvudmannens sida. Kommittén kan icke förorda en sådan ekonomiskt ofördelaktig lösning.

Med hänsyn till vad här anförts, har kommittén icke funnit sig kunna föreslå, att en statsunderstödd trädgårdsskola förlägges till Bergianska träd-

gården. Däremot finner kommittén, som framhålles i annat sammanhang, att vid trädgårdsskolan utbildning av lärlingar bör kunna organiseras enligt de riktlinjer härför kommittén uppdragit (s. 33 f.).

Kommittén delar den uppfattning, som kommit till uttryck i kritiken mot att förlägga en trädgårdsskola till kronoegendomen Nyckelby på Ekerö. Byggnadsbeståndet, såsom skollokaler, ekonomibyggnader och bostäder, måste helt nyuppföras. Vidare måste prydnads-, köksväxt- och fruktträdgård anläggas. Allt detta skulle medföra högst avsevärt större kostnader än vad fallet skulle bli om skolan kvarligger vid Experimental-fältet.

Liknande synpunkter kunna anläggas även på en annan, av domänstyrelsen anvisad egendom, nämligen f. d. lagmansbostället Näsby nr 1 i Botkyrka socken av Stockholms län. Vid besök på platsen har kommittén funnit egendomens storlek, dess arrondering och jordens beskaffenhet sådana, att egendomen kan anses väl lämpad för skolbruk. Däremot saknas trädgårdsanläggning fullständigt, likaså byggnader, användbara för skolan.

Kommittén har slutligen även besökt Svartsjö kungsgård i Sänga socken av Stockholms län för att undersöka möjligheterna att dit förlägga trädgårdsskolan och en trädgårdsförsöksstation. Om därvarande alkoholist- och fånganstalt avvecklades, skulle en trädgårdsskola samt möjligen även en trädgårdsförsöksstation kunna förläggas dit. Anstaltens byggnader av olika slag skulle efter vissa omändringar delvis kunna tagas i anspråk för skoländamål. Jordarna befinna sig i hög kultur. Till egendomen hör bland annat en handelsmässigt organiserad köksväxt- och fruktträdgård på ca 15 hektar. Området är redan och torde i framtiden bli än mer prägladt av handelsmässiga trädgårdsodlingar. Dessutom ligger Hässelby handelsträdgårdscentrum mitt emot Svartsjö på andra sidan Lambarfjärden.

Svartsjöalternativet har betydande fördelar framför Nyckelby- eller Näsbyalternativen, eftersom på Svartsjö finnas jordar i mycket hög kultur, varav en välskött handelsträdgård. Vidare skulle vid en utflyttning av alkoholist- och fånganstalterna vissa byggnader komma att stå till förfogande. Vid Nyckelby och Näsby saknas såväl för skolbruk användbara byggnader som trädgårdsanläggning. Svartsjöalternativet är alltså att föredraga. På grund av osäkerheten att inom överskådlig tid få disponera kungsgården ter sig dock detta alternativ närmast som en framtidsplan att sätta i verket, därest Experimental-fältet ej skulle få utnyttjas till trädgårdsskola. Frågan om trädgårdsförsöksstationens förläggning upptager kommittén i sitt särskilda betänkande om statens trädgårdsförsök.

Kommitten har av här anförda överväganden dragit den slutsatsen, att lantbruksakademiens trädgårdsskola bör ligga kvar på nuvarande plats och att en växthus- och bänkodlingslinje och en trädgårdsanläggning linje böra förläggas dit.

På grund av trädgårdsodlingens särskilda betydelse ur folkhälsosynpunkt för Norrland har gjorts gällande, att trädgårdsskola i denna landsända

med speciell inriktning på norrländska förhållanden borde bedrivas. Genom verksamheten vid skolan skulle trädgårdsodlingen i Norrland stimuleras.

Kommittén delar denna uppfattning och framlägger förslag om bibehållande vid *Söråker* av en trädgårdsskola, organiserad med en allmän trädgårdsskolelinje, inriktad på norrländska förhållanden.

Trädgårdsskolan vid *Adelsnäs* har drivits sedan sekelskiftet, varigenom viss hävd uppstått för den. Den betydande och differentierade trädgårdsanläggningen erbjuder ur vissa synpunkter goda möjligheter för undervisningen. Skolbyggnaderna befinna sig i förhållandevis gott skick.

Emellertid måste vissa invändningar resas mot att i fortsättningen statsunderstödd trädgårdsskola bedrivs vid *Adelsnäs*. Vad först angår behövliga nybyggnader vill kommittén anföra följande:

I skrivelse till Kungl. Maj:t våren 1947 anhöll skolans ägare om ett statsbidrag å 150 000 kronor för vissa tillbyggnader vid skolan under framhållande av att han utan dylikt icke ansåg sig framgent kunna driva skolan men att om det ifrågavarande statsbidraget lämnades, skolan skulle drivas i 25 år. I yttrande över denna skrivelse anförde 1946 års trädgårdsundervisningskommitté, att ett byggnadsbidrag å 150 000 kronor mot att huvudmannen förband sig att driva trädgårdsskolan vid *Adelsnäs* i 25 år visserligen skulle för staten motsvara en årlig kapitalutgift av blott 6 000 kronor. Enligt kommitténs mening var det emellertid principiellt oriktigt, att byggnader, som innehades av enskild person, uppfördes med bidrag av allmänna medel. Statsbidrag till nybyggnader m. m. för skolan vid *Adelsnäs* borde beviljas, endast om den omorganiserades till en sådan stiftelse eller förening eller annan institution, som hade till uppgift att upprätthålla trädgårdsskola och vilkens stadgar blivit av Kungl. Maj:t fastställda.

Viktigare äro emellertid följande synpunkter:

Skolan ligger ej inom egentligt trädgårdsodlarområde och är dessutom ur fruktodlingssynpunkt ogynnsamt belägen. Då skollokalerna ligga på avsevärt avstånd från huvuddelen av odlingarna under glas, måste den inre organisationen vid skolan bliva ofördelaktig och medföra betydande olägenheter ur undervisningssynpunkt.

Då trädgårdsskolorna böra vara förlagda till odlingens huvudområden — med undantag av att en skola i Norrland bör bibehållas på grund av trädgårdsodlingens särskilda förhållanden där — och då det aktuella utbildningsbehovet blir fyllt med kommitténs ovannämnda förslag om trädgårdsskolelinjer och deras förläggning, saknas anledning att bibehålla trädgårdsskolan vid *Adelsnäs* som statsunderstödd trädgårdsskola.

Om behov av vidgad utbildningskapacitet i framtiden skulle yppa sig, bör i första hand undersökas, huruvida behovet kan tillgodoses genom att ännu en linje upprättas vid någon av de befintliga skolanläggningarna eller, om detta icke visar sig lämpligt, genom att ännu en skolanläggning inrättas, vars förläggning till *västra Sverige* i samband därmed bör undersökas.

KAPITEL 12.

Lärare och elever.

Lärarpersonalen.

Vid varje trädgårdsskola bör finnas en föreståndare jämte det antal ämneslärare, extra ordinarie ämneslärare och speciallärare, som kräves för undervisningen. Föreståndare och lärare böra stå till skolans förfogande både för huvudkurser och specialkurser.

Undervisningsskyldighet.

Enligt stadgan för statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter (nr 724/1940) gäller följande undervisningsskyldighet under tid, då huvudsakligen teoretisk undervisning meddelas:

	Timmar pr vecka
Föreståndare vid lantmannaskola.....	14—20
Ämneslärare » »	20—24
Föreståndare vid lantbruksskola.....	10—12
Ämneslärare » »	16—20

Trädgårdsskolornas föreståndare och lärare äro för närvarande närmast att jämföra med motsvarande befattningshavare vid lantbruksskolorna.

Kommitténs förslag att omorganisera trädgårdsskolorna till större likhet med lantmannaskolorna bör för föreståndare och lärare få den konsekvensen, att vid utmätande av deras undervisningsskyldighet till utgångspunkt tages den undervisningsskyldighet, som åvilar lantmannaskolornas föreståndare och lärare.

Föreståndaren bör leda skolträdgården och dess handelsrörelse. Ämneslärare och extra ordinarie ämneslärare böra vara skyldiga att svara för var sin fackavdelning. Där trädgårdsekonomisk byrå finnes, bör en ämneslärare (i trädgårdsekonomi) leda denna. Härigenom beredes lärarna möjlighet att hålla kontakt med trädgårdsnäringens praktiska problem. Lärare, som icke förestår fackavdelning e. d., bör i stället åläggas mer omfattande undervisning.

Med hänvisning till det anförda föreslår kommittén, att följande undervisningsskyldighet per vecka fastställes som minimum för föreståndare och ämneslärare vid trädgårdsskola:

	Antal timmar per vecka: minst
Föreståndare	12
Ämneslärare med fackavdelning	20
» utan »	30

Med angivna förutsättningar bör, då varje läsår beräknas omfatta 42 veckor, föreståndare ha minst 504 timmar i årlig undervisning, ämneslärare, som förestår fackavdelning, minst 840 timmar och ämneslärare, som icke förestår fackavdelning, minst 1 260 timmar.

Den undervisning, som trädgårdsskolornas lärare för närvarande fullgöra, är betydligt mindre. Den föreslagna ökningen är emellertid skenbar. Vid bedömandet av lärarnas arbetsbörda måste nämligen hänsyn tagas även till deras åligganden i övrigt. Nu tjänstgöra de som arbetsförmän och svara för olika arbeten i trädgården. Förmanskapet, d. v. s. den omedelbara övervakningen av arbetet inom trädgården, är mycket tidsödande och bör enligt kommitténs mening handhas av annan personal.

Semester.

Föreståndare och ämneslärare vid trädgårdsskola böra vara årsanställda, och därför bör rätt till semester uttryckligen medgivas dem i den ordning och enligt de regler, som gälla för motsvarande befattningshavare i statens tjänst. Sålunda bör föreståndare åtnjuta samma semester som befattningshavare i högre lönegrad än Ca 26 och ämneslärare samma som befattningshavare i Ca 15—26. Detta innebär, att föreståndare intill det år, under vilket han fyller 40 år, bör erhålla 35 dagars semester och från och med det år, under vilket han fyller 40 år, 45 dagar. Ämneslärare bör få resp. 25 och 35 dagars semester.

Lärarpersonalens kompetens.

Då genom beslut vid 1945 och 1946 års riksdagar trädgårdsskolornas föreståndare och lärare i lönehänseende jämställts med lantbruksundervisningsanstalternas, böra i tillämpliga delar likartade kompetenskrav för de båda lärargrupperna gälla. Följande kompetenskrav böra därför fastställas för föreståndare och lärare vid trädgårdsskola.

För att kunna antagas till föreståndare, ämneslärare eller extra ordinarie ämneslärare bör sökande ha avlagt vederbörlig examen vid den trädgårdshögskola, om vars upprättande kommittén nedan (s. 134) framlägger förslag. Därvid bör gälla, att ämneslärare, som huvudsakligen undervisar i odlingstekniska eller ekonomiska ämnen, skall ha avlagt hortonomexamen och att ämneslärare med trädgårdsanläggning som viktigaste undervisningsämne skall ha avlagt trädgårdsarkitektexamen. Sökande skall dessutom för att kunna antagas som föreståndare ha under minst två läsår med goda vitsord tjänstgjort som ämneslärare vid trädgårdsundervisningsanstalt och för att kunna antagas som ämneslärare under sammanlagt minst två läsår ha med goda vitsord tjänstgjort som extra ordinarie ämneslärare vid trädgårdsundervisningsanstalt.

Det bör vara tillsynsmyndigheten obetaget att, där särskilda skäl föreligga, medgiva undantag från här nämnda särskilda villkor. Intill dess trädgårdshögskolan upprättats och vederbörliga examina vid denna börjat av-

läggas, bör det ankomma på tillsynsmyndigheten att i varje särskilt fall pröva och avgöra sökandes kompetens.

För att kunna anställas som speciallärare bör erfordras, att vederbörande äger grundlig insikt i det ämne, vari undervisning skall meddelas, samt nödig undervisningsvana.

Instruktörer.

Såsom ovan framhållits, böra trädgårdsskolornas lärare visserligen svara för och leda olika avdelningar inom skolträdgården, men de böra befrias från det egentliga förmanskapet. De arbetsförmän, som för närvarande finnas anställda vid skolorna, äro avlönade helt med medel ur handelsrörelsen. Med de nya anspråk i fråga om undervisning, som enligt kommitténs förslag komma att ställas på dem, böra de få ställning som instruktörer, och till deras avlönande bör statsbidrag utgå. Då de kunna anses vara till hälften sysselsatta med skolverksamheten och till hälften med handelsrörelsen, bör vid statsunderstödd trädgårdsskola statsbidrag utgå med ett belopp motsvarande halva lönen, förutsatt att andra hälften tillskjutes från annat håll. Trädgårdsinstruktörs totala lön bör motsvara den lön, som utgår till statliga befattningshavare, placerade i 16:e lönegraden enligt löneplan nr 1 i lägsta dyrort. Härigenom komma trädgårdsinstruktörerna att likställas med hushållningssällskapens jordbruksinstruktörer.

För att kunna antagas till instruktör vid trädgårdsskola bör vederbörande ha med goda vitsord utexaminerats från statlig eller statsunderstödd trädgårdsskola.

Lärarpersonalens undervisning m. m.

Då ovan (s. 80) sadés, att undervisningen vid trädgårdsskolas huvudkurs borde omfatta 2 160 timmar, bör därmed förstås det antal undervisningstimmar, som bör komma var och en av kursens elever till del. För lärarpersonalen blir timantalet ett annat, om exempelvis samläsning anordnas mellan parallella avdelningar eller en avdelning för viss undervisning uppdelas i grupper. Det totala antalet undervisningstimmar bör bestämma antalet lärare.

Kommittén har uppgjort en detaljerad plan över undervisningens närmare anordnande vecka för vecka vid lantbruksakademiens trädgårdsskola, dit, såsom närmare motiverats i annat sammanhang, en växthus- och bänkodlingslinje samt en trädgårdsanläggning linje böra förläggas. Därutifrån har kommittén beräknat antalet lärare och annan undervisningspersonal även vid de övriga trädgårdsskolorna, då utredningens resultat i princip visat sig tillämpligt även på dessa. Kommitténs utredning på denna punkt har givit i huvudsak följande resultat:

Vid en trädgårdsskola med plats för två samtidigt pågående huvudkurser uppgår, om eleverna vid kurserna undervisas var för sig och ej heller

annan ändring i undervisningen vidtages, totala undervisningstiden till ($2 \times 2\ 160$) 4 320 timmar. Emellertid bör samläsning kunna anordnas i praktisk svenska, matematik, fysik med meteorologi, näringslära och arbetsledningens psykologi, d. v. s. i sammanlagt ($40 + 40 + 40 + 30 + 20$) 170 timmar. För att övningarna i arbetsledning skola kunna drivas effektivt med den begränsade lärarpersonal, som kommer att stå till förfogande, böra undervisningsavdelningarna, då dylika övningar anordnas, uppdelas i vardera två grupper. Dessutom är det med hänsyn till antalet av de instrument, som torde stå till förfogande vid övningarna i fältmätning, lämpligt, att avdelningarna även vid övningarna i detta ämne uppdelas i vardera två grupper. Därigenom fördubblas antalet övningstimmar i arbetsledning och fältmätning, vilket måste beaktas vid undervisningsprogrammets uppgörande.

Från timplanens 4 320 timmar bör alltså borträknas, vad som vinnes genom samläsning (170 tim.), och tilläggas det ökade antalet timmar i arbetsledning (220 tim.) och fältmätning (160 tim.). Därigenom erhålles en total undervisningstid av 4 530 undervisningstimmar.

Därav böra övningarna i arbetsledning med undantag av dem ($24 + 24$), som två ämneslärare böra leda, läggas på instruktörerna. Dessa skulle då ha att svara för bland annat ($440 - 48$) 392 övningstimmar i arbetsledning, och för den egentliga lärarpersonalen skulle återstå ($4\ 530 - 392$) 4 138 timmars undervisning.

Matematiskt sett, skulle denna kunna bestridas av föreståndare och 4 ämneslärare, om två ämneslärare förestode var sin fackavdelning inom trädgården, en förestod den trädgårdsekonomiska byrån och den fjärde i stället för en liknande uppgift ålades mer omfattande undervisning. Med dessa utgångspunkter skulle lärarpersonalen åläggas en årlig undervisningskyldighet av ($504 + 3 \times 840 + 1\ 260$) 4 284 timmar. Undervisningskyldigheten skulle alltså i själva verket icke fullt uttagas av enbart två huvudkurser.

Emellertid skulle en rent formell uppdelning av ämnena lärarna emellan leda till orimliga konsekvenser, vilket med all önskvärd tydlighet framgår av kommitténs ovannämnda utredning. Sålunda skulle vid lantbruksakademiens trädgårdsskola en och samma lärare få stå för undervisningen i två så olikartade ämnen som botanik och trädgårdsanläggning, och även på föreståndaren för den trädgårdsekonomiska byrån skulle läggas undervisning i ämnen långt utanför hans fackområde.

En sådan ordning skulle icke vara försvarlig. Visserligen komma lärarna att få likartad utbildning vid trädgårdshögskolan, men det ligger i sakens natur, att de redan där och framförallt i sin framtida gärning komma att mer speciellt inrikta sig på vissa ämnesområden, i vilka de därigenom bli mer skickade att undervisa än i andra, som ligga utanför deras egentliga intressesfär. Då undervisningen vid en trädgårdsskola organiseras, bör lärarnas specialisering i möjligaste mån tagas tillvara och utnyttjas till fromma för undervisningen.

Av dessa överväganden har kommittén dragit den slutsatsen, att timavlönade speciallärare böra utnyttjas för undervisningen vid huvudkurserna i större utsträckning än som rent matematiskt sett skulle erfordras. Därigenom skulle även vinnas, att lärlings- och specialkurser skulle kunna inläggas som ett permanent led i undervisningen och skolanläggningen som sådan bättre utnyttjas än om blott huvudkurser anordnades.

Kommittén föreslår alltså, att undervisningen vid trädgårdsskolorna organiseras på i huvudsak följande sätt:

A. Lantbruksakademiens trädgårdsskola.

Till lantbruksakademiens trädgårdsskola bör, som förut anförts, förläggas en växthus- och bänkodlingslinje och en trädgårdsanläggarlinje (s. 102). För undervisningen erfordras *en föreståndare* och *fyra ämneslärare*, varav en extra ordinarie, samt *speciallärare*. Tre av ämneslärarna förestå fackavdelning resp. trädgårdsekonomisk byrå. Till skolan böra vidare knytas *fem instruktörer*, varav två för växthus och bänkodlingar, en för trädgårdsanläggning, en för fruktodling och plantskola och en för övriga fri-landskulturer.

Skolan beräknas organiserad på följande sätt:

	Antal timmar
2 huvudkurser	4 530
1 kurs i företagsekonomi	360
1 fortbildningskurs för trädgårdsmästare eller trädgårdsanläggare	15
1 utbildningskurs för förmän och trädgårdsarbetare	60
2 lärlingskurser (tvååriga)	450
<hr/> Summa timmar	<hr/> 5 415
Därav bör den fasta lärarpersonalen ha att bestrida $(504 + 3 \times$ $\times 840 + 1\ 260)$	4 284
Instruktörer (se ovan)	392
	<hr/> 4 676
Härav framgår, att speciallärare böra anlitas för	739
timmars undervisning.	
	<hr/> 5 415

Utöver dessa kurser bör en trädskötarkurs anordnas. För undervisningen vid denna böra instruktörerna i huvudsak svara.

Kurserna böra lämpligen förläggas på följande tider:

I. Huvudkurser.

- 1 växthus- och bänkodlingslinje, med början 1 november och avslutning i senare delen av februari andra året efter det, då kursen började,

1 trädgårdsanläggjarlinje, med början 1 november och avslutning i senare delen av februari andra året efter det, då kursen började.

II. *Specialkurser:*

- 1 trädskötarkurs (vinterkurs), slutet av februari—början av mars.
- 1 » (repetitionskurs), mitten av mars.
- 1 » (vårkurs), senare delen av april.
- 1 » (höstkurs), början av oktober.
- 1 fortbildningskurs för trädgårdsmästare och/eller trädgårdsanläggare, slutet av juni.
- 1 kurs i företagsekonomi, juli—september.
- 1 utbildningskurs för förmän och trädgårdsarbetare, mars.

III. 2 *lärlingskurser* (tvååriga).

Lärlingskurserna böra vid lantbruksakademiens trädgårdsskola liksom vid övriga trädgårdsskolor organiseras antingen som heldagskurser eller som kvällskurser.

B. Alnarps trädgårdsskola.

Till Alnarps trädgårdsskola bör förläggas en frukt- och bärodlinglinje med plantskoleskötsel och en växthus- och bänkodlinglinje (s. 98).

Undervisningen bör i tillämpliga delar ordnas som vid lantbruksakademiens trädgårdsskola. Den totala undervisningstiden blir då även i detta fall 4 530 timmar. Följaktligen erfordras samma lärarpersonal, nämligen *en föreståndare, fyra ämneslärare*, varav en extra ordinarie, samt *speciallärare*. Dessutom böra till skolan knytas *fem instruktörer*, varav två för växthus- och bänkodlingar, en för fruktodling, en för plantskoleskötsel och en för övriga kulturer. Även vid Alnarps trädgårdsskola böra specialkurser inordnas som permanent led i undervisningen. Detta bör ske på följande sätt:

	Antal timmar
2 huvudkurser	4 530
1 fortbildningskurs för trädgårdsmästare	15
1 utbildningskurs för förmän och trädgårdsarbetare	60
2 lärlingskurser (tvååriga)	450
	Summa 5 055

Därav bör, som förut nämnts, den fasta lärarpersonalen och instruktörerna ha att tillsammans svara för 4 676 timmar.

Följaktligen böra speciallärare undervisa i (5 055 — 4 676) 379 timmar.

Utöver dessa kurser bör en trädskötarkurs anordnas. För undervisningen vid denna böra instruktörerna i huvudsak svara.

Med ovan angivna utgångspunkter böra kurserna vid Alnarp lämpligen förläggas till följande tider:

I. *Huvudkurser:*

- 1 växthus- och bänkodlingslinje, med början 1 november och avslutning i senare delen av februari andra året efter det, då kursen började.
- 1 frukt- och bärödlingslinje med plantskoleskötsel, med början 1 november och avslutning i senare delen av februari andra året efter det, då kursen började.

II. *Specialkurser:*

- 1 trädskötarkurs (vinterkurs), slutet av februari—början av mars.
- 1 » (repetitionskurs), mitten av mars.
- 1 » (vårkurs), senare delen av april.
- 1 » (höstkurs), början av oktober.
- 1 utbildningskurs för förmän och trädgårdsarbetare, augusti.
- 1 fortbildningskurs för trädgårdsmästare, slutet av juni.
- 1 utbildningskurs för förmän och trädgårdsarbetare, mars.

III. *2 lärlingskurser* (tvååriga).C. *Norrlands trädgårdsskola.*

Till Norrlands trädgårdsskola bör en allmän linje förläggas (s. 102). Även vid denna skola böra övningarna i arbetsledning fördubblas av samma anledning, som anförts i det föregående. Detsamma gäller antalet övningstimmar i fältmätning. Vid skolan erhålles därigenom en total undervisningstid av (2 160 + 110 + 60) 2 330 timmar. För norrländska förhållanden lämpade kortare kurser böra som hittills anordnas. Undervisningen bör följaktligen erhålla följande organisation:

	Antal timmar
1 huvudkurs	2 330
1 småbrukarkurs	79
2 lärlingskurser (tvååriga)	450
	Summa timmar 2 859

För att bestrida denna undervisning erfordras utom *föreståndare två ämneslärare*, vilka samtidigt böra förestå var sin avdelning inom skolträdgården, samt *speciallärare*.

Dessutom böra vid skolan finnas *tre instruktörer*, varav en för växthus- och bänkodling, en för frukt- och bärödling samt en för övriga frilandskulturer.

Skolans fasta lärare böra svara för (504 + 2 × 840) 2 184 timmars undervisning.

Speciallärare böra alltså svara för 675 timmar.

Instruktörerna böra bland annat leda övningarna i arbetsledning.

Utöver dessa kurser bör en trädgårdsskötarkurs anordnas. Vid denna torde instruktörerna kunna svara för undervisningen.

Kurserna böra förläggas till följande tider:

I. *Huvudkurs:*

1 allmän linje, med början 1 november och avslutning i senare delen av februari andra året efter det, då kursen började.

II. *Specialkurser:*

1 trädgårdsskötarkurs, vårkurs.

1 » , höstkurs.

1 småbrukarkurs, sommarkurs.

III. *2 lärlingskurser, tvååriga.*

Sammanfattning av lärarpersonalen.

Med ovanstående organisation av undervisningen erfordras vid de statliga och statsunderstödda trädgårdsskolorna följande personal:

3 föreståndare,

8 ämneslärare,

2 extra ordinarie ämneslärare,

13 trädgårdsinstruktörer.

Speciallärare förutsätts undervisa 1 793 timmar.

Elever.

Extra elever.

Enligt reglementet för trädgårdsskolorna (SFS 551/1924) kunna s. k. extra elever antagas. Dessa få huvudsakligen praktisk utbildning, d. v. s. de utföra i skolans trädgård förekommande arbeten.

Denna anordning kan ha betydelse för den som sökt inträde som ordinarie elev vid en trädgårdsskola men blivit avvisad på grund av otillräcklig praktik. Han kan då komplettera denna genom arbete i skolans trädgård; samtidigt lär skolans ledning känna hans förutsättningar för fortsatta studier.

Enligt 1946 års trädgårdsundervisningskommitté bör systemet med extra elever icke bibehållas. Dess viktigaste uppgift kommer att tillgodoses genom den ordning för lärlingsutbildningen, varom avtal träffats mellan berörda parter, och de undervisningskurser för lärlingar, varom kommittén i det föregående framlagt förslag. Skulle en person, vilken icke lämpligen bör anställas som lärling, vilja komplettera sin praktik i ena eller andra avseendet vid en trädgårdsskola, bör han söka anställning i skolans trädgård på arbetsmarknadens villkor.

Villkor för inträde som ordinarie elev.

I lantbruksstyrelsens utredning föreslogs (se ovan s. 74), att vinterkurs vid trädgårdsbetonad lantmannaskola skulle uppställas som villkor för inträde som ordinarie elev vid trädgårdsskola. Detta förslag utsattes emeller-

tid under remissbehandlingen för åtskillig kritik. Bland annat framhölls, att även andra utbildningsformer än lantmannaskola borde godkännas som förutbildning; det som behövdes för inträdet vid trädgårdsskola var kunskaper i vissa allmänna skolämnen, vilka ej onödigtvis borde belasta schemat vid yrkesskolan. Då sådana kunskaper kunde förvärfvas vid folkhögskola, korrespondensinstitut o. d., var det ej nödvändigt eller lämpligt, att ett antal trädgårdsbetonade vinterkurser vid lantmannaskolorna upprättades. Det ringa antal timmar, som vid trädgårdsbetonad lantmannaskola ägnades trädgårdsämnena, var utan betydelse för trädgårdsskolans undervisning.

1946 års trädgårdsundervisningskommitté delar den uppfattning, som kommit till uttryck i kritiken mot förslaget. Vid Önnestads lantmannaskola, där dylik kurs är anordnad, deltaga samtliga elever i undervisningen vid skolans ordinarie vinterkurs med undantag av att på trädgårdslinjen husdjurslära utbyttis mot trädgårdslära och trädgårdsbokföring. Kommittén kan icke finna det motiverat, att som villkor för inträde vid trädgårdsskola uppställas utbildning inom ett annat, låt vara angränsande, yrkesområde.

I samband med framställningen av undervisningens organisation vid trädgårdsskolorna angavs, vad som ur dessas synpunkt skulle vinnas, om vitsordad teoretisk och praktisk lärlingsutbildning, bedriven så som skildrats i kapitel 4, uppställdes som normal inträdesfordran: lärlingstiden skulle bli fyra år, praktiken skulle bli tillräckligt kvalificerad genom den kontroll, som övades över den; redan före inträdet vid skolorna skulle eleverna ha förvärvat elementära insikter i grundläggande ämnen och fackämnen.

Kommittén föreslår därför, att väl vitsordad dylik praktisk och teoretisk lärlingsutbildning uppställas som villkor för att sökande skall antagas som ordinarie elev vid statlig eller statsunderstödd trädgårdsskola. För att eleverna på trädgårdsanlägggarlinjen skola få lämpligt avvägd praktik, bör ett år av denna vara förlagd till plantskola.

Den som av en eller annan anledning ej haft tillfälle att genomgå lärlingsutbildning, bör emellertid ej vara utestängd från möjligheten att antagas som ordinarie elev vid trädgårdsskola. Fördenskull har kommittén prövat andra möjligheter för sökande att kvalificera sig som elev, vilka också kunna gälla under övergångstiden, innan lärlingsöverenskommelsen hunnit avsätta praktiska resultat.

I nu gällande reglemente för statsunderstödda trädgårdsskolor uppställas som alternativt inträdesvillkor, att sökande »genomgått vinterkurs vid folkhögskola». En dylik kurs uppfyller även det ovan nämnda önskemålet att ge eleverna vissa elementära kunskaper i grundläggande ämnen, så att de lättare kunna tillägna sig den egentliga yrkesundervisningen och tiden vid trädgårdsskolorna icke upptages med sådant, som eleverna böra ha inhämtat i förväg. Dylika kunskaper kunna emellertid inhämtas även på annat sätt, exempelvis genom studier per korrespondens.

Enligt kommitténs mening bör alltså som ordinarie elev vid trädgårdsskola kunna antagas även den som utöver fyra års väl vitsordad praktik har med goda vitsord genomgått folkhögskolekurs eller styrker sig äga motsvarande kunskaper på sätt skolans lärarråd godkänner.

Undervisningskurs för trädgårdslärlingar och folkhögskolekurs äro visserligen till sitt innehåll rätt olikartade, men båda fylla anspråket att ge en viss orientering i grundläggande ämnen och ådagalägga vederbörandes lämplighet för fortsatta studier.

I lantbruksstyrelsens utredning (s. 75) föreslogs, att minimiåldern för inträde vid trädgårdsskola skulle sänkas från nuvarande 21 till 19 år. Då emellertid de som utexaminerats från trädgårdsskola, komma att i stor utsträckning omedelbart efter examen tjänstgöra som arbetsledare och då de för att kunna fullgöra en sådan uppgift behöva både fysisk mognad och betydande praktisk erfarenhet, böra de icke vid alltför unga år vinna inträde. Vidare har den ordning för lärlingsutbildningen, som ovan avhandlats, konstruerats med tanke på att utbildningen i gynnsamma fall skall hinna avslutas före värnpliktstidens början. Efter fullgjord första värnpliktstjänstgöring bör inträde kunna vinnas vid trädgårdsskola. Givetvis böra lika bestämmelser gälla för manliga och kvinnliga elever.

Den nuvarande minimiåldern för inträde vid trädgårdsskola bör alltså bibehållas.

Det friskintyg, för vilket tillsynsmyndigheten bör fastställa formulär, bör ådagalägga, att sökande har god hälsa och tillräckliga kropps krafter för trädgårdsarbete.

För att sökande skall antagas som ordinarie elev vid trädgårdsskola, bör han alltså

- a) ha fyllt 21 år,
- b) kunna förete friskintyg på av tillsynsmyndigheten fastställt formulär,
- c) kunna förete goda vitsord över genomgången såväl praktisk som teoretisk lärlingsutbildning, varvid skall gälla, att lärotiden skall ha omfattat fyra år och att lärling skall med goda vitsord ha genomgått undervisningskurs i yrkesräkning, kemi och fysik samt trädgårdslära om sammanlagt 450 undervisningstimmar enligt av tillsynsmyndigheten fastställd plan eller kunna på sätt denna godkänner styrka sig äga motsvarande kunskaper.

Utan att ha genomgått den lärlingsutbildning, varom kommittén i det föregående framlagt förslag, bör till ordinarie elev vid trädgårdsskola även kunna antagas den som uppfyller villkoren under a) och b) samt dessutom

har under minst fyra år med goda vitsord haft anställning i förvärvsmässigt organiserat trädgårdsföretag eller större trädgårdsanläggning och

har genomgått folkhögskolekurs eller kan styrka sig äga motsvarande kunskaper.

Sökande till anläggjarlinje skall under minst ett år av praktiktiden ha varit anställd vid plantskola.

Avgifter och stipendier.

Stipendier åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. fl., till vilka trädgårdsskolorna i detta sammanhang räknas, regleras genom kungörelsen den 24 maj 1946 (213). Enligt denna är elev vid trädgårdsskola i stipendiehänseende jämställd med elev vid lantbruksskola. Detta innebär, att för läsår ett belopp i tredje behovsgraden på högst 400 kronor kan utgå, i andra behovsgraden ett belopp på högst 300 kronor och i första behovsgraden ett belopp på högst 200 kronor. Handelsträdgårdsmästarkursen vid Alnarp och trädgårdskurs vid folkhögskola äro i stipendiehänseende jämställda med lantman- och lantushållsskolor, vilket innebär, att elev per läs-månad i tredje behovsgraden kan erhålla ett belopp av högst 90 kronor, i andra behovsgraden högst 60 kronor och i första behovsgraden högst 30 kronor.

Då enligt kommitténs förslag trädgårdsskolorna skola ändra karaktär, så att eleverna i framtiden endast utföra sådana arbeten, vilka utgöra ett organiserat led i undervisningen, bör konsekvensen bli, att skolan icke får vinning av elevernas arbete. Dessa böra i stället betala för uppehälle och logi. Däremot bör undervisningen som hittills vara avgiftsfri.

Med hänvisning till det anförda föreslår kommittén, att eleverna vid trädgårdsskola erhålla stipendier i den ordning, som gäller för elever vid lantmannaskola.

KAPITEL 13.

Trädgårdsskolornas utrustning.**Skolträdgård.**

Till trädgårdsskolorna höra redan nu trädgårdsföretag av skiftande storlek, inriktning och utrustning. För närvarande har försäljningen av alster därifrån stor betydelse för skolornas ekonomi.

Då enligt 1946 års trädgårdsundervisningskommitté undervisningen skall omorganiseras och eleverna få betala för uppehälle och logi vid skolan, kommer skolträdgården att få annan ställning än hittills. Den bör huvudsakligen stå i undervisningens tjänst. Visserligen böra där förekomma gängse handelskulturer och trädgården i övrigt vara organiserad som ett handelsföretag, men dess dominerande uppgift skall hädanefter icke vara att skaffa inkomster åt skolan utan att tjäna undervisningen. Dock skola givetvis liksom hittills produkter säljas från trädgården och handelsrörelse följaktligen bedrivas.

Trädgårdens utrustning bör betingas av skolans inriktning. Sålunda bör exempelvis en skola, dit växthus- och bänkodlingslinje är förlagd, ha föredömliga växthus och bänkgårdar, och likaledes en skola, dit frukt- och bärödlingslinje är förlagd, ha föredömliga frukt- och bärödlingar samt plantskolor.

Vid Alnarps trädgårdsskola böra för de vanliga blomsterkulturerna nya växthus jämte tillhörande arbetslokaler uppföras, för att blomsterödlingarna under glas skola kunna hållas på tillfredsställande nivå. Likaså böra vissa ombyggnadsarbeten företagas å de äldre växthusen och nya bänkgårdar anläggas. Dessa arbeten böra utföras med ledning av en inom kommittén företagen, särskild utredning, som bilägges betänkanudet.¹

Vid såväl lantbruksakademiens trädgårdsskola som vid Norrlands trädgårdsskola kunna växthus och bänkgårdar anses vara tillräckliga för undervisningens behov.

Tillsynsmyndigheten bör övervaka, att skolträdgården är tillfredsställande utrustad med hänsyn till undervisningens inriktning.

¹ Ej tryckt.

Byggnadsbehovet.

I det föregående ha vissa uppgifter lämnats om trädgårdsskolornas byggnadsbestånd. Därav har framgått, att detta i åtskilliga avseenden är bristfälligt. Det är emellertid nödvändigt, att byggnaderna tillfredsställa rimliga krav på en modern undervisningsanstalt och äro av samma kvalitet som motsvarande byggnader vid andra yrkesskolor inom jordbruket eller andra näringar.

Sålunda böra alltefter skolans storlek finnas erforderliga utrymmen för undervisningen såsom

gymnastik- och samlingsal,
lektions-, laborations- och ritsalar,
materielrum,
biblioteksrum,
lärarrum,
expeditionslokaler,

bostäder för föreståndare, lärare, elever, lärlingar och ekonomipersonal jämte tillhörande anordningar.

matsal, kök, källare och andra ekonomiutrymmen.

En effektivisering av trädgårdsundervisningen bör bland annat omfatta en rätt betydande upprustning av trädgårdsskolornas materiella resurser. I detta kapitel avhandlas närmare, vilket byggnadsbehovet är — om kommitténs förslag förverkligas — vid lantbruksakademiens trädgårdsskola och Norrlands trädgårdsskola. Den upprustning, som erfordras för trädgårdsundervisningen vid Alnarpsinstitutet, behandlas i kapitel 21.

Lantbruksakademiens trädgårdsskola.

Med biträde av erforderlig expertis har kommittén företagit en undersökning¹ av hur dess förslag att till lantbruksakademiens trädgårdsskola förlägga två trädgårdsskolelinjer skulle förverkligas. För skolverksamheten m. m. stå följande i gott stånd varande byggnader till förfogande:

elevhem med plats för 24 elever,
föreståndarbostad,
två lärarbostäder,
sju moderna växthus med panncentral och ekonomiutrymmen,
ett modernt lagerhus för frukt och grönsaker.

Skolbyggnaden med två lektionssalar, en ritsal, matsal och kök är visserligen omodern och delvis i dåligt skick men kan utan svårighet omändras och renoveras.

Alternativ A. För skolverksamheten tagas i anspråk de byggnader, vilka bli lediga, när jordbruksförsöksanstalten flyttats ut. Vid en närmare granskning av detta alternativ har emellertid framgått, att ett mycket stort antal byggnader måste tagas i anspråk, varigenom en ur undervisningssynpunkt högst olämplig splittring av undervisningsverksamheten skulle bli följden.

¹ Ej tryckt.

Då därtill kommer, att de ifrågavarande byggnaderna icke, annat än i mycket begränsad omfattning, torde komma att ställas till trädgårdsskolans förfogande, enär avsikten torde vara att disponera dem för andra ändamål, har kommittén låtit detta alternativ falla.

Alternativ B. I stället har kommittén undersökt, i vad mån det skulle vara möjligt och lämpligt att för skoländamål utnyttja den byggnad, som för närvarande disponeras som lantbruks- och fiskerimuseum. Byggnaden, som är uppförd av tegel och i mycket gott skick, torde ställas till skolans förfogande, då planer föreligga att i nära anslutning till Nordiska Museet inrätta ett museum för jordbruk med binäringar. Intill dess planerna på ett sådant förverkligats, skulle lantbruks- och fiskerimuseums samlingar kunna magasineras.

Sedan museibygnaden tagits i anspråk och omändrats, skulle skolans behov av lokaliteter tillgodoses på följande sätt:

I. *Museibygnaden:*

en samlings- och gymnastiksal med dusch och omklädnadsrum för manliga och kvinnliga elever,
 två lärosalar med vardera plats för 25 elever,
 två ritsalar med vardera plats för 25 elever,
 ett laboratorium med plats för 25 elever,
 lärar- och kollegierum,
 materielrum,
 lokaler för trädgårdsekonomisk byrå,
 matsal med plats för 150 personer samtidigt,
 matsal för lärarpersonal och gäster,
 kök med tillhörande utrymmen,
 tolv elevrum med plats för 24 elever,
 dagrum,
 tvättrum och torkrum,
 kapprum m. m.

Samtliga lokaler för undervisningen, matsalar, kök och ett antal elevrum skulle alltså kunna inredas i museibygnaden utan organisatoriska eller andra olägenheter. Sålunda skulle i bottenvåningen kök och matsalar m. m. av en genomgående korridor skiljas från i samma plan belägna lokaler för undervisningen.

II. *Nuvarande skolbyggnad efter omändring:*

15 enkelrum för elever,
 dagrum,
 tvätt- och torkrum.

III. *Nuvarande elevhem efter omändring:*

bostäder för 19 elever,
 dagrum,
 tvätt- och torkrum.

IV. *Nybyggnad*, rymmande

14 rum med plats för 28 elever,
dagrum,
tvätt- och torkrum.

V. *Inredande av en villa* till bostad åt lärlingar. För ändamålet lämpligast är en villa av det slag, vilket på Experimentalfältet betecknas som A-typ.VI. *Inredande av en villa* av A-typ till två lärarbostäder.

Detta alternativ betingar för statsverket en kostnad av ca 657 000 kronor.

Alternativ C. För att emellertid få en uppfattning om hur kostnader m. m. skulle ställa sig vid nybyggnad av erforderliga skollokaler, har kommittén även undersökt detta alternativ. Därvid skulle följande nybyggnads- och ombyggnadsarbeten erfordras:

I. *Ny skolbyggnad*, rymmande:

gymnastik- och samlingssal med omklädningsrum m. m.,
två lärosalar vardera med plats för 25 elever,
två ritsalar vardera med plats för 25 elever,
ett laboratorium med plats för 25 elever,
lärar- och kollegierum,
materielrum,
lokaler för trädgårdsekonomisk byrå,
tvätt- och torkrum.

II. *Nuvarande skolbyggnad efter omändring:*

matsal för 72 elever samtidigt,
matsal för lärare och gäster m. fl.,
kök med tillhörande utrymmen.

III. *Nuvarande elevhem efter omändring:*

bostäder för 19 elever.
dagrum,
tvätt- och torkrum.

IV. *Nytt elevhem*, rymmande:

bostäder för 56 ev. 60 elever,
dagrum,
tvätt- och torkrum.

V. *Inredande av en villa* A-typ till bostad åt lärlingar.IV. *Inredande av en villa* av A-typ till två lärarbostäder.

Detta alternativ betingar för statsverket en kostnad av 678 000 kronor.

Om byggnadsbehovet vid Experimentalfältet tillgodoses enligt detta senare alternativ, skulle ett antal tämligen stora byggnader uppföras, vilka dock skulle låta sig väl inpassas i terrängen. Vid en jämförelse mellan kostnadskalkylerna för Alternativ B och C framgår, att skillnaden är rätt obetydlig.

Med hänsyn till önskemålen, att minsta möjliga ingrepp göres i Djurgårdsnaturen och att utnyttja befintliga byggnader, vill kommittén förorda, att trädgårdsskolans byggnadsbehov löses enligt alternativ B.

Norrlands trädgårdsskola.

Vid ett förverkligande av kommitténs förslag erfordras vid Norrlands trädgårdsskola följande ändrade eller nyuppförda lokaliteter:

gymnastik- och samlingsal

2 lektionssalar för 25 elever,

1 ritsal för 25 elever,

1 laboratorium för 25 elever,

1 materielrum,

1 biblioteksrum,

1 lärar- och kollegierum,

inredande eller omändring av 2 lärarbostäder,

bostäder för 16 elever och 10 lärlingar jämte tillhörande utrymmen,

komplettering och ändring av matsal, kök och andra ekonomiutrymmen.

Som synes, föreslår kommittén, att lektionssalar m. m. skola rymma 25 elever men att elevhemmet skall rymma blott 32 elever, d. v. s. 16 elever per huvudkurs. Det har syntts kommittén riktigast, att till en början räkna med mindre antal elever per huvudkurs än vid andra trädgårdsskolor. Om behov av större kurser inställer sig, bör elevhemmet kunna utbyggas. Där- emot böra övriga lokaliteter anordnas för 25 elever.

Kommittén har till följd av olika omständigheter icke varit i tillfälle att göra en mer ingående beräkning av hur kostnaderna skulle komma att ställa sig vid byggnadsbehovets tillgodoseende enligt olika alternativ. De beräkningar, som det oaktat framläggas i kapitel 23, ha utförts med ledning av en särskild arkitektutredning, uppgjord i september 1945 och bifogad den promemoria rörande den lägre trädgårdsundervisningen, som utarbetats av den ovan (s. 74 ff.) nämnde utredningsmannen. Som framgår av kapitel 23, har kommittén beräknat totala byggnads- och inredningskostnaderna till 460 000 kronor.

KAPITEL 14.

Statsbidrag till byggnader och driftskostnader.

Enligt gällande författning (SFS 910/1939) kan statsbidrag icke beviljas för uppförande av växthus och andra ekonomilokaler vid trädgårdsskolorna.

Enligt kommitténs uppfattning bör emellertid såväl skolträdgården som växthus och andra ekonomilokaler stå i undervisningens tjänst. Växthuset böra därför i ej ringa utsträckning innehålla kulturer, som uteslutande tjäna undervisningen och icke giva trädgården handelsvinst. De handelsmässiga odlingarna måste vara rikare sorterade och annorlunda organiserade än vad fallet är vid en reguljär handelsträdgård, som ofta är strängt specialiserad.

Med hänvisning härtill böra sådana växthus och andra ekonomiutrymmen, vilka äro undervisningslokaler, kunna uppföras med bidrag av statsmedel enligt bestämmelserna om statsbidrag till dylika lokaler (SFS 910/1939).

Trädgårdsskolornas lösa inventarier böra vara tillfredsställande, så att undervisningens resultat icke blir lidande av brist på åskådningsmateriel etc. Visserligen finnes i skolans trädgård den viktigaste åskådningsmaterielen, men i vissa ämnen, särskilt i de grundläggande, och för vissa detaljer i undervisningen spelar den laboratoriemässiga utrustningen en betydelsefull roll. I andra fall kan den muntliga framställningen med fördel kompletteras genom modeller av olika slag, prov av produkter och förnödenheter, planscher, kartor, grafiska framställningar m. m. En värdefull hjälp vid undervisningen utgöra skioptikon, balloptikon och projektionsapparat för filmer. Särskilt kortfilm torde komma att spela en betydelsefull roll vid undervisningen.

Det är vidare önskvärt, att vid varje trädgårdsskola en tämligen rikhaltig trädgårdslitteratur finnes. Denna boksamling bör innehålla för eleverna brukbara uppslagsverk och handböcker. De viktigare facktidskrifterna inom trädgårdsodlingen böra också finnas tillgängliga vid skolan.

Till dessa och liknande utgifter utgå vissa statsbidrag (SFS 807/1942 och 671/1946). Bidraget får utgå högst med tre fjärdedelar av de godkända driftskostnaderna under förutsättning att från annat håll tillskjutes ett belopp, som minst motsvarar en tredjedel av statsbidraget. Enligt 1937 års lantbruksundervisningskommitté (SOU 1937: 33) borde såsom driftskostnader vid lantmannaskola godkännas skäliga kostnader för byggnadsunder-

håll, värme och lyse, renhållning, inventarier, undervisningsmateriel, bibliotek (i den mån staten ej i annan ordning lämnar bidrag för ändamålet), ekskursioner, försöksverksamhet, annonser och trycksaker, skrivmateriel m. m., post och telefon, försäkringar. Däremot borde icke hit få räknas pensionsavgifter, hyra för bostad till lärarpersonal eller ersättning för bostad och bränsle åt sådan. Icke heller borde i sagda utgifter få inbegripas eventuell hyra för skollokaler eller utgiftsräntor på grund av byggnadsskulder eller dylikt.

De nuvarande statsbidragsbeloppen täcka icke tillnärmelsevis tre fjärdedelar av ovannämnda driftskostnader, vilket i och för sig gör en ändring av grunderna för statsbidragen motiverad. För trädgårdsskolornas del kommer därtill ännu en synpunkt. Lantmannaskolornas uppgift är att tillgodose behovet av yrkesutbildning inom relativt begränsade områden. Det ligger då närmare tillhands, att huvudmannen tillskjuter det belopp, som utöver statsbidraget erfordras för täckande av skolans driftskostnader. Annorlunda förhåller det sig med trädgårdsskolorna. De äro få till antalet och kunna icke annat än i begränsad mån tillgodose lokala intressen. Deras huvudmän kunna bland annat av detta skäl icke förväntas på samma sätt som lantmannaskolornas vara villiga att bidra med det belopp driftskostnaderna belöpa sig till utöver statsbidraget.

Då återstår en av två utvägar. Den ena är, att medlen skaffas genom inkomster från skolträdgårdens handelsrörelse. Så sker för närvarande, men följderna är, att trädgården måste skötas mindre med tanke på undervisningens behov och mera för att skaffa inkomster till skolan. Denna ordning är otillfredsställande och bör ändras. Den andra utvägen, som innebär, att statsbidraget ökas, bör i stället beträdas.

Statsbidraget bör uppgå till tre fjärdedelar av trädgårdsskolornas verkliga godkända driftskostnader. Den resterande fjärdedelen bör kunna täckas genom inkomster ur handelsrörelsen eller på annat sätt.

Vid bedömandet av de driftskostnadsbelopp, som böra godkännas, bör beaktas trädgårdsskolornas särpräglade art. Det har ovan framhållits, att växthus, som äro undervisningslokaler, böra kunna uppföras med bidrag av statsmedel. Därav bör följande, att dylikt bidrag bör utgå även till deras driftskostnader. Denna omkostnadspost uppgår särskilt vid trädgårdsskola med växthus- och bänkodlingslinje till avsevärda belopp. Då emellertid skolans växthus även rymma handelskulturer, bör icke till grund för statsbidragets beräkning läggas hela uppvärmningskostnaden utan blott den del därav, som beräknas belöpa sig på skolverksamheten.

Med dessa utgångspunkter har kommittén uppgjort följande driftskostnadsstat för lantbruksakademiens trädgårdsskola.

	Kronor
Byggnadsunderhåll	5 000
Värme och lyse	18 000
Städning och renhållning	5 000
Inköp och underhåll av inventarier	3 000

	Kronor
Undervisningsmateriel	1 000
Bibliotek	400
Exkursioner	3 000
Försöksverksamhet	500
Annonser och trycksaker	500
Skrivmateriel m. m.	300
Porto och telefonavgifter	700
Försäkringar	600
	Kronor 38 000

Härifrån skall vid beräkningen av statsbidraget avdrag göras för inlutna hyror av elevbostäder. Hyresinkomsterna kunna beräknas till 5 kronor per elev och månad, varför ($5 \times 60 \times 12$) 3 600 kronor böra avdragas från ovanstående driftskostnadsbelopp. (Det årliga genomsnittsantalet elever har beräknats till 60, då man icke kan förutsätta, att skolan blir toppbelastad året runt.) Återstående driftskostnadsbelopp utgör (38 000 — 3 600) 34 400 kronor, varpå statsbidraget till driftskostnader bör beräknas.

Enligt vad kommittén erfarit ämnar utredningen rörande yrkesutbildningen inom jordbruket och skogshanteringen framlägga förslag till ändrade grunder för beräkning av statsbidrag till driftskostnader vid lantbruksundervisningsanstalter, med vilka trädgårdsskolorna äro jämställda. Det förslag, som inom utredningen överväges, går ut på att grundbidraget skulle utgå med visst belopp för dag, som kurs hålles vid skolan, och att tilläggsbidraget skulle utgå med ett visst belopp för elev och kursdag. Avsikten är att låta tilläggsbidraget utgöra en betydligt större del av hela statsbidraget än för närvarande. Genom att låta tilläggsbidraget utgå för elev och kursdag skulle skolornas ledningar stimuleras till att anordna kortare specialkurser, varigenom skolanläggningen skulle effektivare utnyttjas än vad för närvarande sker i många fall.

1946 års trädgårdsundervisningskommitté delar uppfattningen, att grunderna för beräkning av statsbidrag till driftskostnader böra ändras och att därvid tilläggsbidraget bör utgöra en icke oväsentlig del av statsbidraget.

Härigenom skulle man även erhålla en enkel metod för bestämmande av driftskostnadsbidrag till specialkurser, som enligt kommitténs förslag böra intaga en framträdande plats på trädgårdsskolornas program.

Emellertid böra icke skolorna göras i alltför hög grad beroende av växlingen i antalet anmälningar, vilket skulle bli fallet, om större delen av driftskostnadsanslaget vore rörligt. Därför bör även i fortsättningen grundbidraget vara av betryggande storlek.

Kommittén föreslår, att grundbidraget till trädgårdsskola med två parallella huvudkurser sättes till 10 000 kronor per år. Anordnas vid trädgårdsskola annan kombination av kurser än kommittén föreslagit, bör statsbidragets grundbelopp för varje särskilt fall bestämmas av Kungl. Maj:t.

Tilläggsbidraget bör sättas till 1 krona för elev och kursdag.

Enligt företagna beräkningar skulle lantbruksakademiens trädgårdsskola enligt dessa grunder erhålla följande driftskostnadsbidrag:

	Kronor
Grundbidrag	10 000
Tilläggsbidrag ($60 \times 252 \times 1$)	15 120
	<u>Kronor 25 120</u>

Tre fjärdedelar av ovannämnda driftskostnader vid lantbruksakademiens trädgårdsskola utgöra ($0,75 \times 34\,400$) 25 800 kronor.

I annat sammanhang har framhållits den särskilda betydelse trädgårdsodlingen ur folkhälsosynpunkt har för Norrland, vilket motiverar, att en trädgårdsskola där bedrivs. För att skapa bättre förutsättningar för att denna skolas inkomster och utgifter skola balansera, bör statsbidrag till driftskostnader utgå efter något generösare grunder än till övriga statsunderstödda trädgårdsskolor. Kommittén föreslår därför, att grundbidraget utgår med samma belopp som till trädgårdsskola med två linjer, d. v. s. 10 000 kronor och att tilläggsbidraget utgår efter samma grunder som vid lantbruksakademiens trädgårdsskola.

KAPITEL 15.

Fruktodlarskolor.

Efter proposition (nr 114) till 1946 års riksdag anvisades medel för byggnadsarbeten vid en fruktodlarskola. Genom beslut den 25 oktober 1946 be- myndigade Kungl. Maj:t lantbruksstyrelsen att träffa avtal med hushåll- ningssällskapet i Kronobergs län om anordnande av fruktodlarskola i Urs- hult.

Antal skolor.

Enligt sina direktiv har 1946 års trädgårdsundervisningskommitté haft att upptaga till behandling frågan om upprättande av ytterligare en frukt- odlarskola. Därvid nämnes som tänkbar förläggningsplats Rånna egendom i Sätters socken av Skaraborgs län.

I lantbruksstyrelsens utredning föreslogs, att blott *en* fruktodlarskola tills- vidare skulle upprättas i avvaktan på att erfarenheter vunnos av dennas verk- samhet och om intresset för denna skolform. Vid remissbehandlingen av lantbruksstyrelsens utredning restes krav på fruktodlarskolas förläggning till Urshult i Kronobergs län, till Bäckaskogs kungsgård i Kristianstads län och till Rånna egendom i Skaraborgs län. Det ansågs, att fruktodlingen i res- pektive län skulle särskilt främjas, om en fruktodlarskola funnes där. De rivaliserande intressena kommo också till uttryck i remissutlåtandena över utredningsmannens promemoria.

I likhet med lantbruksstyrelsen finner 1946 års trädgårdsundervisnings- kommitté, att ytterligare fruktodlarskolor icke böra upprättas, förrän den nu beslutade varit i verksamhet så länge, att man hunnit bilda sig en upp- fattning om lämpligheten av denna skolform och intresset för denna. Frå- gan om utvidgad undervisning i fruktodling bör alltså upptagas till särskilt övervägande i framtiden. Därvid bör närmare undersökas, huruvida det är motiverat att upprätta ännu en fruktodlarskola eller om hellre ytterligare en frukt- och bärodlingslinje med plantskoleskötsel inom trädgårdsskolor- nas system är mer av behovet påkallad.

Uppgift.

I proposition (nr 114) till 1946 års riksdag framhöll departementschefen bl. a. att vid en fruktodlarskola, »som torde böra erhålla utpräglad karak- tär av yrkesskola, böra jordbrukets män och kvinnor i kurser om tio à tolv månader erhålla undervisning om fruktodlingens naturliga och ekonomiska betingelser samt inhämta kunskaper och praktisk färdighet rörande sköt- seln av olika slag av fruktträd och härbuskar. Principerna för och tillväga-

gångssättet vid plantering och ympning, beskärning och gallring, besprutning och gödsling samt fruktens omhändertagande och förpackning böra sålunda ingå i undervisningen.»

Kommittén anser, att fruktodlarskola även bör ha till uppgift att meddela kunskap om frukt- och bärodlingens grunder åt personer, som äro sysselsatta i förvärvsmässigt bedrivna fruktodlingar.

Undervisningens organisation.

Huvudkurs vid fruktodlarskola bör förläggas till tiden 15 februari—15 december. Kursen bör nämligen sträcka sig över en hel vegetationsperiod. Med hänsyn till beskärningsarbetena bör den börja i februari. Den bör fortgå till december, så att eleverna även få kännedom om metoderna för fruktens skörd och lagring.

Huvudkurs bör omfatta lägst 15 och högst 25 elever. Ny kurs bör anordnas varje år. Undervisningen bör under huvudkurs få inställas sammanlagt i högst fyra veckor. Därigenom blir den effektiva kurstiden 36 veckor eller 216 dagar.

Undervisningen bör omfatta 1 440 lektions-, demonstrations- och övnings-timmar. Under tider då praktiskt arbete ej ingår i undervisningen bör denna genomsnittligt omfatta 6 timmar per dag eller 36 timmar för vecka. Då övningar pågå eller eleverna utföra praktiska uppgifter, bör undervisningen börja och sluta samtidigt med övrigt arbete i trädgården. Den genomsnittliga arbetstiden för hela kursen kommer på så sätt att uppgå till 40 timmar i veckan.

För att bestrida undervisningen böra anställas *en föreståndare* och *en ämneslärare*. Vid utmätande av dessa befattningshavares undervisningsskyldighet bör hänsyn tagas till skolans karaktär. Då det otvivelaktigt är enklare att administrera en fruktodlarskola än en trädgårdsskola, bör föreståndaren, utöver uppgiften att förestå skolans odlingar, åläggas längre undervisningsskyldighet än föreståndare vid trädgårdsskola. Han bör ha att bestrida 16 timmars undervisning per vecka.

På grund av odlingarnas ensartade beskaffenhet kan ej ämnesläraren er-hålla särskild fackavdelning att förestå såsom vissa lärare vid trädgårds-skolorna. I stället bör han ha samma undervisningsskyldighet som ämnes-lärare vid trädgårdsskola, vilken ej förestår fackavdelning.

Med dessa utgångspunkter böra de nämnda lärarnas undervisning årligen omfatta minst $(16 \times 42 + 30 \times 42)$ 1 932 timmar. Lärarna bli alltså ej fullt utnyttjade genom undervisningen vid huvudkursen.

Då behovet av specialkurser ej kan anses bli täckt enbart genom de kurser, som anordnas vid trädgårdsskolorna, böra dylika även inläggas i fruktodlarskolans program. Därigenom kunna även dennas lokaler och resurser i övrigt fullt utnyttjas.

För demonstrationer och övningar samt för att tjänstgöra som förman i skolträdgården bör även *en instruktör* anställas, till vars avlönande statsbidrag bör utgå enligt de grunder kommittén föreslagit för de statsunderstödda trädgårdsskolorna.

Undervisningen kan lämpligen organiseras på följande sätt:

	Antal timmar
1 huvudkurs	1 440
2 trädskötarkurser à 210 timmar	420
1 fortbildningskurs för fruktodlare	15
1 utbildningskurs för förmän och trädgårdsarbetare	60
	1 935

Fruktodlarskolans kurser av skilda slag böra förläggas till följande tider:

I. *Huvudkurs*, 15 februari—15 december

II. *Specialkurser*:

Trädskötarkurs, vinterkurs

» , repetitionskurs

» , vårkurs

» , höstkurs

Fortbildningskurs för fruktodlare, juni

Utbildningskurs för förmän och trädgårdsarbetare, oktober.

Undervisningens innehåll och anordnande.

Undervisningen bör ha till syfte att lära eleverna olika fruktodlingsarbetens utförande. De praktiska arbetena skola emellertid som vid trädgårdsskolorna ingå som ett organiserat led i undervisningen. Eleverna böra icke utföra andra arbeten än sådana som ha värde för deras utbildning. Rena grov- och rutinarbeten böra följaktligen utföras av annan personal. Undervisningen bör bestå av lektioner, demonstrationer och övningar. Eventuellt kunna kortare exkursioner anordnas till fruktodlingar i trakten.

Undervisningen kan lämpligen anordnas enligt följande plan:

Ä m n e n	Lektioner	Demonstrationer och övningar	Summa
	Antal timmar	Antal timmar	Antal timmar
<i>Grundläggande ämnen:</i>			
Praktisk svenska	40	—	40
Matematik	40	—	40
Bokföring	20	60	80
Fysik med meteorologi	30	10	40
Kemi, jordarts- och gödsellära	70	20	90
Botanik med ärftlighetslära	60	20	80
Växtpatologi och entomologi	70	10	80
Näringslära	30	—	30
<i>Fackämnen:</i>			
Köksväxtodling	25	25	50
Frukt- och bäroddling	280	280	560
Plantskoleskötsel	50	150	200
Trädgårdsekonomi	50	20	70
Maskin- och redskapslära	10	20	30
Biskötsel	10	40	50
Summa	785	655	1 440

I praktisk svenska, matematik, bokföring, fysik med meteorologi, kemi, jordarts- och gödsellära, botanik, växtpatologi och entomologi bör undervisningen i stort sett överensstämma med den vid trädgårdsskolas frukt- och bärödlingslinje. Det bör dock observeras, att en kortfattad översikt av ärftlighetsläran bör lämnas i samband med undervisningen i botanik.

I köksväxtodling bör lämnas en kortfattad kurs, då köksväxterna ha viss betydelse som mellankulturer i fruktodlingarna. Odling under glas behandlas icke. Huvudvikten i undervisningen lägges vid fruktodling och plantskoleskötsel. Enligt planen omfatta dessa båda ämnen sammanlagt 760 timmar, vilket utgör mer än hälften av hela kursens timantal. Undervisningen bör äsyfta en systematisk och fackmässig framställning av ämnet. I trädgårdsekonomi ges förkortade kurser i bokföring jämte drifts- och handelslära. I maskin- och redskapslära bör undervisningen inriktas på fruktodlingens speciella maskiner och redskap. Biskötsel studeras tämligen ingående på grund av binas betydelse för fruktodlingen.

Elever.

Då fruktodlarskola och lantmannaskola böra ha likartad karaktär och likartat syfte, böra villkoren för att sökande skall antagas till ordinarie elev vara i stort sett desamma vid de båda skoltyperna. För att bli antagen som ordinarie elev vid lantmannaskola skall sökande bland annat ha fyllt 18 år och ha minst ett års jordbrukspraktik.

Den som vill antagas till ordinarie elev vid fruktodlarskola bör ha uppnått minst 18 års ålder och kunna förete friskintyg på av tillsynsmyndigheten fastställt formulär. Vidare bör han ha minst ett års praktik i fruktodlingsföretag. Om emellertid sökandes praktik varit förlagd till kombinerat fruktodlings- och jordbruksföretag, bör två års praktik fordras.

Avgifter och stipendier.

Undervisningen vid fruktodlarskola bör vara avgiftsfri. Eftersom skolan icke kan påräkna inkomst av elevernas arbete, böra de betala för uppehälle och logi under den tid kurs pågår. Konsekvensen därav bör i sin tur bli, att eleverna erhålla stipendier i den ordning, som gäller för elever vid lantmannaskola.

Lärarpersonal.

Om föreståndare och lärare vid fruktodlarskola bör i tillämpliga delar gälla, vad ovan (s. 104 ff.) sagts om trädgårdsskolas föreståndare och lärare. Följande personalförteckning bör gälla:

- 1 föreståndare
- 1 ämneslärare
- 1 instruktör.

Statsbidrag.

Med stöd av kungörelsen den 25 oktober 1946 (nr 669) kan statsbidrag till nybyggnader m. m. vid fruktodlarskola utgå enligt de grunder, som gälla för vissa anstalter för lantbruksundervisning (SFS 910/1939). Detta innebär, att fruktodlarskola i detta statsbidragshänseende är jämställd med trädgårdsskola.

Då statsmedel äro genom beslut vid 1946 års riksdag (prop. nr 114) anvisade för den projekterade fruktodlarskolan vid Kurrebo, har kommittén ej ansett det ligga inom ramen för sitt uppdrag att undersöka byggnadsbehovet vid denna skola. Om ett förverkligande av kommitténs förslag skulle öka utrymmesbehovet, torde frågan böra särskilt utredas.

Statsbidrag till driftskostnaderna bör som vid trädgårdsskola utgå med ett fast grundbidrag och ett rörligt tilläggsbidrag. Grundbidraget bör ställas i ungefärlig proportion till grundbidraget för trädgårdsskola med två huvudkurser. Det bör följaktligen utgå med ett belopp av 5 000 kronor per år.

Tilläggsbidraget bör som vid trädgårdsskola utgå med ett belopp av 1 krona per elev och lärodag. Vid en fruktodlarskola med i genomsnitt 20 elever årligen under 260 kursdagar, om specialkurser inräknas, skulle driftskostnadsbidraget uppgå till följande belopp:

	Kronor
Grundbidrag	5 000
Tilläggsbidrag (20 × 260 × 1)	5 200
	Kronor 10 200

KAPITEL 16.

En trädgårdshögskolas uppgifter.**Undervisning.**

Den högre trädgårdskursen vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut är tvåårig med en allmän linje, avsedd att utbilda förnämligast odlingstekniker, och en linje för trädgårdsanläggning, avsedd att utbilda förnämligast trädgårdsanläggare och trädgårdsarkitekter. För att kunna antagas som ordinarie elev vid kursen skall sökande bland annat ha fyllt 24 år, ha vissa betyg i realexamen, ha med goda betyg genomgått tvåårig kurs vid statlig eller statsunderstödd trädgårdsskola och därefter under minst ett år ha haft praktisk sysselsättning inom trädgårdsyrket, helst i utlandet.

Undervisningen bestrides dels av trädgårdsavdelningens egna tjänstemän, dels av övriga tjänstemän vid Alnarpsinstitutet och dels av timavlönade speciallärare. Om dessa förhållanden har närmare upplysning lämnats på annan plats (s. 50). Av framställningen där framgår även, att trädgårdsavdelningens tjänstemän av undervisningen vid högre trädgårdskursen gemensamt bestrida ca 31 procent och Alnarpsinstitutets tjänstemän överhuvud ca 60 procent. För resten svara speciallärare.

Den som utexamineras från högre trädgårdskursen brukar anlägga titeln »hortonom».

Även om kursen inom ramen för sina resurser väl fyllt uppgiften »att meddela undervisning i rationell trädgårdsodling i och för utbildning av konsulenter, lärare, trädgårdsanläggare och andra, vilka önska förvärva djupare insikter i ämnet» har likväl åtskillig och berättigad kritik riktats emot den och önskemål framställt om dess förstärkning. De synpunkter, som därvid framförts, kunna sammanfattas på följande sätt:

1) Kursen är för kort. På den tid, som står till förfogande, hinna eleverna ofta icke avlägga examen, utan de hänvisas till att dispensvägen söka rätt att förlänga studietiden.

2) Kraven på teoretisk förutbildning äro för låga, vilket oförmånligt inverkar på undervisningens organisation. Däremot ha kraven på praktik satts för höga, vilket framgår därav, att genomsnittsåldern hos dem som utexaminerats från kursen är 30 år.

3) Då kursen upprättades, ålades Alnarpsinstitutets lärare att i erfor-

derlig utsträckning även bestrida undervisning vid denna. Detta har ansetts bl. a. leda till den mindre önskvärda konsekvensen, att för elever vid den högre kursen, vilka förut genomgått Alnarps trädgårdsskola, blir undervisningen i vissa ämnen delvis blott en repetition av vad de förut lärt sig.

4) Den högre trädgårdskursen meddelar icke kompetens för befattningar, vilka kräva vetenskaplig skolning av sina innehavare. Därför föreliggande betydande svårigheter att skaffa kompetent, trädgårdsutbildad personal. Detta gäller exempelvis statens trädgårdsförsök. I stället ha för verksamheten där i åtskilliga fall måst anlitas personer, vilka avlagt examen i naturvetenskapliga ämnen vid universiteten eller avlagt agronomexamen. Svårigheterna att erhålla trädgårdsutbildad personal för de vetenskapliga uppgifterna inom trädgårdsförsöksverksamheten bli med nuvarande utbildningsförhållanden alltmer framträdande. Därjämte äro hortonomerna, bl. a. till följd av de låga kraven för inträde vid kursen, ofta icke tillräckligt allmänorienterade för att på tillfredsställande sätt kunna utforma exempelvis redogörelser för försöksresultat o. d. eller föra utländsk korrespondens i försökstekniska frågor.

5) Samma situation råder även på andra arbetsområden inom näringen, såväl inom växtförädlingen, föreningsväsendet och den enskilda företagsamheten som inom den statliga och kommunala förvaltningen, beträffande såväl odlingstekniska spörsmål som spörsmål beträffande trädgårdsanläggning och trädgårdsarkitektur.

I fråga om sistnämnda område gäller, att fastän de, som utexaminerats från linjen för trädgårdsanläggning, besitta delvis mycket grundliga tekniska kunskaper, accepteras de ofta icke som självständiga entreprenörer eller arbetsledare vid projekterandet eller utförande av skilda trädgårdsanläggningar, utan uppgiften anförtros åt husbyggnadsarkitekter eller andra, vilka sakna speciell utbildning eller andra kvalifikationer härför.

6) Vad slutligen angår trädgårdsskolornas föreståndare och lärare liksom hushållningssällskapens trädgårdskonsulenter har man starkt betonat angelägenheten av att de ha lika god utbildning som motsvarande befattningshavare på jordbruksområdet. Den likställighet i lönehänseende, som nyligen fastslagits mellan de båda grupperna av befattningshavare, borde ovillkorligen förutsätta likartad utbildning.

Kommittén finner den framförda kritiken i stort sett berättigad. Trädgårdsnäringen är tillbakasatt i förhållande till andra näringar, i vad angår högre undervisning. Bristerna i denna böra avhjälpas. Detta kan ske enligt ett av två alternativ.

Alternativ A. Den högre trädgårdskursen utbygges. Kurstiden förlänges från två till tre år. För att kunna antagas som ordinarie elev bör sökande ha avlagt studentexamen eller styrka sig äga motsvarande kunskaper; särskilda lärare anställas. I det hela bibehålles dock kursens karaktär av tekniskt gymnasium, d. v. s. en påbyggnad på trädgårdsskola.

Alternativ B. Högskolemässig undervisning organiseras, varvid närmast åsyftas en motsvarighet till den undervisning, som meddelas vid lantbruks-högskolan.

Skenbart låge det närmast till hands, att den högre trädgårdskursen förstärktes enligt alternativ A. Man skulle då kunna bygga på den grund, som redan finnes, och blott göra erforderliga förbättringar. Man skulle förlänga studietiden, skärpa inträdesfordringarna och skapa särskilda, fasta lärarbefattningar för denna del av trädgårdsundervisningen.

Vid närmare överbägande finner man emellertid, att de föreslagna förändringarna enligt alternativ A borde medföra en genomgripande omgestaltning av den högre trädgårdskursens karaktär. Om nämligen som inträdesvillkor uppställas, att sökande avlagt studentexamen eller att han kan styrka sig äga motsvarande kunskaper, kommer undervisningen att ta vid på den punkt, där den högskolemässiga utbildningen brukar börja. Man kan då ställa frågan, om det är rimligt att bibehålla den högre trädgårdskursens karaktär av gymnasium, då av de studerande krävas förkunskaper som för högskolestudier. Det vore rimligare, att undervisningen ordnades med hänsyn till de förändrade förutsättningar hos eleverna, som de skärpta inträdesvillkoren skulle medföra, d. v. s. att undervisningen bleve högskolemässig.

Kommittén finner också, att högskolemässig undervisning inom trädgårdsnäringen är fullt ut lika motiverad som inom varje annan näring. Trädgårdsnäringen räknas visserligen, statistiskt sett, som en binäring till jordbruket, men den har sina särskilda odlingstekniska och andra problem, vilka icke beaktas vid andra högskolor.

Även om man intar den principiella ståndpunkt kommittén här angivit, synes det dock nödvändigt att undersöka, huruvida en trädgårdshögskola skulle kunna erhålla tillräckligt antal studerande.

I detta sammanhang må först erinras om att 1927 års högre lantbruksundervisningssakkunniga (SOU 1927: 32) beräknat, att det 1925—1926 fanns 171 befattningar i allmän tjänst, vilka borde besättas av personer med »grundlig fackutbildning» i trädgårdsskötsel. Om hänsyn därjämte toges till enskilda personer med behov av högre trädgårdsutbildning, skulle antalet stiga till 200.

Kommittén har genom en särskild utredning funnit, att ca 260 befattningar i allmän och enskild tjänst för närvarande borde tillsättas med personer, vilka erhållit *högskolemässig* trädgårdsutbildning. Härvid har bl. a. räknats med lärarpersonalen vid trädgårds- och fruktodlarskolor, lärare i trädgårdsskötsel vid folkhögskolor, folkskole- och lanthushållsseminarier, tjänstemän vid statliga och kommunala trädgårdsanläggningar m. m., vetenskapliga institutioner, föreningsväsendet, enskilda företag m. fl.

Kommittén vill här erinra om den år 1946 av lantbrukshögskolan företagna utredningen av agronombehovet. Denna redovisade 668 agronomer, vilka innehade tjänster av olika slag. Om hänsyn toges till planerade befattningar m. m., skulle antalet uppgå till 798. Med dessa utgångspunkter

beräknade lantbrukshögskolan, att 50 studenter borde årligen intagas, för att det aktuella och inom den närmast följande tioårsperioden uppträdande behovet av agronomer skulle täckas.

En jämförelse mellan här ovan angivna uppgifter ger vid handen, att en trädgårdshögskola borde ha ca 32 procent av lantbrukshögskolans elevantal, d. v. s. minst 15 studenter borde årligen intagas.

Kommittén finner detta antal tillräckligt för inrättande av en trädgårdshögskola.

Häremot kan invändas, att vid den nuvarande högre trädgårdskursen blott 10 studerande intagas vartannat år och att antalet studerande ofta varit lägre än så. Kommitténs förslag skulle med andra ord innebära en tredubbling av antalet. Man kan ställa frågan, om tillräckligt antal kompetenta sökande komme att anmäla sig. Emellertid bör beaktas, att de som utexaminerats från den högre trädgårdskursen, framförallt till följd av de alltför höga praktikkraven, i genomsnitt uppnått 30 års ålder. Den ålder, som de studerande alltså uppnå, innan de avlägga den relativt låga examen vid högre trädgårdskursen, avskräcker många från att söka inträde vid denna. Med högskolemässigt organiserad undervisning och med andra inträdesfordringar kommer den högre trädgårdkundervisningen att te sig betydligt mer tilltalande. Man bör dock räkna med en övergångstid, innan de nya synpunkterna hunnit tränga igenom.

Forskning.

Inom trädgårdsodlingen föreligger en rad utforskade, vetenskapliga problem, som böra upptagas. Härtill sluter sig den angelägna uppgiften att utbilda vetenskapsmän. Också av dessa anledningar är en trädgårdshögskola starkt motiverad.

För den forskning, som bör bedrivas vid en trädgårdshögskola, uppställer sig frågan om gränsdragningen till statens trädgårdsförsök, detta så mycket mer som forskningen vid en fackhögskola i det hela bör ha en mer praktisk inriktning än vid universiteten. Forskningen vid statens trädgårdsförsök är målinriktad; vid en trädgårdshögskola åter böra forskarna även kunna ägna sig åt sådana uppgifter inom resp. professorers eller laboraturers ämnesområden, som beröra principiella och grundläggande trädgårdsvetenskapliga problem. Egentliga fältförsök torde alltså icke ingå i den vid trädgårdshögskolan bedrivna forskningen, varför egentlig försöksutrustning icke torde erfordras.

Forskningsområdena vid en trädgårdshögskola synas böra vara trädgårdsbotanik, trädgårdsodling, kemi, geologi och marklära, trädgårdsekonomi samt trädgårdsanläggning med trädgårdsarkitektur. I det följande exemplifieras de olika forskningsområdenas omfattning. Däremot åsyftas icke en fullständig kartläggning av dem.

Trädgårdsbotanik.

Då botanik är ett mycket stort ämne, som vid universiteten är uppdelat på flera professurer, vill kommittén betona, att den med trädgårdsbotanik avser den gren av botaniken, som står trädgårdsodlingen närmast. Hit bör i första hand hänföras trädgårdsväxternas systematik, men även deras ärftlighetslära och förädling.

Inom trädgårdsväxternas systematik har forskaren ett givande fält för att exempelvis klarlägga nedärvningen av egenskaper, som äro viktiga ur systematisk synpunkt, släktskapen mellan olika arter, variationsorsakerna, olika arters förökningssätt m. fl. För en systematiskt intresserad ärftlighetsforskare är fältet oerhört stort.

Ett annat viktigt område är trädgårdsväxternas ekologi. Här föreligga stora uppgifter att lösa rörande olika trädgårdsväxters anpassning till särskilt olika klimatiska och edafiska faktorer.

Trädgårdsodling.

Som exempel på forskningsuppgifter inom det omfattande ämnet trädgårdsodling med dess delområden: fruktodling, bärödling, plantskoleskötsel, köksväxtodling och prydnadsväxtodling kunna nämnas blombiologiska problem, särskilt hos fruktträd, sterilitetsundersökningar, näringsfysiologiska undersökningar, spårelementens betydelse för olika kulturer, belysning och gasbehandling m. m. Hit räknas också undersökningar av hållbarheten hos olika trädgårdsprodukter.

Kemi.

Inom trädgårdsodlingen ha åtskilliga kemiska problem hittills icke upptagits till systematisk behandling. Deras betydelse för såväl odlingen som folkhushållet i allmänhet är så stor, att de böra ingå i en trädgårdshögskolas forskningsprogram. Såsom särskilt aktuella uppgifter kunna framhållas undersökningar av de verksamma beståndsdelarna i gödsel- och besprutningsmedel, hormonpreparat och deras effekt i olika avseenden. Vidare är trädgårdsprodukternas kemiska sammansättning ett stort och i många avseenden utforskat område, där frågorna om olika produkters vitaminhalt äro särskilt aktuella.

Geologi och marklära.

Markfrågorna äro av synnerlig vikt för den ekonomiska trädgårdsodlingen. Systematiska undersökningar erfordras av exempelvis olika jordarters ursprung och sammansättning med särskild hänsyn till deras användbarhet för trädgårdsväxterna, mullhaltens betydelse, förgiftning av jord i växthus m. m.

Trädgårdsekonomi.

Ekonomiska undersökningar få allt större betydelse, ju mer trädgårdsodlingen utvecklas och rationaliseras. Bland aktuella problem kunna nämnas:

undersökning av olika kulturers lönsamhet vid skilda odlingsmetoder och under olika klimatiska förhållanden och vid olika grad av mekanisering, undersökningar inom arbetsläran, utformning av trädgårdsbokföringens principer, trädgårdsföretagets driftsekonomi. Därjämte böra vissa socialekonomiska företeelser undersökas ur trädgårdsodlingens synpunkt, såsom pris- och inkomstelasticitetens inverkan på förbrukningen av trädgårdsprodukter m. m.

Trädgårdsanläggning och trädgårdsarkitektur.

Ämnesområdet omfattar dels rent anläggningstekniska problem, dels problem inom trädgårdskonsten. Området är alltså omfattande och ger många möjligheter för forskningen. Till ämnet höra problem i samband med trädgårdsbyggnadsteknik, vidare stil-, form- och materiallära med tillämpning på dött och levande material, principerna för större och mindre villaträdgårdars, parkers, kyrkogårdars, lekplatsers och andra friluftsanläggningars disposition och formgivning.

Med hänvisning till det anförda föreslår kommittén, att en trädgårdshögskola upprättas. Denna bör ha till ändamål att meddela på vetenskaplig grund vilande undervisning i syfte att utbilda olika befattningshavare och enskilda företagare inom trädgårdsnäringen. Bland sådana befattningshavare må nämnas föreståndare och lärare vid trädgårds- och frukodlarskolor m. fl., lärare i trädgårdsskötsel vid folkskole- och lanthushållsseminarier, trädgårdskonsulenter hos hushållningssällskapen, tjänstemän vid försöks- och förädlingsverksamheten, stadsträdgårdsmästare, kyrkogårdsföreståndare och sjukhusträdgårdsmästare, övriga trädgårdstjänstemän inom förvaltningen med behov av högskolemässig trädgårdsutbildning samt högre tjänstemän inom trädgårdsodlingens föreningsrörelse, ledare för större handelsträdgårdsföretag, trädgårdsanläggare och trädgårdsarkitekter.

Vid trädgårdshögskolan bör vidare vetenskapligt arbete bedrivas och vetenskapsmän utbildas.

KAPITEL 17.

Trädgårdsförsök och högre undervisning.

Då statens trädgårdsförsök inrättades efter proposition (nr 167) till 1936 års riksdag, förutsattes, att verksamheten skulle erhålla särskild föreståndare och även i övrigt handhas av särskild personal. Föredragande departementschefen framhöll emellertid, att det med hänsyn till vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut rådande förhållanden vore lämpligt, att försöken tillsvidare lades under institutets trädgårdsavdelning. Denna ordning bestod till år 1940, då riksdagen efter framställning i statsverkspropositionen (I: IX s. 45 ff) beslöt, att en särskild föreståndarbefattning skulle inrättas.

Enligt Alnarpsinstitutets stadgar åligger det försöksledare, förste assistenter och assistenter, som äro stationerade vid Alnarp, »att i den utsträckning styrelsen bestämmer meddela undervisning vid trädgårdsavdelningen». Till följd därav meddela såväl föreståndare som försöksledare (statsagronomer) och förste assistenter viss undervisning vid trädgårdsskolan och högre trädgårdskursen. Denna undervisning uppgår visserligen icke till mer än sammanlagt omkring 100 timmar per år och kan alltså icke sägas i och för sig vara betungande, men de med andra uppgifter sysselsatta försöksmännen ha likväl ansett, att den så varit.

Enligt sina direktiv har kommittén att i skilda avseenden undersöka sambandet mellan undervisning och försöksverksamhet inom trädgårdsområdet. Bland annat skulle därvid upptagas spörsmålet, hur Alnarpsinstitutets trädgårdsavdelning och statens trädgårdsförsök kunde infogas i den framtida organisationen av undervisning och försöksverksamhet på trädgårdsnäringsens område.

Kommittén har redan i yttrande den 13 september 1947 över betänkande av 1945 års jordbruksförsöksutredning angående organisationen av försöksverksamheten på jordbrukets område framhållit, att ett organiserat samband mellan olika försöksgrenar vore viktigare än mellan försök och högre undervisning, bland annat av de skäl, som 1945 års jordbruksförsöksutredning anfört beträffande trädgårdsförsökens och jordbruksförsökens behov av att anlita varandras resurser. Därtill komme nödvändigheten, att försöksuppgifterna planmässigt fördelades mellan olika institutioner, så att det dubbelarbete undvekes, som var en av anledningarna till att 1945 års jordbruksförsöksutredning tillsattes. En central ledning för all försöksverksamhet

inom jordbruk med binärningar borde upprättas med uppgift att planmässigt fördela försöksuppgifterna och bestämma, till vilken institution det ena eller det andra slaget av försök borde hänföras.

Om så icke sker, kunna två institutioner lätt komma in på varandras områden på grund av svårigheten att draga strikta gränser dem emellan. Ett dylikt gränfall föreligger beträffande köksväxtförsöken. I odlingen av köksväxter ha nämligen betydande förskjutningar inträtt. De odlas numera i mycket stor omfattning också av jordbrukare i s. k. fältmässiga odlingar, vilka omfatta mer än hälften av hela köksväxtarealen. Då de köksväxtförsök, som ordnas inom statens trädgårdsförsök, till viss del avse i fältmässig skala odlade köksväxter, har fråga uppstått, huruvida dylika försök borde bedrivas av statens trädgårdsförsök eller om icke jordbruksförsöksanstalten hellre borde svara för dem. Man har nämligen gjort gällande, att trädgårdsförsöksanstalten i främsta rummet borde ägna sig åt de problem, som beröra handelsträdgårdarna.

Köksväxtförsöken vid statens trädgårdsförsök böra enligt kommitténs mening organiseras så, att de i första hand tjäna trädgårdsodlingen. Som hittills böra utföras sortförsök, klassificerande försök och växtföljdsförsök med trädgårdsgöröer m. m. Försök, som huvudsakligast avse de problem, som uppkomma, då köksväxter ingå i jordbruksdrift, böra bedrivas av jordbruksförsöksanstalten, vars personal och andra resurser böra tillmätas med hänsyn härtill. I den mån dylik verksamhet hittills bedrivits inom statens trädgårdsförsök, böra de resultat, som därvid vunnits, givetvis tagas tillvara för framtiden.

Det bör ankomma på en blivande central ledning för samtliga försök inom jordbruk med binärningar att planmässigt fördela försöksuppgifterna.

I och för sig föreligger intet hinder, att vid statens trädgårdsförsök köksväxtförsök av nyssnämnda slag bedrivas. Förutsättningen härför är emellertid, att detta uttryckligen fastslås såsom en uppgift för trädgårdsförsöksverksamheten och att erforderliga resurser för dylika försök ställas till förfogande, så att icke anstaltens egentliga uppgift att främja trädgårdsodlingen skjutes åsido.

De försöksuppgifter, som i första hand böra åvila statens trädgårdsförsök, kunna sammanfattas på följande sätt:

- försök med köksväxter på friland och under glas,
- försök med prydnadsväxter på friland och under glas,
- försök med frukt och bär.

Därvid böra — utom vad gäller sort- och klassificeringsförsök — beaktas ovannämnda synpunkter angående köksväxter, som ingå i jordbruksdrift.

Även i andra avseenden finnas beröringspunkter mellan trädgårdsförsök och jordbruksförsök. Sålunda ha för statens trädgårdsförsöks räkning försök utlagts på praktiskt taget samtliga jordbruksförsöksgårdar. Det samarbete, som därigenom inletts, bör få fast organisation och inordnas som ett permanent led i försöksverksamheten. Det synes även tänkbart, att jordbruksförsök utläggas på vissa trädgårdsförsöksgårdar.

När i proposition (nr 167) till 1936 års riksdag hemställdes, att trädgårdsförsökens huvudanstalt skulle förläggas till Alnarp, hänvisade chefen för jordbruksdepartementet till de skäl han anfört för jordbruks- och husdjursförsökens förläggning till Ultuna. Dessa skäl kunna sammanfattas på följande sätt:

Gemensam ledning och i avsevärd utsträckning gemensamma materiella resurser för försök och undervisning skulle utan tvivel möjliggöra de lägsta driftskostnaderna. Därjämte och framförallt skulle undervisningsverksamheten och i samband därmed bedrivna forskning på lantushållningens område samt den på samma område inriktade försöksverksamheten genom ett närmare sammanförande erhålla bättre förutsättningar att tillfredsställande fylla sina uppgifter. Det hade i åtskilliga yttranden över tidigare utredningar särskilt framhållits nyttan ur högskolans och undervisningens synpunkt av det krafttillskott ett tillförande till högskolan av den praktiska försöksverksamheten skulle utgöra. Departementschefen biträdde denna mening till fullo. Även lantbrukshögskolans verksamhet torde böra väsentligen vara inriktad på praktiska mål. För dessas uppnående erfordrades emellertid ingående studium av teoretiska discipliner, vilka bildade grundlag för lösande av praktiska uppgifter. Men vore det riktigt, att teoretisk och praktisk verksamhet kompletterade varandra på undervisningens och den i samband därmed stående forskningens område, borde motsvarande gälla beträffande den vid högskolan bedrivna forskningen, å ena sidan, och den på mera omedelbart praktiska uppgifter inriktade försöksverksamheten, å den andra. Det torde härvid böra ihågkommas, att centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, vars uppgift angivits vara att genom försök och utredningar lösa praktiska spørsmål, före lantbrukshögskolans tillkomst i sig inneslöte avdelningar för teoretisk verksamhet inom kemiens, botanikens och bakteriologiens områden. Dessa avdelningar hade alltså inrättats, emedan de ansetts behövliga för försöksverksamheten. Med denna erfarenhet för ögonen torde det vara befogat påstå, att liksom en anknötning till lantbrukshögskolan av försöksverksamheten på lantbrukets område skulle i hög grad gagna högskolans verksamhet, på samma sätt skulle försöksverksamheten vinna i effektivitet genom en sådan anordning.

Erfarenheterna av den nuvarande ordningen vid Alnarp ge vid handen, att värdet av den organisatoriska sammankopplingen mellan försök och undervisning överdrivits. Undervisning och försök handhas av i stort sett skild personal med skilda arbetsresurser. Elever och lärare vid trädgårdsavdelningen besöka visserligen försöken ett par gånger om året, men den intima samverkan, som förutsatts, har knappast kommit till stånd. Trädgårdsavdelningens lärare ha nämligen till sitt förfogande ett betydande material för demonstrationer och övningar inom Alnarps trädgårdar, och det är då naturligt, att eleverna i första hand få taga del därav. Försök och undervisning kunna dessutom ömsesidigt berika varandra, utan att de båda verksamhetsgrenarna inordnas i en och samma institution. Storleken av de besparingar i driftskostnader, som skulle göras genom en sammankoppling av försök och undervisning äro obetydliga, enligt vad en inom kommittén företagen utredning ådagalagt. De skulle i stort sett inskränka sig till någon besparing i fråga om administrativ personal. Vissa institutioner, såsom bibliotek, kunna användas gemensamt, även om försök och undervisning erhålla skild administration.

Kommittén har alltså med stöd av erfarenheterna på Alnarp funnit, att en sammankoppling av trädgårdsförsök och högre trädgårdsundervisning ej medför egentliga fördelar. Då det är viktigare med organisatoriskt samband mellan trädgårdsförsök och övriga försök inom jordbruk med binnärningar än mellan trädgårdsförsök och undervisning, böra förutsättningar för en anordning av förstnämnda slag skapas. Den kan icke lämpligen komma till stånd, om trädgårdsförsök och högre trädgårdsundervisning sammanknytas.

Av dessa skäl föreslår kommittén, att trädgårdshögskolan och statens trädgårdsförsök organiseras som skilda institutioner med var sin administration.

Givetvis böra de båda institutionernas forskningsresultat ömsesidigt utbytas. Dessutom bör trädgårdsförsökens huvudanstalt förläggas så, att försöksverksamheten utan olägenhet kan i studiesyfte utnyttjas av trädgårdshögskolans lärare och elever. Som närmare utvecklas i andra sammanhang, föreslår kommittén, att trädgårdshögskolan förläggas till Alnarp och huvudanstalten för statens trädgårdsförsök i närheten härav. Genom en sådan åtgärd skulle undervisningens önskemål tillgodoses.

KAPITEL 18.

Trädgårdshögskolans förläggning.

Av ett föregående kapitel har framgått, att vid trädgårdshögskolan 15 ordinarie studerande böra kunna årligen antagas. Med den treåriga studietid, varom kommittén framlägger förslag (s. 145), skulle högskolan komma att omfatta ca 45 ordinarie studerande. Därigenom kommer, som förut framhållits, ett förhållandevis litet antal studerande på varje lärare, och högskolans byggnader jämte fasta och lösa inventarier kunna icke utnyttjas så effektivt som vid en högskola med större antal studerande. Önskemålet att det oaktat erhålla normal kostnadsstat har väglett kommittén, då den övervägt olika alternativ för högskolans förläggning.

Följande allmänna synpunkter böra gälla för trädgårdshögskolans förläggning:

1. Den trakt, inom vilken den förlägges, bör utgöra ett centrum för trädgårdsodlingen. Där bör bedrivas såväl frilandsodling som växthus- och bänkodling i betydande omfattning, och där böra även fruktodlingarna intaga en framträdande plats.

2. Inom området böra finnas föredömliga prydnadsanläggningar av skilda slag.

3. I omedelbar anslutning till trädgårdshögskolan böra finnas ekonomiska trädgårdsodlingar såsom försöks- och studieobjekt. Botanisk trädgård bör finnas i högskolans närhet.

4. Speciallärare böra kunna stå till förfogande i ämnen, där ej fasta lärare bestrida undervisningen.

5. I närheten av högskolan böra trädgårdsförsök bedrivas i betydande omfattning.

6. Då de studerande vid trädgårdshögskolan enligt förslaget skola erhålla undervisning i pedagogik, bör om möjligt på samma plats som trädgårdshögskolan en trädgårdsskola vara förlagd. I så fall kunna nämligen de studerande vid denna erhålla praktiska övningar i lektionsgivning.

7. Det måste anses vara till fördel, om annan undervisningsanstalt på angränsande fackområde finnes i närheten eller i omedelbar anslutning till trädgårdshögskolan, så att lärarpersonalen och resurserna i övrigt kunna delvis vara gemensamma.

Med dessa utgångspunkter har kommittén prövat fyra alternativ för trädgårdshögskolans förläggning. Den kan förläggas a) som en särskild linje vid lantbrukshögskolan eller b) som fristående institution till Bergianska

trädgården i Stockholm eller c) i Göteborg eller d) till Alnarp. Vid prövningen av dessa alternativ framkommo följande synpunkter.

Lantbrukshögskolan.

Om den högre trädgårdsundervisningen organiserades som en särskild linje vid lantbrukshögskolan, i likhet med vad fallet är i Danmark och Norge, skulle otvivelaktigt vissa fördelar stå att vinna. De båda fackområdena ha åtskilliga beröringspunkter och åtskilligt gemensamt, vilket torde medföra, att undervisningen i delar av botaniken, nämligen morfologi, anatomi, fysiologi och ärftlighetslära, vidare växtpatologi, zoologi och ogräsbekämpning till stora delar kan vara gemensam för de båda fackområdena. Detsamma torde gälla om exempelvis bokföring, handelslära, nationalekonomi, statistik, skattelagar och självdeklaration, maskin- och redskapslära, hydroteknik, fältmättningslära, pedagogik och rättslära. De ämnen, där åtminstone delvis gemensamma lärare och gemensamma vetenskapliga institutioner skulle kunna tänkas, utgöra alltså en betydande del av trädgårdshögskolans undervisningsprogram.

Emellertid skulle åtskilliga och i många fall allvarliga nackdelar vara förknippade med att den högre trädgårdsundervisningen organiserades som en linje vid lantbrukshögskolan. Visserligen finnas där lärarpersonal och vetenskapliga institutioner m. m., vilka i och för sig med fördel skulle kunna användas för den högre trädgårdsundervisningen. Då arbetena med jordbrukets rationalisering sätts i gång, torde emellertid redan svårigheterna att med förefintliga resurser vid lantbrukshögskolan tillgodose den då starkt stigande efterfrågan på agronomer bli avsevärda.

Om den högre trädgårdsundervisningen inordnas i lantbrukshögskolan, skulle därför i jämförelse med en fristående trädgårdshögskola besparingar i byggnader med tillhörande utrustning knappast göras. Tvärtom skulle ett ungefär lika omfattande byggnadsprogram behöva genomföras. Därjämte skulle erfordras utökning av lärarpersonalen, av ungefär samma omfattning som den, vilken bleve behövlig vid en särskild trädgårdshögskola.

Den viktigaste omständighet, som talar emot att den högre trädgårdsundervisningen förlägges till lantbrukshögskolan är emellertid att trakten kring Uppsala är ogynnsam ur trädgårdsodlingens synpunkt på grund av såväl jordmån som klimat. I omedelbar anslutning till lantbrukshögskolan finnas ej trädgårdsodlingar, som äro lämpade för undervisningsändamål, och det skulle, om sådana odlingar överhuvud taget kunde åstadkommas, i varje fall krävas avsevärd tid och betydande kostnader, innan de växte upp.

Bergianska trädgården.

Till förmån för alternativet att förlägga trädgårdshögskolan till Bergianska trädgården, Stockholm, tala åtskilliga omständigheter. Stockholmstrakten är ett betydande område för trädgårdsodlingen. I Stockholm finnas föredömliga prydnadsanläggningar av de mest skiftande slag. Dessutom har

Stockholms stad planerat att anlägga en central botanisk skolträdgård. Bergianska trädgården innehåller en av vårt lands största och bäst sorterade botaniska trädgårdar. Vid trädgården drives dessutom en omfattande handelsrörelse särskilt med plantskolealster.

Lärarna vid de högskolor, som äro förlagda till Stockholm, jämte tjänstemännen vid vetenskapliga institutioner, som bl. a. syssla med trädgårdsnäringens problem, skulle kunna anlitas för undervisningen. Det finns alltså riklig tillgång till speciallärare.

I samarbete med Stockholms högskola, som har en betydande naturvetenskaplig fakultet, skulle undervisningen i sådana grundläggande ämnen som kemi, geologi m. fl. kunna organiseras. För utbildningen av speciellt trädgårdsarkitekter skulle Tekniska högskolans resurser kunna anlitas. Där bedrivs nämligen undervisning i följande ämnen, som finnas på trädgårdshögskolans program: arkitekturens historia, husbyggnadslära, stadsbyggnad, frihandsteckning och modellering, materialbehandling med formlära, fältmätninglära, hydroteknik, landskapsvård, meteorologi, rättslära och nationalekonomi. De ämnen, i vilka åtminstone likartad undervisning bedrivs vid Tekniska högskolan, utgöra omkring hälften av hela timantalet på trädgårdshögskolans program. Då trädgårdsskola bör vara förlagd till Experimentalfältet, finnas där möjligheter för eleverna att erhålla övningar i lektionsgivning.

Å andra sidan tala en rad omständigheter emot att trädgårdshögskolan förläggas till Bergianska trädgården eller överhuvud taget till Stockholm. Både Tekniska högskolans och Stockholms högskolas lokaler äro otillräckliga för deras nuvarande ändamål och kunna alltså icke mottaga ytterligare studerande, utan att nya lokaler tillhandahållas. Dessutom skulle särskilda kurser erfordras för trädgårdshögskolan. De kurser, som för närvarande äro organiserade, skulle endast i undantagsfall kunna användas av trädgårdshögskolans studerande. Uppläggandet av nya kurser skulle erfordra utökad lärarpersonal, då de nuvarande lärarna ej utan vidare kunna åläggas att bestrida undervisningen vid trädgårdshögskolans kurser.

Emot att trädgårdshögskolan förläggas till Stockholm talar vidare den omständigheten, att dit icke böra förläggas andra statliga institutioner än sådana som oundgängligen måste förläggas dit.

Vid Bergianska trädgården saknas byggnader, vilka skulle kunna användas för trädgårdshögskolan. Om denna förlades dit, erfordrades utöver det utrymme, som själva högskolebyggnaderna skulle komma att upptaga, arealer för odlingar under glas och på friland, vilka direkt skulle tjäna undervisningen och forskningen vid högskolan. Sådana arealer skulle kunna tillhandahållas, därest trädgårdens handelsavdelning, från vilken områdena skulle tagas, erhöle kompensation i andra områden, belägna i närheten av trädgården. Bergianska stiftelsens ekonomi är nämligen i väsentlig grad beroende av handelsrörelsens resultat. Kommittén har sökt finna en för ändamålet lämpad kronoegendom i närheten av Bergianska trädgården, vilket dock icke lyckats.

Emot att trädgårdshögskolan förlägges till Bergianska trädgården talar framför allt bristen på utrymme för odlingar m. m. för högskolan. Dessutom måste ett omfattande byggnadsprogram genomföras.

Göteborg.

I Göteborgsområdet finnas betydande ekonomiska odlingar av köksväxter och prydnadsväxter såväl under glas som på friland. Göteborgs stad rymmer föredömliga prydnadsanläggningar av skiftande slag samt en av vårt lands största och bäst sorterade botaniska trädgårdar. Resurserna vid Chalmers tekniska högskola kunde tänkas bli utnyttjade, om trädgårdshögskolan förlades till staden. Därvid skulle i det väsentliga samma fördelar kunna vinnas som vid samarbete med Tekniska högskolan i Stockholm.

Emot att trädgårdshögskolan förlägges till Göteborg talar, att lokalerna även vid Chalmers tekniska högskola äro fullbelagda redan för nuvarande uppgifter. Göteborgs högskola saknar naturvetenskaplig fakultet, varför bl. a. av detta skäl möjligheterna att erhålla speciallärare äro något mindre gynnsamma än i Stockholm. Vid den botaniska trädgården saknas ekonomiska trädgårdsodlingar under glas eller på friland.

Då trädgårdsskola eller liknande utbildningsanstalt ej är förlagd till Göteborgstrakten, saknas här möjligheter att anordna övningar i lektionsgivning.

Alnarp.

Till förmån för att trädgårdshögskolan inordnas som ett led i Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut tala — fränsett det att högre trädgårdskursen redan är förlagd till institutet — en rad omständigheter.

Den ekonomiska trädgårdsodlingen intar i Skåne en framträdande plats. Där finnas även betydande prydnadsanläggningar. Då i Skåne kan odlas större sort- och artmaterial än i Mellansverige, är en förläggning dit fördelaktig även ur rent botanisk synpunkt.

Vid Alnarp finnas ekonomiska trädgårdsodlingar, liksom även en park- och prydnadsanläggning. Om kommitténs förslag beträffande resurserna vid Alnarps trädgårdar genomföres (s. 174), kommer detta att medföra betydande moderniseringar och kompletteringar.

Närheten till Lunds universitet gör, att speciallärare kunna utan svårighet erhållas för trädgårdshögskolan. Dessutom erbjuder Lunds botaniska trädgård ett givande studiematerial.

Till Alnarp skall enligt kommitténs förslag en trädgårdsskola med två huvudkurser förläggas. Därigenom kunna de studerande vid högskolan erhålla de övningar i lektionsgivning, vilka äro förutsatta i programmet för undervisningen.

Kommittén har inventerat byggnadsbeståndet vid Alnarp för att under-

söka, om åtminstone en del av trädgårdshögskolans lokalbehov skulle kunna tillgodoses genom befintliga undervisningslokaler, laboratorier m. m. Därvid visade sig emellertid (s. 52), att flertalet av de nuvarande lokalerna äro fullt utnyttjade med nuvarande organisation. Detta betyder, att även om trädgårdshögskolan förlägges till Alnarp, måste i huvudsak nya byggnader uppföras för dess behov. Då emellertid kommittén i sitt betänkande rörande statens trädgårdsförsök ämnar föreslå annan förläggning av huvudanstalten än den nuvarande, kan den institutionsbyggnad, där administrationen och fruktförsöken nu äro inrymda, disponeras för en del av trädgårdshögskolans lokaler. Byggnaden kan övertagas med obetydliga ändringar, vilket framgår av redogörelse på annan plats (s. 173). Om alltså trädgårdshögskolan förlägges till Alnarp, erfordras icke ett helt nytt byggnadsbestånd, utan avsevärda besparingar kunna göras genom att en del av högskolans lokaler förläggas till en befintlig och för ändamålet väl lämpad byggnad.

Huvudanstalten för statens trädgårdsförsök bör förläggas så, att vid denna utlagda försök även kunna användas i studiesyfte av högskolans elever.

Den enda omständighet, som till synes talar emot att trädgårdshögskolan förläggas till Alnarp, är utbildningen av trädgårdsarkitekter. Från företrädare för trädgårdsarkitekternas och trädgårdsanläggarnas organisationer har med energi kravet framförts, att utbildningen av trädgårdsarkitekter borde delvis förläggas till Tekniska högskolan i Stockholm. Husbyggnadsarkitekter och trädgårdsarkitekter utövade nämligen närstående yrken, varför utbildningen av de båda grupperna borde löpa parallellt.

Av kapitel 19 framgår, att trädgårdsarkitektstuderandena böra delvis inhämta samma kunskaper som arkitektstuderandena vid de tekniska högskolorna. Detta innebär dock icke, att dessas arkitektkurser äro lämpade för trädgårdsarkitektstuderandena. Tvärtom torde, enligt vad kommittén vid en närmare undersökning konstaterat, speciella kurser i de flesta fall få uppläggas. Då så är, faller ett viktigt argument bort för trädgårdsarkitektutbildningens förläggning till en teknisk högskola, eftersom dylika speciella kurser kunna anordnas vid snart sagt vilken högskola som helst.

Av kommitténs förslag till undervisningsprogram (s. 150 ff.) framgår dessutom, att utbildningen av trädgårdsarkitekter icke helt kan förläggas till en teknisk högskola, då de studerande även böra förvärva botaniska och odlingstekniska insikter. Dessa kunna de ej enbart läsa sig till, utan de måste till stora delar inhämta dem på växtplatsen vid demonstrationer och övningar.

Vid en jämförelse mellan undervisningsprogrammen för odlingstekniker och trädgårdsarkitekter enligt kommitténs förslag framgår, att utbildningen av de båda yrkesgrupperna är till stor del likartad. Redan detta motiverar, att deras utbildning sker inom en och samma institution. Sålunda bör undervisningen i trädgårdsbotanik kunna bedrivas gemensamt för de båda linjerna. Detsamma bör gälla om åtskilliga andra ämnen, vilket fram-

går av nästa kapitel. I själva verket skulle en tredjedel av undervisningen kunna vara gemensam för de båda linjerna.

Då kommittén mot varandra vägt de skäl, som tala för att trädgårdshögskolan förlägges till den ena eller den andra platsen, har den funnit övervägande skäl tala för en förläggning till Alnarp.

Kommittén föreslår alltså, att trädgårdshögskolan förlägges till Alnarp.

KAPITEL 19.

Undervisningen vid trädgårdshögskolan.

Undervisningen vid trädgårdshögskolan, som skall meddelas i form av föreläsningar, demonstrationer, laborationer, seminarieövningar och andra övningar samt exkursioner och studieresor, bör vara ordnad i tre årskurser. Föreläsningarna skola i regel vara offentliga.

Läsåret bör förläggas som vid lantbrukshögskolan och följaktligen omfatta 42 veckor. Det bör taga sin början den 1 november och indelas i tre terminer: en vintertermin från och med den 1 november till någon dag omkring den 21 december, en vårtermin från någon dag efter trettondedagen till mitten av juni samt en hösttermin från början av augusti till den 31 oktober. Skulle annan terminsindelning genomföras för lantbrukshögskolan, bör övervägas, huruvida motsvarande ändring skall genomföras för trädgårdshögskolan.

För ferier bör undervisningen under läsåret få inställas under sammanlagt tio veckor. Ferierna skola förläggas dels mellan vinter- och vårterminerna under lägst två och högst tre veckor, dels vid påsk omkring en vecka, och dels mellan vår- och höstterminerna med den tid, som återstår av den för ferier bestämda tiden av 10 veckor.

Undervisningen bör vara kostnadsfri i kurser, vari deltagande är föreskrivet.

Undervisningen vid trädgårdshögskolan bör organiseras på två linjer, en odlingsteknisk linje och en trädgårdsarkitektlinje.

De ämnen, som enligt kommitténs mening böra studeras på de båda linjerna, kunna indelas i tre grupper: *egentliga fackämnen*, nämligen trädgårdsodling, trädgårdsbotanik, trädgårdsanläggning, trädgårdsekonomi och kemi med geologi och marklära, vidare *grundläggande ämnen*, nämligen växtpatologi, zoologi, växthuskonstruktion med värme- och kylteknik, maskin- och redskapslära, fältmättningslära, hydroteknik, meteorologi, försöksteknik med matematisk statistik, arkitekturens historia, husbyggnadslära, stadsbyggnadslära, frihandsteckning och modellering, materialbehandling med formlära samt *allmänna ämnen*, nämligen naturvård, pedagogik, rättslära och näringsfysiologi.

I de egentliga fackämnenas åsyftas att bibringa de studerande vetenskaplig skolning. I övriga ämnen avses att meddela sådana insikter, som erfordras antingen för undervisningen i de egentliga fackämnen eller

för de studerandes framtida verksamhet som företagare eller tjänstemän inom trädgårdsnäringen.

Undervisningen på de båda linjerna framgår av efterföljande planer, vilka äro att betrakta som ungefärliga och i vilka modifikationer kunna vidtagas, om så visar sig erforderligt. Som synes, beräknas en fullständig kurs på vardera linjen omfatta 2 800 föreläsnings- och övningstimmar. Samundervisning bör kunna äga rum i trädgårdsodlingens historia, prydnadsväxtodling, plantskoleskötsel, trädgårdsbotanik, nationalekonomi, geologi och marklära, växtpatologi, zoologi, meteorologi, naturvård, pedagogik samt rättslära. Även i pedagogik bör samundervisning kunna äga rum. Eleverna delta ej i samtliga övningar. I nedanstående tablå upptages för detta ämne antalet övningstimmar för ämnesläraren. Dessutom bör observeras, att övningarna i frihandstekning och modellering visserligen äro olika till antalet, men då dessa i väsentlig grad förutsätta självverksamhet från elevernas sida under lärarens överinseende, böra övningarna delvis kunna ske samtidigt.

Med beaktande av vad här anförts, kommer undervisningen till lärarpersonalen att belöpa sig till ($2 \times 2\,800 - 1\,215$) 4 385 timmar, därav 1 945 föreläsningar och 2 440 övningar.

Odlingstekniska linjen.

Undervisningen på den odlingstekniska linjen bör anordnas i huvudsak enligt följande timplan:

Ä m n e n	Föreläsningar	Övningar	Summa Antal timmar
	Antal timmar	Antal timmar	
<i>Trädgårdsodling:</i>			
Trädgårdsodlingens historia	10	—	
Köksväxtodling på friland och under glas .	70	140	
Frukt- och bärodling	70	130	
Plantskoleskötsel	30	100	
Prydnadsväxtodling på friland och under glas	70	120	740
<i>Trädgårdsbotanik:</i>			
Växtsystematik och morfologi	100	20	
Växtfysiologi med växtanatomi	40	70	
Ärftlighetslära	20	30	
Växternas historia, geografi och sociologi . .	35	20	335
<i>Trädgårdsanläggning:</i>			
Trädgårdsarkitektur	30	50	
Trädgårdsanläggningsteknik	20	30	130
<i>Trädgårdsekonomi:</i>			
Bokföring	20	70	
Driftsekonomi	110	60	
Handelslära	20	10	
Nationalekonomi	30	—	320
<i>Kemi med geologi och marklära:</i>			
Kemi	60	100	
Geologi och marklära	90	70	320

Ä m n e n	Föreläsningar	Övningar	Summa
	Antal timmar	Antal timmar	Antal timmar
Växtpatologi	35	50	85
Zoologi	30	30	60
Växthuskonstruktion med värme- och kylteknik ...	55	60	115
Maskin- och redskapslära	80	100	180
Fältmätningsslära	25	50	75
Hydroteknik	50	70	120
Meteorologi	20	10	30
Försöksteknik med matematisk statistik	50	—	50
Frihandsteckning och modellering	10	70	80
Naturvård	15	10	25
Pedagogik	30	50 ¹	80
Rättslära	30	—	30
Näringsfysiologi	25	—	25
Summa	1 280	1 520	2 800

Undervisningen i de olika läroämnena bör ha ungefärligen följande innehåll:

Trädgårdsodling.

Ämnets huvudgrenar äro köksväxtodling, frukt- och bärodling samt prydnadsväxtodling. Plantskoleskötsel beräknas ingå som en del av resp. frukt- och bärodling samt prydnadsväxtodling.

Ämnets allmänna del bör omfatta dels en översikt över trädgårdsodlingens historia, dels en närmare redogörelse för jordens indelning, bearbetning, gödsling och kalkning, dels en systematisk genomgång av förutsättningarna för ekonomisk trädgårdsodling.

Ämnets speciella del bör innefatta framför allt trädgårdsodlingens teknik med tillämpning på olika kulturer under glas och på friland.

Till ämnet bör höra en genomgång av ogräs och ogräsbekämpningsmedel.

Under vederbörande lärares ledning böra demonstrationer anordnas i högskolans och trädgårdsskolans växthus och frilandsodlingar samt exkursioner företagas till olika trädgårdsföretag.

Trädgårdsbotanik.

Ämnet bör omfatta delämnena växtsystematik och morfologi, växtfysiologi med växtanatomi, ärftlighetslära samt växternas historia, geografi och sociologi.

Undervisningen bör avhandla fanerogamernas och de viktigaste kryptogamernas morfologi och anatomi. De studerande böra göras väl förtrogna med växtrikets system. Exkursioner under lärares ledning böra anordnas. I växtanatomi böra övningar anordnas i mikroskopisk teknik.

En kurs i växtfysiologi bör anordnas, omfattande de kemisk-fysikaliska grunderna för växternas näringsupptagande och ämnesomsättning samt tillämpningen av vissa lagbundenheter på studiet av växternas förhållande i

¹ Eleverna deltaga ej i samtliga övningar. Här anges antalet lärartimmar.

naturen. Växtfysiologiska laboratorieövningar böra anordnas i anslutning till föreläsningarna.

I ärftlighetslära behandlas grunderna av den analytiska genetikens teori och dess tillämpning i växtförädling. Vidare behandlas grunderna av den moderna cytologien och dess samband med genetik.

Trädgårdsanläggning.

På den odlingstekniska linjen bör ämnet omfatta trädgårdsarkitekturens grunder, varvid bör lämnas en kortfattad översikt över trädgårdsanläggningens grunder. Därjämte böra de studerande förvärva viss färdighet att välja växtmaterial för olika anläggningar och göra skisser för enklare trädgårdsanläggningar.

I trädgårdsanläggningsteknik ges en översikt av olika anläggningsarbeten och deras utförande. Exkursioner under lärares ledning böra anordnas.

Trädgårdsekonomi.

I bokföring bör anordnas en övningskurs, som skall åsyfta att bibringa de studerande färdighet dels i förande av handelsböcker, upplagda efter skilda system, dels i affärskorrespondens och dels i driftsstatistik för trädgårdsföretag.

Undervisningen i trädgårdsodlingens taxations- och driftslära bör omfatta produktionsmedlen, produktionsgrenarna och driftsorganisationen samt kalkylations- och räntabilitetsberäkningar, fastighetsvärdering samt skattelagar och självdeklaration.

I handelslära bör behandlas trädgårdsproduktionens ekonomiska förutsättningar jämte trädgårdsprodukternas marknadsförande. Därjämte bör en redogörelse för handelsrätten, bank- och kreditväsendet samt jordbrukets, särskilt trädgårdsodlingens ekonomiska föreningsrörelse, lämnas.

Undervisningen i nationalekonomi bör behandla dels den teoretiska nationalekonomiens grunder, dels grundragen av Sveriges ekonomiska historia och dels det nutida samhällets struktur.

Kemi med geologi och marklära.

Undervisningen i kemi bör omfatta dels den organiska och oorganiska kemiens grunder, dels tillämpad kemi, särskilt grundragen av läran om de biogena grundämnena och deras kretslopp, biokatalys samt gödselmedlens och växtskyddsmedlens sammansättning. Laboratorieövningar böra anordnas i anslutning till föreläsningarna.

Ämnesgruppen geologi med marklära bör omfatta dels grundragen av mineralogin, petrografen och geologin, dels den allmänna marklärans fysikaliska och kolloidkemiska grunder, dels speciell marklära. I ämnet bör även ingå en översikt över olika åkerjordars egenskaper. Tillämpningsövningar och seminarieövningar böra anordnas beträffande valda delar av ämnesområdet.

Växtpatologi.

Ämnet bör omfatta olika sjukdomsföreteelser och sjukdomsorsaker. I undervisningen bör ingå mikroskopisk undersökning av material från sjuka växtdelar samt deras studium på fältet. En redogörelse bör lämnas över sjukdomsorsaker av icke-parasitär natur. Övningar böra ordnas, bl. a. omfattande försök med bekämpningsmedel.

Zoologi.

Ämnet bör omfatta de delar av zoologien, som närmast beröra trädgårdsodlingen. Sålunda behandlas såväl nyttiga som skadliga djurgrupper; särskild vikt bör dock läggas vid redogörelsen för skadegörande insekter, deras beskrivning och bekämpning.

Övningar böra anordnas, omfattande bestämning av skadedjuren jämte försök med bekämpningsmedel.

Växthuskonstruktion med värme- och kylteknik.

De studerande böra förvärva översiktliga kunskaper om byggnadsmaterial för olika växthusanläggningar samt om principerna för planerande och uppförande av växthus. Undervisningen bör även omfatta växthusens värme- och kylanläggningar. Ritövningar böra ingå i undervisningen.

Maskin- och redskapslära.

Undervisningen inledes lämpligen med att studentexamens kunskaper i fysik, speciellt i vad rör mekaniken, kompletteras. Därefter behandlas maskinelement jämte material för trädgårdsmaskiner och redskap. Speciellt behandlas förbränningsmotorer, traktorer, automobiler, elektriska motorer och apparater. Övningarna böra framför allt avse att göra de studerande förtrogna med olika maskiners och redskaps arbets sätt, användning och skötsel.

Fältmätningsslära.

Ämnet bör omfatta dels metoderna för numerisk och grafisk mätning samt avvägning, dels mättnings- och avvägningsinstrumenten, deras byggnad, bruk och justering, dels arealberäkning och ritningsarbetens utförande. Övningarna böra omfatta fält- och ritkontorsarbeten i samband med upprättande av ägokartor.

Hydroteknik.

Ämnet bör omfatta de viktigaste delarna av hydrologien och den kulturtekniska vattenbyggnadsläran, varvid särskilt behandlas dikningsföretag, detaljdränering, rördikessystems anordning och beräkning, bevattning och spillvattenavledning. Övningarna böra bl. a. omfatta dränerings- och bevattningsplaners uppgörande och kostnadsberäkning.

Meteorologi.

Ämnet bör omfatta dels allmän och synoptisk meteorologi, dels klimatologi med särskild hänsyn till Sveriges klimat, dels luftelektricitetens och den teoretiska meteorologiens grunder. I anslutning till föreläsningarna böra demonstrationer anordnas.

Försöksteknik och matematisk statistik.

En redogörelse bör lämnas för anläggningen och det tekniska utförandet av försök med trädgårdsväxter samt metoderna för försöksresultatens bearbetning.

Undervisningen i matematisk statistik bör bibringa de studerande kunskap i matematisk-statistiska begreppsbyggnader och arbetsmetoder. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt den praktiska tillämpningen av metodläran vid numerisk behandling av statistiskt material, företrädesvis hämtat från ärftlighetslärans och fältförsökens områden.

Frihandsteckning och modellering.

Undervisningen bör bibringa de studerande viss färdighet att utföra enkla skisser och modeller samt kännedom om ritteknikens grunder.

Naturvård.

Undervisningen bör omfatta dels natur- och hembygdsvårdens betingelser och uppgifter i det industriella samhället, dels lagstiftningen rörande naturskydd. Exkursioner böra företagas under lärares ledning.

Pedagogik.

De studerande böra lära känna dels den allmänna och pedagogiska psykologiens elementer, dels grunddragen av det svenska undervisningsväsendets historia och nuvarande organisation. De studerande böra beredas tillfälle till övningar i lektionsgivning.

Rättslära.

Undervisningen bör inledas med en översikt av det svenska rättssystemet, varefter valda delar av privaträtten behandlas, särskilt beträffande fast och lös egendom, arbetslagstiftning, förhandlingsrätt, förenings- och bolagsrätt samt grunddragen av stats- och förvaltningsrätten.

Näringsfysiologi.

En översikt bör lämnas över näringsfysiologiens grunder, varvid särskilt bör behandlas födoämnenas sammansättning och egenskaper samt trädgårdsprodukternas betydelse för folkhälsan.

Trädgårdsarkitektlinjen.

Undervisningen på trädgårdsarkitektlinjen bör anordnas i huvudsak enligt följande timplan:

Ä m n e n	Föreläsningar	Övningar	Summa
<i>Trädgårdsodling:</i>			
Trädgårdsodlingens historia	10	—	
Köksväxtodling på friland	10	10	
Frukt- och bärodling	20	30	
Plantskoleskötsel	30	100	
Prydnadsväxtodling på friland och under glas	70	120	400

Ä m n e n	Föreläsningar	Övningar	Summa
<i>Trädgårdsbotanik:</i>			
Växtsystematik och morfologi	100	20	
Växtfysiologi med växtanatomi	40	70	
Ärftlighetslära	20	30	
Växternas historia, geografi o. sociologi	35	20	335
<i>Trädgårdsanläggning:</i>			
Trädgårdskonstens historia	40	—	
Trädgårdsarkitektur	100	200	
Trädgårdsanläggningsteknik	60	80	480
<i>Trädgårdsekonomi:</i>			
Bokföring	—	20	
Driftsekonomi	30	30	
Nationalekonomi	30	—	110
<i>Kemi med geologi och marklära:</i>			
Kemi	25	40	
Geologi och marklära	90	70	225
<i>Växtpatologi</i>	35	50	85
<i>Zoologi</i>	30	30	60
<i>Maskin- och redskapslära</i>	50	50	100
<i>Fältmättningslära</i>	50	100	150
<i>Hydroteknik</i>	25	50	75
<i>Meteorologi</i>	20	10	30
<i>Arkitekturens historia</i>	25	—	25
<i>Husbyggnadslära</i>	40	80	120
<i>Stadsbyggnadslära</i>	100	—	100
<i>Frihandsteckning och modellering</i>	50	190	240
<i>Materialbehandling med formlära</i>	50	100	150
<i>Naturvård</i>	15	10	25
<i>Pedagogik</i>	30	30 ¹	60
<i>Rättslära</i>	30	—	30
Summa	1 260	1 540	2 800

Undervisningen i de olika läroämnena bör ha ungefärligen följande innehåll:

Trädgårdsodling.

I trädgårdsodlingens historia bör samma översikt lämnas som på den odlingstekniska linjen.

I köksväxtodling samt frukt- och bärödling böra de studerande förvärva elementära insikter, medan ett mer inträngande studium bör ägnas prydnadsväxtodlingens förutsättningar och teknik.

I plantskoleskötsel meddelas samma undervisning som på den odlingstekniska linjen. Av särskild betydelse för förvärvande av växtkänedom äro övningarna i trädgårdsskolans plantskolor.

Trädgårdsbotanik.

I trädgårdsbotanik bör samma undervisning som på den odlingstekniska linjen meddelas, men de studerande böra ha tillfälle att specialisera sig på exempelvis växtsociologi och andra grenar av botaniken med anknytning till trädgårdsarkitektens verksamhet.

¹ Eleverna deltaga ej i samtliga övningar. Här anges antalet lärartimmar.

Trädgårdsanläggning.

Framställningen av trädgårdskonstens historia bör särskilt inriktas på typiska trädgårdsstilar och epoker.

I trädgårdsarkitektur bör lämnas en allmän orientering om trädgårdskonstens uttryckssätt, trädgårdens och parkens förhållande till byggnad och landskap, de olika elementens funktioner och betydelse, olika behovstyper i enskilda och offentliga anläggningar, trädgårdens och parkens sociala betydelse, det levande och döda materialets användning och sammansättning, konstruktion av skilda trädgårdsanläggningar. Övningarna i ämnet böra bedrivas i nära samband med motsvarande övningar i husbyggnadslära. De studerande kunna som praktisk arbetsuppgift få att projektera och modellera ett mindre bostadshus med tillhörande trädgårdsanläggning samt uppgöra kostnadsberäknings- och arbetsbeskrivning i anslutning härtill.

I trädgårdsanläggningsteknik böra behandlas olika slag av jord-, schakt-, och grundläggningsarbeten, isoleringar mot vatten och fukt, projektering av trädgårdens anläggningsobjekt såsom vägar, gångar, trappor, terrasser, slänter, murar, pergolor, staket, vattenanläggningar, gräsmattor, rabatter, grupper, o. d.

Trädgårdsekonomi.

En kortfattad kurs bör läsas i bokföring och driftsekonomi, avsedd att meddela de studerande färdighet att föra mindre trädgårdsanläggningsföretags böcker samt att upprätta ekonomiska kalkyler.

Kemi med geologi och marklära.

Undervisningen i kemi bör omfatta den organiska och oorganiska kemiens grunder samt av tillämplad kemi speciellt gödselmedlens och växtskyddsmedlens sammansättning.

I geologi och marklära läses samma kurs som på den odlingstekniska linjen.

Växtpatologi.

I ämnet läses samma kurs som på den odlingstekniska linjen.

Zoologi.

I ämnet läses samma kurs som på den odlingstekniska linjen.

Maskin- och redskapslära.

En översikt lämnas över skilda trädgårdsredskap och maskiner samt deras arbetssätt och användning.

Fältmätninglära.

För trädgårdsarkitektstuderande bör en utförligare och mer systematisk kurs givas än för studerande på den odlingstekniska linjen. Sålunda bör tillkomma en utökad kurs i mätning- och instrumentlära och i metoderna för arealberäkning; kartritningsarbeten böra även ingå i övningarna.

Hydroteknik.

Undervisningen i ämnet bör omspanna samma område som på den odlingstekniska linjen men bör ges i förkortad och översiktlig framställning.

Meteorologi.

I ämnet läses samma kurs som på den odlingstekniska linjen.

Arkitekturens historia.

Kursen i arkitekturens historia bör lämna en översikt över arkitekturens huvudföreteelser, särskilt i vårt land.

Husbyggnadslära.

Undervisningen bör omfatta byggnadselement och huskonstruktion av i första hand bostadsbyggnader. Byggnadens samband med tomten och trädgården bör särskilt beaktas. Undervisningen i ämnet bör, särskilt i vad gäller övningarna, drivas i nära samband med undervisningen i trädgårdsanläggning (se detta ämne).

Stadsbyggnadslära.

Undervisningen i stadsbyggnadslära bör innefatta en översikt över stadsbyggandets historia jämte stadsbyggandets ekonomiska och sociala förutsättningar. Planläggningen av samhällsbildningar och stadsbyggnadsteknikens elementer böra även behandlas och en orientering lämnas rörande stadsplanekartor och kommunala indelningar. Stadsbyggnadsförfattningar och andra författningar, som reglera byggnadsverksamheten, böra genomgås.

Frihandsteckning och modellering.

Föreläsningarna i frihandsteckning och modellering böra omfatta ritteknik, måttsättning och perspektiv framställning samt textning. Övningarna böra omfatta uppmätning, teckning av byggnads- och trädgårdsdetaljer, lavering, teckning efter gipsmodell, croquisteckning, skissteckning, exteriörteckning, byggnadsritningens teknik och nomenklatur, ritningstextning, modellering, gipsgjutning, framställning av trädgårdar och trädgårdsdetaljer i modell.

Materialbehandling med formlära.

Undervisningen i materialbehandling och formlära bör elementärt framställa den bildande konstens system och teknik med hänsyn till trädgårdsarkitektens verksamhetsområde. Vidare böra behandlas färg- och formlära, komposition, teknisk och funktionell formgivning samt belysning.

Naturvård.

I ämnet läses samma kurs som på den odlingstekniska linjen.

Pedagogik.

Undervisningen i ämnet bör ha samma innehåll som på den odlingstekniska linjen, men eftersom de studerandes antal beräknas vara mindre på trädgårdsarkitektlinjen än på den odlingstekniska linjen, har lägre antal övningstimmar anslagits.

Rättslära.

I ämnet läses samma kurs som på den odlingstekniska linjen.

Examina.

Vid trädgårdshögskolan bör kunna avläggas hortonom- respektive trädgårdsarkitektexamen samt hortonomie licentiatexamen.

Hortonom- och trädgårdsarkitektexamen.

Examensbestämmelserna för hortonom- respektive trädgårdsarkitektexamen böra enligt kommitténs mening utformas i nära anslutning till de bestämmelser, som gälla för lantbrukshögskolan, eftersom de båda högskolornas ämnesområden stå varandra nära och delvis gripa in i varandra. För avläggande av hortonom- och trädgårdsarkitektexamen böra följaktligen följande bestämmelser gälla:

De ämnen, som ingå i respektive examina, böra med hänsyn till sin vikt och sitt omfång indelas i två grupper: *tentamensämnen* och *förhørsämnen*. I tentamensämnena skall den studerandes insikter prövas genom tentamen och vitsordas med något av betygen Godkänd, Icke utan beröm godkänd, Med beröm godkänd, Med utmärkt beröm godkänd eller Berömlig. Vid betygs avgivande bör hänsyn tagas både till omfattningen av de inhämtade studiekurserna och framför allt till grundligheten av den studerandes kunskaper samt till graden av den mognad och förmåga till självständigt omdöme, som han ådagalagt. För betygen Godkänd och Icke utan beröm godkänd böra ej fordras till omfattningen olika studiekurser. Detsamma bör gälla om fordringarna för betygen Med beröm godkänd och Med utmärkt beröm godkänd. För betygen Godkänd, Med beröm godkänd och Berömlig böra fordringarna fastställas av högskolans styrelse på förslag av högskolekollegiet. I förhørsämne bör som vid lantbrukshögskolan anställas slutförhör med den studerande, varvid godkänt prov bör vitsordas genom intyg, att kursen Tillfredsställande eller Väl inhämtats.

De ämnen, vilka böra ingå som tentamens- och förhørsämnen i hortonom- respektive trädgårdsarkitektexamen framgår av följande:

Hortonomexamen.

Tentamensämnen:

Trädgårdsodling
Trädgårdsbotanik
Trädgårdsekonomi
Kemi med geologi och marklära
Maskin- och redskaplära
Fältmätninglära
Hydroteknik

Förhørsämnen:

Trädgårdsanläggning
Växtpatologi
Zoologi
Växthuskonstruktion med värme- o. kylteknik
Meteorologi
Försöksteknik med matematisk statistik
Frihandsteckning o. modellering
Naturvård
Pedagogik

Rättslära
Näringsfysiologi

Trädgårdsarkitektexamen.

<i>Tentamensämnen:</i>	<i>Förhørsämnen:</i>
Trädgårdsanläggning	Trädgårdsekonomi
Trädgårdsodling	Växtpatologi
Trädgårdsbotanik	Zoologi
Kemi med geologi och marklära	Maskin- och redskapslära
Fältmätninglära	Hydroteknik
Husbyggnadslära	Meteorologi
Stadsbyggnadslära	Arkitekturens historia
Materialbehandling med formlära	Frihandsteckning o. modellering
	Naturvård
	Pedagogik
	Rättslära

För examens avläggande å endera linjen bör studerande ha erhållit minst betyget Godkänd i samtliga tentamensämnen och minst vitsordet Tillfredsställande i samtliga förhørsämnen.

I övrigt böra för hortonom- och trädgårdsarkitektexamen i tillämpliga delar gälla vad som är föreskrivet i 4—5 och 8—16 §§ i stadgan för agronomexamen (SFS 69/1943).

Licentiatexamen.

Licentiatexamen bör kunna avläggas av den som avlagt hortonom- eller trädgårdsarkitektexamen. Liksom vid lantbrukshögskolan böra två ämnen ingå i examen, varav det ena bör betraktas som huvudämne. Huvudämne skall vara antingen trädgårdsodling, trädgårdsbotanik, trädgårdsanläggning eller trädgårdsekonomi.

I övrigt bör för hortonomie licentiatexamen i tillämpliga delar gälla, vad som är stadgat för agronomie licentiatexamen (SFS 80/1936) med senare vidtagen ändring (59/1941).

Disputation och promotion.

Möjlighet bör i viss ordning beredas den som önskar utgiva och vid trädgårdshögskolan offentligen försvara doktorsavhandling. Därom böra bestämmelser särskilt utfärdas.

KAPITEL 20.

Lärare och studerande vid trädgårdshögskolan.**Lärare.**

Då trädgårdshögskolans uppgift bör vara såväl undervisning som forskning, bör den utrustas så med personal och andra resurser, att båda ändamålen tillgodoses. Antalet och karaktären av tjänsterna vid högskolan kommer således att bero på dels undervisningens omfattning i olika ämnen, dels de möjligheter till forskning, som böra beredas.

Om undervisningen organiseras enligt planen i kapitel 19 omfattar den 1 945 föreläsning- och 2 440 övningstimmar. Vid dessa timmars fördelning på lärarna böra två övningstimmar räknas som likvärdiga med en föreläsningstimme. Undervisningen bör bestridas av professorer, laboratorer, biträdande lärare, speciallärare, förste assistenter och docenter. Vid utmätandet av dessa befattningshavares undervisningsskyldighet böra föreskrifterna i universitetsstatuterna (SFS 66/1916) med senare däri vidtagna förändringar (SFS 35/1920, 790/1920, 499/1927, 357/1932, 6/1933, 216/1934, 413/1937, 531/1940, 696/1941, 374/1943, 112/1945, 573/1945, 503/1947) i tillämpliga delar följas. Följaktligen bör professor ha att hålla fyra vetenskapliga föreläsningar i veckan eller bestrida motsvarande undervisning. Om laborator och biträdande lärares undervisningsskyldighet saknas närmare föreskrifter i statuterna. När dylika befattningar inrättats vid universitetet, har undervisningsskyldigheten reglerats från fall till fall. Laborator synes böra ha samma undervisningsskyldighet som professor. Biträdande lärare bör ha något mer omfattande undervisning, förslagsvis 5 vetenskapliga föreläsningar i veckan under terminen eller bestrida däremot svarande undervisning. Speciallärare bör vara skyldig att i vederbörande ämne hålla det antal föreläsningar och övningar, som fastställts i högskolans program för undervisningen. Förste assistent bör utom institutionsarbete efter vederbörande huvudlärares anvisningar biträda vid undervisningen. Docentstipendiat bör ha att bestrida undervisning i den utsträckning, som föreskrives i universitetsstatuterna.

Med utgångspunkt från dessa förhållanden har kommittén kommit till följande resultat i frågan om antalet behövliga tjänster och dessas karaktär:

Trädgårdshögskolans huvudämnen äro trädgårdsodling, trädgårdsbotanik, trädgårdsanläggning och trädgårdsekonomi. Huvudlärarna i dessa böra följaktligen ha professors ställning. Därnäst i fråga om central plats vid högskolan kommer kemi med geologi och marklära. Åtminstone tills vidare synes emellertid ej professur böra inrättas i detta ämne, utan huvudläraren synes böra få laborators ställning.

För undervisningen och forskningen inom dessa ämnesområden böra

vetenskapliga institutioner upprättas. Dessa torde till en början ha mer begränsad omfattning för att successivt utbyggas i mån av erfarenhet.

Såsom framgår av den i kap. 19 lämnade redogörelsen för undervisningens innehåll, omfattar ämnet *trädgårdsodling* tre skilda huvudgrenar, nämligen köksväxtodling, frukt- och bärödling samt prydnadsväxtodling. Det kan ej förutsättas, att en och samma person kan förvärva vetenskaplig kompetens och bedriva vetenskapligt arbete inom mer än en av dessa grenar. För att tillgodose undervisningen och forskningen inom de båda övriga huvudgrenarna erfordras sålunda ytterligare två befattningar. Professuren bör ej knytas till någon speciell huvudgren av ämnet utan bör kunna avse vilken som helst av huvudgrenarna. Om sålunda professors fack är fruktodling, bör den ena av de båda övriga befattningshavarna som sitt fack ha köksväxtodling och den andra prydnadsväxtodling. Vad angår sistnämnda befattningars karaktär har kommittén övervägt olika alternativ men till sist stannat för att dessa tjänster givas karaktär av biträdande-läroarbetsbefattning med placering på extra ordinarie stat. Härigenom vinnes, att man vid nytillsättning av professor kan låta denna omfatta vilken som helst av de tre huvudgrenarna. Dessutom bör för arbetet inom institutionen en amanuensbefattning upprättas.

I *trädgårdsbotanik* bör professuren omfatta växtsystematik och ärftlighetslära, i *trädgårdsanläggning* trädgårdsarkitektur, i *trädgårdsekonomi* trädgårdsnäringens driftsekonomi med bokföring. Laboratorbefattningen bör omfatta ettdera kemi eller geologi och marklära. Vid såväl undervisningen som institutionsarbetet bör resp. huvudlärare biträdas av en förste assistent.

Professor, laborator, biträdande lärare och docent böra ha ådagalagt vetenskaplig skicklighet inom sina respektive ämnesområden.

Det är angeläget, att professorerna vid undervisningen och institutionsarbetet ha medhjälpare, som kunna från dem avlasta de mer elementära arbetsuppgifterna, såsom exempelvis hållandet av propedeutiska kurser. Detta ställer emellertid icke obetydliga krav på medhjälparnas kvalifikationer. Då kommittén likväl endast i fråga om trädgårdsodling föreslagit mera kvalificerade befattningar för sagda medhjälpare och i övrigt stannat vid förste-assistenttjänster, har anledningen varit, att kommittén förmenat, att man bör avvakta erfarenheterna i fråga om elevtillströmning m. m., innan slutlig ställning tages till dessa organisationsspörsmål. I överensstämmelse härmed föreslår kommittén, att de ovannämnda förste-assistenttjänsterna upptagas som extra ordinarie.

I de ämnen, där fasta läroarbetsbefattningar icke finnas, böra som vid andra högskolor speciallärare bestrida undervisningen. Dessa speciallärare komma enligt vad som framgår av det följande att bestrida en avsevärd del av undervisningen. Anledningen härtill är, att kommittén velat begränsa den fasta läroarbetspersonalens antal till det minimum, som kan anses oundgängligt nödvändigt, och förmenat, att man i övrigt bör avvakta närmare erfarenheter bl. a. av den tillslutning av studerande, som trädgårdshögskolan kan komma att få.

För huvudsakligen forskningsändamål böra vid trädgårdshögskolan två docentstipendier inrättas.

Kommitténs förslag innebär alltså, att följande lärartjänster inrättas vid trädgårdshögskolan:

- 1 professor i trädgårdsodling,
- 1 » » trädgårdsbotanik (växtsystematik och ärftlighetslära),
- 1 » » trädgårdsanläggning (trädgårdsarkitektur),
- 1 » » trädgårdsekonomi (trädgårdsnäringens driftsekonomi med trädgårdsbokföring),
- 1 laboratorstjänst i kemi med geologi och marklära,
- 2 biträdande-läro-befattningar i trädgårdsodling,
- 1 förste-assistent-befattning i trädgårdsbotanik,
- 1 » » trädgårdsanläggning,
- 1 » » trädgårdsekonomi,
- 1 » » kemi med geologi och marklära,
- 2 docenturer med stipendier.
- 1 amanuens i trädgårdsodling.

Lärarnas åligganden.

Lärare vid trädgårdshögskolan bör åligga att i det eller de läroämnen, som tillhöra hans undervisningsområde, följa vetenskapens, trädgårdskonstens och teknikens framsteg samt att i enlighet med gällande läro- och timplaner ombesörja undervisningen i sådant läroämne och att i övrigt fullgöra vad enligt högskolans statuter eller andra föreskrifter ankomma på honom.

Professorer och speciallärare bör särskilt åligga att i sina ämnen förrätta examination samt att i föreskriven ordning däröver avgiva betyg, att till högskolekollegiet (se nedan s. 167) avgivna förslag till program för undervisningen i respektive läroämne samt till erforderliga uppgifter för studiehandboken samt att på anmodan av rektor eller högskolekollegiet avgiva utlåtande i sådana av Kungl. Maj:t till högskolan hänskjutna frågor, som falla inom området för vederbörande befattning.

Laborator i kemi med geologi och marklära bör åligga, att förrätta examination inom sitt ämnesområde och att i föreskriven ordning däröver avgiva betyg. Han bör vara föreståndare för den kemiska institutionen och som sådan ha i tillämpliga delar de uppgifter, som ovan angivits för professor.

Biträdande lärare i trädgårdsodling bör särskilt åligga att efter vederbörande huvudlärares anvisningar och eljest meddelade föreskrifter biträda denne vid undervisningen, vid bedömandet av de studerandes arbeten och vid förrättandet av examination.

Förste assistent bör särskilt åligga att efter vederbörande huvudlärares anvisningar biträda denne vid undervisningen, vid bedömandet av de studerandes arbeten, vid anordnandet av föreläsnings-, laboratorie- och andra experiment.

Docent bör särskilt åligga att på sätt högskolans styrelse på förslag av

högskolekollegiet beslutar mot skälig ersättning meddela undervisning samt att mottaga förordnande såsom vikarie å lärarbefattning i sitt ämne. Angående docentstipendiats åligganden bör gälla, vad därom är stadgat i universitetsstatuterna.

Det bör åligga högskolans fasta lärare att vårda och förvalta till vederbörande institution hörande laboratorier och samlingar m. m.

Med ovan angivna förutsättningar har kommittén gjort upp en plan över undervisningens organisation med fördelning av läroämnena på olika lärare. De »reducerade» föreläsningstimmarna ha erhållits på så sätt, att till föreläsningstimmarna lagts halva antalet övningstimmar. Planen avser givetvis icke att vara bindande utan endast att exemplifiera, hur undervisningen kan anordnas.

	Föreläsningar Antal timmar	Övningar Antal timmar	Reducerade föreläsnings- timmar
<i>I. Högskolans fasta lärare.</i>			
<i>Trädgårdsodling:</i>			
Professor	80	150	155
Biträdande lärare	95	210	200
» »	95	170	180
<i>Trädgårdsbotanik:</i>			
Professor	120	50	145
Förste assistent	75	90	120
<i>Trädgårdsanläggning:</i>			
Professor	100	150	175
Förste assistent	150	210	255
<i>Trädgårdsekonomi:</i>			
Professor	140	50	165
Förste assistent	70	140	140
<i>Kemi med geologi och marklära:</i>			
Laborator	85	150	160
Förste assistent	90	70	125
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	1 100	1 440	1 820
<i>II. Speciallärare:</i>			
Växtpatologi	35	50	60
Zoologi	30	30	45
Växthuskonstruktion med värme- och kyl- teknik	55	60	85
Maskin- och redskapslära	130	150	205
Fältmättningslära	75	150	150
Hydroteknik	75	120	135
Meteorologi	20	10	25
Försöksteknik med matematisk statistik	50	—	50
Arkitekturens historia	25	—	25
Husbyggnadslära	40	80	80
Stadsbyggnadslära	100	—	100
Frihandsteckning med modellering	60	190	155
Materialbehandling med formlära	50	100	100
Naturvård	15	10	20
Pedagogik	30	50	55
Rättslära	30	—	30
Näringsfysiologi	25	—	25
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	845	1 000	1 345

Under de första åren av trädgårdshögskolans verksamhet torde kunna förutsättas, att professorerna i sina ämnen påtaga sig förhållandevis större undervisning i de elementära delarna av ämnet än längre fram, när yngre i trädgårdsvetenskap skolade krafter utbildats. Därefter kunna professorerna beräknas hinna syssla mer med undervisning på det högre stadiet och med vetenskapligt arbete. Likaså torde kunna förutsättas, att professorerna under högskolans uppbyggnadstid ägna mycken tid åt organisatoriska och expeditionella uppgifter.

Studera nde.

För inträde som ordinarie elev till högre trädgårdskursen vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut erfordras (s. 45), att vederbörande bland annat med goda vitsord genomgått tvåårig kurs vid statlig eller statsunderstödd trädgårdsskola samt därefter under minst ett år haft praktisk sysselsättning inom trädgårdsyrket, helst i utlandet. Vidare skall han äga kunskaper motsvarande minst betyget Med beröm godkänd i realexamen i ämnena modersmålet och matematik samt tyska eller engelska ävensom minst betyget Godkänd i ämnena geografi och naturlära i samma examen.

Då den högre trädgårdsundervisningen bör omorganiseras till att bli högskolemässig, böra inträdesvillkoren motsvara dem som gälla för andra högskolor. Det är därvid naturligt, att inträdesvillkoren närmast utformas i anknytning till dem som gälla vid lantbrukshögskolan.

För att kunna antagas som ordinarie studerande vid lantbrukshögskolan erfordras, att vederbörande dels avlagt studentexamen och därvid erhållit vissa i stadgan (SFS 668/1938) med däri senare vidtagna förändringar (SFS 18/1940, 602/1942, 68/1943, 616/1944) närmare preciserade betyg eller erhållit avgångsbetyg från specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande, dels styrker sig äga minst två års väl vitsordad jordbrukspraktik.

I studentexamen eller i sedermera undergången fyllnadsexamen skall sökande ha erhållit minst betyget Godkänd i modersmålet, i ettdera av tyska och engelska språken, i biologi med hälsolära samt i matematik, fysik och kemi, beträffande ämnet matematik efter fordringarna vid specialkursen i nämnda ämne för studentexamen å realgymnasiet samt beträffande ämnena fysik och kemi efter fordringarna för studentexamen å realgymnasiet. Dessutom skall han kunna förete betyg över kunskaper, motsvarande fordringarna för flyttning till det fyraåriga gymnasiets näst högsta ring i geografi samt i det ovannämnda främmande språk, vari betyg över studentexamen icke företes.

Minst ett år av jordbrukspraktiken skall ha varit förlagd till mindre eller medelstort jordbruk. I praktiken får inräknas genomgången kurs vid lantbruksskola.

Kommittén föreslår, att liknande krav på skolutbildning och praktik skola gälla vid trädgårdshögskolan.

Vid avvägningen av praktiktidens längd bör tillses å ena sidan, att den är tillräcklig för att vederbörande skall hinna förvärva de erforderliga färdigheterna och erfarenheterna, å andra sidan, att den icke avskräcker personer, vilka ha förutsättningar att snabbt nå goda studieresultat, från att söka inträde vid högskolan. Vid lantbrukshögskolan krävdes tidigare tre års praktik för inträde, men sedermera har kravet sänkts till två år. Kommittén anser en praktiktid av tre år önskvärd, för att den sökande skall kunna tillgodogöra sig undervisningen i de odlingstekniska ämnena och ha förvärvat viss förtrogenhet med trädgårdsnäringens praktiska problem. Det bör ankomma på högskolans styrelse att bestämma, huruvida kortare praktik än tre år skall godkännas för inträde. Dock bör praktiktiden icke kunna sättas lägre än två år.

Till ordinarie elev vid lantbrukshögskolan kan även den antagas, vilken erhållit avgångsbetyg från specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande. Dettas uppgift är att meddela person, som vuxit upp i jordbruket, kunskaper för inträde vid lantbrukshögskolan och den högre mejerikursen vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut även som att meddela kunskaper för inträde vid skogshögskolan. Gymnasiet är avsett för studiebegåvad ungdom, som icke haft tillfälle att avlägga studentexamen i vanlig ordning.

Enligt kommitténs mening bör specialgymnasiets uppgift även vara att meddela kunskaper för inträde vid trädgårdshögskolan åt personer, vilka efter examen vid statlig eller statsunderstödd trädgårdsskola visat fallenhet och vilja att bedriva högskolemässiga studier. Detta innebär, att i villkoren för inträde till specialgymnasiets förberedande klass ett tillägg bör göras i reglementet (SFS 341/1943) med senare däri vidtagen förändring (SFS 215/1946) rörande specialgymnasiet och i samband därmed dettas namn ändras. Tillägget bör innehålla, att som alternativt villkor till genomgången lantmannaskola resp. lantbruksskola skall gälla att sökanden skall ha genomgått statlig eller statsunderstödd trädgårdsskola och därvid i avgångsbetyg erhållit minst betyget Med beröm godkänd på

- a) *frukt- och bärodlinglinjen med plantskoleskötsel i fruktodling, plantskoleskötsel och trädgårdsekonomi,*
- b) *växthus- och bänkodlingslinjen i köksväxtodling, blomsterodling och trädgårdsekonomi,*
- c) *allmänna linjen i köksväxtodling, fruktodling och trädgårdsekonomi,*
- d) *trädgårdsanläggninglinjen i blomsterodling, trädgårdsanläggning och plantskoleskötsel.*

Vid lantbrukshögskolan kunna även specialstuderande antagas. Dessa följa undervisningen efter eget val i ett eller flera läroämnen med rätt att efter tentamen erhålla intyg om genomgången kurs. Till specialstuderande

kan antagas den, som av lärarrådet prövas äga erforderliga förutsättningar för att tillgodogöra sig den undervisning han önskar deltaga i.

Även vid trädgårdshögskolan böra dylika specialstuderande kunna antagas med rätt att följa undervisningen i vissa ämnen. Däremot böra de icke kunna erhålla betyg om sina kunskaper.

Med hänvisning till anförda synpunkter föreslår kommittén följande bestämmelser rörande olika slag av studerande vid trädgårdshögskolan och villkoren för deras antagande:

Studerande vid högskolan äro:

1) *ordinarie studerande, vilka följa undervisningen till den omfattning, som erfordras för avläggande av examen; samt*

2) *specialstuderande, vilka följa undervisningen efter eget val i ett eller flera läroämnen med rätt att erhålla intyg om genomgången kurs.*

Behörig att söka inträde såsom ordinarie studerande vid högskolan är den som

1) *antingen avlagt godkänd studentexamen och därvid eller i sedermera undergången fyllnadsprövning erhållit minst betyget Godkänd i modersmålet, i ettdera av tyska och engelska språken, i biologi med hälsolära samt i matematik, fysik och kemi, beträffande ämnet matematik efter fordringarna vid specialkursen i nämnda ämne för studentexamen å realgymnasiet samt beträffande ämnena fysik och kemi efter fordringarna för studentexamen å realgymnasiet, och dessutom kan förete betyg över kunskaper, motsvarande fordringarna för flyttning till det fyraåriga gymnasiet näst högsta ring i geografi samt i det av ovannämnda främmande språk, vari betyg över studentexamen icke företes,*

eller erhållit avgångsbetyg från specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri-, skogs- och trädgårdsstuderande, samt

2) *styrker sig äga väl vitsordad trädgårdspraktik, vilken skall hava fullgjorts i enlighet med av styrelsen meddelade föreskrifter.*

Praktiken skall omfatta tre år.

Styrelsen äger medgiva undantag från bestämmelserna om avlagda examina för sökande, som på av styrelsen godtaget sätt styrker sig äga motsvarande kunskaper ävensom, där särskilda omständigheter föranleda därtill, från föreskriften om trädgårdspraktikens längd.

Kunskapsbetyg skall vara utfärdat under något av de senaste fem åren före början av den kurs, till vilken inträde sökes, högskolekollegiet dock obetaget att av särskilda skäl bevilja undantag.

Såsom specialstuderande må antagas den, som av högskolekollegiet prövas äga erforderliga förutsättningar för att tillgodogöra sig den undervisning, i vilken sökanden anmält sig vilja deltaga.

Inträde vid universitet och högskolor.

Genom beslut den 9 november 1934 medgav Kungl. Maj:t att ordinarie studerande vid lantbrukshögskolan, som vunnit inträde därstädes efter att ha erhållit avgångsbetyg från specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande, skall kunna inskrivas vid universitetet i Uppsala, dock utan rätt att söka eller åtnjuta stipendium, avsett för studerande vid universitetet. Sådan studerande skulle icke erlægga andra avgifter än dem som det enligt gällande bestämmelser åligger studerande vid rikets universitet att erlægga, då han inskrives som studerande vid universitetet.

Kungl. Maj:ts beslut måste, enligt vad kommittén under hand inhämtat från Uppsala universitet, tolkas så, att nämnda studerande icke utan särskild kungl. dispens ha rätt att avlägga examen vid universitetet i Uppsala. Denna tolkning framgår bl. a. därav, att Kungl. Maj:t vid utfärdande av bestämmelse om rätt för elever från högre lärarinneseminariet att inskrivas vid universitetet särskilt förklarade, att dessa även hade rätt att avlägga examen. Likaså har Kungl. Maj:t i ett beslut om rätt för elever från tekniskt gymnasium bestämt, att dylika studerande under vissa villkor få avlägga examen i matematisk-naturvetenskapliga ämnen. Det medgivande, som lämnats vissa elever från lantbrukshögskolan, innebär således, att de blott få deltaga i undervisning och institutionsarbete men ej avlägga examina.

Enligt kommitténs mening bör envar, som avlagt examen vid trädgårdshögskolan, äga rätt att inskriva sig som ordinarie studerande vid universitet och högskolor samt där bedriva studier och avlägga examen i matematisk-naturvetenskapliga och beträffande hortonomer även i ekonomiska ämnen. Därjämte bör den som avlagt trädgårdsarkitektexamen äga rätt att inskriva sig som ordinarie studerande vid teknisk högskolas arkitektlinje och där bedriva studier samt avlägga examen. Den som avlagt trädgårdsarkitektexamen, bör även kunna inskrivas som ordinarie studerande vid konsthögskolan. Därvid böra inträdesvillkoren motsvara dem som gälla för husbyggnadsarkitekter.

KAPITEL 21.

Förändringar i organisation och utrustning vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.

Alnarpsinstitutet består av tre undervisningsavdelningar: en lantbruks-, en mejeri- och en trädgårdsavdelning samt två försöksinstitutioner: statens mejeri- och statens trädgårdsförsök. Under styrelsens förvaltning stå även Alnarps egendom, Alnarps mejeri och Alnarps trädgårdar. Undervisningsavdelningarna och försöksinstitutionerna ha gemensam inkomst- och utgiftsstat, medan särskilda stater upprättas för vardera egendomen, mejeriet och trädgårdarna.

Utan att taga ställning till frågan, vilka beteckningar som definitivt böra bestämmas, har kommittén funnit lämpligt att i syfte att undvika förväxlingar i den följande redogörelsen använda de benämningar, som framgå av nästa stycke.

Inom Alnarpsinstitutets styrelse bör bildas en sektion för trädgårdsärenden. Denna benämnes *trädgårdssektionen*. Den närmaste ledningen av trädgårdshögskolan bör utövas av *rektor* och vid förfall för denne av *prorektor*. Högskolans lärare utgöra *högskolekollegiet*. Trädgårdsskolan och Alnarps trädgårdar ledas av en *föreståndare*. Trädgårdsskolans lärare utgöra *lärarrådet*. Ansvar för hela institutets administration och ekonomi bör åvila *rektorskollegiet*.

Förändringar i institutets centrala ledning.

Vid ett förverkligande av kommitténs förslag att förlägga trädgårdshögskolan till Alnarp och utvidga trädgårdsskolan kommer institutets styrelse att få betydligt ökade uppgifter, varför dess sammansättning och arbetsformer böra omprövas. Vid en dylik prövning har kommittén funnit, att styrelsen bör utvidgas. Som ledamöter i denna böra bland andra ingå trädgårdshögskolans rektor och två representanter för den praktiska trädgårdsodlingen. Föreståndaren för trädgårdsskolan skall, utom då fråga är om spörsmål, som gälla föreståndarbefattningen, vara föredragande i ärenden rörande denna och Alnarps trädgårdar samt äga deltaga i beslut rörande dessa. Styrelsen in pleno bör avlastas en rad mindre och mer speciella uppgifter, vilka med minst lika stor fördel kunna handhas på annat sätt. Sålunda bör för dylika trädgårdsärenden upprättas en sektion inom styrelsen.

Speciella undervisningsfrågor böra handläggas och avgöras av de olika organen för undervisningen.

Ansvaret för institutets administration bör handhavas av rektorskollegiets ordförande i egenskap av dettas verkställande ledamot (jfr s. 166). Denne bör till sitt förfogande ha ett förstärkt kansli under ledning av en sekreterare.

Av det följande framgår närmare, hur kommittén tänkt sig förverkliga önskemålet om dels en effektivt arbetande central ledning, dels största möjliga självständighet för underlydande institutioner. Därvid behandlas Alnarpsinstitutets organ, sedda uteslutande ur trädgårdsundervisningens synpunkt, då kommittén icke ansett sig ha anledning att till behandling upptaga frågan om hela institutets organisation.

Styrelsens uppgifter.

Styrelsen bör framförallt handlägga gemensamma angelägenheter. Sålunda bör den bland annat göra framställningar och avgiva yttranden till Kungl. Maj:t.

Vid ledighet å trädgårdshögskolans rektorsbefattning bör styrelsen efter beredning av högskolekollegiet till Kungl. Maj:t avgiva förslag om befattningens tillsättande. Styrelsen bör — vad angår trädgårdshögskolan — efter hörande av högskolekollegiet uppgöra förslag till besättande av de lärarbefattningar, vilka tillsättas av Kungl. Maj:t. Styrelsen bör varje år förordna ordförande i rektorskollegiet och efter beredning av högskolekollegiet prorektor vid högskolan. Den bör årligen avgiva berättelse till Kungl. Maj:t angående institutets verksamhet och förvaltning samt uppgöra förslag till stater för bland andra vardera trädgårdshögskolan, trädgårdsskolan och Alnarps trädgårdar. Den bör förvalta donationsmedels fonder, utöva ledningen vid Alnarps trädgårdar samt fastställa avgifter för bostad och kosthåll m. m. för de studerande. Styrelsen bör tillse, att institutets byggnader hållas i fullgott skick och årligen låta genom en ledamot av styrelsen och en särskilt tillkallad sakkunnig verkställa besiktning av institutets fasta och lösa egendom.

Styrelsen bör årligen fastställa det antal elever, som skall antagas till olika kurser, och avgöra dispensansökningar. Likaså bör den avgöra befattningshavares ansökningar om tjänstledighet för längre tid än åtta dagar i sänder och trettio dagar av samma kalenderår, där ej enligt gängse principer dylik ledighet beviljas av Kungl. Maj:t. Kortare tjänstledighet beviljas av resp. rektor och trädgårdsskolans föreståndare.

Trädgårdssektionen och dess uppgifter.

Styrelsens trädgårdssektion bör bestå av följande fem resp. sex ledamöter: ordföranden i institutets styrelse, representanten för Lunds universitet, rektor för högskolan, de båda representanterna för den praktiska trädgårdsodlingen samt

föreståndaren för trädgårdsskolan i ärenden rörande trädgårdsskolan och Alnarps trädgårdar.

Trädgårdssektionen bör följa undervisningen vid såväl trädgårdshögskolan som trädgårdsskolan. Den bör utfärda nödiga instruktioner och ordningsstadgar samt handhava den högsta disciplinära myndigheten vid de båda nämnda utbildningsanstalterna.

Sektionen bör årligen fastställa program för undervisningen. Den bör även tillsätta och entlediga förste assistenter, förordna docenter och utse docentstipendiater. Den bör utfärda tjänstgöringsbetyg för professor och professorsvikarie, laborator, biträdande lärare, speciallärare och docent samt tillsätta instruktörer vid trädgårdsskolan. För befattningshavare, som åtnjuta tjänstledighet, bör den förordna vikarie efter förslag av högskolekollegiet respektive lärarrådet.

Sektionen bör övervaka medelsförvaltningen vid högskolan, trädgårdsskolan och trädgårdarna. Den bör tillse, att sektionen underställda byggnader vårdas.

Trädgårdssektionen bör sammanträda på kallelse av ordföranden, så ofta avdelningens föreliggande ärenden det påfordra.

Rektorskollegiet.

Rektorskollegiet bör bestå av rektor för trädgårdshögskolan, föreståndaren för högre mejerikursen och mejeriskolan, föreståndarna för statens mejeriförsök samt statens trädgårdsförsök (så länge de äro förlagda till Alnarp), föreståndarna för driftsledarkursen och lantbruksskolan samt för trädgårdsskolan. En av ledamöterna bör av styrelsen förordnas till rektorskollegiets ordförande och institutets verkställande ledamot.

Rektorskollegiet har ansvaret för institutets administration och ekonomiska förvaltning.

Rektorskollegiet sammanträder på kallelse av ordföranden, så ofta föreliggande ärenden det påfordra.

Högskolan.

Rektor.

Till rektor för trädgårdshögskolan bör Kungl. Maj:t efter beredning av högskolekollegiet för en tid av högst fem år förordna en av högskolans professorer. Styrelsen bör för en tid av ett år utse en av högskolans övriga professorer att såsom prorektor vid förfall för rektor fullgöra dennes åligganden.

Rektor skall utöva den närmaste ledningen av högskolan. Särskilt bör det ålīga honom att övervaka undervisningens gång och tillse, att högskolans befattningshavare noggrant uppfylla sina åligganden samt att i övrigt god ordning vid högskolan upprätthålles. Han skall antaga och entlediga sådana icke-ordinarie befattningshavare, varom ej särskilda bestämmelser givas i stadgarna, och åt högskolans studerande utfärda sådana intyg, som

för ansökningar eller dylikt kunna prövas erforderliga. Rektor skall vara ordförande i högskolekollegiet. Inför trädgårdssektionen skall han förete dettas protokoll. Han skall efter hand granska och vid varje läsårs slut till trädgårdssektionen överlämna förda dagböcker. Han skall ombesörja erforderlig medelsrekvisition samt enligt trädgårdssektionens närmare föreskrifter fatta beslut om utbetalningar för högskolans räkning. Jämte kamreren skall han underteckna anvisningar å bankinrättning.

Rektor skall åligga att utfärda tjänstgöringsbetyg för andra befattningshavare än dem, för vilka sådana betyg utfärdas av styrelsens trädgårdssektion eller högskolekollegiet. Dessutom skall han utfärda instruktioner för sådana icke-ordinarie tjänstemän, för vilka instruktioner ej fastställas av styrelsens trädgårdssektion. Han skall årligen till styrelsen avgiva berättelse över högskolans verksamhet och förvaltning under näst föregående undervisningsår.

För de uppgifter, som äro förenade med rektorsuppdraget, bör visst arvode utgå, förslagsvis 1 000 kronor per år. Likaså böra för undervisningsvikarie åt rektor anvisas medel, förslagsvis 750 kronor per år.

Högskolekollegiet.

Högskolekollegiet bör utgöras dels av samtliga professorer, laboratorer och biträdande lärare dels av speciallärare och docenter i överläggningar och beslut rörande vederbörande speciallärares eller docents läroämne. Varken laborator, biträdande lärare, speciallärare eller docent böra äga deltaga i överläggningar och beslut rörande tillsättande av professor, laborator eller biträdande lärare vid högskolan. Vikarie bör äga samma befogenhet som ordinarie lärare; dock bör han ej deltaga i överläggningar rörande tillsättande av nyss nämnda befattningar.

Det bör åligga högskolekollegiet att bereda ärenden rörande tillsättande av rektor och prorektor, att hava överinseendet över högskolans vetenskapliga angelägenheter, att avgiva förslag i ärenden angående tillsättande av lärar- och assistentbefattningar. Det bör uppgöra förslag till program för undervisningen samt till de instruktioner, ordningsstadgar och allmänna föreskrifter rörande högskolans verksamhet, vilka skola fastställas av styrelsen eller styrelsens trädgårdssektion, ävensom att i övrigt väcka förslag rörande undervisningen och andra högskolans angelägenheter. Kollegiet bör pröva och avgöra inträdesansökningar och examensansökningar samt fastställa tider för tentamensperioder.

Högskolekollegiet bör, där ej annat är föreskrivet, utdela stipendier och pris. Det bör äga utfärda tjänstgöringsbetyg för förste assistenter och avgiva yttrande till styrelsen angående ansökningar om längre tjänstledigheter.

Det bör sammanträda på kallelse av rektor minst två gånger per termin och i övrigt så ofta de föreliggande ärendenas behandling så påfordra. Rektor och vid förfall för honom prorektor är högskolekollegiets ordförande.

Trädgårdsskolan och Alnarps trädgårdar.

Föreståndaren.

Trädgårdsskolan bör ha en särskild föreståndare. Denne bör som hittills förestå Alnarps trädgårdar och bära ansvaret för den handelsrörelse, som drives med trädgårdarnas produkter.

I egenskap av föreståndare för trädgårdsskolan bör han särskilt svara för arbetets jämna gång och tillse, att eleverna tillgodogöra sig undervisningen, och för sektionen göra anmälan, därest elev brister i sina åligganden. Föreståndaren bör inom skolan gå eleverna tillhanda med råd och upplysningar rörande deras studier och åt elever utfärda sådana intyg, som för ansökningar eller dylikt prövas erforderliga. Vidare bör det åligga honom att leda högskolestudenternas provlektioner. Han bör även ha befogenhet att bevilja eleverna ledighet i den ordning, som kan föreskrivas. Slutligen bör han årligen till styrelsen överlämna redogörelse för verksamheten vid trädgårdsskolan.

I egenskap av föreståndare för Alnarps trädgårdar bör han enligt fastställd plan leda och övervaka verksamheten inom dessa samt ha vård om tillhörande byggnader och lager, döda och levande inventarier samt förråd. Han bör antaga och avskeda biträden och annan personal samt tillse, att dessa fullgöra sina skyldigheter. Han bör upprätta och till styrelsen överlämna förslag till avlöningsstat samt inkomst- och utgiftsstat för trädgårdarna. Han bör till Alnarpsinstitutets kamrerare avlämna de uppgifter över utförda dagsverken, förändringar uti trädgårdarnas förråd och annat, som erfordras för bokföringen, samt på bestämda tider inleverera till trädgårdarna direkt influtna medel. Vidare bör han årligen till styrelsen avgiva berättelse över verksamheten vid trädgårdarna samt i samband därmed göra de framställningar, som han finner påkallade. I enlighet med föreskrifter, utfärdade av styrelsen, bör han verkställa inköp och försäljningar samt pröva förekommande utbetalningar.

Lärarrådet.

Lärarrådet utgöres dels av föreståndaren och ämneslärarna dels av speciallärarna i ärenden, som beröra deras undervisning. Vikarie har samma befogenhet som ordinarie lärare.

Det bör antaga elever vid trädgårdsskolans kurser och bör avgöra frågor rörande undervisningens planläggning och ordnande, rörande stipendier, premier och frågor, som av styrelsen eller trädgårdssektionen hänskjutas till lärarrådet.

Lärarrådet bör avgöra, huruvida elev skall godkännas i examen från trädgårdsskolan eller om han blott skall erhålla avgångsbetyg. Det bör avgöra, huruvida elev, som av sjukdom eller annat giltigt förfall förhindrats att under det gångna läsåret avlägga föreskrivna prov, må senare avlägga dessa. Där särskilda skäl föreligga, bör det kunna befria elev från deltagande i

viss del av undervisningen. Rådet bör inom ramen för anvisade medel kunna besluta om anskaffande av undervisningsmateriel, litteratur m. m. för avdelningen.

Föreståndaren eller den styrelsens trädgårdssektion vid förfall för honom förordnar bör vara ordförande i lärarrådet. Detta bör sammanträda på kallelse av ordföranden minst en gång i månaden samt i övrigt, då förekommande ärenden det påfordra.

Personalbehovet.

För institutet gemensam personal.

Undervisningsverksamheten vid institutet är redan nu betydande. Sålunda voro 227 elever inskrivna den 1 november 1947. Om kommitténs förslag genomföres, utvidgas verksamheten väsentligt, då trädgårdshögskolan vid utbyggd organisation beräknas omfatta 45 elever mot den högre trädgårdskursens stadgeenliga 10 och trädgårdsskolan minst 60 och högst 100 elever mot 47 hösten 1947 (inklusive handelsträdgårdsmästarkursens 21 elever). Därjämte finnas vid institutet försöks- och forskningsinstitutioner.

På grund av institutets vidgade uppgifter bör dess personal förstärkas. För att ombesörja löpande administrativa ärenden bör en *sekreterare* anställas med uppgift att handlägga kansligöromålen, öva tillsyn över institutets fasta och lösa egendom samt tillse, att räkenskaper, redovisningar, inventarieförteckningar och föreskrivna dagböcker föras å bestämda tider.

Sekreteraren bör vidare föra matrikel över de studerande och svara för korrespondensen, bereda de ärenden, som skola handläggas av institutets organ, föra protokoll vid dess sammanträden, tillse, att vederbörande organs beslut bliva verkställda samt ombesörja ledigförklarande av befattningar vid institutet.

För att en tillräckligt kvalificerad person skall erhållas för befattningen bör denna placeras på ordinarie stat i 27:e lönegraden enligt löneplan nr 1.

Omfattningen av verksamheten vid institutet har redan skapat behov av en bättre organisation av biblioteket. En sådan kan emellertid icke genomföras, därest icke en för ändamålet utbildad befattningshavare anställs. Att så sker, blir ett oavvisligt krav, när trädgårdshögskolan inordnats i institutet.

Kommittén vill därför föreslå, att en bibliotekarietjänst inrättas med placering på extra ordinarie stat i 26:e lönegraden enligt löneplan nr 1.

Om ytterligare personal som biträde åt institutets kansli eller dess bibliotek erfordras, bör styrelsen i vederbörlig ordning göra framställning därom.

Högskolans personalbehov.

Behovet av lärarpersonal vid högskolan har behandlats i det föregående (s. 158). Därav har framgått, att fyra professorstjänster, en laboratorstjänst, två biträdande-läraryr-befattningar och fyra förste-assistent-befattningar böra inrättas. Dessutom böra timavlönade speciallärare anlitas för undervisningen

i vissa ämnen. Därutöver erfordras biträdande personal för arbetet inom institutionerna. Om denna bör i tillämpliga delar gälla, vad ovan sagts om lärarpersonalen. Blott den oundgängligen nödvändiga personalen bör anställas redan vid starten. När verksamheten kommit i gång och behovet av ytterligare tjänster framträtt, bör styrelsen i vederbörlig ordning göra framställning därom.

Kommittén föreslår, att högskolans institutioner erhålla följande biträdande personal, varvid medtagits den ovan (s. 157) nämnde amanuensen:

Institutionen för trädgårdsodling:

2 trädgårdsmästare	Ca 16
1 amanuens	
1 skrivbiträde	

Institutionen för trädgårdsbotanik:

1 laboratoriebiträde	Ca 11
1 skrivbiträde	

Institutionen för trädgårdsanläggning:

1 ritbiträde	Ca 11
1 skrivbiträde	

Institutionen för trädgårdsekonomi:

1 skrivbiträde	
----------------	--

Institutionen för kemi med geologi och marklära:

1 laboratoriebiträde	Ca 11
1 skrivbiträde	

Anmärkning. Skrivbiträdena böra erhålla reglerad befordringsgång.

För högskolan som sådan bör anställas en vaktmästare med placering på ordinarie stat i 9:e lönegraden enligt löneplan nr 1. Trädgårdsmästarna torde, fastän arbetsuppgifterna blott delvis sammanfalla, erhålla samma lönegradsplacering som trädgårdsskolans instruktörer.

Personalförteckning för trädgårdshögskolan.

I. Tjänstemän på ordinarie stat:

4 professorer	Ca 33
1 laborator	Ca 29
1 vaktmästare	Ca 9

II. Extra ordinarie tjänstemän:

2 biträdande lärare	Ca 29
2 trädgårdsmästare	Ca 16
2 laboratoriebiträden	Ca 11
5 skrivbiträden med reglerad befordringsgång	

Trädgårdsskolans personalbehov.

Behovet av lärarpersonal vid trädgårdsskolan har avhandlats i det föregående. Därav har framgått, att vid skolan böra finnas en föreståndare, tre

ämneslärare och en extra ordinarie ämneslärare. Dessutom böra fem instruktörer vara anställda. Om denna personalorganisation bör följande framhållas:

Då föreståndare och ämneslärare icke vidare böra bestrida undervisning vid högre utbildningsanstalt, böra befattningarna nedsättas en lönegrad, så att föreståndaren får samma ställning som lektor och ämneslärare som adjunkt vid högre allmänt läroverk. Föreståndarbefattningen, som bör överföras på ordinarie stat, bör alltså placeras i 30:e lönegraden och ämneslärarbefattningarna jämte befattningen som extra ordinarie ämneslärare i 26:e lönegraden, i samtliga fall enligt löneplan nr 1.

De nuvarande innehavarna av ämneslärarbefattningarna böra givetvis behållas vid sina löneförmåner. Av dessa placeras en på övergångsstat. Den ämneslärarbefattning, som skall vara förenad med föreståndarskapet för den trädgårdsekonomiska byrån, nytillsättes. I samband härmed indrages den nuvarande extra ordinarie befattningen som föreståndare för driftsekonomiska byrån. Befattningen som extra ordinarie ämneslärare bör hållas vakant, tills den på övergångsstat placerade ämnesläraren avgått ur tjänst.

Som hittills bör vid skolan finnas ett kontorsbiträde med reglerad befordringsgång. Däremot bör det nu utgående statsanslaget till arvode åt assistent vid trädgårdsskolan indragas. Den nuvarande vaktmästarbefattningen vid trädgårdsavdelningen bör överföras till trädgårdshögskolan.

Kommittén har icke tagit upp frågan om behovet av tjänster för den trädgårdsekonomiska byrån, då dessa böra avlönas med inkomster av byråns verksamhet.

Personalförteckning för trädgårdsskolan.

Tjänstemän på ordinarie stat:

1 föreståndare	Ca 30
3 ämneslärare	Ca 26
2 instruktörer	Ca 16

Tjänsteman på övergångsstat:

1 ämneslärare	Ca 27
---------------------	-------

Extra ordinarie tjänstemän:

1 extra ordinarie ämneslärare	Ce 26
3 instruktörer	Ce 16
1 skrivbiträde med reglerad befordringsgång	

Anmärkning. Befattningen som extra ordinarie ämneslärare tillsättes först sedan den på övergångsstat placerade tjänstemannen avgått.

Trädgårdshögskolans utrustning.

Alnarpsinstitutets lokaler äro vid nuvarande organisation fullt utnyttjade med undantag av maskininstitutionens lokaler, vilka torde kunna utnyttjas även vid ett förverkligande av kommitténs förslag beträffande undervisningens organisation vid Alnarp.

Då driftsledarkursen kommer att fördubblas och högre mejerikursens elevantal, att döma av ansökningarna innevarande år (1947), kommer att ökas, bör man räkna med att bostadsutrymmena bli hårt belastade. Därför torde man ej kunna utgå från, att de tio enkelrum i slottet, vilka för närvarande disponeras av högre trädgårdskursens elever, skola kunna stå till förfogande för trädgårdshögskolan.

Av dessa skäl har kommittén — med angivet undantag — förutsatt, att trädgårdshögskolan skall erhålla särskilda lokaler. Omfattningen av dessa framgår av följande inventering:

A. *Gemensamma utrymmen:*

- 1 mottagningsrum för högskolans rektor,
- 1 kollegierum,
- 3 föreläsningssalar med plats för vardera 15 personer,
- 1 kårsal,
- 1 vaktmästarexpedition,
- internat med 45 enkelrum jämte tillhörande utrymmen,
- 1 vaktmästarbostad.

B. *Institutionen för trädgårdsodling:*

- 1 rum för professor och föreståndare,
- 2 rum för biträdande lärare,
- 1 rum för amanuens,
- 1 forskningslaboratorium,
- 1 förrådsrum,
- 1 diskrum,
- 1 vågrum,
- 1 skrivrum,
- 2 växthus 6 × 20 m.

C. *Institutionen för trädgårdsbotanik:*

- 1 rum för professor och föreståndare,
- 1 rum för förste assistent,
- 1 rum för laboratoriebiträde,
- 1 forskningslaboratorium,
- 1 botaniskt laboratorium för 15 personer,
- 1 förrådsrum,
- 1 diskrum,
- 1 vågrum,
- 1 skrivrum.

D. *Institutionen för trädgårdsanläggning:*

- 1 rum för professor och föreståndare,
- 1 rum för förste assistent,
- 1 rum för ritbiträde,
- 1 ritsal för 15 elever,
- 1 fotografiskt laboratorium,

- 1 mörkrum,
- 1 förrådsrum,
- 1 skrivrum.

E. Institutionen för trädgårdsekonomi:

- 1 rum för professor och föreståndare,
- 1 rum för förste assistent,
- 1 materielrum,
- 1 skrivrum.

F. Institutionen för kemi med geologi och marklära:

- 1 rum för laborator och föreståndare,
- 1 rum för förste assistent,
- 1 rum för laboratoriebiträde,
- 1 forskningslaboratorium,
- 1 kemiskt laboratorium med plats för 15 personer,
- 1 förrådsrum,
- 1 diskrum,
- 1 vågrum,
- 1 skrivrum.

Efter en prövning av olika möjligheter att tillgodose detta lokalbehov har kommittén funnit följande lösning rationellast och mest ekonomisk:

Då trädgårdsförsökens huvudanstalt bör förläggas till annan plats, bör dennas nuvarande institutionsbyggnad kunna disponeras för högskolan. Byggnaden, som är uppförd 1939, är så konstruerad, att den kan tagas i anspråk för det nya ändamålet efter blott obetydliga ändringar. Där kunna institutionerna för trädgårdsanläggning och trädgårdsekonomi samt ritsalen och en av föreläsningssalarna inrymmas.

För övriga utrymmen bör en ny institutionsbyggnad uppföras med plats för mottagningsrum för rektor, kollegium, två föreläsningssalar, kårsal, institutionerna för trädgårdsodling, trädgårdsbotanik samt kemi med geologi och marklära.

För trädgårdshögskolan bör även en vaktmästarbostad uppföras, då vaktmästaren bör bo inom institutets område.

Institutionsbyggnaden, som lämpligen uppföres i tre plan, bör även inrymma bostadsavdelning med 41 enkelrum. Dessutom böra 4 enkelrum inredas i våningen ovanpå vaktmästarbostaden. Genom denna uppdelning av bostadsrummen har hänsyn kunnat tagas till att vid högskolan komma att inskrivas både manliga och kvinnliga studerande. Beroende på de kvinnliga studenternas antal kan antingen de fyra rummen över vaktmästarbostaden användas eller en hel våning i institutionsbyggnaden.

Högskolans lokaliteter böra förses med tillfredsställande inredning. Denna bör särskilt omfatta fasta och lösa laboratorieinventarier, kontorsmöbler, möbler och annan inredning för föreläsningssalar och ritsal, inredning för

internat, kårlokal m. m. Växthusen böra utrustas på sådant sätt, att försök med belysning, kolsyregödsling och olika temperaturer kunna utföras; det ena huset bör inredas med små isoleringskammare.

Trädgårdsskolans utrustning.

Enligt kommitténs förslag bör huvudkurs omfatta lägst 15 och högst 25 elever. Dock böra lokaler för undervisningen dimensioneras för högsta antalet. Vid en trädgårdsskola med samtidig förläggning av två huvudkurser böra undervisningsutrymmen beräknas för högst 100 elever. Emellertid behöver icke elevhemmet redan från början ha denna kapacitet. För Alnarps del torde till en början 80 elever böra kunna emottagas. Härtill beräknas komma 12 lärlingar.

För att möta de ökade kraven på utrymmen, bör i slottet ytterligare en lärosal inredas med plats för 25 elever (s. 53).

Trädgårdsskolan kan för närvarande i internat hysa 31 elever. Vid 1947 års riksdag beviljades medel till uppförande av en nybyggnad med plats för 46 elever. Denna nybyggnad, med vilken arbetena ännu icke påbörjats, bör utökas med 8 dubbelrum för 16 elever och lärlingar.

På grund av att eleverna vid trädgårdsskolan i framtiden ej skola utföra grov- och rutinarbeten, kommer behovet av lejd arbetskraft att ökas. Då det icke torde gå att i nödig utsträckning erhålla arbetshjälp utan att bostäder anskaffas, böra redan nu bostäder för åtta arbetare uppföras. Härtill komma bostäder för de fem instruktörerna. För dessa bostäder, som samtliga beräknas omfatta tre rum och kök, bör hyra i vanlig ordning erläggas.

I slottet bör inredas ett rum för speciallärare m. fl.

Växthusbyggnaderna äro delvis mycket gamla och delvis i dåligt skick (s. 56). För att tillfredsställa rimliga krav på en modern yrkesutbildningsanstalt böra ombyggnader företagas av vissa av de äldre växthusen och därtill nybyggnader utföras. Den minsta utbyggnad, som kan tänkas, om rimliga krav skola tillfredsställas, är följande:

Utbyggnad av det nuvarande vinhuset med en avdelning på 15 m längd för krukväxter,

nybyggnad av två växthus, 6×30 m i vardera två avdelningar (för krukväxter),

utbyggnad av det nuvarande arbetsrummet, så att detta blir förbindningshus även för dessa växthus,

uppförande av 3 fristående växthus 8×35 m (för snittkulturer), vardera i två avdelningar,

ombyggnad av panncentralen,
ekonomibyggnad.

Sedan dessa byggnadsarbeten utförts, kommer växthusanläggningen att omfatta 1 860 kvadratmeter markyta. Därav kommer den förutvarande

växthusanläggningen att omfatta 570 kvadratmeter, sedan en del av de äldsta växthusen rivits.

Ny bänkgård bör anläggas med sådan placering, att den kan uppvärmas med varmvatten från växthusens panncentral.

Ekonomibygnaden bör inrymma omklädnings- och lunchrum för manliga och kvinnliga arbetare, garage för last- och personbil, cykelstall, vagnsskjul, maskinhus, virkesupplag med såg, snickarbod med smedja. Förslag till en sådan byggnad har genom Alnarpsinstitutets försorg uppgjorts redan 1944.

Den trädgårdsekonomiska byrån bör erhålla lokaler i omedelbar anslutning till högskolans ekonomiska institution. Lokalerna böra omfatta rum för föreståndare samt plats för assistent och fem skrivbiträden jämte erforderliga inventarier.

Institutets administration m. m.

Den administrativa avdelningens utvidgning kommer att erfordra utrymmen utöver de nuvarande. Dessa kunna tillgodoses på ett av två sätt. Antingen inredes för ändamålet den lägenhet, som är belägen ovanför det nuvarande kamrerarkontoret och innehas av institutets kassör, varvid annan bostad åt kassören anordnas, eller utvidgas kamrerarkontoret i horisontell led, vilket förutsätter ombyggnad av befintliga vagnsskjul m. m.

Kostnaderna för de båda alternativen beräknas bli ungefär desamma. Kommittén saknar därför anledning att ta ställning till vilket alternativ som är att föredra.

Slutligen äro vissa omändringsarbeten på restaurangen erforderliga. Då dennas personal torde utökas vid ett förverkligande av kommitténs förslag, torde anspråk komma att ställas på de bostadsrum i restaurangbyggnadens övre våning, vilka för närvarande disponeras av mejeriskolan. Det bör ankomma på institutets styrelse att efter vederbörlig utredning framlägga förslag i ärendet.

KAPITEL 22.

Trädgårdsbokföringens ordnande.

Av det föregående (s. 51) framgår, att den driftsekonomiska byrån vid Alnarp bland annat skall tillhandagå trädgårdsodlare med råd i trädgårds-ekonomiska frågor och att mot särskild taxa biträda dessa med bokslut, självdeklarationer m. m. Det framgår även, att denna verksamhet för närvarande omfattar 125 bokslut per år. Den personal, som erfordras härför, utgöres utom av föreståndaren av fem kontors- och skrivbiträden samt en arvodesavlönad assistent.

Under de första åren av sin verksamhet mottogs byrån med misstro av trädgårdsodlarna. Successivt har emellertid uppskattningen av dess tjänster ökats, och för närvarande skulle byrån kunna erhålla ett betydligt större antal bokföringsuppdrag än vad den med hänsyn till sina nuvarande resurser kan ta emot.

Redan härav framgår, att en utvidgning av bokföringsverksamheten är motiverad. Därtill kommer, att trädgårdsodlarna likväl i blott begränsad mån kommit till insikt om betydelsen av en rationellt upplagd bokföring, som tar hänsyn till näringens särskilda förhållanden. I den mån så sker — och detta kommer säkerligen att så småningom alltmer bli fallet — kommer en ytterligare utvidgning av ifrågavarande verksamhet att bli påkallad.

En utvidgning av bokföringsverksamheten kan ske antingen så, att den nuvarande byråns kapacitet förstärkes eller så, att en eller flera byråer nyupprättas på annat håll. Den förstnämnda utvägen skulle utan tvivel ställa sig billigast och skulle ej heller i och för sig möta större svårigheter att genomföra, då erfarenheten från den nu verksamma byrån visar, att bokföringsuppdrag i regel kunna utföras utan annan förbindelse mellan byrå och uppdragsgivare än telefon och post. Emellertid skulle en dylik centralisering av bokföringsverksamheten hämma utvecklingen. De trädgårdsodlare, som anlita den nu verksamma byrån, äro nämligen till övervägande delen bosatta i området kring denna, medan längre bort boende trädgårdsodlare i blott relativt sällsynta fall anlita dess tjänster. Därav bör följa, att en utvidgning av bokföringsverksamheten främst bör ske så, att ännu en byrå upprättas i annan del av landet. Detta hindrar inte, att om behovet så påkallar, även en viss utvidgning av verksamheten vid byrån vid Alnarp kan komma till stånd.

Förutsättningen för att den trädgårdsekonomiska forskning, som bör bedrivas vid trädgårdshögskolan skall nå sitt egentliga syfte och avsätta praktiska resultat, är, att primärmaterialet för undersökningarna är tillräckligt omfattande och tillräckligt representativt. Detta önskemål kan förverkligas, endast om trädgårdsbokföringsverksamheten avsevärt utvidgas.

I överensstämmelse med gängse språkbruk bör benämningen trädgårds-ekonomisk byrå införas.

Åtskilliga omständigheter tala för att den nyupprättade byrån även anknutes till en trädgårdsskola. Genom att byråerna läggas vid trädgårdsskolor kommer nämligen undervisningen i ekonomi vid dessa att erhålla en särskild tyngd. Läraren i ämnet bör såsom fackuppgift ha att förestå och leda byrån, varigenom han kan vidmakthålla kontakten med näringsens praktiska, ekonomiska problem till gagn för undervisningen. Eleverna kunna erhålla verkligt och ej konstruerat bokföringsmaterial att arbeta med och praktiskt deltaga i byråns verksamhet. På detta sätt bör undervisningen bli åskådlig och intresset för rationellt upplagd bokföring spridas bland näringsens yrkesutövare. För de specialkurser, som böra inbyggas i trädgårdsskolornas undervisningsprogram, är det en tillgång, att vid skolan finnes en trädgårdsekonomisk byrå och en på trädgårdsekonomiska problem speciellt inriktad lärare. Det är sålunda ett direkt intresse för undervisningen, att en dylik byrå upprättas med anknytning till trädgårdsskolan.

Med hänvisning till det anförda föreslår kommittén, att den trädgårdsekonomiska byrån vid Alnarp bibehålles. Därjämte bör ännu en byrå upprättas med förläggning till lantbruksakademiens trädgårdsskola, helst en undersökning har ådagalagt, att bland stockholmstraktens trädgårdsodlare betydande intresse finnes för saken.

Kommittén har även övervägt lämpligheten av att en trädgårdsekonomisk byrå förläggas till Norrlands trädgårdsskola. Otvivelaktigt tala ovan anförda skäl även härför. Kommittén vill emellertid icke föreslå en sådan åtgärd redan nu. Därmed bör anstå, tills erfarenhet vunnits av att ytterligare en byrå upprättas.

Kommittén har även övervägt, huruvida en filial till en trädgårdsekonomisk byrå borde upprättas i västra Sverige. Emellertid vill kommittén icke föreslå en sådan åtgärd redan nu. Därmed bör tills vidare anstå och saken i framtiden tagas upp till särskild utredning.

Vid bedömandet av frågan, hur de trädgårdsekonomiska byråerna böra inordnas i trädgårdsskolorna, bör till utgångspunkt tagas de erfarenheter, som vunnits av den nuvarande byråns organisation. Denna arbetar i vanliga förvaltningsformer. De inkomster, som erhållas genom avgifterna för bokföringsuppdragen, skola inlevereras till statsverket. För varje år göres en beräkning av de statsmedel, som erfordras för ett visst antal bokföringsuppdrag. Denna ordning innebär, att behovet av statsbidrag måste beräknas, långt innan det inställer sig, varigenom anslagen icke kunna anpassas efter det aktuella behovet. Om sålunda flera erbjudanden om bokföringsuppdrag skulle inkomma än som förutsågs vid medelsbehovets beräkande,

kan byrån av brist på anslag till därav följande ökning i löner och expenser icke åtaga sig det överskjutande antalet bokföringsuppdrag. Som allmänt omdöme kan sägas, att byrån arbetar i stelarformer än som skulle vara nödvändigt, om den vore organiserad som ett affärsdrivande företag.

I framtiden böra de trädgårdsekonomiska byråerna ha en friare ställning än vad byrån vid Alnarpsinstitutet har för närvarande. De böra få disponera löpande inkomster, så att de vid behov kunna utvidga verksamheten. Byråerna böra äga åtaga sig bokföringsuppdrag och andra därmed sammanhängande uppdrag. Avgifterna för utförda uppdrag böra som hittills fastställas av lantbruksstyrelsen men anpassas så, att de löpande kostnaderna täckas därav.

Läraren i trädgårdsekonomi vid skolan bör, såsom framgår av det föregående, ha till tjänsteåliggande att vid sidan av undervisningen förestå och leda den trädgårdsekonomiska byrån.

Den föreslagna ordningen innebär, att byråns föreståndare, tillika lärare i ekonomi m. m. avlönas av statsmedel, eftersom det är ett allmänt intresse såväl av vad ovan anförts rörande undervisningen som att de driftsekonomiska problemen systematiskt studeras och att trädgårdsbokföringen rationellt ordnas.

Övrig personal bör avlönas genom inkomster av byråns verksamhet. Arvode till assistent bör alltså i fortsättningen ej utgå av statsmedel.

De båda trädgårdsekonomiska byråerna böra till en början utrustas så, att var och en av dem kan åtaga sig 125 bokföringsuppdrag per år. Erfarenheterna från Alnarp visa, att föreståndaren för byrån kan vid sidan av sin undervisning handlägga ungefär detta antal uppdrag. Ett skrivbiträde kan beräknas för ungefär 25 uppdrag.

För en dylik byrå erfordras ett rum åt föreståndaren och därutöver erforderliga utrymmen åt övrig personal. Då det (som ovan sagts) är av betydelse för undervisningen, att de trädgårdsekonomiska byråerna knyts till skolorna, böra dessa utan kostnad för byrån tillhandahålla erforderliga kontorsutrymmen.

För att en ny byrå skall kunna komma igång böra statsbidrag utgå till dess utrustning med vissa kontorsinventarier, då skolorna icke ha anledning att göra denna investering. Statsbidrag bör utgå för anskaffning av följande inventarier:

kontorsmöbler, inbegripet skrivbord, stolar, hyllor, vertikalskåp för förvaring av räkenskapshandlingar m. m.,
elektriska additionsmaskiner med två verk (ev. bokföringsmaskin),
elektrisk Facit,
skrivmaskiner.

För dessa inventarier erfordras ett statsbidrag på 8 000 kronor.

En uppställning över löpande inkomster och utgifter vid en trädgårdsekonomisk byrå med 125 bokföringsuppdrag årligen ter sig på följande sätt:

Inkomster:

Arvoden	25 000
---------------	--------

Kostnader:

Kontorsmateriel	600
Underhåll av inventarier	900
Telefon	800
Resor	1 200
Avlöningar till kontorsbiträden m. m.	21 000
Oförutsedda utgifter	500
	<u>25 000.</u>

I uppställningen har icke andel av föreståndarens lön medtagits, då denna bör bestridas med statsmedel på ovan angivet sätt. Ej heller finnas i kalkylen kostnaderna för lokalyra, värme och lyse, då dessa böra bestridas av skolan.

Det är betydelsefullt, att byråerna få sådan ställning, att de med förtroende omfattas av trädgårdsodlarna, så att dessa i största möjliga utsträckning anlita dem för bokförings- och andra därmed sammanhängande uppdrag. Representanter för trädgårdsodlingen böra därför beredas tillfälle att kontinuerligt följa deras verksamhet. Detta önskemål synes bli tillräckligt beaktat, om byrån sorterar under vederbörande trädgårdsskolas styrelse.

Det material, som insamlas vid de trädgårdsekonomiska byråerna, bör bearbetas, utöver vad som kan ske vid dessa. Arbetet härmed bör utföras vid trädgårdshögskolans ekonomiska institution. Denna bör utforma principerna för en rationell och enhetlig bokföring inom trädgårdsodlingen och vidare ha att sammanställa och statistiskt bearbeta bokföringsresultat, som erhållas från de trädgårdsekonomiska byråerna. Därigenom kommer institutionen att öva viss ledning över bokföringsverksamhetens inriktning och organisation.

Då det ej hör till byråernas ordinarie arbetsuppgifter att göra de räkenskapsutdrag, som trädgårdshögskolans ekonomiska institution kan behöva för sina undersökningar, bör för dylikt arbete särskild ersättning lämnas. Det bör ankomma på trädgårdshögskolans ekonomiska institution att i sina anslagsäskanden upptaga för ändamålet erforderligt belopp.

KAPITEL 23.

Kostnadsberäkningar.**Årliga kostnader.****Lärlingsutbildningen.**

Undervisningskurserna för trädgårdslärlingar böra organiseras dels vid statsunderstödda yrkesskolor, dels vid trädgårds- och fruktodlarskolor, dels vid andra av tillsynsmyndigheten godkända utbildningsanstalter, dels slutligen genom studier per korrespondens, kompletterade med repetitions- och instruktionskurser med muntlig undervisning (ovan s. 31 ff.).

Statsunderstödda yrkesskolor.*Statsbidrag till kurser.*

För budgetåret 1947/48 utgår statsbidrag till dylika kurser med 2: 35 kronor per undervisningstimme. Kurserna kunna organiseras på såväl 2 som 3 år. Dock torde, enligt vad hittillsvarande erfarenheter från liknande kurser utvisa, de treåriga kurserna komma att dominera, varför här uteslutande räknats med dessa.

Varje undervisningsavdelning beräknas i genomsnitt omfatta 20 elever. Årligen beräknas 10 dylika avdelningar upprättas, d. v. s. 200 lärlingar nyantagas varje år.

Med angivna utgångspunkter bli kostnaderna

Första året:

190 timmar à 2: 35 per 10 klassavdelningar 4 465 kronor

Andra året:

190 timmar à 2: 35 per 10 klassavdelningar	4 465: —	
140 » » 2: 35 » 10 »	3 290: —	7 755 »

Tredje året:

190 timmar à 2: 35 per 10 klassavdelningar	4 465: —	
140 » » 2: 35 » 10 »	3 290: —	
120 » » 2: 35 » 10 »	2 820: —	10 575 »

Statsbidrag till elevavgifter

Vid vissa yrkesskolor upptagas av lärlingskursernas elever en mindre avgift, som beräknas i genomsnitt uppgå till 10 kronor per elev och läs-

år. Denna avgift bör för trädgårdslärlingarnas del bestridas med statsmedel. Då det beräknas, att 50 lärlingar årligen erlagga dylik kursavgift, bli kostnaderna:

Första året:		
10 × 50	500 kronor	
Andra året:		
10 × 2 × 50	1 000	»
Tredje året:		
10 × 3 × 50	1 500	»

Statsbidrag till trädgårdslärlings resor.

Med statsmedel bör bestridas den del av kostnaderna för lärlings resor till och från kursort, som överstiger 100 kronor. Då kostnaderna för en resa tur och retur beräknas till i genomsnitt 2 kronor och lärlingskurserna beräknas under läsåret omfatta i genomsnitt 3 dagar under 27 veckor, blir kostnaden per lärling ($2 \times 3 \times 27$) 162 kronor. Därav skulle alltså med statsmedel bestridas ($162 - 100$) 62 kronor. För 200 lärlingar per år, vari även inräknats lärlingar, som besöka skolor, organiserade på annat sätt (jfr nedan), bli kostnaderna:

Första året:		
200 × 62	12 400 kronor	
Andra året:		
2 × 200 × 62	24 800	»
Tredje året:		
3 × 200 × 62	37 200	»

Sammandrag för de statsunderstödda yrkesskolorna.

Första året:			
Bidrag till löner	4 465:—		
» » elevavgifter	500:—		
» » resor	<u>12 400:—</u>	17 365	»
Andra året:			
Bidrag till löner	7 755:—		
» » elevavgifter	1 000:—		
» » resor	<u>24 800:—</u>	33 555	»
Tredje året:			
Bidrag till löner	10 575:—		
» » elevavgifter	1 500:—		
» » resor	<u>37 200:—</u>	49 275	»

Trädgårdsskolor m. fl.

Vid trädgårdsskolorna böra lärlingskurserna ingå som ett permanent led i undervisningen, varför kostnaderna härför icke redovisas särskilt.

Lärlingskurser enligt kommitténs förslag kunna även organiseras vid andra utbildningsanstalter. Därvid bör statsbidraget beräknas med till-

lämpning av de grunder kommittén föreslagit för statsunderstödda trädgårdsskolor. För ändamålet torde erfordras ett årligt belopp av 6 000 kronor.

Korrespondensundervisning m. m.

Statsbidrag till korrespondenskurser.

De lärlingar, som av lärlingsnämnden hänvisats till att studera per korrespondens, böra erhålla bidrag av statsmedel med kostnaden för hela undervisningen, vilken beräknas till kr. 1:50 per studiebreve i kurs, som godkänts av tillsynsmyndigheten. Då enligt kommitténs plan dylik kurs omfattar 76 studiebreve, uppgår kostnaden till $(1:50 \times 76)$ 114 kronor per kurs. Då 50 lärlingar per år beräknas delta i dylika korrespondenskurser och beräknas erlægga omkring en tredjedel av kursavgiften per år, bli kostnaderna

Första året:		
50 × 38		1 900 kronor
Andra året:		
2 × 50 × 38		3 800 »
Tredje året:		
3 × 50 × 38		5 700 »

Statsbidrag till repetitionskurser.

Repetitionskurser, som komplettera den muntliga undervisningen, beräknas sträcka sig över tre läsår. För varje årsgrupp lärlingar ordnas 5 dylika kurser.

För *lärares resor* beräknas därvid kostnaderna bli

Första året:		
5 × 100		500 kronor
Andra året:		
2 × 5 × 100		1 000 »
Tredje året:		
3 × 5 × 100		1 500 »

Arvoden till lärare böra utgå enligt nu gällande regler (SFS 807/1942), d. v. s. med högst 10 kronor per undervisningstimme. Lärararvodena till dylika kurser, varav för första läsåret beräknas omfatta 33, andra årets 23 och tredje årets 22 undervisningstimmar, uppgå till

Första året:		
5 × 33 × 10		1 650 kronor
Andra året:		
5 × 33 × 10	1 650	
5 × 23 × 10	1 150	2 800 »
Tredje året:		
5 × 33 × 10	1 650	
5 × 23 × 10	1 150	
5 × 22 × 10	1 100	3 900 »

Kursdeltagarnas resor till och från plats, där kurs hålles, beräknas till 5 kronor på kursdeltagare och resa fram och åter. Kostnaderna bli

Första året:	
5 × 5 × 50	1 250 kronor
Andra året:	
2 × 5 × 5 × 50	2 500 »
Tredje året:	
3 × 5 × 5 × 50	3 750 »

Stipendier till ett belopp av 3 kronor per dag och kursdeltagare beräknas utgå till den som visar sig vara i behov därav. 35 av 50 per korrespondens studerande lärlingar beräknas vara i behov därav. Då första årets repetitionskurs beräknas omfatta 6 dagar, andra årets 4 dagar och tredje årets 6 dagar, bli kostnaderna:

Första året:	
5 × 6 × 3 × 35	3 150 kronor
Andra året:	
5 × 6 × 3 × 35	3 150
5 × 4 × 3 × 35	<u>2 100</u>
	5 250 »
Tredje året:	
5 × 6 × 3 × 35	3 150
5 × 4 × 3 × 35	2 100
5 × 6 × 3 × 35	<u>3 150</u>
	8 400 »

Sammandrag av kostnaderna för korrespondensundervisningen:

Första året:	
Korrespondenskurser	1 900
Lärares resor	500
Arvoden till lärare	1 650
Kursdeltagares resor	1 250
Stipendier	<u>3 150</u>
	8 450 kronor
Andra året:	
Korrespondenskurser	3 800
Lärares resor	1 000
Arvoden till lärare	2 800
Kursdeltagares resor	2 500
Stipendier	<u>5 250</u>
	15 350 »
Tredje året:	
Korrespondenskurser	5 700
Lärares resor	1 500
Arvoden till lärare	3 900
Kursdeltagares resor	3 750
Stipendier	<u>8 400</u>
	23 250 »

Sammandrag av de årliga kostnaderna för lärlingsutbildningen.

Första året:

Statsunderstödda yrkesskolor	17 365	
Övriga skolor	6 000	
Korrespondensundervisning	<u>8 450</u>	31 815 kronor

Andra året:

Statsunderstödda yrkesskolor	33 555	
Övriga skolor	6 000	
Korrespondensundervisning	<u>15 350</u>	54 905 »

Tredje året:

Statsunderstödda yrkesskolor	49 275	
Övriga skolor	6 000	
Korrespondensundervisning	<u>23 250</u>	78 525 »

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.

Avlöningsstat för trädgårdshögskolan.

I följande uppställning återges vederbörande befattningshavares begynnelselön och slutlön med 12 procents förhöjning i dyrortsgrupp 1.

Tjänstemän på ordinarie stat:	Lägst Kronor	Högst Kronor
4 professorer Ca 33	62 256	68 544
1 laborator Ca 29	12 984	15 000
1 vaktmästare Ca 9	4 692	5 484
	<u>Summa</u>	<u>89 028</u>

Extra ordinarie tjänstemän:

2 biträdande lärare Ce 29	25 968	30 000
4 förste assistenter Ce 24	38 544	46 416
2 trädgårdsmästare Ce 16	12 912	14 616
2 laboratoriebiträden Ce 11	10 464	11 928
1 ritbiträde Ce 11	5 232	5 964
5 kontorsbiträden högst Ce 8	<u>22 260</u>	<u>26 160</u>
	<u>Summa</u>	<u>135 084</u>

Arvoden och särskilda ersättningar:

Arvode till rektor	1 000	1 000
Ersättning till rektors undervisningsvikarie	500	500
2 docentstipendier	14 400	14 400
1 arvode till amanuens	4 000	4 000
Ersättning till speciallärare	<u>40 350</u>	<u>40 350</u>
	<u>Summa</u>	<u>60 250</u>

Sammandrag av trädgårdshögskolans löner m. m.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän	79 932	89 028
Arvoden och särskilda ersättningar, som böra bestämmas av Kungl. Maj:t	60 250	60 250
Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	<u>115 380</u>	<u>135 084</u>
	<u>Summa</u>	<u>284 362</u>

Avlöningsstat för Alnarps trädgårdsskola.

Kommittén föreslår nedflyttning med en lönegrad av resp. föreståndare och lärare vid trädgårdsskolan, då de icke längre skola meddela undervisning på det högre stadiet. Vidare bör föreståndaren placeras på ordinarie stat. Avlöningsstaten får då följande utseende:

	Lägst Kronor	Högst Kronor
Tjänstemän på ordinarie stat:		
1 föreståndare Ca 30	13 680	15 564
3 ämneslärare Ca 26	32 724	38 952
2 instruktörer Ca 16	12 912	14 616
	Summa	69 132
Extra ordinarie tjänstemän:		
1 extra ordinarie ämneslärare Ce 26	10 908	12 984
3 instruktörer Ce 16	19 368	21 924
1 kontorsbiträde Ce 8	4 452	5 232
	Summa	40 140
Sammandrag:		
Avlöningar till ordinarie tjänstemän	59 316	69 132
Avlöningar till icke-ordinarie tjänstemän	34 728	40 140
Arvoden till speciallärare	4 000	4 000
	Summa	113 272

Befattningar, avseende hela Alnarpsinstitutet.

Tjänsteman på ordinarie stat:		
1 sekreterare Ca 27	11 604	13 680
Extra ordinarie tjänsteman:		
1 bibliotekarie Ce 26	10 908	12 984

Sammandrag av löner m. m. för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.

a) Löner m. m. enligt kommitténs förslag	376 118	424 298
b) Avgår: nuvarande löner (1946/47) m. m.	99 598	99 598

Merkostnad för statsverket 276 520 324 700

Tillägg i Alnarpsinstitutets omkostnadsstat föranledda av kommitténs förslag.

Utgifter:	Trädgårds- högskolan Kronor	Trädgårds- skolan Kronor	Summa
Sjukvård	500	500	1 000
Reseersättningar	3 000	—	3 000
Expenser	30 000	12 000	42 000
Publikationstryck	5 000	—	5 000
Underhåll av byggnader	2 500	—	2 500
Skatter och försäkringar	1 000	—	1 000
Kosthåll för elever	26 000	80 000	106 000
Hälso- och sjukvård	—	500	500
Ersättning till Alnarps trädgårdar för underhåll av parken	2 000	—	2 000
Förbrukningsartiklar för de vetenskapliga institutionerna vid trädgårdshögskolan ...	8 000	—	8 000
Dagsverkskostnader för trädgårdshögskolan ..	10 000	—	10 000
	Summa	93 000	181 000

	Trädgårds- högskolan Kronor	Trädgårds- skolan Kronor	Summa
Särskilda upp bö r d s m e d e l :			
Hyres- och arrendeinkomster	—	2 000	2 000
(Undervisnings- och) kostavgifter för elever	32 000	90 000	122 000
	Summa	92 000	124 000
S a m m a n d r a g :			
Utgifter	88 000	93 000	181 000
Inkomster	32 000	92 000	124 000
	Nettoutgift kronor	1 000	57 000
D i v e r s e o m k o s t n a d e r :			
Materiel m. m.	4 000	4 000	8 000
Bokinköp och bokbindning	2 000	1 000	3 000
Stipendier m. m.	3 000	3 000	6 000

Anm. Inkomster och utgifter för högre trädgårdskursen komma enligt kommitténs förslag att utgå ur omkostnadsstaten. Detsamma gäller inkomster och utgifter för trädgårdsekonomiska byrån.

De statsunderstödda trädgårdsundervisningsanstalterna.

Löner.

Löner till föreståndare och lärare vid statsunderstödda trädgårdsundervisningsanstalter regleras genom kungörelsen den 25 oktober 1946 (nr 671). Därigenom har lärarpersonalen vid dessa skolor jämställts med motsvarande befattningshavare vid lantbruksskolorna. Kommittén föreslår (kap. 14), att statsbidrag utgår med 50 procent av instruktörs lön, varvid lönen skall beräknas efter 16:e lönegraden enligt löneplan nr 1 i lägsta dyrt. Vidare föreslår kommittén, att trädgårdsskolan vid Adelsnäs avvecklas som statsunderstödd trädgårdsskola. Med dessa utgångspunkter bli lönekostnaderna

Lantbruksakademiens trädgårdsskola:	Lägst Kronor	Högst Kronor	
1 föreståndare, grundlön	7 560	9 000	
3 ämneslärare, »	16 560	22 320	
1 extra ordinarie ämneslärare, grundlön	4 000	4 480	
Rörligt tillägg (15 %) och kristillägg (24,4 %)	11 080	19 663	
Bidrag till 5 instruktörs lön 0,5 × 5 × 6 456 ...	16 140	16 140	
Speciallärare	7 390	7 390	78 993
Norrlands trädgårdsskola:			
1 föreståndare, grundlön	7 560	9 000	
2 ämneslärare, »	11 040	14 880	
Rörligt tillägg (15 %) och kristillägg (24,4 %) ...	7 328	9 409	
Bidrag till 3 instruktörs lön 0,5 × 3 × 6 456 ...	9 684	9 684	
Speciallärare	6 750	6 750	49 723
Fruktodlarskolan:			
1 föreståndare, grundlön	7 560	9 000	
1 ämneslärare, »	5 520	6 960	
Rörligt tillägg (15 %) och kristillägg (24,4 %) ...	5 154	6 288	
Bidrag till 1 instruktörs lön 0,5 × 6 456	3 288	3 288	25 536
	Summa	126 614	154 252
Avgår, nuvarande löner (1946/47)		97 954	97 954
	<i>Merkostnad för statsverket</i>	28 660	56 298

Driftskostnader.

Kommittén föreslår ändrade grunder för driftskostnadsbidraget. Sålunda bör grundbidraget vid lantbruksakademiens trädgårdsskola och Norrlands trädgårdsskola utgöra 10 000 kronor per år samt vid fruktodlarskolan 5 000 kronor per år. Tilläggsbidraget bör utgå med 1 krona per elev och kursdag. Med dessa utgångspunkter beräknas driftskostnaderna till de statsunderstödda trädgårdsundervisningsanstalterna bli:

	Lägst Kronor	Högst Kronor
Lantbruksakademiens trädgårdsskola	25 120	25 120
Norrlands trädgårdsskola	16 300	16 300
Fruktodlarskolan	10 040	10 040
Summa	51 460	51 460
Avgår driftskostnadsbidrag (1946/47)	19 860	19 860
<i>Merkostnad</i>	31 600	31 600
Tillkommer: uppsättning av trädgårdsekonomisk byrå vid lantbruksakademiens trädgårdsskola	8 000	8 000
Summa	39 600	39 600

Årliga merkostnader för trädgårdsundervisningen.

	Lägst Kronor	Kronor Högst
1. Läringsutbildningen (vid utbyggd organisation)	78 525	78 525
2. Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut	276 520	324 700
3. De statsunderstödda trädgårdsundervisningsanstalterna	68 260	95 898
<i>Summa årliga merkostnader</i>	423 305	499 123

Engångskostnader.**Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.**

En närmare redogörelse för byggnadsbehovet har lämnats i kapitel 21. Med stöd av denna har efterföljande kostnadsberäkning uppgjorts.

Administrativa avdelningen.

	Kronor	
a) Utökning av kontoret	80 000	
b) Inredning av d:o	5 600	85 600

Trädgårdshögskolan:

a) Uppförande av högskolebyggnad i 3 plan, rymmande institutionerna för trädgårdsodling, trädgårdsbotanik, kemi med geologi och marklära, expedition för högskolans rektor, 2 lärosalar, kårsal, internat med 41 enkelrum, inberäknat utökning av pannrummet i slottet	820 000
b) Uppförande av två växthus för institutionen i trädgårdsodling	40 000
c) Omändring av den nuvarande institutionen för statens trädgårdsförsök till institutioner för trädgårdsanläggning och trädgårdsekonomi, 1 ritsal, 1 föreläsningssal samt trädgårdsekonomisk byrå	20 000

	Kronor	Kronor
d) Vaktmästarbostad i 2 plan med elevbostäder i övre planet	56 000	
e) Inredning till föreläsningssalar, ritsal, laboratorier, arbetsrum, kårsal, expeditjons- och kontorsutrymmen, internat m. m.	80 000	1 016 000

Alnarps trädgårdsskola.

a) Ombyggnad av slottet för erhållande av ny lärosal	15 000	
b) Utökning av redan beviljad nybyggnad med 8 dubbelrum	65 000	
c) 5 bostäder för instruktörer à 3 rum och kök (3 × 38 000)	190 000	
d) 8 arbetarbostäder à 3 rum och kök (8 × 35 000)	280 000	
e) Inredning till ny lärosal i slottet, bostadsrum för 16 elever, rum i slottet för speciallärare	18 200	568 200

Diverse byggnadsarbeten.

Ombyggnad av de äldre växthusen	45 000	
Nya växthus jämte arbetslokaler m. m.	380 000	
Nya bänkgårdar	7 000	
Ekonomibyggnad i trädgården	125 000	
Omändringsarbeten vid restaurangen	25 000	582 000
	<u>Summa</u>	<u>2 251 800</u>

Lantbruksakademiens trädgårdsskola.

Byggnadsbehovet vid såväl lantbruksakademiens trädgårdsskola som Norrlands trädgårdsskola behandlas närmare i kapitel 13. Med stöd av framställningen där har efterföljande kostnadsberäkning uppgjorts.

Alternativ I, innefattande bl. a. ombyggnad av museet:

	Kronor
1. Ombyggnad av museet	560 000
2. Ombyggnad av nuvarande skolbyggnad till elevbostäder m. m.	47 000
3. Ombyggnad av nuvarande elevhemmet	15 000
4. Nybyggnad av internat för 28 elever	132 000
5. Omändring av 2 villor av A-typ à 46 000 (tillhöriga staten)	92 000
6. Inredning och inventarier	74 100
	<u>Summa</u>
	920 100

Härav böra enligt gällande regler (SFS 910/1939) bestridas med statsmedel
 92 000 + 0,75 (560 000 + 47 000 + 132 000 + 15 000) 657 500

Alternativ II, innefattande bl. a. uppförande av skolbyggnad:

1. Nybyggnad av skola	455 000
2. Ombyggnad av nuvarande skolbyggnad till matsalar för elever och lärare	47 000
3. Ombyggnad av nuvarande elevhemmet	15 000
4. Nybyggnad av elevhem	265 000
5. Omändring av 2 villor A-typ à 46 000 (tillhöriga staten)	92 000
6. Inredning och inventarier	75 100
	<u>Summa</u>
	949 100

Härav bör bestridas med statsmedel 92 000 + 0,75 (455 000 + 47 000 +
 + 265 000 + 15 000) 678 500

Norrlands trädgårdsskola.

	Kronor
1. Nybyggnad för 2 lektionssalar, 1 ritsal, 1 laboratorium, materialrum, bibliotek, lärar- och kollegierum, elevhem för 16 elever jämte dagrum m. m.	350 000
2. Rum för lärlingar m. m.	14 000
3. Komplettering och ändring av matsal och andra ekonomiutrymmen m. m.	35 000
4. Omändring av 2 lärarbostäder	22 000
5. Inredning och inventarier	39 000
Summa	460 000

Härav bör bestridas med statsmedel hela beloppet.

Sammandrag av statsbidrag till engångskostnader.

1. Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut	2 251 800
2. Lantbruksakademiens trädgårdsskola (alt. I)	657 500
3. Norrlands trädgårdsskola	460 000
Summa	3 369 300

KAPITEL 24.

Sammanfattning av kommitténs förslag.**I. Lärlingsutbildning.**

1. Frågan, huruvida trädgårdsnäringen skall betraktas som hantverk eller icke, saknar i vad rör de s. k. mästarbidragen egentlig betydelse för trädgårdsodlarna på grund av dessa bidrags ringa antal (s. 29).

2. Flertalet av de angelägenheter, som hänga samman med den praktiska lärlingsutbildningen, äro av sådan art, att de böra avgöras av arbetsmarknadens parter utan statens mellankomst. Statsbidrag bör följaktligen icke utgå till den praktiska lärlingsutbildningen inom trädgårdsfacket (s. 29 f).

3. Däremot bör statsbidrag utgå till teoretisk lärlingsutbildning. Kommitténs förslag till dylik undervisning utgår från att arbetsmarknadens parter inom trädgårdsnäringen träffa överenskommelse om den praktiska lärlingsutbildningens ordnande, bl. a. omfattade fyraårig lärotid.

Utbildningskurs för trädgårdslärlingar föreslås skola omfatta yrkesräkning (40 tim.), kemi och fysik (90 tim.) samt trädgårdslära (320 tim.), alltså sammanlagt 450 timmar. Kurserna anordnas antingen så, att de läggas in i trädgårdsskolornas ordinarie undervisningsprogram, eller så, att de förläggas till de statsunderstödda yrkesskolorna enligt grunder, som tillämpas vid dessa skolor. Därjämte kunna kurser anordnas vid andra, därtill lämpade utbildningsanstalter. Kurserna böra vid trädgårdsskolorna fördelas på två läsår och vid de statsunderstödda yrkesskolorna på två eller tre läsår (s. 31 ff).

De trädgårdslärlingar, som på grund av bostadsort eller andra förhållanden icke kunna bevista någon av de fasta skolornas kurser, böra beredas tillfälle att genom korrespondensstudier, kompletterade med kortare, muntliga repetitionskurser, inhämta lärlingskursernas kunskapsmätt (s. 35 f).

4. För statsbidrag till den teoretiska lärlingsutbildningen böra de grunder gälla, som tillämpas eller komma att tillämpas vid trädgårdsskolor, respektive statsunderstödda yrkesskolor. Likaså bör statsbidrag utgå till kostnaden för kursavgifter, lärlings resor till och från skolan, till vissa stipendier åt trädgårdslärlingar, som bedriva korrespondensstudier m. m. (s. 37 f).

II. Trädgårdsskolor.

5. Trädgårdsskolornas uppgift bör vara att meddela undervisning om grunderna för trädgårdsskötsel samt övning i trädgårdsarbetens ordnande och ledning. Däremot böra de icke meddela färdighet i olika trädgårdsarbetens utförande. Dylig färdighet bör ha inhämtats före inträdet i skolorna. Eleverna skola följaktligen ej utföra grov- och rutinarbeten (s. 78 f).

6. Undervisningen bör bestå av lektioner, demonstrationer, övningar och exkursioner. Lektionerna böra i största möjliga utsträckning förläggas till växtplatsen (s. 79).

7. För att undervisningen skall kunna få det innehåll, som motsvarar skolornas uppgift att utbilda företagare och arbetsledare, bör huvudkurs vid trädgårdsskolorna omfatta 2 160 lektions-, demonstrations- och övnings-timmar (s. 80).

För att bereda eleverna tillräcklig tid till egna studier bör undervisningen i genomsnitt omfatta högst 6 timmar per dag eller 36 timmar per vecka. Vid övningar böra dock elevernas arbetsdag sammanfalla med den för trädgårdens ordinarie arbetskraft gällande. I stället böra eleverna mot slutet av kursen beredas ledighet för examensuppgifter m. m. (s. 80).

Huvudkurs, som alltså sammanlagt varar i 60 läsveckor, bör börja den 1 november och sluta i senare delen av februari andra året efter det, då kursen började (s. 80).

8. Trädgårdsskolornas undervisning bör specialiseras på ett antal linjer, nämligen för växthus- och bänkodling, frukt- och bärodling med plantskoleskötsel samt trädgårdsanläggning. Dessutom bör en allmän linje finnas med särskild inriktning på norrländska förhållanden (s. 83).

Med hänsyn till det beräknade utbildningsbehovet böra upprättas två växthus- och bänkodlingslinjer, en frukt- och bärodlingslinje med plantskoleskötsel, en allmän linje och en trädgårdsanläggarlinje. Då varje huvudkurs bör omfatta lägst 15 och högst 25 elever, kunna vid trädgårdsskolornas huvudkurser varje år nyintagas lägst 75 och högst 125 elever (s. 81).

9. Trädgårdsskolorna böra förläggas till odlingscentra. Då två av de dominerande av dessa äro Skåne och Stockholmstrakten, böra skolor i första hand vara förlagda dit. Vidare bör Norrland tillgodoses med en trädgårdsskola till följd av trädgårdsodlingens särskilda betydelse ur folhälsosynpunkt för denna landsända.

Vid Alnarp bör sålunda även i fortsättningen en trädgårdsskola upprättas. Trädgårdsskolan i Stockholmstrakten bör med lantbruksakademien som huvudman kvarbliva på Experimentalfältet för i varje fall de närmaste 20—25 åren. Norrlands trädgårdsskola bör alltjämt vara förlagd till Söråker (s. 97 ff).

10. Vid Alnarps trädgårdsskola bör organiseras en växthus- och bänkodlingslinje och en frukt- och bärodlingslinje med plantskoleskötsel, vid lantbruksakademiens trädgårdsskola en växthus- och bänkodlingslinje och

en trädgårdsanläggning samt vid Norrlands trädgårdsskola en allmän linje (s. 97 ff).

11. För närvarande föreligger ej behov av ytterligare statsunderstödda trädgårdsskolor. Statsbidraget till Adelsnäs' trädgårdsskola bör därför indragas och frågan om en trädgårdsskola i västra Sverige ställas på framtiden (s. 103).

12. Vid trädgårdsskolorna böra vidare anordnas lärlingskurser samt s. k. specialkurser för olika områden av trädgårdsodlingen. För att lokaler och lärare skola fullt utnyttjas, böra dessa kurser planmässigt inordnas i var och en av trädgårdsskolornas undervisningsprogram (s. 92 ff).

13. Undervisningens innehåll bör med hänsyn bland annat till linjeuppdelningen genomgå en översyn enligt av kommittén angivna riktlinjer (s. 83 ff).

14. Undervisningen vid trädgårdsskolorna bör bestridas av föreståndare, ämneslärare, extra ordinarie ämneslärare och speciallärare.

Föreståndare vid trädgårdsskola bör leda skolträdgården och dess handelsrörelse. Ämneslärare och extra ordinarie ämneslärare böra svara för var sin fackavdelning inom denna. Där trädgårdsekonomisk byrå finnes, bör läraren i ekonomi leda denna. Lärare, som icke förestår fackavdelning, bör åläggas mer omfattande undervisning. Föreståndare bör ha en undervisningsskyldighet av minst 12 timmar per vecka, ämneslärare *med* fackavdelning minst 20 timmar och ämneslärare *utan* fackavdelning minst 30 timmar (s. 104).

Föreståndare och lärare vid trädgårdsskola böra vara årsanställda och åtnjuta semester i den ordning och enligt de regler, som gälla för motsvarande befattningshavare i statens tjänst (s. 105).

För att antagas till föreståndare och ämneslärare vid trädgårdsskola böra i tillämpliga delar likartade kompetenskrav som för lantbruksundervisningsanstalter gälla. Bland annat bör vederbörande ha avlagt examen vid den trädgårdshögskola, varom kommittén framlägger förslag (s. 105).

15. Som arbetsledare i skolträdgården och biträde vid övningar och demonstrationer böra instruktörer anställas. För deras avlönande bör vid de statsunderstödda trädgårdsskolorna statsbidrag utgå med hälften av instruktörens lön (s. 106).

16. För att kunna antagas som ordinarie elev vid trädgårdsskola bör sökande bland annat kunna förete goda vitsord över genomgången såväl praktisk som teoretisk lärlingsutbildning, enligt vad som ovan sagts under punkterna 2 och 3. Utan att ha genomgått ifrågavarande lärlingsutbildning bör till ordinarie elev vid trädgårdsskola även kunna antagas den som bland annat under minst fyra år med goda vitsord haft anställning i förvärvsmässigt organiserat trädgårdsföretag eller större trädgårdsanläggning samt genomgått folkhögskolekurs eller kan styrka sig äga motsvarande kunskaper. Sökande till trädgårdsanläggning skall under minst ett år av praktiktiden ha varit anställd vid plantskola (s. 113 f).

17. Eleverna böra betala för uppehälle och logi under sin vistelse vid

skolan. På grund härav böra eleverna erhålla stipendier i den ordning, som gäller för elever vid lantmannaskola. Undervisningen bör som hittills vara avgiftsfri (s. 114).

18. Då växthus och andra ekonomiutrymmen inom skolträdgården skola stå i undervisningens tjänst, böra de kunna uppföras med statsbidrag enligt de grunder, som gälla för undervisningslokaler (s. 120).

19. Statsbidraget till trädgårdsskolornas driftskostnader bör täcka tre fjärdedelar av de verkliga kostnaderna. Grunderna för driftskostnadsbidragets beräkning böra ändras, så att det rörliga tillägget kommer att utgöra en väsentligt större del av hela bidraget än hittills. Grundbidraget till trädgårdsskola med två parallella kurser samtidigt föreslås till 10 000 kronor. Samma grundbelopp bör utgå även för Norrlands trädgårdsskola. Tilläggsbidraget bör utgå med en krona för elev och kursdag (s. 122 f).

III. Fruktodlarskolor.

20. Det bör anstå med upprättandet av ännu en fruktodlarskola, tills tillräckliga erfarenheter vunnits av den skola, om vars upprättande beslut tidigare fattats (s. 124).

21. Fruktodlarskola bör ha till uppgift att meddela kunskap om frukt- och bärodlingens grunder åt personer, som äro sysselsatta i förvärvsmässigt organiserad fruktodling (s. 124).

22. Huvudkurs vid fruktodlarskola bör förläggas till tiden 15 februari—15 december. Den bör omfatta lägst 15 och högst 25 elever. Ny kurs bör anordnas varje år (s. 125).

Undervisningen bör omfatta 1 440 lektions-, demonstrations- och övnings-timmar. Under tider då praktiskt arbete ej ingår i undervisningen, bör denna genomsnittligt omfatta 6 timmar per dag eller 36 timmar per vecka. Då övningar pågå eller eleverna utföra praktiska uppgifter, bör undervisningen börja och sluta samtidigt med övrigt arbete i trädgården. Den genomsnittliga arbetstiden för hela kursen kommer på så sätt att uppgå till 40 timmar i veckan (s. 125).

23. Undervisningen bör anordnas enligt av kommittén angivna riktlinjer (s. 126).

24. För att antagas till ordinarie elev vid fruktodlarskola bör sökande bland annat ha uppnått minst 18 års ålder och ha minst ett års praktik i fruktodlingsföretag. Om sökandes praktik varit förlagd till kombinerat fruktodlings- och jordbruksföretag, bör två års praktik fordras (s. 127).

25. Undervisningen bör vara avgiftsfri. Eleverna böra betala för uppehälle och kost men böra åtnjuta stipendier i samma ordning som eleverna vid lantmannaskolor (s. 127).

26. För föreståndare och lärare samt för statsbidrag böra i tillämpliga delar samma regler gälla som för trädgårdsskola (s. 128).

IV. Trädgårdshögskola.

27. En trädgårdshögskola bör upprättas med ändamål att meddela på vetenskaplig grund vilande undervisning i syfte att utbilda befattningshavare och enskilda företagare inom trädgårdsnäringen. Vid trädgårdshögskolan bör därjämte forskning bedrivas och vetenskapsmän utbildas (s. 134).

28. Det är viktigare, att organiserat samband upprättas mellan all försöksverksamhet inom jordbruk med binärningar än mellan trädgårdsförsök och högre trädgårdsundervisning. Trädgårdshögskolan och statens trädgårdsförsök böra därför organiseras som skilda institutioner (s. 138).

Trädgårdshögskolan bör förläggas till Alnarp (s. 144).

29. Undervisningen vid trädgårdshögskolan bör organiseras i tre årskurser. Läsåret bör förläggas som vid lantbrukshögskolan. Två linjer, en odlingsteknisk och en trädgårdsanläggarlinje, böra inrättas (s. 145 ff).

30. Undervisningen bör bestridas av professorer, laboratorer, biträdande lärare, förste assistenter och docenter (s. 156).

Följande lärartjänster böra inrättas:

4 professurer, nämligen i trädgårdsodling, trädgårdsbotanik (växtsystematik med ärftlighetslära), trädgårdsanläggning (trädgårdsarkitektur) samt trädgårdsekonomi (trädgårdsnäringens driftsekonomi med trädgårdsbokföring);

1 laboratorstjänst i kemi med geologi och marklära;

2 biträdande-lärare-tjänster i trädgårdsodling;

4 förste-assistent-tjänster, nämligen i trädgårdsbotanik, trädgårdsanläggning, trädgårdsekonomi samt kemi med geologi och marklära;

2 docenturer med stipendier (s. 158).

Professor och laborator böra ha att under terminen hålla fyra vetenskapliga föreläsningar i veckan eller bestrida motsvarande undervisning. Biträdande lärare bör ha något mer omfattande undervisningsskyldighet, förslagsvis 5 vetenskapliga föreläsningar i veckan eller motsvarande undervisning. Speciallärare bör vara skyldig att i vederbörande ämne hålla det antal föreläsningar och övningar, som fastställts i högskolans program för undervisningen. Förste assistent bör utom institutionsarbete biträda vid undervisningen. Docentstipendiat bör ha att bestrida undervisning i den utsträckning, som föreskrives i universitetsstatuterna (s. 156).

31. På den odlingstekniska linjen avlägges hortonomexamen och på trädgårdsanläggarlinjen trädgårdsarkitektexamen. Möjlighet bör beredas till avläggande av hortonomie-licentiatexamen samt till utgivande och försvarande av doktorsavhandling (s. 154 f).

32. Studerande vid högskolan kunna vara dels ordinarie studerande, vilka följa undervisningen till den omfattning, som erfordras för avläggande av examen, dels specialstuderande, vilka efter eget val delta i undervisningen i ett eller flera läroämnen med rätt att erhålla intyg om genomgången kurs, men ej betyg.

Inträdesfordringarna för ordinarie studerande skola, vad angår teoretisk

utbildning, vara desamma som vid lantbrukshögskolan och vad angår praktisk utbildning minst tre års praktik. Trädgårdshögskolans styrelse skall i viss utsträckning äga bevilja dispens från dessa fordringar.

Såsom specialstuderande bör kunna antagas den som av högskolekollegiet prövas äga erforderliga förutsättningar för att tillgodogöra sig den undervisning, i vilken han anmält sig vilja delta (s. 162).

33. Envar som avlagt examen vid trädgårdshögskolan, bör äga rätt att inskriva sig som ordinarie studerande vid rikets universitet samt där bedriva studier och avlägga examina i matematisk-naturvetenskapliga ämnen och beträffande hortonomer även i ekonomiska ämnen. Därjämte bör den som avlagt trädgårdsarkitektexamen äga rätt att inskriva sig som ordinarie studerande vid teknisk högskolas arkitektlinje och där bedriva studier samt avlägga examen. Den som avlagt trädgårdsarkitektexamen bör även kunna inskrivas som ordinarie studerande vid konsthögskolan på villkor, som motsvara dem, vilka gälla för husbyggnadsarkitekter (s. 162 f).

V. Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.

34. Med hänsyn till de vidgade uppgifter styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut kommer att erhålla, bör styrelsen utvidgas samt för avgörande av mindre och speciella ärenden uppdelas på sektioner, bland annat en sektion för trädgårdsärenden.

I styrelsen böra bland andra ingå trädgårdshögskolans rektor och två representanter för den praktiska trädgårdsodlingen. Föreståndaren för trädgårdsskolan skall vara föredragande i ärenden rörande denna och Alnarps trädgårdar samt äga deltaga i beslut rörande hithörande frågor (s. 164 f).

Trädgårdssektionen bör bestå av ordföranden i institutets styrelse, representanten för Lunds universitet, rektor för trädgårdshögskolan och de båda representanterna för den praktiska trädgårdsodlingen jämte föreståndaren för trädgårdsskolan i ärenden, som röra denna och Alnarps trädgårdar. Sektionen skall bland annat årligen fastställa program för undervisningen, förordna docenter och utfärda tjänstgöringsbetyg för högskolans lärare (s. 165 f).

35. En av professorerna vid trädgårdshögskolan förordnas av Kungl. Maj:t till rektor vid högskolan (s. 166).

36. Ett högskolekollegium bör finnas, bestående dels av samtliga professorer, laboratorer och biträdande lärare, dels av speciallärare och docenter i överläggningar och beslut rörande vederbörande speciallärare eller docents verksamhetsområde. Det bör bland annat åligga kollegiet att ha överinseendet över högskolans vetenskapliga angelägenheter, pröva och avgöra inträdesansökningar och examensansökningar samt fastställa tentamensperioder (s. 167).

37. Trädgårdsskolan bör ha en särskild föreståndare, som utom trädgårdsskolan även bör förestå Alnarps trädgårdar och svara för den handelsrörelse, som drives med trädgårdarnas produkter (s. 168).

38. Ansvaret för institutets ekonomiska och administrativa förvaltning bör åvila ett rektorskollegium, bestående av rektor för trädgårdshögskolan, föreståndarna för högre mejerikursen, mejeriskolan, statens mejeriförsök, statens trädgårdsförsök (så länge dessa senares huvudanstalt är förlagd till Alnarp), driftsledarkursen och lantbruksskolan samt trädgårdsskolan. En av ledamöterna bör av styrelsen utses till rektorskollegiets ordförande och vara dess verkställande ledamot (s. 166).

39. Vid trädgårdsskolan bör finnas ett lärarråd, bestående dels av föreståndare, ämneslärare och extra ordinarie ämneslärare, dels av speciallärare i ärenden, som beröra deras undervisning. Lärarrådet bör bland annat antaga elever vid trädgårdsskolans kurser och avgöra frågor rörande undervisningens planläggning och ordnande (s. 168 f).

40. På grund av institutets vidgade uppgifter bör dess personal förstärkas. För att ombesörja institutets löpande administrativa uppgifter bör sålunda en sekreterare anställas. Vidare bör en bibliotekarie anställas (s. 169).

VI Byggnadsbehov m. m.

41. Den vidgade undervisningskapaciteten vid de statliga och statsunderstödda trädgårdsskolorna nödvändiggör viss förstärkning av deras utrustning (s. 115 ff och 171 ff).

VII. Trädgårdsbokföring.

42. Erfarenheterna från den nuvarande trädgårdsekonomiska byrån ge vid handen, att verksamheten bör utvidgas. Detta bör i första hand ske genom att ännu en byrå, utöver den vid Alnarps trädgårdsskola, upprättas med förläggning till lantbruksakademiens trädgårdsskola (s. 177).

43. Då läraren i trädgårdsekonomi vid dessa båda skolor bör ha till tjänsteåliggande att förestå byrån, avlönas alltså föreståndaren för denna med statsmedel. Övrig personal avlönas med inkomster av verksamheten. Vederbörande trädgårdsskola bör tillhandahålla erforderliga lokaler. Ett engångsbidrag av statsmedel å 8 000 kronor bör utgå till anskaffande av kontorsinventarier vid den nya byrån (s. 178).

44. Byråerna böra till en början utrustas så, att var och en av dem kan emottaga 125 bokföringsuppdrag per år (s. 178 f).

45. Det material, som insamlas av byråerna, bör kunna läggas till grund för undersökningar vid trädgårdshögskolans ekonomiska institution (s. 179).

VIII. Kostnaderna.

46. De årliga merkostnaderna uppgå till lägst 423 305 kronor och högst 499 123 kronor (s. 187).

47. Engångskostnaderna uppgå till 3 369 300 kronor (s. 189).

Särskilt yttrande angående trädgårdsskolornas äganderättsförhållanden.

Den av kommittén förordade omorganisationen av trädgårdsskolorna innebär bl. a. att tillsvidare endast tre skolor skola finnas. Av dessa äges och drives en (Alnarps trädgårdsskola) helt av staten, medan två (lantbruksakademiens och Norrlands trädgårdsskola) äro belägna å staten tillhörig mark och drivas med bidrag av statsmedel. Den föreslagna omorganisationen av undervisningen kommer att ställa väsentligt ökade anspråk på statsbidrag. Saneringen i ekonomiskt avseende av Norrlands trädgårdsskola kräver avsevärda statsunderstöd. Trädgårdsskolornas karaktär av riksskolor är otvetydig.

Jag instämmer i de skäl för trädgårdsskolornas förstatligande, som anförts i betänkandet, men delar inte kommittémajoritetens slutsats av dessa skäl, att med förstatligandet borde anstå och avgörande härom träffas först, när erfarenhet av den nya organisationen för trädgårdsskolorna vunnits. Den föreslagna omorganisationen av *undervisningen* kan enligt min mening inte antagas giva ytterligare erfarenhet av *driftsformen*. Jag vill därför förordna, att förstatligandet av Kungl. lantbruksakademiens och Norrlands trädgårdsskola sker i samband med den av kommittén i övrigt föreslagna omorganisationen.

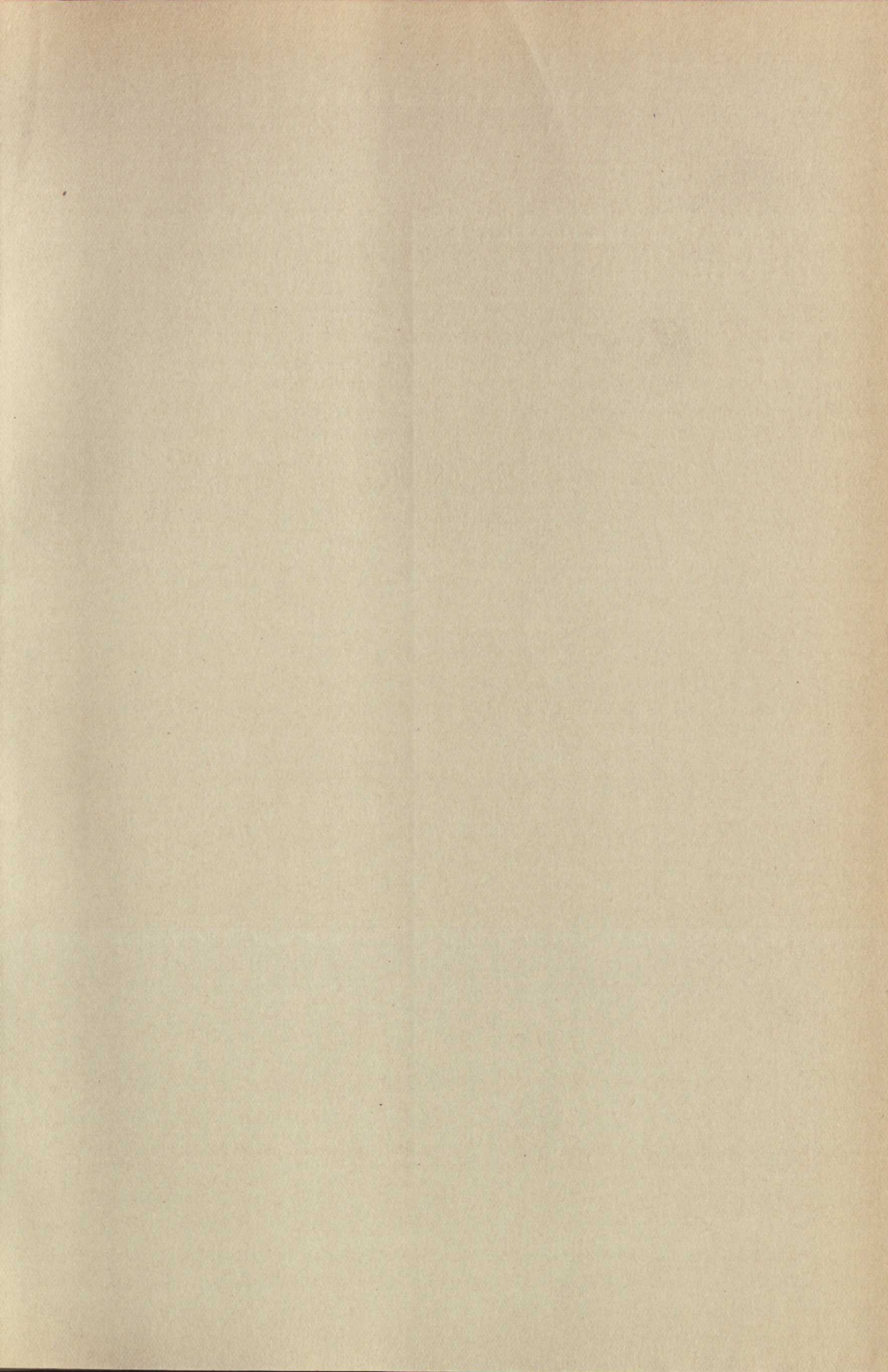
Ewald Jansson.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
<i>Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet</i>	3
<i>Kapitel 1. Inledning</i>	5
Utredningsuppdraget	5
Utredningsarbetet	8
<i>Kapitel 2. Trädgårdsodlingen i Sverige</i>	12
Omfattning och inriktning	12
Näringsens lokalisering och trädgårdsföretagens storlek	14
Trädgårdsodlingens produktionsvärde	15
<i>Kapitel 3. Lärlingsutbildningen inom hantverket och trädgårdsnärigen</i>	20
Hantverkets lärlingsfråga	20
Trädgårdsnäringsens lärlingsfråga	25
<i>Kapitel 4. Lärlingsutbildningens ordnande inom trädgårdsnärigen</i>	29
Utbildningen på arbetsplatsen	29
Undervisningskurser för trädgårdslärlingar	31
Kursernas finansiering	37
Tillsyn över lärlingsutbildningen	38
<i>Kapitel 5. Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut</i>	40
Institutets organisation	40
Trädgårdsavdelningens organisation	43
Alnarpsinstitutets lokalresurser	52
<i>Kapitel 6. Statsunderstödda trädgårdsskolor</i>	58
<i>Kapitel 7. Övrig trädgårdsundervisning</i>	65
<i>Kapitel 8. Tidigare utredningar om trädgårdsundervisningen</i>	73
<i>Kapitel 9. Undervisningens uppgift och organisation vid trädgårdsskolorna</i>	78
Uppgift	78
Organisation	79
Ledning och tillsyn	81
<i>Kapitel 10. Undervisningens anordnande och innehåll vid trädgårdsskolorna</i>	83
Frukt- och bärödlingslinje med plantskoleskötsel	84
Växthus- och bänködlingslinje	88
Allmän linje	89
Trädgårdsanlägggarlinje	90
Specialkurser	92

	Sid.
<i>Kapitel 11. Skolornas äganderättsförhållanden och förläggning</i>	97
Äganderättsförhållanden	97
Förläggning	97
<i>Kapitel 12. Lärare och elever vid trädgårdsskolorna</i>	104
Lärarpersonalen	104
Lärarpersonalens undervisning m. m.	106
Elever	111
<i>Kapitel 13. Trädgårdsskolornas utrustning</i>	115
Skolträdgård	115
Byggnadsbehovet	116
<i>Kapitel 14. Statsbidrag till byggnader och driftskostnader</i>	120
<i>Kapitel 15. Fruktdlarskolor</i>	124
Antal skolor	124
Uppgift	124
Undervisningens organisation	125
» innehåll och anordnande	126
Elever	127
Avgifter och stipendier	127
Lärarpersonal	127
Statsbidrag	128
<i>Kapitel 16. En trädgårdshögskolas uppgifter</i>	129
Undervisning	129
Forskning	132
<i>Kapitel 17. Trädgårdsförsök och högre undervisning</i>	135
<i>Kapitel 18. Trädgårdshögskolans förläggning</i>	139
<i>Kapitel 19. Undervisningen vid trädgårdshögskolan</i>	145
Odlingstekniska linjen	146
Trädgårdsarkitektlinjen	150
Examina	154
<i>Kapitel 20. Lärare och studerande vid trädgårdshögskolan</i>	156
Lärare	156
Studerande	160
<i>Kapitel 21. Förändringar i organisation och utrustning vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut</i>	164
Förändringar i institutets centrala ledning	164
Högskolan	166
Trädgårdsskolan och Alnarps trädgårdar	168
Personalbehovet	169
Trädgårdshögskolans utrustning	171
Trädgårdsskolans utrustning	174
Institutets administration m. m.	175
<i>Kapitel 22. Trädgårdsbokföringens ordnande</i>	176
<i>Kapitel 23. Kostnadsberäkningar</i>	180
Årliga kostnader	180
Engångskostnader	187

	Sid.
Kapitel 24. Sammanfattning av kommitténs förslag	190
Lärlingsutbildning	190
Trädgårdsskolor	191
Fruktodlarskolor	193
Trädgårdshögskola	194
Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut	195
Byggnadsbehov m. m.	196
Trädgårdsbokföring	196
Kostnaderna	196
Särskilt yttrande angående trädgårdsskolornas äganderättsförhållanden	197

Statens offentliga utredningar 1948

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag till ändrad butikstängningslagstiftning. [3]

Markutredningen. 1. Betänkande med förslag till vissa ändringar i expropriationslagstiftningen. [4]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande med förslag rörande organisation och avlöningsförhållanden m. m. vid lantmäteristyrelsen och länslantmäterikontoren. [1]

Betänkande med utredning och förslag rörande organisationen av verksamheten för jordbrukets yttre och inre rationalisering. [2]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.

Andlig odling i övrigt.

Trädgårdsundervisningen. [5]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.